BASKAN–İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI BELGESELİ

2. DÜNYA SAVAŞI BELGESELİ

TANKLARIN HÜCUMU

John Toland

eskikitaplarim.com

TANKLARIN HÜCUMU

John Toland

BASKAN YAYINLARI

Yazan . **JOHN TOLAND**
Çeviren : **SAMİH TİRYAKİOĞLU**

Dizgi: Nurettin Uycan Matbaası
Baskı: Hankur Matbaacılık
İktibas hakkı mahfuzdur.
Baskan Yayınları A.Ş.
İstanbul — 1982

YAZAR ve ESERİ ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ

John Toland 1912'de Birleşik Amerika'da doğdu. Bir artist ailesinden olduğu için, tiyatroya merak sardı. 1941'de, Pearl Harbor'a yapılan Japon baskınından sonra orduya katıldı, sonradan Avrupa'da bulunan birlikler için oyunlar düzenledi.

1952'de yazarlığa başladı ve büyük Amerikan dergilerine yazılar yazdı. Romancı ve oyun yazarı olan J. Toland, **«Pearl Harbor Baskını ve Sonrası»** ve **«Tankların Hücumu»** adlı eserlerine gerekli malzeme ve belgeleri toplamak için dünya gezileri yaptı ve yazdığı eserler çok büyük ilgi topladı.

***

4 Haziran 1944'te Müttefikler'in Normandiya kıyılarına yaptıkları çıkarmayla başlattıkları korkunç saldırı, bu devletlerin ordularına Hollanda'dan tâ Fransa'da Alsas'a kadar uzanan bir cepheye yayılma olanağını sağladı. Bunun üzerine Hitler, umutsuz bir çırpınışla, amacı Belçika'nın Anvers limanı olan güçlü bir karşı-saldırı yapmağa karar verdi.

16 Aralık 1944 günü Belçika, Fransa ve Lüksemburg arasındaki Ardenne sıradağlarında korkunç bir topçu ateşiyle yer yerinden oynadı. Sisin ardına gizlenen Alman tankları, Amerikan hatlarına saldırdılar.

«Ren Nöbetçisi» diye adlandırılan harekât, Müttefikler'in en zayıf noktasını hedef tutmuştu: **«Hayâlet Cephe»** diye adlandırılan 135 kilometrelik bu kesime, hiç savaşa girmemiş Amerikan askerleriyle istirahatli yorgun askerler gönderilmekteydi. Sayı üstünlüğü karşısında ezilen, bir başka düşman olan kışın da hırpaladığı Amerikan askerleri, önemli bir kilit noktası ve

yol kavşağı olan Belçika'nın Bastogne kenti üzerine çekilip burada siperlendiler. Yaptıkları yiğitçe direniş Müttefikler'e açılan gedigi kapamak için vaktinde yetişme olanağını sağladı.

Zaferin kazanılmasında kesin etkisi olan bu öldürücü savaşı John Toland bu eserinde anlatmaktadır. Olup bitenleri en ince ayrıntılarına dek açıkça anlatan bu kitap, İkinci Dünya Savaşı üzerindeki en iyi belgelerden biri niteliğindendir.

ÖNSÖZ

John Toland, *Tankların Hücumu*'nda tarihin bir noktasını, fakat daha çok tarihin ham maddesini incelemektedir: Savaşan askerlerin karşılaştıkları tehlikeli durumdan doğan bütün çetin sınavlarla heyecanları geçiren kişilerin hikâyesidir bu.

Askeri okul öğrencilerinin ya da siyasî liderlerin tartışmaktan hoşlandıkları birçok sorunu, John Toland bu kitabında gözler önüne sermektedir. Acaba, savunma savaşı, saldırı savaşına göre, bir askerden daha mı çok yiğitlik, komutandan da daha mı çok ustalık ister? Dolayısıyla, istenerek yapılan bir gerileme ya da çekilmeyi başarıyla sonuçlandırmak, bir saldırıyı zafere ulaştırmaktan daha mı güçtür?

John Toland kitabında, bir savunma taktiğinin ortaya çıkardığı, insanî açıdan olduğu kadar stratejik bakımdan da ilginç olan, sorunları da gözden geçirmektedir ki bunlar, dramatik koşullar altında gösterilen dayanışmanın değeri: düşman, hayatî merkezleri hırpalar veya aşarken savunmacıların teşebbüsü nasıl elde tutabilecekleri gibi şeylerdir.

Bu türlü bir muharebe, tarihçinin çalışmasını kolaylaştırabilecek arşivleri usulüne uygun olarak, günü gününe tutup saklama olanağını katiyen sağlamaz. Emirler yazılı olarak verilmediğinden, bunlardan bir iz kalmaz. Acemi erinden generaline kadar, uzun süre uykusuz kalan askerler, sonradan bakılınca acayip görünebilecek davranışlarda bulunabilirler.

Ayrıca, olayların kahramanları kendi kişisel serüvenlerini tüm olarak çok iyi hatırlarlar da, tarihî bir önem kazanan bazı durum ve şartları çoğu zaman unuturlar.

İşte bunun içindir ki, John Toland'ın kitabı hem bir tarihî belge; hem de merak, ilgi ve tutkuyla okunacak bir eserdir. Başka hiçbir yerde öğrenilemeyecek derslerle doludur. Verdiği birçok ders arasında bir tanesi, hür dünya ülkelerini özellikle ilgilendirmektedir ki; bu, Müttefikler arasındaki ilişkilerdir. Bu ilişkiler, kitapta, çeşitli devletlere mensup yüksek rütbeli komutanların birbirlerini kıyasıya eleştirdikleri; birbirlerinin demeçlerini ya da yargılarını karşılıklı olarak suçladıkları bir anda incelenmektedir.

John Toland, Ardenne'ler Savaşı'nın dosyasını hazırlamak için birkaç yıl uğraşmıştır. Her iki kamptan savaşçılarla ve bu cehennemin içine düşmüş olan birçok siville konuşmuştur. Nitekim ben de, havadan taşınarak Werbermont-Bastogne kesiminde, tehlikeli bir anda savaşa katılan 18'inci, Kolordu'nun rolü üzerinde onunla bir tartışma yapmak fırsatını buldum.

Yaptığı geniş araştırmaların ürünü olan bu güzel kitap, sivil ya da asker, herkeste çok büyük ilgi uyandıracak niteliktedir: Çünkü yalnız stratejik sorunlara değil, insancıl davranışlara ilişkin birçok şey de öğretmektedir.

Bu, gerçekten okunmaya değer bir eserdir.

JAMES GAVIN
Amerika Birleşik Devletleri
Büyükelçisi

Birinci Bölüm

«REN NÖBETÇİSİ» HAREKÂTI

HAYALET CEPHE

15 Aralık 1944

Ardenne'ler cephesinde 15 Aralık gecesi soğuk ve durgun geçti.

Lüksemburg büyükdükalığının ortaçağdan kalma güzel şehri Echternach'ın kırma-çatılı burjuva evlerinde, Amerikan askerleri saat 10.00'a doğru yatmışlardı. Uyanık kalmaları için hiçbir neden yoktu: Şehir boşaltılmış, 3.300 kişilik nüfusu, Lüksemburg'un kurtarılışından itibaren, batıya doğru gönderilmişti. Sauer ırmağının öbür kıyısında, şehre yüksekten bakan yar üzerindeki manastır yıkıntılarına yerleşen Almanlar ise, hiçbir faaliyet belirtisi göstermiyorlardı.

Şehri işgal etmekte olan piyade bölüğünün askerleri, birkaç nöbetçi dışında, çok geçmeden uykuya daldılar.

Güneydeki Echternach'tan kuzeydeki Monsehau'a kadar olan 135 kilometrelik cephe, altı Amerikan tümenince tutulmaktaydı. Bunların üçü hiç savaşa girmemişti. Daha önceki çarpışmalar yüzünden bitkinleşen ve çok ağır kayıplara uğrayan öteki üçü de, yeniden kurulup örgütlenmek üzere burada bulunuyordu.

Ardenne'ler cephesi, sözümona cepheydi ama, aslında çok sâkin bir yerdi. Burada topçu, yalnız atışı düzenlemek için mermi atıyor, devriyeler de boş oturmamak için düşman hatlarında

keşifler yapıyorlardı. Birbirlerinden tüfek menzili kadar uzak olan Alman gözcüleri Amerikalılar'ı yemek yerken seyrediyorlar; Amerikan askerleriyse akşamın alacakaranlığında Siegfried hattının beton sığınaklarına gizlice giren kadınları gözetliyorlardı. İki aydan beri iki tarafta da herkes dinleniyor, bekliyor ve arayı bozmaktan bucak bucak kaçınıyordu.

Echternach'ın kuzeyinde, Sauer ırmağının eğri büğrü yatağının kıyısındaki tepelerde bulunan Amerikan mevzileri, bir ay önce Hürtgen ormanındaki çarpışmada 7.500 kişi kaybeden 4'üncü Piyade Tümeni'nce tutulmaktaydı. Irmağın öbür kıyısındaysa, uçurumun meydana getirdiği set, Siegfried hattının ileri burçlarını gizlemekteydi.

Daha kuzeydeki 9'uncu Zırhlı Tümen, topu topu bir haftadan beri cephedeydi. Mevzileri bir tek grup işgal etmiş, öbür iki grup da oradan 80 kilometre uzakta, yedekte tutulmuştu. O akşam yağmur yağıyor, teğmen Penrose da karısına mektup yazıyordu: «*Bir evde oturuyorum, mendeburun da damı akıyor. Onun için mektubun üzerindeki lekelere aldırma, bira lekesi değil! Bu akşam yine sığır konservesi yedik. Sonra da gönderdiğin koliyi aldım. Çok teşekkür ederim ama gelecek sefer sığır konservesi yollama artık!*»

Kuzeye doğru gidince, Sauer ve Our ırmaklarının birleştikleri noktayı 28'inci Piyade Tümeni tutuyordu, o da Hürtgen ormanında ağır kayıplara uğramıştı. Sonra cephe dar ve kıyıları sarp olan Our'un yatağını izliyordu. Şirin ve küçük Vianden kasabası, nehrin çok seyrek geçit veren yerlerinden biriydi. Burayı eski kalenin yıkıntılarına yerleşmiş olan otuzaltı Amerikan askeri gözetliyordu. Heintz oteline eskiden hüküm-

darlar, başbakanlar, büyük yazarlar gelirlerdi. Şimdiyse bu otelin yemek salonunda devriyeden dönen birkaç Amerikan askeri bir sandalı onarıyorlardı. Aralarında öbür kıyıda yakaladıkları çolak Alman çavuşundan sözediyorlardı. O zamandan beri de, korku içinde olan bu esir: «*Almanlar bu gece saldırıya geçecekler!*» Deyip duruyordu boyuna. Batıya doğru kaçsınlar, kendisini de birlikte götürsünler diye yalvarmıştı onlara.

Cephe 25 kilometre kadar daha kuzeyde Our nehrini aşıyor ve Siegfried hattından geçerek Almanya'nın içerilerine doğru yol alıyordu.

106'ncı Tümen bu çıkıntıda birkaç gün önce mevzilenmişti. Bu tümen, yalnız Ardenne'lerdeki tümenlerin en tazesi değil, aynı zamanda Avrupa cephesindeki Müttefik birliklerinin de en yenisiydi. Brandasız kamyonlarla buz gibi bir yağmur altında Fransa ve Belçika'yı aşarak gelen askerler iliklerine kadar ıslanmış, perişan hâldeydiler. Nöbeti devraldıkları 2'nci Tümen'in savaşta pişmiş askerleri: «*Talihiniz var! Tam bir dinlenme kampı burası!*» Diyerek onlara moral vermişlerdi. Aralarında onsekiz yaşında askere alınanların ilk grubu da bulunan genç askerler çok geçmeden eskiler gibi kendilerine güvenir olmuşlar: «*Tam ense yapacak yere düştük.*» Diye düşünmüşlerdi. Ondokuz yaşındaki er Schectman annesiyle babasına şunları yazıyordu: «*Buraya, İngiltere'deki kadar rahat ve emin bir şekilde yerleşmiş bulunuyoruz. Bu cennette daha ne kadar kalırız, bilemem elbette. Ama burada olduğum sürece hiçbir tehlike yok.*»

Birkaç kilometre daha kuzeyde, teğmen Alan Jones, dalgın dalgın, beton sığınağından dışarıya bakıyordu. Gözlerinin önünde tam kartpos-

tallarda görülen cinsten, tipik bir Noel manzarası vardı: Elli santimetre uzunluğunda buz sarkıtları ve karla örtülü çamlar. Washington'da ilk çocuklarını beklemekte olan karısını düşünüyordu bu sâkin âlemin içinde.

Fakat, tümenin komutanı olan babası general Alan Jones, oğlunun bu sâkinliğini paylaşmıyordu. Sabahleyin ilk hatlara çıkmış, oğluyla biraz sohbet etmişti.

Genç Jones babasının tabancasını göstererek şaka niyetine:

— «Bu benim işime yarar, baba!» Demişti.

— «Aslını ararsan onu sana vermem gerek, ama benim de ihtiyacım olabilir.»

Alaycı tavrına rağmen, general çok kaygılıydı. Haritanın üzerinde mevziini göreliberi hep böyleydi. Bütün tümeni Siegfried hattının 10 kilometre içerisine doğru sivrilemesine dalmıştı. General, «*Schnee Eifel*» diye adlandırılan ağaçlık ve sarp tepeler zincirini işgal etmekteydi. Dalgalı tarlaların ve eğri büğrü ırmakların böldüğü bu tepelerin çorak doruklarında ya da derin vâdilerin diplerinde, küçük küçük köyler vardı. Bütün bu bölge, betondan yapılmış tanksavar tuzakları ve ustalıkla gizlenmiş yüzlerce sağlam sığınakla doluydu.

Mevzilerini işgal ederken, general Jones çıkıntının tümünün kolayca kuşatılabileceğini ve ordunun geri kalan bölümüyle bağlantısının kesilebileceğini kesin olarak bildirmişti. Dayanak noktalarının pek çoğu vâdilerdeki köylerin içindeydi, askerleri aynı anda her yandan ve havadan hücuma uğrayabilirlerdi.

Fakat general Hodges, general Bradley ve general Eisenhower ise, Siegfried hattının içine

gömülmüş bulunan ve Almanya'nın istilâsı sırasında değerli bir köprübaşı durumuna gelebilecek olan bu çıkıntıya önem veriyorlardı. Şüphesiz kuşatılma tehlikesi vardı, ama onlara göre bu, çok sınırlıydı.

General Jones'u düşündüren bir başka şey de tam Schnee Eifel'in kuzeyinde başlayan ve Almanya'dan Belçika'ya doğru giden 10 kilometre enindeki dar vâdiydi: Burası, Losheim gediğiydi.

Adı bile insanın zihninde tehlikeyi canlandırıyor, Alman istilâ ordularının doğudan batıya giden bu yoldan geçerek her yana yayıldıklarını hatırlatıyordu. Gerçi aklı başında hiç kimse, orduların böyle bir tehlikeyi bir ikinci kez göze alacaklarına inanmazdı ama, Jones çok kaygılıydı. Bu yoldan bir yarma harekâtı olursa, Schnee Eifel'deki askerleri kapana kısılacaklardı.

Eifel'le Losheim gediğinin kıyısındaki küçük Krewinkel köyünün doğu ucunda, 14'üncü Süvari Grubu'ndan başçavuş yardımcısı John Banister, mangasıyla birlikte bir evin içinde mevzilenmişti. Bir gün önce devriye gezdiği sırada elli Alman görmüştü. Tıka basa yüklü bir kızağı terkedilmiş bir eve doğru çekiyorlardı. Bu şaşırtıcı asker ve malzeme yığınağını hemen üstlerine haber vermişti, ama sonra bunun lâfının edildiğini duymamıştı. Fakat o 15 Aralık gecesi bu iş yine kafasını kurcalamış, Banister de kalkıp pencereden doğuya, ücra eve doğru bakmıştı.

Daha kuzeyde, 14'üncü Grup'un mevzilerinin ötesinde, 3 kilometre boyunca ne bir tek tank, ne de bir tek sığınak bulabilmek imkânsızdı. Orada devriye öylesine seyrekti ki, izinli Alman askerleri hiçbir tehlikeyle karşılaşmaksızın

Amerikan hatlarının gerisindeki evlere gidebiliyorlardı. Bu 3 kilometrelik boşluk, Losheim gediğinin kilit mevzilerinden birinde bulunuyordu.

Almanya ile Belçika arasındaki kapı belki ardına kadar açık değildi, ama çok çekici bir tarzda aralıktı. Avrupa'nın bu en önemli giriş noktasını bir savunma muharebesi için kötü donatılmış topu topu dokuzyüz süvari koruyordu.

Bu hayatî nokta aynı zamanda iki kolordunun, general Troy Middleton komutasındaki 8'inci Kolordu'yla Jones'un arkadaşı general Leonard Gerow'un emrindeki 5'inci Kolordu'nun birleştikleri yerdi. Bu idarî sınırların çok zayıf şeyler olduklarını; *bir tarafın askeri öbür tarafınkiyle* el sıkışabilecek kadar ona yakın bulunduğu hâlde, hiyerarşik yolların bu ikisi arasına yüzlerce kilometrelik mesafe koyduğunu bütün askerler bilir.

5'inci Kolordu, hemen hemen güneydeki komşusu kadar acemi olan 99'uncu Piyade Alayı ile başlamaktaydı. Ancak bir aydan beri Ardenne'lerde olan askerleri fazla savaşmamışlardı ama, yaşayış koşulları mükemmel olmaktan uzaktı. Onlar, *hüküm süren durgunluktan değil de*, her zamanki konutları olan tek kişilik boy siperlerinden şikâyetçiydiler. Ayrıca son günlerde sıcak yemek yüzü göremez olmuşlardı ve «*D*» tabletleriyle yetinmek zorundaydılar. Bu, tatsız tuzsuz, konsantre bir çikolata karışımıydı ve çoğu zaman; «*Hitler'in gizli silâhı*» diye adlandırılıyordu.

Daha kuzeyde, 2'nci Piyade Tümeni, Roer ırmağının barajlarını ele geçirerek böylece büyük saldırı sırasında vâdinin sular altında bırakılmasını önlemek için Siegfried hattını yarmaya çalışıyordu. Gece yarısı, birçok yolların birleş-

tiği, kuvvetle tahkim edilmiş Wahlerscheid önünde durdurulmuş bulunmaktaydı. Teğmen Jesse Morrow, yüzbaşı Fred Aringdale ile sohbet ederek vakit geçiriyordu. Yüzbaşı birdenbire:

— «Biliyor musun Morrow, yarın öleceğim ben!» Dedi.

— «Amma da soğuk şaka ha!»

— «Kim buna karar verdi bilemiyorum ama, hiçbir zaman otuz yaşımı bulamayacağım!»

Aringdale'in böyle kendinden emin konuşması, Morrow'un üzerinde soğuk bir duş etkisi yaptı.

Biraz daha kuzeyde de «*Hayâlet Cephe*»nin hatları, ağaçlıklı dağlar arasındaki dar, eğri büğrü vâdinin içine yerleşmiş küçük Alman sınır kasabası Monschau'da son buluyordu.

Echternach'tan başlayan bu 135 kilometrelik cephenin hiçbir yerinde insan kendini Monschau'da olduğu kadar emniyette hissetmiyordu. Dolaşan söylentilere göre Hitler vaktiyle buranın taş döşeli dar sokaklarında bisikletle dolaşarak evlerin rokoko stilindeki cephelerini hayran hayran seyretmiş; kasabanın bir müze sayılmasını, savaşın tahribatından uzak tutulmasını kendisi emretmişti. Muhakkak olan şu ki, Monschau'a hiçbir zaman, hiçbir Alman mermisi düşmemişti. Korkacak hiçbir şey olmadığına emin bulunduklarından, burasını işgal etmekte olan birkaç Amerikalı, kalın yorganlarının altına girerek erkenden yatmışlardı. Yarın da bugün gibi tasasız, sâkin ve biraz soğuk olacaktı.

Echternach'tan Monschau'a kadar uzanan bütün «*Hayâlet Cephe*» boyunca, 75.000 Amerikan askeri, 15 Aralık'ın bu gece yarısını umursamazlık içinde geçirdiler. Gece yarısı olduğunu

farkedenlerse, sadece evlerinden uzakta geçirecekleri bir Noel'e bir gün daha yaklaştıklarını düşündüler.

Cephenin gerisinde, tümenlerin komuta postalarıyla konaklama yerleri Amerika'daki garnizonlara çok benziyordu. Askerler özellikle yiyecekleri ve postayı, subaylarsa yiyecekleri, postayı ve alkollü içki istihkaklarını düşünüyorlardı.

Losheim gediğinin 8 kilometre gerisindeki küçük, külüstür Honsfeld köyünü 99'uncu Tümen konaklama yeri olarak kullanıyordu. O akşam bütün erler askerî sinemaya gitmişlerdi. Bir ara sinema makinesi arızalanıp sesi kesilince makine onarılırken onlar da artistlerin ağızlarından konuşmalar uydurup bunları avaz avaz bağırarak söylüyorlardı. Herkes sinemadan çıkarken, ertesi gün Marlene Dietrich'in gelip bir müzikhol gösterisi yapacağı söylentisi dolaşmıştı. Normal olarak sabahın saat 08.00'inde cepheye dönmeleri gereken piyadeler, bunu duyar duymaz gidişlerini öğleye kadar geciktirmek için türlü dalavereler çevirmeye başladılar.

Daha gerilerde, Belçika'daki asık suratlı Saint-Vith kasabasında, 106'ncı Tümen'in komuta postası vardı. Tümenin komutanı olan general Alan Jones, kasvetli bir okul binasında bulunan çalışma odasında oturuyordu. Yine her zamanki gibi tasalıydı. Böyle olmasında kasabanın havasının da rolü vardı. Lüksemburg'un şirin şehirlerinden farklı olarak, önemli bir yol kavşağı olan Saint-Vith, çıplak ve kasvetli bir taş binalar yığınından ibaretti. Dükkânlarının tabelaları Almanca'ydı ve şehrin tümü, hattâ kilisesi bile, insanı kaygılandıran o Alman hantallığını hatırlatıyordu.

Yüz yıldan beri Saint-Vith'i çevreleyen bütün bölge, dört kez sâhip değiştirmişti. Şehrin yarısı kendini Belçikalı, öbür yarısı Alman sayıyordu. Herkes birbirinden çekiniyordu. Jones'un komuta postasının üzerine hem dostça hem düşmanca, acayip ve korkunç bir hava çökmüş bulunmaktaydı.

Oysa general, o akşam cepheden kaygı verici herhangi bir haber almış değildi. Her şey sâkin görünüyordu. Fakat iki gece önce durum böyle olmamıştı. Düşman hatlarından birçok arabanın motor homurtuları duyulmuştu. Jones hemen, kendisinin en yakın üstü olan 8'inci Kolordu Komutanı General Troy Middleton'a:

— «Önemli tank hareketleri oluyor,» diye haber vermişti. Fakat kurmay heyeti bunu ciddiye almamış, bir subay ona başına kakarak:

— «Telâşlanmayın canım, Almanlar askerlerinizi korkutmak için pikapta kamyon gürültüsü çıkaran plaklar çalıyorlar,» demişti.

Hepsi bu kadar değildi. Titiz Jones'u öfkelendiren bir ihmâl sonucu çıkan iki yangın, son günlerde bir taburun otoparkı ile bir alayın komuta postasını harabetmişti. Çok çekici iki hedef, böylece aydınlanmıştı. Fakat yine de bir tek top atışı bile duyulmamıştı. Jones bu işte bir bit yeniği görüyordu. Ama bu sefer de işten anlar geçinenler, Almanlar'ın çarçur edecek cephaneleri olmadığı yolunda bir sonuca varmışlardı.

Jones, o yakınlardaki bir evde bulunan odasına girerken kuşkularının aslı astarı olmadığına kendini inandırmaya çalışıyordu. İlk kez savaşa girmekteydi ve herkes bilir ki, böyle bir durumda insan az çok sinirlenmek eğilimindedir. Hem sonra, bu işte pişmiş eski askerlerle tartışmaya ne

hakkı vardı? Birinci Dünya Savaşı'nda Washington Üniversitesi'nden asteğmen rütbesiyle doğruca orduya geçmişti. O günden bu yana, bütün rütbeleri aşarak tümgeneralliğe yükselmişti ama. West-Point askerî okulundaki öğrenimden yararlanmamıştı. Patton tipindeki generallerin tersine o, hep ikinci planda kalıyor; tümenine sükûnetle, gösterişe kaçmadan komuta ediyordu.

Jones bir türlü uyuyamamaktaydı. Schnee Eifel'deki boy siperlerinde barınan askerlerinin herbirinden şahsen kendisini sorumlu hissediyordu.

Cephenin daha ortasında ve hatların 10 kilometre gerisinde olan Clervaux 28'inci Tümen'in savaşta pişmiş birkaç yüz askeri için aranıp da bulunmaz bir dinlenme yeriydi. Yamrı yumru taşlarla döşeli eğri büğrü sokakları; manastırın eteğindeki barok stilinde evleri: vaktiyle Franklin D. Roosevelt'in dedelerinin malı olan bir ortaçağ şatosunun romantik yıkıntılarıyla Lüksemburg'un bu incisi, savaştan önce turistleri nasıl büyülediyse, şimdi de Amerikan askerlerini büyülemekteydi.

Fakat bu sâkin havaya rağmen, o şehirde oturan ve Alman ordusundan kaçmış bulunan Joseph Geiben adındaki genç yine de kaygılıydı. Herkes Siegfried hattının gerisinde Naziler'in yığınak yaptıklarından fazlaca sözediyordu. Bütün bunlarda bir gerçek payı bulunsa gerekti. Bir saldırı başlarsa, oturduğu şehirle onun güzellikleri, Alman kollarının geçiş yolu üzerinde olacaktı. Bu kasaba, Ardenne'lerin kilit kenti olan Bastogne yolu üzerinde bulunmaktaydı. Amerika'lılar ne diye uyarılara hiç kulak asmıyorlardı?

Aslı aranırsa Amerikalılar'ın hepsi bu uyarılara aldırmazlık etmiyorlardı, fakat ellerinde, Alman kıtalarının hareketleri için çok geçerli bir izah tarzı vardı. General Troy Middleton büyük ölçüde bir «*aldatmaca*» harekâtına girişmişti: General kılığına giren Amerikan erleri o bölgede dolaşmışlar; yalancı tanklarla toplar sanki oralara yeni birlikler gelmiş gibi gösterişli bir tarzda oradan oraya gidip gelmişlerdi. Amaç, Almanlar'ı Ardenne'lerdeki birliklerinin yerini değiştirtmeye sevkederek, Saar ve Roer cephelerini ferahlatmaktı. Görünüşe göre de karşı taraf bu kurnazlığı yutmuştu.

O gece, hiçbir Müttefik komutanı büyük bir Alman saldırısından gerçekten korkmuyordu. Bununla birlikte, Clervaux'nun 30 kilometre kadar batısındaki Bastogne'da, 8'inci Kolordu'ya komuta eden general Troy Middleton, kurmay subaylarının gösterdikleri güvene rağmen yine de tasalıydı. Daha o sabah bir kadın gelmiş, bir gece evvel Clervaux'nun doğusunda büyük bir Alman yığınağı gördüğünü söylemişti. Birliklerin arasında en büyük Amerikan tankından iki kat daha büyük tanklar da vardı.

(Tanklarla ilgili olarak şu açıklamayı yapmak yerinde olur: Avrupa'da Amerikalılar'ın elinde orta büyüklükteki 35 tonluk Sherman tankları ile -bunları Atlas Okyanusundan taşımak daha kolaydı çünkü- birkaç tane de 40 tonluk Cobra-King tankı vardı. 45 tonluk ağır Pershing tankı cephede ancak 1945 baharında göründü. Almanlar bunun karşısına 30 tonluk kadar olan Panther tankını, fakat özellikle 60 tonluk Tiger ve 75 tonluk Koenigstiger tanklarını çıkarıyorlardı.)

Middleton bir saldırı olursa elindeki ikisi acemi, ikisi de bitkin olan dört tümenin kendilerini

tek başlarına savunamayacaklarını biliyordu. Onun için kadını kendisinin en yakın üstü olan, 1'inci Kolordu Komutanı General Courtney Hodges'e göndermişti.

Fakat Belçika'nın ünlü Spa kaplıcalarında bulunan Hodges'in, Roer nehri üzerindeki barajlara yapacağı saldırı dolayısıyla başında başka dertler vardı. Hiç tasalanmadı. Bununla birlikte, kendisinin haberalma subayı olan albay Dickson, Almanlar'ın yakında büyük çapta bir saldırıya girişeceklerini haber vererek herkesi şaşırtmıştı. Birkaç gün önce de bu can sıkıcı adam, saldırının hiç beklenmeyen bir yerde, Ardenne'lerde yapılabileceğini söylemişti: Tıpkı 1870'te, 1914'te ve 1940'ta olduğu gibi. Bir gün önce, akşama doğru, duyduğu bu önsezi, onda bir inanç hâline gelmiş, yumruğunun bir haritanın üzerine indirerek:

— «Ardenne'lerde olacak bu iş!» Diye bağırmıştı.

Hodges'in kurmay heyeti generale, Dickson'u pek ciddiye almamasını öğütlemişti: Karamsar yaradılışlı bir adamdı, kafası yorgundu. Paris'e gidip üç gün izin yaparsa bu ona iyi gelecekti.

General Omar Bradley'in komuta ettiği ve Hodges'in bağlı bulunduğu 12'nci Ordular Grubu'nun kurmay heyetinde de Dickson'un kehaneti çok kötü karşılanmıştı. Haberalma subayı bu kehaneti şu sözlerle reddetmişti:

— «Yıpratma savaşının şu anda batı cephesindeki Alman kuvvetlerinin gücünü kemirmekte olduğu şüphe götürmez.»

Müttefik Kuvvetleri Başkomutanı da Dickson'un tezine karşı ileri sürülen bu eleştirilere

çabucak katılmıştı. Eisonhower'in haberalma örgütü de bir rapor yayınlayarak Almanlar'ın fiilen tasfiye edilmiş olduklarını açıkladı.

İngilizler bile bir düşman saldırısı karşısında duyulan korkuları alayla karşılıyorlardı. Aynı gün öğleden sonra Montgomery, Almanlar'ın önemli saldırı hareketleri hazırlamak olanağından yoksun bulunduklarını açıkça söylemişti. Üstelik bu durgunluk öyle sıkıcıydı ki, Eisenhower'e:

— «Gelecek hafta İngiltere'ye gitmemde bir sakınca var mı acaba?» Diye sormuştu.

Bütün üstlerinin tam bir güven içinde olduklarını görünce Hodges'in de içi rahat etmiş, yalnız hazırladığı saldırıyla uğraşır olmuştu. Geceyarısına doğru da yatmaya gitmişti, tek derdi nezleye tutulmuş olmasıydı.

Daha geride, Hodges'in en yakın üstü olan general Omar Bradley de Lüksemburg'da, Alfa otelindeki odasına çekiliyordu. Emri altında, bütün Amerika tarihindeki seferlere katılmış generallerin hepsinden daha çok sayıda savaşan kıta bulunan Bradley, ertesi sabah erket saatte Versailles'a giderek, Eisenhower'le, piyade birliklerini değiştirecek kıtalar mevcudunun tehlikeli hâl alan yetersizliği sorununu tartışacaktı. Bir Alman saldırısı beklemiyordu da, tam tersine, bir saldırı olsun istiyordu. Birkaç gün önce:

— «Ne olurdu, onlar bize şimdi saldırsalardı!» Demişti. «Siperlerinden bir çıksalar, daha çok Alman'ı kolayca öldürebiliriz!»

Versailles'daki subaylar mahfilinde özellikle Müttefikler'in Roer ve Saar üzerine yapacakları saldırının sözü ediliyordu. Sözü edilen bir kimse de, ünlü orkestra şefi Glenn Miller'di. Paris'e

gelmek için Londra'dan uçakla yola çıkmıştı. ama birkaç saat gecikmişti.

Mahfilin yakınındaki, birkaç ay önce mareşal Von Rundstedt'in oturduğu villadaysa Dwight D. Eisenhower'in keyfi pek yerindeydi. Müttefik Kuvvetler Başkomutanı, bir rütbe daha yükselmiş, beşinci yıldızını da almış bulunuyordu. Fakat bu olayı kutlamaya vakti yoktu. Yarın yüklü bir gün olacaktı. Her şeyden önce Bradley'e önemli bir randevusu vardı. Sonra da emir eri Mickey'in bir W.A.C.(*) ile evlenme töreninde hazır bulunacaktı, bunun için söz vermişti ona. Ardenne'leri hiç düşündüğü yoktu.

*
**

O 15 Aralık geceyarısı, şu bilgiler elde bulunuyordu: Clervaux'nun doğusundaki kıta yığınaklarına ilişkin raporlar, esirlerin büyük bir saldırıyı haber veren sözleri, ağır zırhlı birliklerin yaptıkları önemli harekât hakkında ilk hatlardan gelen haberler ve hattâ, Almanlar'ı Amerikalı kılığına sokmakla görevli bir okulun varlığını açıklayan belgelerin ele geçirilişi. Bütün bunlar, hattâ bunların yalnız bir parçası bile, Ardenne'lerde olup biteceklerin neredeyse başlamak üzere olduğunu açığa vurması gerekirdi.

Hiç de öyle olmadı. Müttefikler'in işlerinin yönetiminde herhangi bir sorumluluğu olan kimselerden her biri, -en yüksek strateji uzmanları olan Churchill, Roosevelt ve askerî şefler de,- o gece rahat uyudular. Çünkü Almanya'nın korkulacak hiçbir yanı olmadığına inanıyorlardı. Kendisi henüz bilmese bile, Hitler yenilmişti.

(*) **W.A.C. : Women's Auxiliary Corps = Ordunun kadın yardımcıları.**

Ardenne'lerde gece yarısı olmuş ve takvimin yaprağı dönmüştü. Şimdi 16 Aralık 1944 günü yaşanıyordu. «*Hayâlet Cephe*»nin 135 kilometresi boyunca her şey sessiz ve durgundu. Yalnız doğudan esrarlı ve boğuk bir gürültü geliyordu, o kadar.

Raylar ve gürültüyü yok etmek için samanla örtülü yollar üzerinde 250.000 Alman askeri, 1.900 ağır top ve 970 tankla zırhlı top, 75.000 Amerikan askerinin karşısında ağır ağır batıya, saldırı mevzilerine doğru ilerliyorlardı.

Batı cephesinin en zorlu ve en beklenmeyen saldırısı, altı saate kalmadan başlamak üzereydi.

REN NÖBETÇİSİ

15 Aralık 1944'ten önce

Bu devlere yaraşan girişimin arkasında bir adam vardı: Adolf Hitler.

Daha 31 Temmuz 1944'te, Müttefikler'in Normandiya'da kurdukları köprübaşından yola çıkarak Avranches gediğinden geçip yayılmaya başladıklarını öğrenir öğrenmez, Führer, inisyatifi eline alma zorunluğunu anlamıştı. Kont Stauffenberg'in onbir gün önceki suikast teşebbüsü dolayısıyla geçirdiği sarsıntı yüzünden önce şaşkın görünmüştü. Fakat aradan birkaç hafta geçince yine tepinmeye, kurmay heyetini hırpalamaya, iyimserliğini elde etmeye başlamıştı.

16 Eylül'de, günlük brifingden sonra güvendiği generallerine, özel bir konuşma için kendisini başka bir odada beklemelerini söyledi.

Böylece de Alman Silâhlı Kuvvetleri Başko-

mutanı Mareşal Wilhelm Keitel, Harekât Başkanı General Alfred Jodl, Başkomutanlık Kurmay Başkanı ünlü tank generali Heinz Guderian ve Göring'in temsilcisi hava generali Kreipe biraraya geldiler. Aralarında fısıldaşarak Hitler'in kendilerine yine ne gibi bir sürpriz hazırladığını soruşturdular.

Derken, Hitler içeriye girdi. Solgun, düşünceli ve suratı asıktı. Yaşlı, mavi gözlerinin dalgın bir hâli vardı.

Jodl, rütbece Keitel'den aşağıydı ama Führer'in tam güvenine sâhip bulunuyordu. Onun için, bu gibi zirve toplantılarında âdet olduğu üzere, önce o söz alarak savaşın acı gerçeklerini ustalıklı bir tarzda anlattı.

Politik bakımdan Almanya yalnızdı ve herkes tarafından terkedilmiş hâldeydi. İtalya tasfiye edilmişti. Japonya, Almanya'nın Sovyetler Birliği ile mütareke görüşmelerine başlamasını nâzik bir tarzda öğütlemişti. Romanya ile Bulgaristan, taraf değiştirerek, Ruslar'dan yana geçmişlerdi. Finlandiya, Almanya'yla bağları koparmıştı.

Evet, Alman ordusunun silâh altında hâlâ 10 milyon askeri vardı ama, savaşın başından beri 4 milyonu aşkın asker ölmüş ve son üç ay içindeki kayıplar, yarıya yakını batıda olmak üzere, 1.200.000'e yükselmişti.

Jodl, cephelerden söz ederken yüzü az çok iyimserlikle aydınlanır gibi oldu. Rus saldırısı, sonuna yaklaşmışa benziyordu. Batı cephesinde askerler Ardenne'lerde dinlenme hâlindeydiler.

«Ardenne» sözü geçince, Hitler doğruldu, elini dramatik bir jestle kaldırdı:

— «Durun!» Diye bağırdı.

Bunu uzun bir sessizlik izledi. Sonra Führer konuşmaya başladı:

— «Önemli bir karar verdim. Saldırıya geçiyorum. Burada, Ardenne'lerde!» Dedi.

Bir yandan da yumruğunu boyuna haritaya indiriyordu.

— «Meuse'ü aşıp Anvers'e kadar gideceğiz!»

Ötekiler şaşkın şaşkın bakıştılar. Hitler, omuzları kalkık, gözleri ışıl ışıl, her türlü kaygı ya da hastalık izini yitirmiş bir durumda yine 1940 yılının dinamik Führer'i olmuştu.

*
**

Karşı saldırının hazırlıkları hemen ertesi gün başladı. Hitler 6. Tank Ordusu'nun kurulmasını emretti ve tasarının hazırlanması işine, bunda önemli bir rol oynayacak olan, Alman Ordusu Harekât ve Taşıt Komutanı General Rudolf Gercke'yi de soktu.

Hitler, 25 Eylül'de Jodl'a saldırının genel bir planını yapmasını emretti. Keitel de gerekli cephane ve ikmâl-iaşe miktarını hesaplayacaktı. Führer cepheden beş zırhlı tümenin geri çekilmesini, Köln'ün batısında bunların yeniden örgütlenip eğitilmesini istedi. Bu kuvvetler, saldırı gücünün öncüleri olacaktı.

Ekim başında Harekât Başkanı Gercke'nin hazırlıkları epey ilerlemişti. Her şeyden önemli olan Ren nehrini aşma işiydi. Köprü ayakları pekiştirilmiş, karayolu köprülerine demiryolu rayları döşenmiş, araba vapurlarında lokomotifleri ya da 70 tonluk Tiger tanklarını taşıyabilecek tarzda değişiklikler yapılmıştı. Daimî ve sâbit köprüler bombardımana uğrarsa, kullanılmak üzere büyük tonajları taşıyabilecek özel askerî

köprü kemerleri yapılarak Ren nehri boyunca gizlenmişti.

Ren'in doğu kıyısında yapılan depolar, batı kıyısına taşınmadan önce depo edilecek dağlar gibi ikmâl-iaşenin gelmesini bekliyorlardı. Fakat Gercke'nin yaptığı en önemli iş, Alman demiryollarını baştan başa yeniden örgütlemek, ivedi hareket cetvelleri ve trenlerin yürüyüşleri üzerinde kontroller kurmak oldu. Tren katarlarına zırh levhalar ve uçaksavar silâhları yerleştirildi.

Jodl, 11 Ekim'de Hitler'e Ardenne'ler saldırısının ilk tasarısını verdi: Tasarı *«Noel Gülü»* diye sembolik bir ad taşıyordu. Saldırı toplam olarak 12 zırhlı tümenle 18 piyade tümenini biraraya getirecek olan üç ordu tarafından yapılacaktı ki, bunlar 5'inci ve 6'ncı Tank Orduları'yla 7'nci Ordu idi. Başarı iki ihtimal üzerine dayanmaktaydı: Tam bir baskın ve Müttefik uçaklarının havalanmasını önleyecek kötü hava şartları. Amaç, cepheyi çok geniş ölçüde yarmak, ikinci gün Meuse nehrini aşmak, yedinci gün de Anvers'e ulaşmaktı. Böylece 30'u aşkın Amerikan ve İngiliz tümeni yokedilmiş olacaktı.

Tam gizliliği sağlamak üzere yalnız küçük bir yüksek rütbeli komutanlar topluluğuna plan üzerinde bilgi verildi. Saldırı, her komutanlık için ayrı bir şifreli adla gösterildi ve bu ad her onbeş günde bir değiştirildi. Telefon ya da teleksle hiçbir şey verilmeyecekti. Haberci olarak da, kimseye bir şey söylemeyeceklerine andiçmiş subaylar kullanıldı.

Düşmanı daha iyi aldatmak için Keitel, 12 Ekim'de batı cephesinin bütün komutanlarına gönderdiği günlük bir emirde şöyle diyordu: *«Şimdiki hâlde hiçbir karşı saldırı yapma olanağı yoktur. Bütün stratejik yedekler, anayurdun*

neredeyse başlayacak olan savunması işinde kullanılacaktır.»

21 Ekim sabahı Jodl, Führer'e saldırının düzeltilmiş bir planını verdi. Hitler hayatından pek memnundu. Çevresindekilerle şakalaştı ve harekâta «*Ren Nöbetçisi*» gibi aldatıcı bir ad seçti.

Aynı gün öğleden sonra SS binbaşısı üniforması giymiş iriyarı, sarışın bir adam, Hitler'in çağırısı üzerine onun tarafından kabul edilmek üzere çıkageldi. Adı Otto Skorzeny idi. İngiliz haberalma servisleri onu Avrupa'nın en tehlikeli adamı sayıyorlardı. Müttefikler'in elinde esir olan Mussolini'yi kaçırarak ün kazanmıştı. Son olarak da Macaristan Kral Naibi Amiral Horthy'nin oğlunu ele geçirmiş ve Macar Hükümeti'nin merkezi olan kaleyi işgal etmişti.

Hitler elini uzatarak ve ağzı kulaklarına vararak, onu dostça sözlerle karşıladı:

— «İyi işler başardın, Skorzeny!» dedi.

— «Sağolun Führer'im.»

— «Otur bakalım da şu '*Mickey Mouse*' harekâtından biraz sözet bana.»

Skorzeny, sözleri ikide bir Hitler'in kahkahalarıyla kesildiği hâlde, Horthy'nin oğlunu nasıl kaçırdığını anlattı. Bitirince de dışarıya çıkmak için ayağa kalktı.

Bunun üzerine Führer telâşlı telâşlı:

— «Duuur! Hemen gitme. Sana ömrünün en önemli görevini vereceğim!» Dedi. «Aralık ayında Almanya, kaderini çizecek olan geniş bir saldırıya geçecek.» Sonra anlattı:

— «Bu işte sen de önemli bir rol oynayacaksın. Seçkin askerleri toplayıp eğiterek, Amerikan askerleri hâline sokacaksın. Bunlar Amerikan üniforması giyecekler, Amerikan malzemesi ve

arabalarıyla donatılacaklar, hatların gerilerinde çok etkili bir beşinci kol hâlinde iş görecekler. Meuse nehri üzerindeki köprüleri ele geçirecekler, bozguncu söylentiler yayacaklar, yalan emirler verecekler, her yana kargaşalık ve panik tohumları ekecekler.»

Hitler sözlerini şöyle bağladı:

— «Birliğini kurman için sana sınırsız yetkiler veriyorum. Bunları bildiğin gibi kullan, yarbayım.»

Bu sefer Skorzeny de Hitler gibi gülümsedi. Führer ekledi:

— «Evet, seni yarbaylığa yükselttim.»

Hitler ayağa kalkarak elini uzattı:

— «Haydi güle güle, Skorzeny,» dedi. «Bu *'Griffon'*(*) harekâtından büyük şeyler bekliyorum.»

*
**

Ertesi sabah erkenden, Batı Cephesi Kara Kuvvetleri Başkomutanı Mareşal Gerd von Rundstedt'le saldırıyı yönetmek üzere Hitler'in kendisince seçilen mareşal Walther Model *«Ren Nöbetçisi»* tasarısını aldılar.

Rundstedt, tasarıyı gittikçe artan bir üzüntüyle okudu, kederli kederli başını salladı. Tasarı ustalıklıydı ama, fazla atakçaydı. Sonra, bugün için elde bulunan askerlerle başarılamayacak kadar gözü yükseklerdeydi. Buruşuk ve yorgun yüzlü, yaşlı asilzâde, *«Martin»* adını taşıyan karşı tasarı için yardımcılarını çalıştırmaya başladı.

Model'e gelince o, tasarıyı coşkunlukla okudu.

(*) Akbaba, yahut mitolojide, kartal başlı aslan.

Rundstedt'ten farklı olarak gençti, çok ateşliydi ve gözü çok yükseklerdeydi. O da Hitler gibi kumarbaz mizaçlıydı. Fakat okuyup bitirdikten sonra:

— «İyi ama, bu mendebur şeyin ayakta durur tarafı yok!» Diye homurdandı.

Sonra o da kendi hesabına «*Güz Sisi*» diye adlandırdığı karşı tasarısı için çalışmaya başladı.

27 Ekim'de Hitler ikisini de kabul etti.

«*Ren Nöbetçisi*» tasarısına ilişkin olarak yaptıkları bütün itirazları sonuna kadar dinledi.

Öfkeden sabırsız bir hâlde Rundstedt'in kendisine sunduğu «*Martin*» tasarısını aldı: Bu. 17 tümenin 35 kilometrelik bir cephe üzerinde yapacağı saldırıydı.

Suratını buruşturarak bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı, beri yandan da Model, «*Güz Sisi*» tasarısını anlatıyordu ona: 20 tümen 65 kilometrelik bir cephe üzerinde saldırıya geçecekti.

Hitler, anladık anladık, der gibilerden, eliyle onlara susmaları için işaret etti. Sonra alaycı bir tavırla sordu:

— «Siz, Büyük Friedrich'i hatırlamıyor musunuz kuzum? Rossbach'ta ve Leuthen'de kendisinden iki kat güçlü düşmanları ezmişti hani. Nasıl mı? Atılganca hareket ederek, gözüpek davranarak.»

Kollarını havaya kaldırdı:

— «Hep aynı şey! Bizim generallerin kafaları işlemiyor! Biraz tarih okusanız iyi edersiniz.» dedi. Sonra anlattı:

— «Friedrich büyük bir tehlikeyi göze almıştı. Sonra da, sanki kader onu mükâfatlandırmak istermiş gibi hiç beklenmedik bir olay, önceden

kestirilemeyecek tarihî bir rastlantı patlak vermiş; Prusya'ya karşı kurulan koalisyon çökmüştü. Avrupa'nın bütün kâhinleri Friedrich'i yenilgiye mahkûm ederken o, Alman tarihinin en büyük zaferini kazanmıştı.»

Hitler devam etti:

— «Tarih ebedî bir tekerrürden ibarettir. Ardenne'ler de benim Rossbach'ımla Leuthen'im olacak. Ve bundan da, bugünden kestirilmesi imkânsız başka bir olay doğacak: Üçüncü Reich'a karşı kurulan koalisyon yıkılacak.»

Böylece Hitler, generallerinin aksine, son kararı verdi. 7 Aralık'ta da ilk tasarının hemen hemen tıpkısı olan kesin planı onayladı ve «*Ren Nöbetçisi*» biçimindeki aldatıcı adı bile olduğu gibi alıkoydu.

*
**

Hazırlıklar hızla ilerledi.

Kolordu komutanlarıyla kurmay başkanlarına da saldırı yapılacağı haber verildi. Azamî güvenliği sağlamak üzere generallere haritalarını kendilerinin hazırlamaları, yazışmaları ve benzeri işleri kendilerinin görmeleri, gizli belgeleri de her zaman üzerlerinde taşımaları emredildi. Radyo operatörleri uydurma komuta postalarına aslı astarı olmayan mesajlar gönderiyorlar. sahici alıcılara sahte mesajlar, yanlış yerlere de doğru mesajlar yolluyorlardı. Müttefik casusların kulaklarına gitsin diye kahvelerle lokantalarda, her yerde asılsız söylentiler yayılıyordu.

Sonra hazırlıkların en güç, en tehlikeli dönemi başladı. Onbinlerce askerle onbinlerce ton malzemeyi gizlice ve geceleyin cephenin çok yakınına taşımak gerekiyordu.

Muazzam bir faaliyet başladı. 7 Aralık akşamı ilk partinin yüklenmesi işi tamamlanmış ve bütün yollar tek yönde, Ardenne'lere doğru kullanılmaya başlanmıştı. Sabahın saat 03.00'ünde bütün trenlerin yükleri boşaltılmış ve bunlar Ren nehrine doğru dönmeye başlamışlardı. Şafak sökmeden önce gidiş-dönüş sona ermiş ve yeni bir yolculuk için her şey hazırlanmıştı.

Ertesi gece, daha ertesi gece ve ondan sonrası için de işler hep böyle sürüp gitti.

Yarbay olarak elinde birçok generalden daha çok yetki bulunan Otto Skorzeny de «*Amerikan Okulu*»nda işleri epey ilerletmişti. Gönüllüleri çalışkan öğrencilerdi. Dersler arasında Amerikan argosu, töreler ve gelenekler vardı. Fakat okulda, Amerikan hatlarının gerisinde panik yayma yöntemleri de öğretiliyordu.

Aynı zamanda yarbay Friedrich August von der Heydte'nin emri altında başka bir komando birliği daha hazırlanıyordu. Sâkin ve düşünceli bir adam olan Von der Heydte bir savaş alanından çok bir okul sınıfına yaraşırdı. Zaten 1935'te Carnegie vakfından Columbia Üniversitesi'nde ders vermek üzere bir devletler hukuku bursu da almıştı. Fakat bursu reddetmiş, paraşütçü birliklerinin en ünlü komutanlarından biri olmuştu.

«*Ren Nöbetçisi*» harekâtı, Heydte'de aydın olarak kuşku; fakat asker olarak coşku uyandırıyordu. Bununla birlikte kendisinin de bağlı olduğu 6'ncı Tank Ordusu'nun, Dietrich'in emrine gireceğini öğrenince üzüldü. «*Sepp*» diye anılan Josph Dietrich, Birinci Dünya Savaşı'nda çavuş olarak görev yapmıştı. Sonra kasaplık ve politik kışkırtıcılık etmişti. Dar zamanda bir tümene komuta edebilirdi belki. Von der Heydte'ye göre o,

câhil ve hayvan gibi bir herifti. Fakat Münih darbesi sırasında kendisini çok iyi desteklediği için, Hitler onu mükâfatlandırıyordu ve şimdi de Bavyera'lı kasap, dokuz tümenlik bir ordunun başına geçmiş bulunmaktaydı.

Von der Heydte kendisini komuta postasında görmeye gelince, kısık sesli, iriyarı bir adam olan Dietrich onu küçümseyerek karşıladı:

— «O sizin paraşütçü çocuklar ne işe yararlar?» Diye sordu.

Von der Heydte, generalinin leş gibi içki kokan soluğundan uzak durarak cevap verdi:

— «Aklın alabileceği her işi yaparlar.»

— «İyi öyleyse. Haritada bir haç işaretiyle gösterilen bütün yerleri elegeçirin bakalım!»

Von der Heydte:

— «Evet ama, akıl alacak iş değil bu!» Dedi.

O sırada Dietrich'in Kurmay Başkanı Kraemer de söze karıştı:

— «Generalim, bu haç işaretleri bizim ulaşacağımız hedefleri gösteriyor.» Dedi.

Dietrich:

— «Niçin söylemedin bunu bana?» Diye homurdandı. «Peki, nasıl istersen öyle yap, Von der Heydte.»

O da Malmédy'nin kuzeyinde, Baraque-Michel yakınındaki yol kavşağını seçti. Dietrich:

— «Peki, oraya iner, kargaşalık çıkarırsın.» Dedi.

Von der Heydte kaşlarını çattı, ama Kraemer yine söze karıştı:

— «Cephe gerisinde kargaşalık çıkaracak olan, Von der Heydte'nin komando birliği değil,»

dedi. «Siz onu yarbay Skorzeny'nin *'Griffon'* harekâtıyla karıştırıyorsunuz, generalim!»

Nihayet ayrıntılar tespit edildikten sonra, Von der Heydte paraşütle inerken radyo aygıtları bozulursa kullanmak üzere kendisine posta güvercinleri verilmesini istedi.

Dietrich bir kahkaha atarak:

— «Güvercin mi?» Diye kükredi. «Dalga mı geçiyorsun be? Güvercin, ha? Şu koskoca orduyu güvercinsiz yönetiyorum ben. Sen de kendi komando, birliğini yanına böyle bir hayvanat bahçesi almadan pekâlâ yönetebilirsin!»

Bu sözler karşısında Von der Heydte tiksinmiş gibi bir tavır takındı, ama Dietrich bunu bir korku belirtisi sandı. Sırtına okkalı bir tokat indirerek babacan bir tavırla:

— «Aldırma canım,» dedi. «Bana da güven. Ben kendim gelip Baraque-Michel'de seni bulacağım. Saldırının ilk günü, öğleyin buluşuruz, tamam mı?»

Hitler, Dietrich'i seçerken çılgınca bir kaprise boyun eğmemişti. Onun zaaflarıyla kusurlarını biliyordu. Fakat tıpkı Rundstedt gibi, Dietrich'in adı da askerler üzerinde büyülü bir etki yapıyordu. Sonra Hitler 6'ncı Tank Ordusu'nun büyük zaferinin iyi bir Nazi tarafından kazanılmasını istiyordu.

Her ne olursa olsun Hitler, Dietrich'in arkasında kafalı bir adamın, Kraemer'in bulunduğunu da bilmekteydi.

***

11 Aralık'ta birinci safha sona ermiş, mûcizeler yaratan Alman Devlet Demiryolları'nın ça-

baları sâyesinde ilk saldırı dalgası yerine ulaşmıştı.

O sabah Hitler saldırıyı kendisi denetleyebilmek için gelip Ren nehri yakınındaki Ziegenberg şatosuna yerleşti. Saldırının 16 Aralık'ta yapılması kesin olarak kararlaştırıldı. Ancak hava şartları aleyhte olursa (yâni hava güzel olup da Müttefikler'in hava faaliyetinde bulunmalarına olanak sağlarsa) ordular saldırıya geçmeyeceklerdi.

Sonra tümen komutanlarını yanına çağırdı.

Bunlar gelince, Gestapo'nun adamları, üzerlerindeki tabancaları, ellerindeki çantaları aldılar. Hepsine de duydukları şeyleri gizli tutacaklarına dair canları üzerine yemin ettirildi. Hiçbirinin oraya niçin geldiğinden haberi yoktu. Bildikleri tek şey, birliklerin haftalardan beri boyuna dönüp durduklarıydı.

Hitler, yanında Keitel'le Jodl olduğu hâlde brifingin yapılacağı salona girdi. Yorgun görünüyor, sol kolu titriyordu. Fakat bir saat süreyle ve ateşli bir tavırla onlara Büyük Friedrich'ten, Almanya'dan, Nazi Partisi'nden sözetti.

Derken, söz «*Ren Nöbetçisi*» tasarısına geldi ve plan, bütün ayrıntılarıyla açıklandı.

16 Aralık günü sabahın saat 05.30'unda üç tane güçlü ordu, kuzeyde Monschau'dan güneyde Echternach'a kadar uzanan Ardenne'ler cephesini çökertmek için saldırıya geçeceklerdi. Liège ile Namur arasında Meuse nehrini aşacaklar, Brüksel'in çevresinden dolaşarak sekiz güne kalmadan Anvers'e ulaşacaklardı. Batılı Müttefikler, hiçbir zaman böyle bir baskın-saldırının altından kalkamayacaklardı. Ezilecekler ve ayrı bir barış isteyeceklerdi.

Generaller şaşkın şaşkın dinliyorlardı.

İlk olarak: kuzeyde Sepp Dietrich komutasındaki 6'ncı Tank Ordusu başlıca çabayı yapacaktı. Bu ordu en iyi birliklerden kuruluydu: Silâhlı SS kıtalarının en seçkinleri biraraya getirilerek, Rus cephesindeki büyük zaferleri kazanan ordular kadar korkunç bir ordu meydana getirilmişti. Dört tane güçlü tank ve beş piyade tümeniyle bu ordu, Monschau'dan Losheim gediğine kadar olan kesimde saldırıya geçecek; Elsenborn tepelerini, sonra Meuse nehrini aşacak, Anvers'e kadar gidecekti.

İkinci olarak: Dietrich'in solunda, güneyde ünlü Prusya askerlerinin torunlarından olan Manteuffel'in komutasındaki 5'inci Tank Ordusu vardı. Eski bir atletizm şampiyonu, yılmaz ve çok enerjik, ufak tefek bir adam olan Baron Hasso von Manteuffel, Hitler'in söylediklerinin tersini söyleyebilen nâdir insanlardan biriydi. Kendisine iki hedef verilmişti. Sağ kanadında iki piyade tümeni, Schnee Eifel çıkıntısını kuşatarak 106'ncı Amerikan Tümeni'ni esir edecek, sonra önemli bir kara ve demiryolu kavşağı olan Saint-Vith'i ele geçirecekti. Ordusunun geri kalanı, yani üç zırhlı tümenle iki piyade tümeni, Lüksemburg'dan geçerek Eifel'in güneyinde ilerleyecekti.

Üçüncü olarak; Brandenberger'in 7'inci Ordusu, Vianden-Echternach bölgesini elegeçirecek ve Manteuffel'in sol kanadını korumak için batıya doğru ilerleyecekti. Titiz ve güvenilir bir adam olan Brandenberger, bu silik rol için biçilmiş kaftandı. Bütün saldırının başarısı onun, Patton'un yapabileceği bir karşı saldırı önünde, güneyde kuracağı savunma duvarına bağlı olabilirdi.

Brifing sona ermişti.

Hitler sözlerini şöyle bağladı:

— «Bu saldırı bizim kaderimizi belirleyecektir: Ya ölüm, ya kalım. Bütün askerlerim var güçleriyle, amansızca savaşsınlar istiyorum. Bu muharebe sertlikle yürütülmeli ve her direniş, bir zorbalık ve şiddet dalgasıyla ezilmelidir. Anayurdumuz için çok önemli olan bu saatte, askerlerimin her birinden, her zamankinden daha yiğit olmalarını istiyorum. Düşman ezilmelidir! Ya şimdi, ya hiçbir zaman! Yaşasın Büyük Reich!»

***

Ardenne'lerde de son hazırlıklar yapılıyordu. Siegfried hattının beton tuzaklarından tankların geçebilmesi için gezici rampalar yerleştirilmişti. Ağaç kütükleri kesilerek yanyana konulup ilk hatlara kadar giden yollar yapılmış; tankların tırtıl tekerleklerinin şıkırtıları duyulmasın diye de üstleri kalın bir saman tabakasıyla örtülmüştü. Benzin harcamamak ve motor gürültülerini önlemek için, birinci baraj ateşinde kullanılacak cephane elle taşınmıştı.

Radyo vericileri susturularak, hatların gerisindeki telefon konuşmaları denetlenerek güvenlik tedbirleri son kerteye vardırılmıştı. Her köyde bir gizleme subayı çalışıyordu. Koskoca bir polis ordusu bölgeyi karış karış dolaşıyor, yararsız her türlü hareketi durduruyordu. Keşif yolları devriyeye çıkmaz olmuşlar, topçunun bütün görevleri iptal edilmişti. Kaçış tehlikesini azaltmak için Alsas, Belçika ve Lüksemburg asıllı askerler hatların gerisine doğru gönderilmişti. Günde beş altı kez yoklama yapılıyordu. Duman yerlerini belli etmesin diye de, askerlere odun kömürü dağıtılmıştı.

Artık son safha başlayabilirdi.

*
* *

13 Aralık'ta, «*Ren Nöbetçisi*» planını hazırlayanlar son tekmillerini verdiler.

General Jodl saldırıya 20 tümenle başlayacak olan üç ordunun mevcudunun 77.000 askerle tamamlandığını haber verdi. Yakında bunlara beş tümen daha katılacaktı.

Mareşal Keitel 12 milyon litre yakıtın cephedeki yerine ulaştığını; 8 milyon litrenin teslim edilmek üzere, 3 milyon litrenin de yedekte olduğunu bildirdi. Her tankta 150 kilometre yol gidecek kadar benzin vardı. Cephaneye gelince, yapılan 15.000 tonluk ikmâl, sekiz günlük atışı karşılıyordu. Sekiz gün daha yetecek yeni bir parti de yola çıkarılmaya hazırdı.

General Kreipe; Hava Ordusu'nun, 80'i yeni tepkili uçaklardan olmak üzere, 350 uçağın Hava Kuvvetleri'nce hazır tutulduğunu söyledi. Kötü hava şartları sona ermeden başka uçaklar da hazır olacaktı.

*
* *

13 Aralık gecesi boyunca üç ordu da kendilerini düşmandan ayıran 15 kilometrelik orman ve sessizlik bölgesinden konaklaya konaklaya geçerek saldırı mevzilerine yaklaşmaya başladı. Piyade, cepheden 10 kilometre uzakta, atla çekilen topçu ile obüs topları da kendi batarya yerlerinden 8 kilometre uzakta durdular.

14 Aralık gecesi boyunca gürültüleri bastırmak için Alman uçakları çok alçaktan uçarlarken, zırhlı kuvvetler de ilerlediler, beri yandan piyade, cephe hattına daha çok yaklaştı. Topçuysa gidip gizlice mevzilerine girdi.

Derken 15 Aralık gecesi geldi. o gece boyunca da 250.000 askerden oluşan 20 tümen saldırının başlayacağı hatlara yerleşti.

Gece yarısı bütün Alman askerleri mevzilerinde biraraya toplandılar. Mareşal von Rundstedt'in günlük emrini subayları okurken, onlar da bunu soğuktan tir tir titreyerek büyük bir merakla dinliyorlardı:

«Batı cephesinin askerleri!» Diyordu mareşal. «Sizin için zafer saati çaldı. Kudretli ordular, Anglo-Amerikanlar'a karşı saldırıya giriştiler. Sizlere daha fazlasını söyleyecek değilim. Kendiniz de hissediyorsunuz bunu. Son kozumuzu oynuyoruz. Anayurdumuz ve Führer'imiz için insan gücünün üstünde hedeflere varmak üzere elinizden gelen her şeyi yapmak gibi kutsal bir görevi yüklenmiş bulunuyorsunuz.»

Askerler eski zaferlerin heyecanının, içlerini yine kapladığını hissettiler. Bir kez daha saldırıya geçiyorlardı! «*Deutschland über alles!*» Almanya her şeyden üstündü!

16 Aralık 1944 geceyarısı, «*Hayalet Cephe*» boyunca her şey sâkindi...

HÜCUM

16 Aralık 1944

16 Aralık sabahı yoğun bir sis, Schnee Eifel'i kaplamıştı. Birinci SS Tank Tümeni'nin, yâni Adolf Hitler'in tümeninin, topçuları büyük bir heyecan içindeydiler.

— «Bataryalar, hazır ol!»

O yakınlardaki bir yolun üzerinde tanklar,

muazzam birer ejderha gibi, ardarda sıralanıyordu. Bir topçu binbaşısı, tankının kulesi içinde ayakta duran bir subaya eliyle selâm vererek:

— «Haydi Allahaısmarladık, teğmen! Amerika'da görüşürüz!» Dedi.

Teğmen de onun bu sözlerini bir gülümseyişle onayladı.

Nişangâhlar son bir kez daha denetlendi, heyecandan herkesin boğazı kupkuruydu, eller tetikte, gözler saatlere dikilmişti...

Cephenin tümü boyunca binlerle kolsaatinin saniyeleri gösteren ibreleri tempolu bir tarzda saldırı ânı olan 05.30'u gösterdiği sırada, bütün batarya komutanlarının kolları aynı anda havaya kalktı:

— «Ateş!»

135 kilometrelik vâdiler ve tepeler boyunca, Ardenne'leri gece kaplamış olan sis muazzam bir ateş, demir ve duman patlayışıyla aydınlandı. Yer titredi. Karla örtülü çamlar irkildiler ve yere beyaz toz bulutları silkelediler. Yüzlerce tank, motorlarının homurtusu ve tırtıl tekerleklerinin şıkırtısı içinde harekete geçti. Beri yandan da raylar üzerindeki ağır topların boğuk patlamaları duyuluyor; bunlar 355'lik obüslerini Amerikan hatlarının çok gerisindeki hedeflere yağdırıyordu.

Cephenin kuzey ucunda, bir taburun komuta postasında toplanan Amerikan subayları, korkunç baraj ateşinin sürekli gümbürtüsünü korku ve hayretle dinliyorlardı. Amerikan haberalma servislerine göre bu kesimde, Almanlar'ın elinde atla çekilen sadece iki top vardı!

Komutan yardımcısı:

— «Hay Allah! Herifler bu iki atı da geberte-cekler!» Diye bağırdı.

Daha geride, birkaç asker mahfil görevi yapan bir çadırın altında kahve içiyor, aşçı Tyger de krep tatlısı yapmak için hamur yoğuruyordu. Başlarının üzerinde mermiler ıslık çalmaya başladı:

— «Haydi çocuklar! Kan kusturun şunlara!»

Bir obüs yüz metre ileride yere düştü.

Tyger şaşırmıştı:

— «İyi ama... Bize atıyorlar bunları!» Diye bağırdı.

Tam tepelerindeki bir patlama Tyger'i havaya fırlattı. Ötekiler şarapnellerle delik deşik olan çadıra bakarken, aşçı tiksinmiş bir tavırla ayağını ağır ağır kabın içinden çıkardı, hamurunu yoğurmaya devam etti.

*
* *

Daha güneyde, Losheim gediğinde başçavuş John Banister kalkmış, gecenin karanlığında doğuya doğru bakıyordu. Krewinkel köyüne hiçbir obüs düşmüyordu da baraj ateşi bulunduğu yerin sol yanını dövüyordu. Ücra evi, elli Alman'ı hatırladı: Adamlar hep bir olup hücuma geçerlerse kendi birliği onları durdurmak için pek bir şey yapamayacaktı.

Schnee Eifel çıkıntısının ucunda, teğmen Alan Jones'un komuta postasında büyük bir kargaşalık hüküm sürmekteydi. Bütün telefon hatları kesikti. Radyonun bütün dalga uzunlukları da Alman müziğiyle bozulmaktaydı. Genç teğmenin her yerle bağlantısı kesilmişti. Yalnız baraj ateşinin çok yoğun olduğunu, şimdiye kadarki kayıpların da büyük olmadığını biliyordu. Hepsi bu kadar.

Eifel'in güneyinde, Alman topçusu Our ırmağı boyunca küçük köyleri dövüyordu. Sonra toplar atışlarını uzattılar; gerilerdeki şehirleri de dövmeye başladılar.

Bunların en önemlisi Clervaux idi. Zorla Rus cephesine gönderildikten sonra Alman Ordusu'ndan kaçan Joseph Geiben, burada patlama sesleriyle uyanmıştı. Giyindi, annesinin odasına koştu. Kadıncağız:

— «Bir şey yok canım, Amerikalılar bunlar. Haydi git yat!» Diye homurdandı.

Geiben aşağıya indi. Tam kapıyı açtığı sırada keskin bir ıslık sesi duydu, kendini yere attı. Patlama evi sarstı, kendisi de bir toz bulutunun içinde kaldı. Ayağa kalkarak çevresine bakındı. Kapıyla pencereler paramparça olup yerlerinden kopmuştu. Sokağın öbür yanında bir ev yanıyordu. Geiber, alevlerin ışığında annesiyle iki kızkardeşinin sendeleye sendeleye merdivenden indiklerini gördü. Yüzlerinde dehşet ifadesi vardı, gözleri korkudan faltaşı gibi açılmıştı. Artık kuşku kalmamıştı: Almanlar yine geliyordu.

Sauer ırmağı boyunca kazılmış boy siperlerinin içinde, 9'uncu Zırhlı Tugay'ın acemi erleri ilk baraj ateşinin altında bütün cesaretlerini toplamaya çalışıyorlardı. Hayâl ettiklerinden de beter bir şeydi bu. İnsan bundan yakasını nasıl kurtarabilirdi?

Bütün Ardenne'ler cephesi boyunca kalk borusunun yerini birdenbire top ateşi almış, Amerikan askerleriyle Belçikalılar'ı, Lüksemburglular'ı o uyandırıyordu. Ama haberleşme araçlarının yokolması yüzünden çıkan kargaşalık içerisinde, tek başına kalan her grup, yine de

mahallî bir saldırının tek kurbanı sayıyordu kendini.

*
**

Atış bir saat sonra durdu. Bu gürültüden sonra, sessizlik sersemletiyordu insanı. Sonra, güçlü projektörler cephe boyundaki bazı kilit noktalarında sabahın sisini deldiler. Altüst olan, dumanları tüten Amerikan ilk hatları birden aydınlanıverdi. Bu ölüm ışığının içinde yüzleri sapsarı görünen Amerikan askerleri, aptal aptal bakınıyorlardı. Nazi'lerin yeni korkutucu silâhlarını keşfetmekteydiler: Bu, bir sun'î mehtaptı.

Derken hayaletleri andıran beyaz görüntüler sisin içinden çıkıp, onikisi ondördü yanyana tehdit dolu bir yürüyüşle onlara doğru ilerlemeye başladı.

Kuzeyde, Sepp Dietrich'in piyadeleri Amerikan ileri mevzilerini çökerttiler. Aynı anda da yeni model uçaklar doğudan çıkıp, homurtular saçarak inanılmaz bir hızla uçtu. Almanlar başlarını kaldırınca yeni tepkili uçaklarını gördüler. Heyecandan coşarak uçakları alkışladılar. Hitler'in mucize-silâhları artık gerçekleşmişti. Rusya'da dayak yiyen, Fransa'dan kovulan eski askerler bile içlerini yeni bir umudun kapladığını hissettiler. Sıçrayarak, bağırarak, tüfeklerini sallayarak ileriye doğru koştular.

Fakat kudretli, ateşli ve baskın tarzındaki saldırıları, genç Amerikan askerlerinin üstünkörü olmakla birlikte yine de inatlı olan savunmasıyla karşılaştı. Aşçılarla ekmekçiler, yazıcılarla bandocular, oduncularla şoförler ilerleyen dalgayı durdurmak için karmakarışık bir hâlde savaşa sürüldü. Bazıları kaçtı, çoğu kaldı ve savaştı. Dietrich daha ilk hücumda bu acemiler tü-

menini ezmekle övünmüştü ama, Monschau'dan Losheim gediğine kadar bütün cephe sendeledi, fakat sıkı durdu.

Ancak, gedikte durum öyle değildi ve saldırganları durdurmak için hiçbir şey öngörülmemişti. Almanlar'ın tarafında tanksavar engellerin bazı kesimleri üzerine kalın keresteler atılmış; sonra da, bir gece önce gizli gizli hazırlanan desteklere çabucak bağlanmıştı. Tanklar, ağır makineli otoları ve toplar; böylece kuruluveren bu köprülerin üzerinden ilerledi.

Şafak sökmeden çok önce bu noktada iki Amerikan kolordusunu birleştiren güçsüz bağ kesilmiş bulunmaktaydı. Her saat başı iki birliği ayıran 2 kilometrelik bölgede dolaşmakla görevli küçük keşif devriyesi, hatlara sızan Almanlar'ca kuşatılmıştı. Ancak, o civarda Almanlar'ın karınca gibi kaynaştıklarını haber verebildi. Sonra sessizlik başladı.

Gediğin tam ortasında, başçavuş John Banister yüzlerce Alman'ın Krewinkel'e doğru yayılıp ilerleyişlerini seyrediyordu.

Kendi grubunun ağır makinelilerini evin birinci katına yerleştirmiş, atışını saldırgan dalgalar üzerinde yoğunlaştırmıştı. Kıtaların yoğun kısmı onların çevresinden dolaşıp batıya doğru yoluna devam etti.

Yirmiiki yaşında iri-kıyım bir delikanlı olan Banister, öteden beri işi şakaya vurmaktan hoşlanırdı ama o sabahki durum insanda, hiç de şaka yapma arzusu uyandırmıyordu.

Beyazlar giyerek gizlenmiş yeni bir asker dalgası daha sisin ve çisentinin içinden çıkıverdi ama ilerleyemedi ve birçok ölü bırakarak saat 07.30'da çekildi.

Bir Alman, İngilizce olarak:

— «On dakika istirahatlisiniz. Yine geleceğiz!» Diye bağırdı.

Buna Banister cevap verdi:

— «Cehenneme kadar yolunuz var! Gelince karşınızda yine bizi bulacaksınız!»

Banister'in birliğindeki 900 süvari umutsuzca yardım istiyordu. Hem Dietrich'in sol kanadının, hem Manteuffel'in 5'inci Tank Ordusu'nun sağ kanadının saldırısına uğramışlardı.

Manteuffel'in piyadeleri, gediğin güneyindeki Amerikan süvarilerinin dayanak noktalarını aştıktan sonra batıya, Schnee Eifel'in tam arkasında bulunan Schönberg köyüne doğru ilerliyordu. Aynı zamanda başka Alman birlikleri de Amerikan çıkıntısının güneyinde aynı hareketi yapıyordu. Dev bir kerpetenin ağzı general Jones'un 106'ncı Tümeni'nin ve bu arada kendi oğlunun üzerine kapanmaktaydı.

O an için Manteuffel dikkatini, beş tümenin cephenin merkezine ve 20'nci Amerikan Tümeni'nin yorgun savaşçılarına karşı giriştikleri saldırı üzerine toplamıştı.

Geceleyin, saldırı saati gelmeden önce Manteuffel lâstik sandallara bindirdiği keşif devriyelerini Our'un öbür kıyısına geçirtmişti. Bunlar tankların hücumunu hazırlayacaktı. 28'inci Amerikan Tümeni'nin sol kanadı çabuk tepki göstermiş ve saldırganları püskürtmüştü. Bu hengâmede de tekerlekli taşıt araçlarını kaybetmişti. Bunların çevresinde zayıf yüzlü, kiminin ağzı hâlâ sosis dolu yirmişer, otuzar Alman'ın ölüsü yatıyordu.

Fakat durum, merkezde daha başkaydı: Alman piyadesinin en güçlü hücumları burada yoğunlaş-

mış ve yine burada boyuna hücuma uğrayan ya da kuşatılan Amerikan dayanak noktaları, Nazi piyadelerinin batıya doğru, Clervaux'ya, Bastogne'a ve... Meuse nehrine doğru giden tanklara yol açmalarını önleyemiyordu.

Fakat gediğe saldırmaları gereken Tiger ve Panther tankları görünürde yoktu. Evvelce öngörüldüğü gibi Our ırmağını Dasburg'da aşamamıştı.

Saat 07.40'ta Alman istihkâmcıları ırmağın üzerinde henüz köprüyü kurmuş değillerdi. Enayinin biri köprünün 60 ton ağırlığındaki ana parçasından önce, üzerinden taşıt araçlarının geçecekleri parçayı getirmişti. Dar yol büyük bir kargaşalık yüzünden tıkanmıştı. Beri yandan da tanklarla zırhlı otomobiller muazzam bir tıkanıklık içinde kilometreler boyunca yığılmağa devam ediyorlardı. Fakat Amerikalılar'ın durumu Almanlar'dan daha iyi değildi. 75.000 Alman askeriyle 200'ü aşkın tank ırmağı aştıktan sonra karşılarında, Clervaux'ya giden yolu kesmek için, topu topu ancak 5.000 Amerikan askeri bulabileceklerdi.

10 kilometre batıdaki bu şirin, eski kasabada halk, paniğe kapılmaya başlıyordu. Herkes sokaklarda dolaşıyor; bağıra çağıra haber almak, bir şeyler öğrenmek istiyordu. Fakat Amerikan askerlerinin de sivillerden fazla bir şey bildikleri yoktu. Clervaux onlar için bir *dinlenme* merkeziydi ve bu tehlikeli anda onlar birliklerinde olmayı işlerine daha uygun bulurlardı.

Sevimli şatonun surları yakınındaki Calavallis otelinde, albay Hurley Fuller aldığı karmakarışık haberler arasında durumu açıklıkla görmeye çalışıyordu. Clervaux ile Our ırmağı arasında mevzilenmiş olan alayının durumunun gittik-

çe tehlikeli bir hâl almaya başladığını biliyordu ama, ancak işin geri yanını sezebilirdi.

Saat 07.45'te kuzeydeki taburdan gelen bir haberci, Our'un Amerikalılar elindeki kıyısında bulunan dayanak noktalarının Alman piyadesinin zorlu hücumlarına uğradığını bildirdi. O zamana kadar bir tek tank dahi gelmiş değildi.

Birkaç dakika sonra da güneydeki taburdan bir başka haberci koşup geldi. Orada tanklar ırmağı geçmiş, batıya doğru ilerliyordu. Hattâ atla çekilen top arabaları bile görülmüştü.

Fuller'in küçük çalışma odasının dışında, Claravallis otelinin her yanını panik kaplamağa başladı. Albay emirlerini ters bir tavırla veriyor, kendini tam kıvamında hissediyordu. Kendisinin formunda olduğu söylentisi odadan odaya yayıldığı zaman esen facia havası yatıştı. Herkes Almanlar'dan çok, «*ihtiyar*»dan azar işitmekten korkuyordu.

Cephenin güneyindeki Amerikan mevzileri Brandenberger'in 7'nci Ordusu'nca ya Echternach'ta olduğu gibi aşılmış, ya da Vianden'de olduğu gibi ezilmişti. Alman kolları tıpkı karınca sürüleri gibi vâdilerden, boğazlardan batıya doğru ilerliyorlardı. Küçük keşif uçağıyla o bölgenin üzerinde uçan bir Amerikan topçu keşif subayı, radyoyla şu mesajı gönderdi:

— «Tanrım! Her taraf birsürü hedefle dolu!»

*
**

Saat 09.00'da «*Ren Nöbetçisi*» iyi yoldaydı. Losheim gediği aşılmış ve cephenin, Bastogne yolunu açmakta olan, merkezi oniki yerde yarılmıştı.

Fakat Müttefikler tarafında hiç kimse bunun

farkında değildi. Bütün haberleşme araçları bozulmuş olduğundan, komutanlığın tümü felce uğramış durumdaydı.

Öğleye doğru dolambaçlı yollardan gelen çelişik haberler kolordulara kadar ulaşmıştı. Bastogne'da Troy Middleton özellikle Schnee Eifel'le uğraşıyordu. Saldırının genişliği ve hedefleri ne olursa olsun, Jones'un askerleri bunun acısını fazlasıyla çekeceklerdi.

Kuzeyde, 5'inci Kolordu'ya komuta eden general Leonard Gerow, daha çapraşık bir sorunu çözmek zorundaydı. Roer barajları doğrultusunda saldırıya geçmiş olduğu hâlde, kendisi de saldırıya uğramış bulunmaktaydı. Alman saldırısı ciddi bir hâl alırsa, kendisinin saldırıya geçmiş olan 2'nci Tümeni çabucak kuşatılıp yokedilecekti.

Kuzey cephesinden gelmekte olan haberler saatten saate daha vahim bir hâl aldığından Gerow, saat 11.00'de üst'ü olan ve Spa'daki 1'inci Ordu karargâhında bulunan general Courtney Hodges'i telefonla arayarak:

— «Giriştiğim saldırıyı durdurmak istiyorum.» Dedi.

Hodges bir an düşündü: «*2. Tümen o sabah parlak bir sızma işini başarmış ve Siegfried hattındaki önemli bir mevzii ele geçirmişti. Nihayet Roer ırmağına doğru saldırı başlıyordu.*» Sonra Gerow'a:

— «Hayır, hücuma devam edin!» Diye cevap verdi.

Gelen bölük-pörçük ve çelişik raporlara bakılırsa, Alman saldırısı görünüşe göre bir yıpratma hücumundan ibaretti.

Aynı anda, Hodges'un emri altında bulunduğu

general Omar Bradley'in de her yerle bağlantısı kesilmiş durumdaydı ve kendisine hiçbir haber ulaşamıyordu. Bradley, Eisenhower'le yapacağı görüşme için otomobille Versailles'a doğru yol alıyordu. Birkaç saat önce Lüksemburg şehrinden ayrıldığı sırada, Almanlar'ın oradan 30 kilometre ötede hücuma geçtikleri henüz bilinmiyordu.

Versailles'da ise Eisenhower, yüklü olan programını yarıda keserek Montgomery'ye alaylı bir mektup yazmaya başlamıştı. Amerikan generaliyle İngiliz mareşali bahse tutuşmuşlardı. Savaş Noel'de sona ermezse Eisenhower Montgomery'ye beş İngiliz lirası verecekti ve Montgomery de bir gün önce ondan bu beş İngiliz lirasını istemişti.

Eisenhower ise verdiği cevapta:

— «Önümde daha dokuz gün var!» Diyordu.

Öğle üzeri Losheim gediğindeki bütün köyler ya kuşatılmış, ya zaptedilmiş, ya da zaptedilmek üzereydi. Oraya giden yollarda da büyük bir kargaşalık hüküm sürüyordu.

14'üncü Süvari Alayı'na komuta etmekte olan albay Mark Devine durumu yerinde görmek için cepheye gitmişti. Öğleden az sonra da Manderfeld'deki komuta postasına döndüğü zaman, bu küçük kasabanın dar sokaklarını her çeşit arabayla dolmuş bir hâlde buldu. Bunlar Saint-Vith'e ve kurtuluşa doğru geri çekiliyorlardı. Sinirli siviller kolların boyunca koşarak: «*Bizi de götürün!*» Diye yalvarıyorlardı. İçlerinden Alman olanlarsa olup bitenleri gülümseyerek seyrediyordu.

Komuta postasında büyük bir kargaşalık hüküm sürmekteydi, kurmay heyeti de taşınmaya

başlıyordu. Albay bu durumu görünce öfkeden çılgına döndü. Sert ve kurallara çok bağlı bir şef olduğundan, derhal herkesin valizlerini boşaltttırdı.

Oradan 3 kilometre ötedeki Krewinkel'de başçavuş John Banister, öğleye kadar birbirini kovalayan hücumları püskürtmekle uğraşmıştı. Öğleden sonra saat 13.00'de artık cephanesi kalmayınca sağ kalanlar 5 Jeep'le bir ağır makineli otosuna binip orayı boşaltma emrini aldılar. Beyazlar giymiş yeni Alman grupları yerle bir olmuş köye doğru dalgalar hâlinde üç yönden ilerlerken, askerler de batıya doğru yola çıktılar.

Teğmen Bob Reppa komutasındaki bir yedek birlik batıdan gelerek Manderfeld köyüne tam ulaştığı sırada Banister'in konvoyu köye girdi. Yedekler cephedeki askerlerin savaştan kaçtıklarını duymuş olduklarından, Banister'le arkadaşlarını görünce onlara «*yuha*» çektiler. Fakat Krewinkel'den gelmekte olan bu grup, solgun benizleri ve kir pas içindeki üstbaşlarıyla onlara aldırmadan yollarına devam etti, gidip tepenin üzerinde mevzi alarak hemen siper kazmaya başladı.

Öğleden hemen sonra durum hızla kötüleşmeye başladı. Çünkü sayıları gittikçe artan Alman birlikleri Losheim gediğine dalıyorlardı. Tümen, 14'üncü Süvari Grubu'nu kuşatılmaktan kurtarmak için onun geri çekilmesini emretti. Banister yine batıya doğru yola koyulduğu zaman, az önce kendilerine «*yuha*» çekmiş olan mağrur yedekler de onları yakından izliyordu. Bob Reppa'nın birliği gerilemeyi koruyordu ve Manderfeld'den sonuncu olarak ayrıldığı sırada, kasaba alevler içindeydi.

Reppa, bir direnme hattı kurmak için Holz-

heim köyünde durdu. O sırada da bir tanksavar bataryası oradan ayrılıyordu.

Bir teğmen:

— «Almanlar geliyor!» Diye bağırdı. «Schönberg yolunu kestiler. Her dakika burada olabilirler. Siz de Honsfeld'e gitmek için kuzey yönünde bizi izlerseniz daha iyi edersiniz.»

Reppa:

— «Düşmanla teması kesmek için emir almış değilim!» Dedi ve birliğinin komuta postasıyla radyo teması kurmaya çalıştı.

Almış olduğu emirler çok belirsizdi ve onları şimdi tasdik ettirmezse, alacağı karar ne olursa olsun aldanacağından emindi.

Nihayet komuta postasını bulabildi, mesajını verdi ama, emir isteğine cevap alamadı.

Reppa askerlerini köye hâkim bir noktaya yerleştirdi. Askerler, yapacak hiçbir işleri olmadığından oturdular ve Holzheim'ın alacakaranlığın içinde kararışını seyrettiler. Köy halkı soğuk, hemen hemen düşmanca davranıyor ve Amerikan işgalinin bütün izlerini yoketmek için acele ediyordu.

Birisi kederli bir sesle:

— «Birkaç dakikaya kadar da Alman bayraklarını ortaya çıkaracaklar!» Dedi.

*
**

O akşam Versailles'daki Müttefik Seferî Heyetler Genel Karargâhı'nda Eisenhower'le kurmay heyetinin ve general Omar Bradley'in katıldıkları bir brifing yapılmaktaydı. Bu brifingde piyade takviyeleri sorunu konuşulacaktı.

Tartışmanın orta yerinde salona bir albay gir-

di ve sâkin bir tavırla Eisenhower'in haberalma subayı olan İngiliz tümgenerali Ken Strong'a bir mesaj verdi. General, mesaja önce şöyle bir göz gezdirirken sonra bu işi yarıda bırakıp yüksek sesle okumaya başladı:

— «Bu sabah düşman 1'inci Ordu'nun tutmakta olduğu kesimin beş ayrı noktasında karşı saldırıya geçmiş bulunmaktadır.»

Bradley bunun bir şaşırtma hücumundan ibaret olduğunu düşünüyordu:

— «Almanlar Patton'un kendi üzerlerinde yaptığı baskıyı hafifletmek gerektiğini pekâlâ biliyorlar. Eğer Ardenne'lerde çevirdikleri manevrayla bizi Patton'un birliklerini Saar'dan çekip çarpışmaya sokma zorunda bırakabilirse, hem giriştiği işi başarmış hem de, bir o kadar zaman kazanmış olacak.»

Buna, Eisenhower cevap verdi:

— «Hayır, Brad! Bu, basit bir şaşırtma hücumu değil. Almanlar'ın bizim en zayıf noktamızda küçük çapta bir harekete girişmeleri akıllıca bir davranış olmaz.»

— «Peki, nedir öyleyse?»

— «Ne olacağını görürüz. Fakat öğreneceğiz diye bekleyerek de elimiz kolumuz bağlı duramayız.»

— «Sizce bu takdirde ne yapmalıyız?»

— «Middleton'a takviye göndermemiz gerek. İki zırhlı tümen.»

Bradley:

— «Şüphesiz böylesi daha emin olur,» dedi. «Ama biliyorsunuz, tümenlerden birinin Patton'dan gelmesi gerek.»

— «Gelirse ne olur?»

— «Patton, Saar'a karşı girişeceği büyük saldırıdan önce bir tümeni elden çıkarmaktan hoşlanmayacaktır.»

Eisenhower ters ters cevap verdi:

— «Siz de ona: *'Bu savaşı sen değil Ike yönetiyor'* dersiniz, olur biter.»

Bir dakika sonra Bradley 3'üncü Ordu'nun Nancy'deki komuta postasına telefon ederek korgeneral George Patton'la konuşuyordu:

— «George, senin 10'uncu Zırhlı Tümeni Lüksemburg'a gönder!»

Telefon hattı Patton'un itirazlarıyla çıtırdadı:

— «10'uncu Tümen'i elimden alırsanız belki Saar'da yarma hareketi yapamam. Hem sonra neden bir zırhlı tümene ihtiyacınız var?»

Bradley durumu sâkin sâkin anlattı:

O zaman Patton cırlak sesiyle birden boşandı:

— «İyi ama, acelesi yok canım! Küçücük bir şaşırtma saldırısı *bu*, başka hiçbir şey değil. Herifler sadece kuvvetlerimizin dengesini bozmak, beni de yapacağım saldırıdan vazgeçirtmek istiyorlar.»

— «Bilmem George, böyle yaptığım için üzgünüm ama, senden o tümeni alıyorum. Troy Middleton'un takviyeye ihtiyacı var.»

Bradley ikinci tümenin daha kolay elde edilebileceğini biliyordu. Lüksemburg'daki kendi komuta postasını aradı, kurmay başkanına:

— «Hollanda'daki 9'uncu Ordu'ya emir verin, 7'nci Zırhlı Tümen'i Ardenne'lere yollasın.» Dedi.

Telefonu kapadığı sırada, Eisenhower'in kur-

may başkanı general Walter Bedell-Smith elini Bradley'in omuzuna koydu:

— «Eee, Brad! Karşı saldırı istiyordun. İşte, buyur bakalım!» Dedi.

Bradley gülümseyerek hafifçe mırıldandı:

— «Evet, gerçekten karşı saldırı istemiştim... Ama bu çapta bir karşı saldırı değil!»

*
**

Henüz bir saat bile olmamıştı ki Bradley'in emirleri hiyerarşik yollardan geçerek 7'nci Tümen'in komuta postasına ulaşmıştı. Komutanlık, Almanya'da Ardenne'ler cephesinin son ucunun kuzeyinden 40 kilometre uzaktaki Eubach'a yerleşmiş bulunuyordu.

Tümenin B Zırhlı Grubu'nun komutanı olan tuğgeneral Bruce Clarke, Paris'e izinli gitmek için bavullarını hazırlıyordu. Gerçi beş aydan beri aralıksız savaşıyordu ama izne çıkmak onun değil de, tümen komutanı general Hasbrouck'un aklına gelmiş, komutan ille üç gün dinlensin diye ayak diremişti.

Clarke tam hazırlığını bitirdiği sırada telefon çaldı. Bu, Hasbrouck'du:

— «Bruce,» dedi. «Korkarım ki Paris'e gidemiyeceksin. Bastogne'a doğru yola çıkmak için emir aldık.»

— «Bastogne'a mı? İyi ama, orası bir dinlenme merkezi! Ne yapacakmışız orada?»

— «Hiçbir şey bilmiyorum. Bana: *'Oraya git, Troy Middleton'un emrine gir.'* Dediler. Sen önden yola çıkar, işin içyüzünü öğrenirsin. Belki başları sıkışmıştır.»

Birkaç dakika sonra Hasbrouck'un verdiği haberin hükmü kalmamıştı. 7'nci Tümen, Bas-

togne'a değil, Vielsalm'a gidecekti. Ama biraz sonra o emrin de hükmü kalmadı. 30 kilometre daha doğuya, Saint-Vith'e gideceklerdi. Orada, onlara çok ihtiyaç vardı. Ne yazık ki savaş, emirlerden daha çabuk ilerliyordu.

*
**

Zaten kasvetli olan Saint-Vith şehrinde karartma yüzünden her şey daha da karanlıklar içindeydi. Amerikalılar şehir halkından bazılarının kendilerine, bir gün öncesine göre, daha çok düşmanlık gösterdikleri gibi bir izlenim içindeydiler. Kendilerini Belçikalı sayanlar korkmuş, öteberilerini topluyorlardı. Almanlar'dan yana olanlarsa açıktan açığa hayatlarından memnundular. Saint-Vith çok geçmeden yine Alman olacaktı.

Tümenin komuta postasında general Alan Jones, kolorduyla ve general Troy Middleton'la telefonda konuşmak için bekliyordu. Almanlar'ın Losheim gediğini çökerttiklerini ve Schnee Eifel'deki askerlerini kuşatmakta gecikmeyeceklerini biliyordu. Fakat kendisini koruyan tek kuvvet olan 14'üncü Süvari Grubu'nun hemen hepsinin darmadağın olduğunu; Saint-Vith'in de Alman haritalarında ertesi günün hedefi olarak işaretlendiğini henüz bilmiyordu.

Elde ayrıntılı bilgiler yoktu ama komuta postası olarak kullanılan okulda, bozgun havası kokuyordu. Koridorları kaygılı konuşmalarıyla dolduran bu şaşkın, bitkin tavırlı insanların arasına, sert yüzlü bir tuğgeneral girdi: Bu, 9'uncu Zırhlı Tümen'in B Grubu Komutanı William Hoge'du. Çok sert olduğu söyleniyordu, zaten görünüşü de bunu doğruluyordu. Assubaylar her yönde koşuşuyor, küçük rütbeli subaylar da ona

belirli hiçbir şey söyleyemeden yüksek sesle tartışıyorlardı. Sonunda usandı, general Jones'un çalışma odasına çıktı. O hemen sordu:

— «Haberiniz var mı?»

— «Hiçbir şeyden haberim yok. Monschau'a doğru keşfe çıkmıştım. General Gerow buraya gelmemi söyledi. Ben de geldim.»

Jones:

— «İşler kötü gidiyor,» diye ekledi. «Eifel'in çevresinden dolaşarak benim cephenin tümü üzerinde saldırıya geçtiler. İki alayım fiilen kuşatılmış durumda.»

— «Ne yapmam gerek?»

— «Birliğinizi hemen buraya getirin. Yarın sabah Schönberg doğrultusunda saldırıya geçersiniz, benim alayları da alıp getirirsiniz.»

Hoge hiçbir şey söylemeksizin odadan çıktı. Kendi kurmay heyetiyle konuşmak için bir telefon aradığı sırada 14'üncü Süvari Grubu'ndan albay Mark Devine'la karşılaştı:

— «Burada ne oluyor kuzum?» Diye sordu.

Küçük birliğinin iki tümen tarafından ezilişine tanık olmuş bulunan Devine, ona doğru dürüst bir cevap veremedi.

Bu arada Jones nihayet kolordudaki Middleton'la telefon bağlantısı kurabilmişti. Düşman belki dinler diye korktuklarından, ikisi de ihtiyatlı konuşuyordu.

Telefon hattı çok kötü olduğundan, Jones hemen hemen bağırarak:

— «Benim bazı askerlerin durumu zihnimi kurcalıyor!» Dedi.

— «Biliyorum. Nasılmışlar?»

— «Pek iyi değiller. Sonra, kendilerini çok da yalnız hissediyorlar.»

— «Size bir arkadaş göndereceğim. Adı, '*Workshop*'. Yarın sabah saat yedide orada olacak.»

«*Workshop!*» Jones bunun, 7'nci Zırhlı Tümen'in şifreli adı olduğunu biliyordu. Yüreği ferahladı ve:

— «Peki, benim adamlar ne olacak?» Diye devam etti. «Onları oradan çıkarmayayım mı dersiniz?»

Hat kötü olduğundan Middleton bu son cümleyi işitemedi, cevap verdi:

— «Orada olup bitenleri siz benden daha iyi biliyorsunuz... Onları geri çekseniz daha iyi olmaz mı acaba?»

Jones da bu soruyu duymadı:

— «İyi ama, bu konuda ne düşündüğünüzü bilmek istiyorum,» diye diretti. «Bekleyeyim mi? Bunu yapmaya vaktim var mı?»

Middleton'un kendisine askerlerini Schnee Eifel'de bırakmasını anlatmaya çalıştığından emindi. Konuyu tartışmak gerektiğini hissetti ama çekindi. Belki cephenin acemisi olduğundan, çok ihtiyatlı ve çok kaygılıydı. Middleton daha tecrübeli olduğu için işi ona bırakmaya karar verdi, telefonu kapadı.

Sonra içini çekerek kurmay subaylarından birine döndü:

— «Middleton '*orada kalsınlar*' diyor.» Dedi.

Bir an iki alay askerinin bir hiç uğruna yok olduklarını düşündü. Sonra:

— «Ama yine de iyi haberler verdi bana,» diye ekledi. «7'nci Zırhlı Tümen geliyormuş. Yarın sabah erkenden burada olacak.»

Kurmay subayı, *«7'nci Tümen kuzeyde, çok uzakta, onun için öğleden önce gelemez,»* diye cevap vermeye hazırlanıyordu ama sustu.

Jones, general Hoge'u yine çağırttı:

— «7'nci Zırhlı Tümen'i yarın sabah saat yedide bekliyorum.» Dedi.

Sonra haritanın başına geçti. Saint-Vith'ten Schnee Eifel'e iki yol gidiyordu. Parmağını kuzey yolu üzerindeki bir köyün üzerine koyarak:

— «Schönberg'e sizin yerinize 7'nci Tümen hücum edecek.» Peşinden de güney yolu üzerindeki bir köyü göstererek: «Siz de Winterspelt'i alacaksınız.» Dedi.

Saatler süren bir gerilimden sonra Jones, nihayet soluk almaya başlayabildi. Sanki kafasına bir balyoz inmişti. Durum tehlikeliydi ama yarın sabah 7'nci Zırhlı Tümen'le Hoge'un zırhlı grubu Schnee Eifel'e doğru ilerliyeceklerdi. O zamana kadar da oradaki askerleri başlarının çâresine bakacaklardı. Onları gerçek savaşçılar hâline sokmak için çok uğraşmıştı ve 8.000 askerinin her biriyle övünüyordu. Teğmen Alan Jones'la da özellikle övünmekteydi.

*
**

Bastogne'da Middleton kurmay subaylarından birine şöyle diyordu:

— «Jones'la konuştum ve ona, Schnee Eifel'deki alaylarını geri çekmesini söyledim.»

*
**

Akşamın saat sekizinden sonra çarpışmalar yavaşladı ve bütün cephe boyunca herkes ertesi güne hazırlandı. Bu, özellikle Almanlar'ın yar-

dıkları bellibaşlı iki kesimde, Losheim gediğiyle Clervaux'nun doğusunda böyleydi.

Ortaçağdan kalma acayip Clervaux kasabasında gece hareketliydi. Doğu yönünden tüfek sesleri duyuluyor, albay Hurley Fuller de üst'ü olan 28'inci Piyade Tümeni Komutanı General Cota ile telefon konuşması yapıyordu. Birinci Dünya Savaşı'ndan beri orduda olan Fuller'in protokola filân uzun boylu aldırdığı yoktu:

— «İyi ama, benim 2'nci Tabur'un burada olması gerek!»

General cevap verdi:

— «Üzgünüm ama, sana *'hayır'* diye cevap vermek zorundayım. Elimdeki tek yedek bu. Ayrıca iki alay da benim üzerimde.»

Fuller öfkeli öfkeli diretti ama general de öyle yaptı:

— «Hayır, hayır!» Dedi. «Ama benden sana izin: Clervaux'da dinlenmekte olan birlikleri seferber edebilirsin.»

Fuller telefonu kapadı ve oraya biraz boş vakit geçirmeye gelmiş olan 300 askeri çabucak topladı. Hepsi tüfekler, filintalar, elbombalarıyla silâhlandırıldı, çarçabuk kasabanın kenar mahallelerine gönderildi. Sonra aşçılar, yazıcılar ve dinlenme-eğlenme işlerini düzenlemekle görevli memurlar da otellerden toplanarak kendilerine, şatonun savunması işinde askeri inzibatlara yardım etmeleri emredildi.

Bir aşçı elinde korka korka bir elbombası tutuyor, hüngür hüngür ağlayarak:

— «Üç yıldır orduda yım ama yemek pişirmekten başka iş yapmadım. Kendimi de havaya uçuracağım!» Diyordu.

Bu devşirme ordu söylene söylene şatonun yolunu tutarken, mermiler de şehrin üzerine düşmeye başladı.

Saat 09.30'da Fuller telefona çağırıldı. Yine general arıyordu:

— «2'nci Tabur'u yine size vereyim diyorum. Alırsanız ne yapmayı düşünüyorsunuz onunla?»

— «Buranın doğusunda, Marnach'ta kuşatılan garnizonu kurtarmak için karşı saldırı yapmayı düşünüyorum.»

General:

— «İyi,» diye homurdandı. «Alabilirsiniz onu. Yalnız, bir bölük eksiğiyle. Burada yedekte tutacağım.»

Fuller telefonu kapadı. Şimdi elinde, savunma yapacak askeri vardı.

Fakat bu arada Manteuffel de Fuller için başka çeşit bir plan hazırlıyordu: Almanlar'ın bir zırhlı tümeniyle bir kumbaracı tümeni şafakla birlikte saldırıya geçmeye hazırlanıyorlardı. Manteuffel, Clervaux'yu ertesi gün öğleyin zaptetmeye karar vermişti.

*
* *

Losheim gediğindeyse durum çok daha karışıktı.

İkisi de dirsek dirseğe yarma hareketini başardıktan sonra, Dietrich doğru batı yönünde ilerlemeye, Manteuffel de güneybatıya saparak Saint-Vith üzerine yürümeye hazırlanıyordu.

Fakat Amerikan kolordularının komutanları durumun farkında değillerdi. Ne Manteuffel'in tehdit ettiği Troy Middleton, ne de Dietrich'in tehdit ettiği Gerow, gediğin ardına kadar açıldığından habersizdiler. Anlaşılmaz bir unutkanlık

sonucu Gerow, gediğin kuzeyini hâlâ sımsıkı elinde tutan kendi 99'uncu Tümeninin, güneyde direnmeleri gereken süvarilerle her türlü bağlantıyı yitirdiğini dahi bilmiyordu. 14'üncü Süvari Grubu'na gelince, bu birlik de ezilmiş, dağılmış ve tümüyle bozguna uğramış hâlde olduğundan, Middleton'a doğru dürüst bir bilgi verememişti.

Gedikten birkaç kilometre ötede Honsfeld adında küçük bir köy vardı. Bu köy, cephe gerisindeki sâkin bir konaklama yeri görünüşünü yine de muhafaza edecekti ama, Losheim'dan kaçıp karma karışık bir hâlde kasabadan geçerek geriye doğru yol alan birliklerin kamyonlarıyla topları burada boyuna trafik tıkanıklıkları yaratmaktaydı.

Dinlenme merkezinin sinema salonundaki seyirciler her şeyden habersiz, rahatlarını kaçıran bu gürültü patırtıdan ötürü kızıyorlardı.

Filim bittikten sonra üç günlük izinlerini tamamlanmış olanlar kamyonlara bindirildi. Cephede birkaç can sıkıcı olay geçmiş olduğu, fakat şimdi duruma iyice hâkim olunduğu yolunda söylentiler dolaşıyordu. Bir onbaşı, kimliği belirsiz, dalyan gibi genç bir Belçikalı kıza işaretle, «*Allahaısmarladık,*» dedi. Uzaktan da bir öpücük göndererek:

— «Hoşça kal, tombul güzelim!» Diye bağırdı.

Kız bundan pek hoşlandı. Almanca:

— «*Danke schön, mein Herr* (teşekkür ederim efendim.)» Diye cevap verdi.

14'üncü Süvari Grubu'ndan teğmen Bob Reppa da emir beklemek için Holzheim'da iki saat kaldıktan sonra köye girdi. Hiç ses seda çıkmadığından o da emirsiz ve üzüntüsüz, bu düşman yer-

den ayrılmıştı. Almanlar'ın neredeyse geleceklerinden emin bulunuyordu.

Honsfeld'deyse bambaşka bir hava vardı. Reppa, operetlerde görülen cinsten, gözalıcı renklerde bir küçük kulübede bir Amerikan askerinin nöbet beklemekte olduğunu görünce şaşırdı. Sonra güler yüzlü bir yüzbaşıya rastladı, o da ona:

— «Bu dinlenme merkezinde parola, eğlenip yangelmektir.» Dedi.

Reppa komuta postasını kızılhaç merkezinde kurdu, köyün girişini tutmak için oraya bir müfreze, koruyucu görevi yapmak üzere de daha geriye iki müfreze yerleştirdi.

Kaygılıydı, yüzbaşıysa onun bu sinirli hâliyle alay etmeye devam ediyordu. Teğmen sordu:

— «Nerede bunlar yahu? Nasıl oluyor da burada yapayalnız bulunuyorum?»

Cevap olarak yüzbaşı onu kendi alayının bir subayıyla temasa geçirdi.

Reppa:

— «Burada henüz Alman görmedim ama geliyorlar, biliyorum!» Dedi.

Telefonda kendisiyle konuşan subay:

— «Meraklanma delikanlı,» diye cevap verdi. Hatların çok gerisinde, uzaktasın sen. Ama mademki şu anda benim komutam altındasın, senden istediğim şu: Yarın şafakla beraber düşmanla temasa geçmeye hazırlan!»

Reppa:

— «Şafağa kadar Almanlar kendiliklerinden ve çoktaaan temasa geçmiş olurlar,» diye mırıldandı.

— «Ne dedin sen, delikanlı?»

— «Hiiiç! İyi geceler.»

*
* *

Losheim gediğinde Almanlar da Amerikalılar gibi olup bitenlerin iyice farkında değillerdi. Sepp Dietrich emrindeki 6'ncı Zırhlı Ordu'nun yerinde saydığını gördükçe öfkeden çılgına dönüyordu. Yaptığı plana göre, bu bölgeyi tutmakta olan acemi Amerikalılar'ın o sabah tepetaklak edilmeleri gerekmekteydi.

En can sıkıcı engel Losheimerzgraben'daydı. Volksgrenadier'ler *«Halk Kumbaracıları»* burada ısrarla tutunmayı başaran inatçı Amerikalılar'ı bir türlü yerlerinden söküp atamamışlardı. Böylece de Amerikalılar batıya giden anayolu kesmiş bulunmaktaydılar. Köyün 2 kilometre doğusunda, demiryolunun üzerinden geçen köprünün çok önemli bir parçasını taşıyan kamyon henüz görünürlerde yoktu.

12'nci Alman Zırhlı Tümeni'nin öğleden çok önce bu köprüyü aşmış olması gerekiyordu. Fakat akşamın saat yedisi olmasına rağmen tümen hâlâ, Amerikalılar'a karşı değil de, yol tıkanıklığına karşı savaşıp duruyordu. Kilometreler boyunca yumuşak toprağın içinde bata çıka ilerleyen tanklar, sık bir piyade kamyonu kalabalığı içinden boşu boşuna kendilerine bir yol açmaya çalışıyordu.

Çamura batan tankların gerisinde de yarbay Otto Skorzeny'nin Amerikan üniforması giymiş tugayı beklemekteydi. *«Griffon»* harekâtının bir yarma hareketi olmadan başarı kazanamayacağını, bunun da bu yol üzerinde elde edilemiyeceğini bildiğinden, Skorzeny kızmış; olayların so-

nunu beklemek için üç komando birliğini bir ormanın içine çekmişti. «*Griffon*»un başarı şansı dakikadan dakikaya azalıyordu.

Bu yürüyüş kolunda bir başka öfkeli yarbay daha vardı: Bu, 1'inci SS Zırhlı Tümeni'nin öncü birliğine komuta eden yarbay Jochen Peiper'di. Genç ve ateşli bir Nazi şefi olan Peiper, generallere karşı tok sözlülüğüyle olduğu kadar, Rusya'da yaptığı atakça tank akınlarıyla da ün kazanmıştı.

Peiper tarlalardaki atla çekilen bir topçu birliğini itekaka tıkalı yolun başına kadar ilerlemeyi başarmıştı. Kendi tankıyla en önde ilerleyerek nihayet köprüye ulaşmıştı. Şoförüne hiç çekinmeden yoldan ayrılmasını emretti. Tank demiryolu yarmasının dik yamacından aşağıya kaydı, sonra karşı tarafa tırmanmaya başlayınca ötekiler de onu izledi.

O sırada Peiper batıdaki Lanzerath üzerine ilerlemek için emir aldı. Orada bir paraşütçü tümeni takılıp kalmıştı. Peiper de duruma elkoyarak onların ilerlemelerini sağlayacaktı.

Lanzerath yolu bozuk ve tehlikeliydi. Baştaki birkaç tank havaya uçtu. Paraşütçüler birkaç ay önce Almanlar'ın yerleştirdikleri mayınları kaldırmayı unutmuşlardı. Fakat Peiper mayın arama gereçlerini bekleyecek kadar sabırlı değildi:

— «Mayınların üzerinde yürüyerek bir geçit açın!» Diye emir verdi.

Altı tankla tırtıl tekerlekli ve zırhlı bir araba böylece fedâ edildi. Bununla birlikte, Peiper yine de geceyarısından önce Lanzerath'a ulaşamadı. Burası bir savaş alanı olmasına rağmen pek sâkindi. Fakat paraşütçülere komuta eden albay ona şu haberi verdi: Kendileriyle Honsfeld ara-

sında, batıya doğru uzayıp giden ormanlar mayınlarla ve gözüpek Amerikalılar'la doluydu.

Peiper bu haberle çok bozulmuştu. Bu, birliğini toparlamak için birkaç saatlik yeni bir gecikme demekti. Ve aynı zamanda da lüzumsuzdu. Çünkü, bu ormanlarda ne bir tek mayın, ne de bir tek Amerikalı vardı.

*
**

Gece yarısı cephenin tümü üzerinde çarpışmalar fiilen durmuş hâldeydi. Gerçi güney uçdaki Echternach kuşatılmıştı ama hâlâ Amerikalılar'ın elindeydi.

Clervaux'da, albay Hurley Fuller telefonunun başında uyukluyordu.

Peiper'in ertesi sabah hücum etmeye hazırlandığı Honsfeld'de teğmen Bob Reppa, birliğinden nihayet gelen emir uyarınca güneybatıya doğru çekilmek için şafağın sökmesini bekliyordu.

Cephenin kuzey ucunda bulunan, Hitler'in çok sevdiği Monschau kasabasına henüz hiçbir Alman mermisi düşmüş değildi. Sanki cephede hiçbir şey olmamış gibi, küçük Amerikan garnizonu erkenden yatmaya gitmişti.

Monschau'ın kuzeyinde ve oldukça uzakta, 7'nci Amerikan Zırhlı Tümeni'nin askerleri kamyonlarını yüklüyorlar, Sherman tanklarının ve taşıt araçlarının depolarına benzin dolduruyorlar, bir taraftan da Ardenne'lerin yol haritalarını inceliyorlardı. Saint-Vith'e saat yedide gelmeleri bekleniyordu ama önce Vielsalm'a doğru ilerleyeceklerdi.

Bir başka Amerikan takviye kolu da yola çıkmıştı bile. Gerçi, Spa'ya gelen birsürü karmakarışık rapordan Almanlar'ın büyük ölçüde bir sal-

dırıya giriştikleri henüz anlaşılmıyordu ama, 1'inci Amerikan Ordusu Komutanı General Courtney Hodges, ihtiyatlı hareket etmişti. Birçok çetin işler başarmış pişkin askerlerin birliği olan 1'inci Tümen'e, durum göründüğünden daha vahim bir hâl alırsa güneye doğru ilerlemeleri için emir vermişti.

Çok daha uzakta, batıdaysa Versailles'daki genel karargâha rapor üzerine rapor yağıyor, hepsi de aynı şeyi söylüyordu: «*Cehennem yeryüzüne indi!*» Fakat genel karargâhta hiç kimse Hitler'in son kozunu oynamakta olduğunun, Anvers üzerine genel bir saldırıya geçtiğinin henüz farkında değildi.

Müttefikler uçurumun kıyısında sendelemekteydiler.

⁂

Tâ uzaklarda, Ardenne'lerin güneyindeki Alman G Ordular Grubu'nun komuta postasında gece geç vakit telefon çaldı. Telin öbür ucunda, kendisinin Führer olduğunu söyleyen bir adam, generalin kendisiyle konuşmak istedi.

Tank generali Black hemen telefona koştu ve şunları duydu:

— «Black! Bugünden sonra bir karış toprak bile vermeyeceğiz. Şu andan başlayarak yeniden ilerliyoruz.»

Sonra da ona, Ardenne'deki ilk başarıları anlattı. Dietrich'in, o yiğit ve eski kurt Dietrich'in Losheim gediğine nasıl girdiğini; Peiper'in ardından Belçika üzerine yayılmaya nasıl hazırlandığını açıkladı. Manteuffel'in Schnee Eifel'i bir kolorduyla Meuse üzerine nasıl ilerlediğini anlattı. Şimdi o Clervaux'nun doğusundaydı,

Bastogne yolunu öğleden önce zorlayacağına da söz vermişti.

Hava da tam Hitler'in istediği bir havaydı. Sisin, pusun ve yağmurun Müttefik uçakların havalanışına engel olmaya devam edeceği tahmin olunuyordu.

Hitler beş dakika kadar konuştu. Birinci Dünya Harbi'nin eski bir savaşçısı olan Balck da onu dinlerken içini bir heyecanın kapladığını hissetti.

Sonra Hitler, heyecandan boğazı düğümlenmiş bir hâlde, şöyle bağırdı:

— «Balck! Balck! Batı cephesinde her şey değişti! Zaferi, topyekûn zaferi avucumuzun içinde tutuyoruz!»

YARMA HAREKETİ

17 Aralık 1944, sabah

Geceyarısından hemen sonra bir Müttefik ajanı Almanya'dan telgrafla şu mesajı gönderdi: «*15 Junkers-88 ve 90 Junkers-52 uçağı saat 01.45'te Paderborn-Wahn bölgesinden havalanacaktır. Gidecekleri yer Aix-la-Chapelle'in 15 kilometre güneyindedir. Saat 05.30'da dönmeleri öngörülmüştür.*»

Müttefik haberalma servisleri bu bilgiyi özene bezene notettiler. Anlamı apaçıktı: Belki kuzeyden gelecek Amerikan takviyelerini durdurmak için, büyük ölçüde bir paraşütle asker indirme hareketini beklemek gerekiyordu. Bu mesaj Müttefik kurmay heyetlerini dolaşırken, 1.200 Alman paraşütçü de kocaman Junkers taşıt uçaklarına biniyorlardı.

Bunların şefi Baron von der Hydte idi. Güneye doğru gidecek bütün takviyelerin yolunu kesmek için Malmédy'nin kuzeyindeki ormanlara inmek için hazırdı.

17 Aralık günü sabahın saat 01.'inde, içinde Von der Hydte'nin de bulunduğu birinci uçak Lippsprings'den havalanıyordu. Yarım saat sonra da sonuncu uçak Paderborn'dan ayrılmış bulunmaktaydı.

Junkers sürüleri homurdana homurdana Ardenne'ler yönünde yol alırken, Von der Hydte de sinirden yerlerinde duramayan genç askerlerine bakıyordu. Birlikleriyle topu topu beş gün önce tanışmıştı ve muhakkak ki şimdiye kadar komuta ettiği birliklerin en işe yaramazıydı.

Junkers'ler şimdi bombardıman teşkili hâlinde uçuyordu, acemi pilotlarına da dost bir projektörler hattı yol gösteriyordu. Von der Hydte'nin bindiği uçaktaki askerler söyleniyorlar; Amerikalılara da, Alman Hava Kuvvetleri'ne de lânet okuyorlardı. Atlama şefi onlara yapacakları hareketin bir açıklamasını yaptı.

Saat 03.15'te Von der Heydte paraşütünü son bir kez denetledi. Bu, üçgen biçimi yeni bir Rus modeliydi; sallanmaması gerekiyordu. Bu paraşütü savaşta kullanan ilk Alman kendisi olacaktı. Sonra, bir yandan alçıdaki sol kolunun askısını sıkarken de: «*Kolu kırık olduğu hâlde savaş alanına paraşütle atlayan ilk komutan belki ben olacağım!*» Diye düşündü.

Atlama bölgesinin hiç olmazsa gereği gibi belirtileceğini umuyordu. İçleri nefret dolu dört bombanın haç biçiminde daha önce atılmış olmaları gerekirdi: Bombaların üç tanesi beyaz, batıyı gösteren dördüncüsüyse kızıl renkte olacaktı.

Birdenbire gökyüzü uçaksavar bataryalarının ateşiyle karışıverdi. Almanlar cephenin üzerinden uçuyorlardı. Ateş öylesine yoğundu ki, sanki Amerikalılar'ın onların geleceklerinden haberi vardı.

Artık Alman projektörleri de kendilerine yol gösteremediğinden, acemi pilotlar ilkel bir grup teşkili hâlinde sıralandılar. Kırmızı-yeşil nizami ışıklar gökyüzünde parıldıyordu. Onlar da olmasa, pilotlar birbirleriyle çarpışacaklardı.

Böyle ışıklı olan Junkers'ler kolay birer hedef teşkil ettiğinden, ateş daha da yoğunlaştı. Von der Hydte'yi izleyen uçak birden yana yattı aşağıya doğru daldı ve sonra kocaman bir turuncu alev çıkararak yere çakıldı.

Von der Heydte düşüncelerini gizleyerek çevresine bakınıyordu. İçlerinden sekizi paraşütle hiç atlamamış olan on askeri pek sarsılmış görünüyorlardı. Derken sol yanda üçü beyaz, biri kızıl, parlak bir ışıklı haç göründü. Gidecekleri yere ulaşmışlardı.

Saat tam 03.30'da Von der Heydte ilk olarak atladı, onu askerleri izledi. Uçaklar geçtikçe gecenin karanlığında paraşütler çiçek gibi açılıyordu. Bunlar karanlık zemin üzerinde dalgalanan soluk lekelerdi. Ama yine de, sanki yeterince uçak ve paraşüt yok gibiydi. Acaba yolunda gitmeyen bir şey mi vardı?

Soğuk gecede rüzgâr hızla esiyordu. Hattâ Von der Heydte bir ara yükselir gibi olduğunu sandı. Sonra rüzgârın sertliği azaldı, o da hedefine doğru indi.

Bir ağaç yığını kendisine doğru ilerledi ama son dakikada gözden kayboldu. Ayakları bir tarlanın yumuşak toprağına hızla çarptı. Rüzgâr

kendisini sürüklemeden önce göğsündeki iki düğmeye bastı, bacaklarındaki kolanları çözdü.

İşaret mermilerinin kızıl, sarı, yeşil frskiyeleriyle aydınlanan paraşütçüleri, yere doğru süzülmeğe devam ediyorlardı. Fakat rüzgâr onları dağıtıyordu ve Von der Heydte de şimdi sayılarının pek az olduğunu biliyordu.

Aslında 105 Junkers'in yalnız 10'u Von der Heydt'yi hedefe kadar izlemişti. Çoğu uçaksavar bataryalarının ateşiyle darmadağın olmuşlardı. Çok sabırsız pilotların kullandıkları 15 kadar uçak, içindekileri Alman topraklarına, Bonn'la Ren kıyıları üzerine indirmişti.

Saat 03.50'de gökyüzü boştu. Von der Heydte de korkudan titreyen dört askerle ayak bileği burkulmuş bir çavuşu ve savaşmak arzusuyla yanıp tutuşan genç bir Nazi teğmenini ancak toparlayabilmişti.

Bir saat sonra, bir turba yatağıyla yağmur ve kar sularını sünger gibi çekmiş uzun bir fundalık şeridi arasındaki sık korulukta, yirmi kadar paraşütçü daha gelip onlara katıldı. Von der Heydte birkaç paraşütçü daha toplayabileceğini biliyordu ama bunlar da yeterli değildi. Giriştiği bu komando hareketi, zaten kaybedilmiş bir savaşa sunulan değersiz, fakat çok pahalı bir armağan olacaktı. Hitler'e başarısız bir suikast hazırlayan kuzeni Kont Klaus Schenk von Stauffenberg'in bombası ters patlamamış olsaydı, o da bu ıssız yaylada eski bir kasabı beklemek zorunda olmayacaktı. Dört gün önce Dietrich, saldırının ilk günü öğleyin Baraque-Michel'de olacağına söz vermişti. İkinci gün sabahın saat beşi olmuştu ama Sepp Dietrich henüz hiçbir yerde görünmüyordu.

On dakika sonra Von der Heydte önemli bir araba kolunun boğuk gürültüsünü işitti. Kara haç değil de beyaz yıldız taşıyan uzun bir kamyon dizisini görünce umudu boşa çıktı. İçlerindeki piyadelerin yakalarında da kocaman, kırmızı bir «*1*» rakamı vardı.

Bunun 1'inci Amerikan Tümeni olduğunu biliyordu. Seçkin bir birlik ve korkunç bir düşmandı ●. Kendisi de sözde onu durduracaktı!

Ama neyle?

⁂

Şafak sökmeden çok önce, 7'nci Amerikan Zırhlı Tümeni'nin öncü müfrezesi Bastogne'a girdi ama, asıl gideceği yerin Saint-Vith olduğundan haberi yoktu. B Zırhlı Grubu Komutanı General Bruce Clarke, general Hasbrouck'un kendisine verdiği külüstür Mercedes'in ön koltuğuna zarzor sığıyordu. Eubach'tan beri bütün yol boyunca vites kolunu tutmak zorunda kalmıştı: Çünkü üçüncü viteste kol yerinden fırlama eğilimi gösteriyordu. Buz gibi bir hava içinde yapılan bu uzun yolculuk Liège'de az kalsın bir «*V 1*» füzesi yüzünden yarıda kalıyordu.

Mercedes'le ona eşlik eden Jeep hemen komuta postasının bulunduğu Belçika kışlasına gitti; orada da Clarke, Middleton'u görmek için ayak diredi. Onu alıp generalin özel arabasına götürdüler: Bunu hem yatak, hem çalışma odası gibi kullanıyordu.

Middleton'un uykusu kaçmış, kitap okuyordu. Samimiyetle:

— «Merhaba Clarke!» Dedi. «General Jones'a yardım için Saint-Vith'e gitmen gerek. Schnee Eifel'de başı biraz derde girmiş de, iki alayı orada sıkışıp kalmış.»

— «İyi ama yanımda topu topu dört asker var!»

— «Biliyorum. Senin tümen üç ayrı yoldan geliyor.»

Clarke'ın şaşkınlığını görünce gülümsedi. Aslen Mississippili olan Troy Middleton, orduya 1910'da er olarak girmişti. Courtney Hodges'le birlikte o da komutanlıklarını sâkinlik ve etkinlikle yapan yeni Amerikan generalleri soyundandı. Tıpkı bir ticarî ortaklığın başındaymışlar gibi mantıklı, tutkusuz, fakat amansız bir savaş yapıyorlardı.

Clarke yorgundu, bir sandalyenin üzerine yığıldı.

Middleton bir şef için uykunun ne kadar önemli olduğunu biliyordu:

— «Sen git yat, Clarke,» dedi. «Sabahleyin de Saint-Vith'e gider, Jones'u görürsün.»

Aldırmaz bir hâli vardı, Clarke da: «*Durum pek vahim olmasa gerek.*» Diye düşündü. Subayların kaldıkları bölüme giderek boş bir yatağın üzerine uzandı.

*
* *

Şafaktan önceki karanlık ve buz gibi soğuk saatler boyunca, üç önemli Amerikan birliği Ardenne'lere doğru yürüyüş emri almışlardı.

7'nci Zırhlı Tümen'in tanklarıyla kamyonları, bütün farları sönük olduğu hâlde, güneye doğru ilerliyordu. Bir tanktan öbürüne dolaşan söylentilere göre Avrupa'da savaş sona ermişti, onlar da Uzak-Doğuya gidiyorlardı. Hattâ mürettebat tanklarının üzerine tebeşirle: «*Hedef: Pasifik.*» diye yazılar bile yazdı.

7'nci Tümen'den birkaç saat önce ve hemen

hemen aynı yolu izleyerek, 1'inci Zırhlı Tümen'in bir savaş birliği, Von der Heydte'le bir avuç paraşütçüsünün önünden geçmişti. Bütün çetin işlere katılmış olan bu eski kurtlar, gecenin ortasında yataklarından kaldırılarak tanklarına tıkabasa bindirilmişlerdi. Soğuktan titreyerek homurdanıyorlardı.

Güneyde, Patton'dan *«ödünç alınan»* 10'uncu Zırhlı Tümen'in pek acelesi yoktu. Ancak öğleden sonra Lüksemburg'a doğru yola çıkması muhtemeldi.

Bu üç takviye birliği Ardenne'lerdeki savunmacıların umduklarından daha sonra, fakat Alman genelkurmayının umduğundan daha önce gidecekleri yerlere varacaklardı.

*
**

Sabahın saat dördünde, Losheim gediğinden gelmekte olan Amerikan kamyonları, tamponları birbirlerine değdiği hâlde, Honsfeld'den geçmeye devam ediyorlardı: Bataryalarından ayrı düşüp uzun zamandır yollarını şaşırmış toplar; kendilerini birdenbire ilk hatta buluveren uçaksavar birlikler; aşçılar, istihkâmcılar ve yazıcılarla dolu Jeep'lerle zırhlı otomobiller; *formüler*ler, cetveller, spor malzemesi, üniforma ve cephane yüklü kamyonlar hep bunlar arasındaydı.

Sürünürcesine ilerleyen bu kolun biraz gerisinden, bir Sherman'dan çok daha büyük, geniş ve alçak iki tank gelmekteydi. Bunları da ağır makineli taşıyan otolar, zırhlı arabalar ve yine öylesine kocaman başka tanklar izliyordu. Arabaların hepsinin üzerinde kara kara haçlar vardı, askerler de kara meşin ceketler giymişlerdi.

Jochen Peiper, ağır makineli taşıyan ilk otodaydı.

Genç Nazi komutanı birliğini toparladıktan sonra Lanzerath'ın batısındaki ormanlara karşı saldırıya geçmişti. Hiçbir direnmeyle karşılaşmayınca hem şaşırmış, hem de bozulmuştu. Bunun üzerine o da daha önce teğmen Reppa'nın tutmuş olduğu, şimdi de bir Amerikan kolunun hiç korkmadan üzerinde ilerlemekte olduğu göç yoluna kayıvermişti.

*
* *

Honsfeld'de teğmen Bob Reppa bir sandalyeye oturmuştu. Başı ikide bir önüne düşüyordu. Birdenbire uyandı, sıçrayarak ayağa kalktı. Pencerelerin önünden geçen motorlu taşıtların gürültülerinden çıkan ses tonu değişivermişti.

Maiyetindeki başçavuşa:

— «Bizimkilere benzemiyor bu!» Dedi.

Hemen koşup kapıyı açtı. Arabalar ağır ağır geçiyordu. O yakınlara düşen bir mermi, yolu aydınlattı.

— «Bak yahu!»

Yanları eğik bir zırhlı arabayı gösteriyordu. Amerikan zırhlı arabalarının yanları düz ve dikineydi. Derken 60 tonluk koskocaman bir Tiger tankı, tırtıl tekerleklerini şıkırdata şıkırdata önlerinden geçti.

— «Aman Tanrım!»

Sonra kapıyı yavaşça kapadı.

Çavuş:

— «Almanlar!» Diye mırıldandı.

Reppa'nın şaşkınlığı öfkeye dönüştü:

— «O yüzbaşı gerçekten aptalın biriymiş!» Dedi. «Sonra, Creel de niçin haber vermedi bize?»

Kasabanın güneyindeki engeli kurmakla gö-

revli olan çavuş Creel, tam Reppa kendisine veriştirdiği sırada kapıdan içeriye girdi.

Teğmen:

— «Söyle bakalım ne diyeceksin.» Diye sordu.

Creel sâkin sâkin cevap verdi:

— «Ben otomda, ağır makinelimin başındaydım. Derken herifin biri elinde elektrik feneriyle bana doğru ilerledi. İriyarı bir tankın önü sıra yürüyordu. Bu, gördüğüm tankların en kocamanıydı. Üstünde de bir gamalı haç vardı.»

— «İyi ya, ne diye ateş etmedin?»

— «Önce size haber vermek daha iyi olur, diye düşündüm. Onun için de buraya geldim.»

Reppa kesin bir emir verdi:

— «Herkesi topla! Buradan çıkıp gideceğiz. Hava karanlık. Bundan yararlanarak biz de onların yürüyüş koluna katılırız. İlk yol kavşağında da sağa dönüp savuşur, gideriz.»

Haberciler çabucak yola çıktılar.

Dışarıda büyük bir patırdı gürültü duyuldu. Reppa pencereyi gizleyen kepengin ardından dışarıya gözattı, Alman paraşütçüleriyle dolu bir arabanın durduğunu gördü. Paraşütçüler yere atladılar, silâhlarını eve doğrultarak kapıya koştular.

Bir Alman:

— «Çıkın dışarıya!» Diye bağırdı.

Reppa bir ötekilere, bir de yaralılarla dolu birinci kata çıkan merdivene baktı. Birdenbire kendini çok yaşlanmış hissetti:

— «Hapı yuttuk!» Diye mırıldandı. «Yapacak bir şey yok!»

Kapıya doğru gitti, açtı ve Almanca:

— «*Kamerad!* (Arkadaş!)» Diye bağırdı.

Gün ışırken Honsfeld düşmüştü. Meuse'e giden yol ardına kadar açıktı, Peiper de bu yolda hızla ilerliyordu. 1940'taki olaylar yeniden başlamıştı.

Fakat Peiper'in daha önce önemli bir karar vermesi gerekiyordu: Biraz sonra yakıtı kalmayacaktı. Oysa, yolunun 3 kilometre ötesinde büyük bir Amerikan yakıt deposu vardı. Fakat bütün öncü birliklerin komutanlarına olduğu gibi ona da çok sıkı bir emir verilmişti: Kendisine gösterilen yoldan katiyen ayrılmayacaktı. Aksi takdirde ölümü göze alması gerekti!

Aldığı emre körü körüne uyan bir başka Alman komutanı olsa yoluna devam eder, sonra yakıtı bitip yolda kalırdı. Peiper yoldan saptı, istihkâm askerleriyle kısa bir çarpışmadan sonra depoyu ele geçirdi. Depolara benzin doldurturken, geçici olarak kendisiyle aynı yolu tuttuğu tümenin küllî kısmının görünüp görünmediğini anlamak için sinirli sinirli doğuya doğru bakıyordu. Ama kaygılanmasına lüzum yoktu. Şayet geriyle radyo teması kesilmemiş olsaydı şunu öğrenecekti: İlkin havaya uçurulan köprü yüzünden gecikmiş olan 12'nci SS Tank Tümeni, şimdi 99'uncu Amerikan Tümeni'nin Losheimerzgraben'de gösterdiği inatlı direniş yüzünden gecikmekteydi.

*
* *

Peipper'in bulunduğu noktanın 3 kilometre kuzeyindeki Wirtzfeld köyünde, 2'nci Amerikan Tümeni'ne komuta eden general Walter Robertson'un da çözümleyeceği birtakım sorunlar vardı. Köyün savunmasını sağlamak üzere, önce oradan pek uzak olmayan bir çiftlik evindeki yardımcılarından birine telefon ederek şöyle demişti:

— «Dinle beni, Konop! Bütün birlikleri alârma geçirerek çetin bir savunmaya başlayın. Düşman tankları sağ kanadımızı yardı, paraşütçüler kuzeybatıda yere indi. Burada da bir yarma yaparlarsa denize kadar onları yollarından alıkoyacak hiçbir şey yok artık. Son askere kadar savunmada bulunmak gerek. Anlaşıldı mı?»

— «Evet, generalim. Yalnız, elimde aşçılarla yazıcılardan başka kimse yok.»

— «Hepsini mevzie sok!»

Sonra Robertson telefonla 5'inci Kolordu'nun komuta postasını aradı, durumu anlattı:

— «Wirtzfeld güneyden tehdit altında. Karşımda, doğuda 99'uncu Tümen direnmekten vazgeçmek üzere. Kuzeyde de askerlerimin üçte ikisi hâlâ Roer barajlarına doğru saldırıyorlar.»

Kuzeydeki alaylarını hemen geriye çağırmak ve bunları 99'uncu Tümen'in arkasında kurulacak bir direnme hattına yerleştirmek için emir aldı.

Roer'deki birliklerine geri çekilme emrini ulaştırdığı sırada tüfek ve havan topu ateşleri başladı. 800 metre güneyde, bir tepenin doruğunda altı tane Alman tankı göründü. Peşlerinden de zırhlı arabalarla piyadeler geliyordu.

Telefonda:

— «Ulu Tanrım!» Diye bağırdı. «Almanlar burada!»

Pencereden bakınca, Konop'un 37 mm.'lik üç tanksavar topundan -ki şoförle bir aşçının kullandıkları- ikisinin, düşman koluna öldürücü kayıplar verdirdiğini gördü. Bir çeyrek saat içinde bütün araçlar kullanılmaz hâle gelmişti. Bunun üzerine aşçılarla yazıcılardan meydana ge-

len uydurma ordu ileriye atıldı, sağ kalan Alman piyadelerini de öldürdü.

Konop'un Wirtzfeld'i elinde tutacağını görerek sevinen Robertson, bunun üzerine Siegfried hattını delmiş olan askerlerini nasıl geriye çekebileceğini düşünmeye başladı.

Gelen telâşlı raporların aşırı bir yönleri yoktu. Dietrich'in tanklarınca desteklenen kuvvetli Volksgrenadier kolları, nihayet Amerikan hatlarını yarmış; Wirtzfeld'in 2 kilometre kadar doğusundaki Krinkelt ve Rocherath adlı ikiz köylere doğru ilerliyorlardı. Batıya giden tek yolun iki yanında bulunan bu iki köy şimdi, Almanlar'ın ilk hedefleri hâline gelmişti. Amerikalılar bakımından da, batıya doğru çekilen 2'nci ve 99'uncu Tümenlerin bütün askerlerinin geçmek zorunda oldukları tek nokta orasıydı. Birkaç saate kadar bu iki köy Avrupa'nın en çetin tarzda savunulan toprak parçası hâline geleceklerdi.

*
**

Cephenin merkezinde, Manteuffel'in kıskacı Schnee Eifel'le Schönberg arasında bulunan iki Amerikan alayının üzerine nerdeyse kapanmaktaydı.

Saint-Vith'de, tehdit altındaki köyün 5 kilometre doğusunda, general Alan Jones büyük duvar haritasını incelemekle meşguldü. Haritanın üzerinde kaygı verici iki tane kızıl ok, kendi alaylarını kuşatıyordu.

Jones umutsuz bir hâldeydi. Nerede kalmıştı şu 7'nci Zırhlı Tümen? Erkenden Saint-Vith'e gelmesi, sonra hemen Schönberg'e doğru yola çıkması gerekiyordu. Jones böyle bir gecikme olacağını daha önce bilseydi, Hoge'u daha güney-

deki Winterspelt'e gönderecek yerde Schönberg üzerine hücuma geçirtirdi.

Fakat, bu duygularına rağmen Jones kendini tutuyor, düşüncelerini açığa vurmuyordu. Tümenini metodlu bir tarzda ve gösterişe kaçmadan yönetiyor; heyecanlı gösterileri askerlikle bağdaşmaz buluyordu.

Almanlar'ın yakaştıklarını görünce, Jones elinin altında bulunan kuvvetlerle kendi savunmasını örgütlemeğe başladı: Elinde, 500 istihkâmcı, bir takım piyade ile iyi kötü onarılmış üç tane tanksavar vardı. Bu derme-çatma birlik, düşmanı geciktirmek göreviyle doğu yönünde yola çıktı.

Hâlâ 7'nci Zırhlı Tümen'in yakında geleceğine güvenen Jones, kuşatılan iki alayına ulaştırılmak üzere şu mesajı yazdırdı: «*Takviyeler bugün öğleden sonra gönderildi. Tutamayacaksanız mevzilerinizi terkedin.*»

*
**

Bir saat sonra, sabahın saat onunda, 7'nci Tümen'in B Zırhlı Grubu'na komuta eden general Bruce Clarke, Saint-Vith'e giriyordu. Bastogne'dan itibaren trafik çok sıkışmış, külüstür Mercedes de tarlalardan geçerek kestirme gitmek isterken «*vefat etmişti!*» Clarke doğruca komuta postası olarak kullanılan okula gitti ve Jones'un karşısına çıktı.

— «Hele şükür! Yedi saattir sizi bekliyordum.»

Clarke şaşırdı:

— «Yedi saattir mi?» Dedi. «General Middleton sizin bu kadar güç durumda olduğunuzu söylemedi bana!»

— «Eifel'de kuşatılan iki alayımı kurtarmak için Schönberg'e hücum etmenizi istiyorum. Ne zaman hücum edebilirsiniz?»

— «Bilmem ki!»

Jones, Clarke'ın yüzüne şaşkın şaşkın baktı:

— «Ne demek istiyorsunuz?»

— «Ben tek başıma en önde geldim. Askerlerimin ne zaman geleceklerini bilmiyorum.»

Takviyelere çok acele ihtiyacı olan Jones hiç sesini çıkarmadı.

*
* *

1'nci Amerikan Ordusu'nun komuta postasını barındırmakta olan Spa'daki Britannica otelinde parça parça karmakarışık ve birbirini tutmaz raporlar yağmaya devam ediyordu. Her yerde Almanlar görülmekteydi.

General Courtney Hodges aşırılıkları da hesaba katmakla birlikte, durumun vahim olduğunu anlamış ve şu sonuca varmıştı: En ciddi tehlikeler -ya batıya doğru yoluna devam edebilecek, ya da birdenbire kuzeye yönelebilecek olan- Dietrich'in 6'ncı Zırhlı Ordusu'ndan geliyordu. Çok daha tehlikeli olan bu sonuncu hareket, bütün 1'nci Amerikan Ordusu'nun ve Hollanda'daki Müttefik kuvvetlerin tümünün kuşatılmasına yol açabilirdi.

Onun için Nazi dalgasının kuzeye doğru yapacağı bir çevirme hareketini ne pahasına olursa olsun önlemek gerekti. Fakat direnme hattını nerede kurmalıydı? Courtney Hodges haritayı inceledi. İlk anda doğru bir seçim yapmak gerekiyordu. Çünkü Almanlar onun yeni bir seçim daha yapmasına imkân vermeyeceklerdi. Bütün olanakları incelediği sırada dikkatini hep orman-

larla kaplı bir sıra küçük tepeler çekmekteydi. Krinkelt ve Rocherath ikiz köylerinin ardındaki Elsenborn sıra tepeleri, Meuse nehri doğrultusundaki anayolun birkaç kilometre kuzeyinde ve yola paralel olarak uzayıp gidiyordu, çok da yüksek değildi. Fakat savunmacılara büyük ve muharebenin sonucu bakımından kesin bir üstünlük sağlayabilirdi.

Hodges savunma hattı olarak bu tepeleri seçti.

Saat 11.00'de telefonla Versailles'ı aradı, geceyi Saint-Germain'de, Eisenhower'in villasında geçirmek zorunda kalmış olan general Bradley'i telefona istedi:

— «Brad, hava yoluyla taşınan iki tümene ihtiyacım var.»

— «İyi ama Courtney, Ike'ın elinde 101'inci ve 82'nci Tümenlerden başka hiçbir yedek yok!»

— «Bilmem, bunlar bana lâzım.»

— «Peki, bir sorayım bakayım!»

*
* *

Jones, Saint-Vith'de kuşatılmış olan iki alayı yüzünden duyduğu kaygıları artık gizleyemiyordu. Şimdi yiyecekleri, cephaneleri, ilâçları kalmamış olsa gerekti. Çabuk tedbir almak lâzımdı.

Hemen paraşütle ikmâl-iaşe atılmasını istedi. Kolorduca onaylanan isteği, kara ve hava ordularının kurmay heyetlerinden geçip hiyerarşik yolu izleyerek Versailles'a kadar gitti, sonra döne dolaşa Hava Taşıt Harekâtı Komutanlığı'na geldi. Muhakkak olan şu ki, pilotlar ertesi sabahtan önce emir almayacaklardı.

Fakat, öğleden sonra saat 13.30'da Jones iki alayına, geceleyin kendilerine paraşütle ikmâl-iaşe atılacağını radyoyla haber verdi.

Sonra da Saint-Vith'in durumunu ele aldı. Önce albay Devine'in kimseden emir almadan 14'üncü Süvari Alayı'ndan sağ kalanları geri çektiğini öğrenince çok üzüldü.

Saat 14.00'de şehrin 3 kilometre doğusunda Alman araçlarının görüldüğü kendisine haber verildi. O Bruce Clarke'la bu işi görüştüğü sırada Devine perişan bir yüzle odadan içeriye girdi:

— «Almanlar ense kökümüze kadar geldiler!» Diye bağırdı. «Kuzeyde cepheyi yardılar. Alayım fiilen yokedilmiş durumda.»

Clarke, Devine'ın artık cephede görev yapamayacağını düşünüyordu. Jones'a:

— «Albayı Bastogne'a gönderirseniz iyi edersiniz,» dedi. «Gitsin de general Middleton'a durumu anlatsın.»

Jones daha cevap vermeye vakit bulamadan bir mesaj daha geldi: Şehri savunmakta olan küçük istihkâm birliği, Saint-Vith'ten 1 kilometre öteye çekilmek zorunda kalmıştı.

Tam o sırada güneye doğru bir topçu bombardımanı patlak verdi ama bu seferki, Amerikalılar'ındı. Bir keşif uçağı Saint-Vith'e doğru ilerleyen bir Alman tank ve piyade kolu görmüştü.

155'lik bir obüs en baştaki tankın üzerinde patladı. Kol durdu ve üzerine elli kadar mermi daha yağdırıldı. Almanlar gerilere doğru dağıldılar.

Alman komutanı radyoyla: «*Kuvvetli direniş var,*» diye haber verdi.

Saldırganlar yine toparlandılar ama tekrar ilerlemeye pek niyetli değillerdi. Kendileriyle

Saint-Vith arasında, ellerindeki bazukalarla ağır makinelileri kullanmaktan tamamen âciz birkaç istihkâm askerinden başka şey bulunmadığının farkında değillerdi.

*
**

New York'ta rahat rahat sabah kahvaltılarını ederek pazar günkü gazetelerini okuyanlar, Ardenne'lerdeki büyük saldırıyla ilgilenmiyorlardı. İlgilenseler bile, saldırıdan sözeden «*New York Times*»ın 19'uncu sayfasındaki haberi güçlükle bulabilirlerdi. Başlık şu itirafta bulunuyordu: «*1'inci Ordu'ya karşı zorlu bir Alman saldırısı başladı.*» fakat alttaki başlık güven vericiydi: «*Hodges'in ilerleyişini durdurmak için boşuna yaptığı girişim, düşmana pahalıya mal oluyor.*»

BOZGUN

17 Aralık 1944, öğleden sonra

Malmédy'nin 5 kilometre güneyindeki Baugnez kavşağında birkaç ücra çiftlik eviyle bir de kahve vardı. O sabah iki kişinin dışında herkes, Malmédy'deki pazar âyinine gitmişti. Gitmeyenlerden biri Henri Lejoly idi, hayvanlarına yem veriyordu. Öteki de Bodarwé idi, kahvesindeki tezgâhın ardında durarak, pek geleceğe benzemeyen müşterileri bekliyordu.

Fakat bu yol kavşağının, iki büyük kolun haritalarında da yeri vardı: Bunlardan birisi, 7'nci Amerikan Tümeni'nin henüz bilinmeyen bir sebepten ötürü Ardenne'lere doğru inen yedek

zırhlı grubu; öteki de Nazi Peiper'in Meuse nehrine doğru yola çıkmış olan koluydu.

Öğle üzeri iki birlik birbirlerinden ancak 15 kilometre uzaktaydılar ve yol kavşağına doğru ilerliyorlardı.

Saat 12.05'te Amerikan kolu Malmédy'den geçti, dik bir yokuşu tırmanmak için birdenbire doğu yönüne döndü. On dakika sonra yine Baugnez'ye doğru iniyor, yol kavşağında yavaşlıyordu.

Tek başına kahvenin önüne dikilmiş duran bir Amerikan inzibat eri onları Poteaux'ya doğru giden güney yoluna yönelti. Üç çeyrek saat sonra sonuncu araç da gözden kaybolmuştu. Amerikan inzibat eri de Malmédy'ye dönmek için Jeep'ine bindi. Bundan sonraki kolun, yâni tümenin topçu birliğinin gelmesine kadar geçirecek daha bir saat vakti vardı.

Yol kavşağı bir çeyrek saat kadar boş kaldı. Sonra, Malmédy yokuşunun başında Jeep'leriyle, kamyonlarıyla küçük bir Amerikan konvoyu göründü. Sahra topçularının gözcülerinden meydana gelen bu tek başına kalmış savunmasız birlik, bir rastlantı sonucu, 7'nci Tümen'in yürüyüş düzenine katılmayı başarmıştı.

Küçük konvoy Bodarwé'nin kahvesinin önünden geçtiği sırada Jeep'lerden biri koldan ayrıldı, durdu. Üç asker kahveye girdiler. Orada Henri Lejoly, patron hanımla yalnızdı.

Bir Amerikalı güneyi göstererek:

— «Vielsalm?» Diye sordu.

Bodarwe'nin kocası zorla Alman Ordusu'na asker yazılmıştı ama o kendisini Belçikalı sayıyordu, «*evet*» anlamına gülümsedi.

Amerikalı, Lejoly'ye dönerek Fransızca olarak:

— «Buralarda Alman gördünüz mü hiç?» Diye sordu.

Adı Fransız adı olmasına rağmen, Lejoly kendini Alman sayıyordu. «*Hayır*» anlamına sert bir baş işareti yaptı. Görmüş olsa da bir şey söylemezdi zaten.

Tam o sırada doğu yönündeki yokuşun başında üç zırhlı oto ile üç tank göründü, bunlar Peiper'in öncüleriydi.

Nazi komutanının kendisi de 100 metre gerilerde, bir Amerikalı yarbayı sorguya çekiyordu. 5 kilometre daha güneyde, Ligneuville'de önemli bir Amerikan komuta postasının yerleşmiş bulunduğunu öğrenmişti. Orası, birazdan onun olacaktı.

Peiper bir gün öncesine göre daha şevkliydi. Bullingen'den beri hemen hemen hiçbir Amerikalı görmemişti. Yarma hareketi başarılı olmuştu.

Birdenbire önlere doğru 88'lik mermilerin boğuk patlamaları, ağır makineli yaylım ateşlerinin sert tıkırdıları işitildi. Öncü birliği ağır ağır güneye doğru ilerleyen küçük Amerikan kolunu görmüştü. Peiper ileriye atılarak:

— «Ateş kes!» Diye emretti. Sonra: «Gürültü Ligneuville'deki Amerikalıları uyarmasını istemiyorum.» Diye izah etti.

Henri Lejoly hiç çekinmeden kahvenin kapısında duruyor. Peiper'in güneye sapan araçları geçerken onları dostça selâmlıyordu. Biraz sonra ellerini havaya kaldırmış yüz kadar Amerikalı'nın, yürüyüş kolunun ters yönünden geldiğini

gördü. Küçük topçu gözetleme konvoyunun tümü esir edilmişti.

Alman askerleri onları ite kaka kahvenin yanındaki tarlaya götürdüler. Amerikan askerleri kolları havaya kalkık olduğu hâlde, Lejoly'yi çileden çıkaran bir aldırmazlıkla aralarında sohbet ediyorlardı.

Doğudan başka araçlar da gelmeye devam ederek güneye dönüyordu. Bir zırhlı oto durdu. Arkada oturan bir adam kalktı, tabancasını esirlere doğrultup ateş etti. Bir asker yere düştü.

Bir Amerikalı subay:

— «Sıkı durun!» Diye bağırdı.

Birden dehşete kapılan esirler, birbirlerine sokuldular.

Ağır makineli taşıyan bir oto, lâstiklerini gıcırdatarak fren yaptı. İkinci bir tabanca sesi daha duyuldu, bunu bir ağır makinelinin sert takırtısı izledi.

Amerikalılar bağırışıp inliyorlardı.

Lejoly'nin dehşetten açılmış gözleri önünde hepsi biçildi. Ağır makineli de sustu.

Birkaç Amerikalı sürünerek sıvışmak istedi ama, onların ve acıdan kıvranan diğerlerinin de tabancayla işleri bitirildi. İki dakika içinde 125 asker kanlar içinde yatan hareketsiz bir ceset yığını hâline gelmişti.

Lejoly, Almanların daha sonra, dostu Bodarwé'nin kahvesini ateşe verdiklerini gördü. Çabucak yolun öbür kıyısına geçti, saklanmak için çiftliğine gitti.

***

Baugnez'nin 5 kilometre güneyinde, Amerikan 7'nci Zırhlı Tümeni'nin son araçları da Ligneu-

ville'den geçip gitmek üzereydi. Şirin bir köydü burası. Moulin otelinin alabalıklarını, Ardenne işi jambonunu ve *sevimli patronunu turistler* pek severlerdi. Ateşli bir yurtsever ve yaman bir Nazi aleyhtarı olan Peter Rupp, Alman işgali sırasında 22 Müttefik havacısını gizlice kaçırmıştı.

Askerler, kamyonlarda uyuyordu. Başka askerler de tankları kulelerinde ayakta durarak, yabanlık elbiselerini giymiş kızları selâmlayıp, ıslıklıyordu.

Son araç da geçip gittikten sonra tozlar yine yere düştü, egzos gazlarının dumanı dağıldı, her şey yine sâkinleşti. Hem de çok sâkinleşti. Köy halkı kaygılanmaya başlıyordu. Sabahtan beri Amerikan askerleri güneye doğru geçmekteydi. Birkaç dakika önce de yakınlardan top sesleri duyulmuştu. Yoksa Almanlar geri mi gelecekti?

Peiper'in esir ettiği Amerikan yarbayı birsürü palavra sıkmıştı ona. Ligneuville'de bir gün önce, akşamüstü gelen birkaç asker vardı ve kasabada konaklıyordu. Bunlar ikmâl-iaşe kamyonlarının sürücüleriydi, olup bitenlerden hiç mi hiç haberleri yoktu. Sorguya çekildiklerinde omuz silkmekten başka şey yapmıyorlardı.

Şefleri olan yüzbaşı Green'in de uzun boylu bir şey bildiği yoktu. Sadece burada, başka iki ikmâl-iaşe konvoyunu beklemek emrini almıştı. Gayret dolu bir *obersturmbannführer'in* (Nazi SS yarbayının) kendisinden 800 metre uzakta olduğunu aklının kenarından bile geçirmiyordu.

Birdenbire bir buldozer Baugnez yolunun yokuşundan aşağıya indi. Buldozerin sürücüsü, Moulin otelinin önünde duran yüzbaşı Green'e:

— «Alman tankları geliyor! Bana ateş açtılar!» Diye bağırdı.

Green başçavuşuna:

— «Harekete hazırol!» Diye emretti.

Sonra bir Jeep'e atlayarak, Baugnez yolunun yokuşunu tırmandı. Almanlar'ın ne kadar uzakta olduklarını öğrenmek istiyordu.

Yolun keskin bir dönemecine gelince, Green şoföre:

— «Dur,» dedi. «Ben ileriye doğru gideyim de etrafa bir gözatayım. Herhangi bir şey olursa sen çabucak oraya dönersin.»

Sonra filintasını eline alarak, dönemeçte ihtiyatla ilerledi.

25 metre ilerisinde hafif bir keşif arabası ağır ağır ilerliyor, peşinden uzun bir tank kolu geliyordu. Green durdu. Kol da durdu.

Green önce şaşırdı. Sonra, elinde filintasıyla tek başına çömelmiş olduğunu farkedince, kendini gülünç buldu.

Bir Alman subayı onu yolun öbür yanına geçirtti. Kol yanından geçip giderken birkaç SS gülerek hafif makinelilerini ona doğrulttular.

Peiper'in en öndeki araçları yavaş yavaş ilerlemeye başladı, dönemeçten kıvrılıp yokuşun üstbaşına geldi. Aşağıda, önleri sıra da Green'in kamyonları Ligneuville'den güneye doğru yayılmaya başlıyordu. Alman tankları onları yakıp yoketmek için hızlandı. Bu, Lunaparklardaki nişan yerlerinde yapılan atışlar kadar kolay olacaktı.

Birdenbire baştaki tanklardan biri ateş alıp ters dönünce yolu tıkadı. Peiper'in tank kolu da durmak zorunda kaldı.

Bu, tek başına kalmış bir Amerikan Sherman tankının mârifetiydi. Tırtıl tekerleklerindeki bir

arıza yüzünden Moulin otelinin yakınında stop etmiş, onarılıyordu. Almanlar'ı mümkün olduğu kadar geciktirmek, Green'in kamyonlarının kaçışlarını sağlamak için durmadan ateş ediyordu.

Sonunda 88'lik bir obüs onu susturdu. Peiper'in araçları köyün içine indi, Green'in konvoyundan geride kalanları yakıp yoketmeyi başardı. En baştaki arabalar 1 kilometre boyunca yola devam edip, bundan sonra ulaşacakları yer olan Stavelot'ya giden çamurlu bir yola sapmak için batıya döndü.

Almanlar, Moulin otelinde bir komuta postası kurdular.

Holde esirleri topladıkları sırada otelin sâhibi Peter Rupp kollarını öfkeyle sallayarak bir Alman çavuşuna yaklaştı. Birkaç dakika önce Rupp, otelin arkasında bu çavuşun Amerikalılar'ı öldürdüğünü görmüştü:

— «Kaatil herif! Sekiz kişiyi öldürdün! Tabancanı ağızlarına sokarken gördüm seni!» Diye bağırıyordu.

Çavuş yaşlı adamın avurduna bir yumruk yapıştırıp, iki dişini kırdı.

Bir subay yaklaştı:

— «Gebert hepsini! Belçikalı köpeği de unutma!» Dedi.

Çavuş dışarıya götürmek için Amerikalılar'la Rupp'u biraraya toplamaya başladı.

— «Bırak onları, çavuş!»

Bu başka bir subaydı, o da SS işaretlerini taşıyordu. Olup bitenleri görünce işe karışmıştı. Elini Rupp'un omuzuna koyarak:

— «Haklısınız *mein herr* (bayım),» dedi. «Bazılarının esirlere karşı davranışlarını görmek insana utanç veriyor.»

Öbür subaya tiksintiyle baktı. Sonra çavuştan yana dönerek sert bir tavırla:

— «Çavuş, götür bu askerleri bir odaya koy. Amerikalılar'ın sana nasıl davranmalarını istiyorsan, sen de onlara öyle davran.» Dedi.

*
**

Peiper'in zırhlı otoları, ateşe verilen Bodarwé kahvesinin yıkıntıları önünden geçmeye devam ediyordu. Birkaç asker Amerikalılar'ın ölülerini görünce tâlim olsun diye üzerlerine ateş ederek eğleniyordu.

Bununla birlikte hepsi ölmüş değildi. Sırtından iki yara almış olan Ken Ahrens hâlâ yaşıyordu. Kımıldamadan uzun uzun bekleyiş, yaralarının dışında bütün bedenini dondurup duygusuz hâle getirmişti.

Sonra fısıltılar işitti. Tek yaşayan o değildi!

Çok alçak sesle kaçış planları yaptılar. İçlerinden yirmi kadarı yürüyecek hâlde olduklarını söyledi. Fakat öteki yaralıları bırakmak acı olacaktı, çünkü Almanlar gelip onları yakından inceleyerek işlerini bitirmekten geri kalmayacaklardı. Ama bu da kaçmak için bir başka sebepti.

Yirmi kişi binbir güçlükle ayaklarının üzerinde doğruldular. Geçmekte olan Almanlar şaşkın şaşkın bağırdılar. Tüfekler patladı, Amerikalılar çil yavrusu gibi dağıldılar. Ahrens o yakındaki ağaçlıklara doğru koştu. 200 metrelik yol 1 kilometreymiş gibisine geldi. Arkasında da sağ kalanlar sırtlarına sıkılan kurşunlarla öldürüldü.

Ahrens'le arkadaşlarından ikisi ormanda gizlenmeyi başardılar. Biraz soluk aldılar, sonra arkalarında uzun bir kan izi bırakarak çalılıklar arasında sendeleye sendeleye ilerlediler. Ba-

tıya, Malmédy'ye doğru gidiyorlardı. Orada toptan öldürme hikâyesini anlatacaklardı.

*
* *

Ligneuville'de, 14 Amerikan esiri giriş katındaki bir odaya tıkıldı. Yüzbaşı Green bu Almanların huyunu suyunu bir türlü anlayamıyordu. Kimisi utangaç, kimisi aldırmaz davranıyor, bir kısmı da ilk fırsatta ateş etmeye hazır görünüyordu.

Sekiz Amerikalı'yı öldüren Alman çavuşu, Green'e sert bir işaret çaktı, onu alıp başka bir odaya götürdü. Canlarını kurtarmış olan SS subayı ona bir sigara verdi, sonra sevimli bir tavırla İngilizce olarak sordu:

— «Bizim tankları nasıl buluyorsunuz, yüzbaşı?»

Green bana ne der gibilerden omuzlarını silkti.

— «Yahudi misiniz?»

— «Hayır, eski bir Amerikan ailesindenim.»

Alman elini ağzına götürerek kızılderililerin savaş nârâsını taklit etti. Sonra tümenin komuta postasının nerede olduğunu sordu ve bir süre sustuktan sonra:

— «Siz subayların ağzınızdan hiç lâf alamıyoruz ama, öyle erler buluyoruz ki her istediğimizi söylüyorlar.» Diye ekledi.

Green hep susuyor, çavuşun hareketlerini gözleriyle takip ediyordu. Alman çavuşu etajerin üzerinde duran bir kitabı eline alarak:

— «Şu kitabın başlığı çok güzel, değil mi ha?»

Diyerek alaycı bir gülümseyişle kitabı Green'e uzattı, o da başlığı okudu: «*Bir Amerikan Faci-*

ası» Bu, Theodor Dreiser'in, filmi de çevrilmiş olan, ünlü romanıydı.

Otelci Peter Rupp ondört Amerikan esiri yüzünden kaygı içindeydi. Almanlar'ın çok fena bir huyu vardı. Bir terslik olursa toptan öldürme yeniden başlıyabilirdi. Aklına bir şey geldi: Gizli bir mahzene yüklerce şişe konyakla şampanya saklamıştı. Bunlar, Almanlar'ı yumuşatmaya yarayabilirdi.

Mahzene indi, koynuna koltuğuna birsürü şişe alarak mutfağa çıktı. Kızına:

— «Marie,» dedi. «Al şu bir şişe konyağı nöbetçiye götür de ben de esirlerle konuşabileyim.»

Biraz sonra Rupp, Amerikalılar'ın bulunduğu odaya girip onlara iki şişe uzattı. Green kuşkulu:

— «Bir dakika,» dedi. «Siz Belçikalı mı, yoksa Alman mısınız?»

— «Belçikalıyım tabiî!»

Bir Amerikan askeri şişeleri sakladı.

Green:

— «Konyağa teşekkür ederiz ama karnımız aç!» Dedi.

Rupp dışarıya çıktı, biraz sonra da büyük bir tepsinin üzerinde sekiz tabakla geri geldi. İkinci sefer altı tane başka tabakla gelirken öfkeli bir SS subayı onu durdurdu:

— «Bu ne yahu?» Diye bağırdı.

Rupp da:

— «İyi ama, mademki siz onların karınlarını doyurmuyorsunuz, bu işi benim yapmam gerek!» Dedi.

O sırada Rupp'un karısı Balbina içeriye girdi, bu son sözleri duydu. Tıpkı doğduğu ülke olan

İsviçre gibi o da ufak-tefek, gözünü budaktan esirgemeyen, kendi başına buyruk bir kadındı. SS subayına:

— «Bana bakın,» dedi. «İsviçre Kızılhaçı'ndanım ben. Esirlere göz-kulak olmak için emir aldım. Onların da karınları doyacak.»

Rupp yemekleri getirdikten sonra gidip holde oturdu. Rütbelerine bakmadan konyak şişelerini birer birer, gizlice bütün Almanlar'a dağıtıyordu. Moulin otelinin havası yumuşadı, sonra neşeyle doldu. Rupp bunalımın savuşturulduğunu anladı. Korumakta olduğu ondört Amerikalı'nın canları kurtulmuştu.

⁂

Schnee Eifel'de 106'ncı Tümen'in kuşatılmış olan birlikleri kaygılı olmaktan çok şaşkındılar. O zamana kadar öyle pek savaşmış sayılmazlardı.

Ordunun en genç alay komutanlarından biri olan albay Deschneaux'nun da, askerlerinden fazla bir şey bildiği yoktu. Saldırının başından beri tümenle seyrek temas kurabilmişti.

Descheneaux, öğleden sonra öteki alaya komuta etmekte olan albay Cavender'i telefonla arayıp:

— «Ne yapacaksınız?» Diye sordu.

Cavender Birinci Dünya Harbi'nin eski savaşçılarındandı:

— «Ne yapacağımı ben de bilemiyorum pek,» diye cevap verdi. «General Jones'dan bir mesaj aldım. *'Tutunamayacaksanız mevzilerinizi terkedin!'* Diyor.»

Descheneaux:

— «Yerimden ayrılmak için kesin emir almadıkça ben olduğum yerde kalacağım.» Diye cevap verdi.

Cavender biraz duraladıktan sonra:

— «Ben de öyle.» Dedi.

*
**

Saint-Vith'in üzerinde felâket havası esiyordu. 106'ncı Tümen'in komuta postasının koridorlarındaki telâşlı hava sona ermişti ama tüfekler daha yakında ve daha sert patlıyordu. Jones'la Clarke okulun en üst katına çıkmışlardı. O yakındaki ağaçlıkların kıyısında eğri bir çizgi hâlinde ilerleyen küçük, kurşuni silüetler gördüler.

Jones dişlerini sıkmış, aldırmaz bir yüzle saldırganların ötesindeki Schnee Eifel'e doğru bakıyordu. Emrindeki iki alayla oğlu oradaydı. Middleton'un sözünü dinlemeyip bir gece evvel onları geri çekmesi gerekirdi. Kendi önsezisini dinlemeliydi. Şimdiyse artık çok geç olmuştu. Güçlükle konuşarak:

— «Clarke,» dedi. «Ben son kozumu da oynadım. Saint-Vith'in savunmasını yüklenmek şimdi sana düşer.»

Clarke, Jones'un ne vartalar atlatmakta olduğunu biliyordu: İki günden daha az bir zamanda tümeni yokolmuş, belki bu arada meslek hayatı sona ermişti. Üstelik bir baba olarak da kaygı içindeydi. Clarke'ın da üç oğlu vardı. İçinden: «*Onları hiçbir zaman emrimde çalıştırmıyacağım.*» Diye yemin etti. Sonunda:

— «Pekâlâ,» dedi. «Senin yerine ben geçiyorum.»

Ama neyle geçecekti?

Albay Devine yine hiç kimseye sormadan bir-

liğini geriye çekmişti. 14'üncü Süvari *Alayı'nın* kalıntıları da bütün gün tek bir el ateş etmeden batı yönünde kaçışıyordu.

Yalnız bir avuç istihkâm askerinin koruduğu kasabanın kaderi artık, Clarke'ın zırhlı grubunun gelmesine bağlı kalmıştı.

*
* *

Zırhlı grup da oradan 20 kilometre uzakta, Vielsalm'dan Saint-Vith'e giden yol üzerinde muazzam bir trafik tıkanıklığıyla becelleşmekle meşguldü.

Binbaşı Boyer bir tank komutanından çok, bir üniversite profesörüne benziyordu. Hariciyeye gireceği sırada Pearl Harbor'a yapılan baskın yüzünden fikir değiştirmişti. Vielsalm'a öğleden sonra saat 2'de gelmiş; bir şeyler öğrenebilmek ve doğu cephesinden kaçmakta olan her çeşit aracın çılgınca göçüyle savaşmak için üç çeyrek saat didinip durmuştu.

Jeep'iyle yoldan ayrılıp çamurlu tarlalara daldı, böylece 6 kilometre kazandı. Orada, Clarke'ın öğleden hemen sonra Saint-Vith'in doğusunda *hücuma geçmesi için 31'inci Tabur'a* emir verdiğini öğrendi. 31'inci Tabur saat 15.15 olmasına rağmen hâlâ çamurla ve öteki birliklerin araçlarıyla mücadele etmekteydi.

Boyer:

— «Durun da ben size yol açayım.» Dedi. 30 tonluk bir tanka elkoyup, elini kolunu sallayarak, bağıra çağıra yolun üzerine doğru daldı. Yavaş yavaş da önünde bir gedik açıldı.

Bir kamyon kımıldamak istemedi. Boyer bindiği tankın şoförüne:

— «İleri!» Diye emir verdi. Kamyon da ezilmemek için kendini şarampola dar attı.

Geri çekilmekte olan, içi albaylarla dolu bir komuta arabası Boyer'in açtığı yol parçasına sokulmaya kalkıştı. Boyer durdu, arabanın önüne sıçradı:

— «Geriye!» Diye bağırdı. «Kim olursanız olun, vızgelir bana. Cepheye doğru gitmeyen hiç kimse geçemez buradan!»

Askerin biri:

— «Haydı binbaşım! Dalın şunların içine!» Diye bağırdı.

Boyer'in ardında Clarke'ın zırhlı grubunun tanklarıyla ağır makineli otoları Saint-Vith'e doğru ağır ağır ilerliyorlar, zırh kaplamalara asılmış askerler de bağıra çağıra kendilerine yol açıyorlardı. Onlara sıkı sıkı şöyle tembih edilmişti:

— «7'nci Zırhlı Tümen'in işaretlerini taşımıyorsa rütbesi ne olursa olsun hiçbir subayın vereceği hiçbir emri dinlemeyin. Birisi de yolunuzu kesmeye kalkarsa ezin keratanın oğlunu!»

Böylece yolun serbest bir bölümüne geldiler. Motorların hızlandığını, 7'nci Zırhlı Tümen'in Saint-Vith'e ve başkalarının kaçmakta olduğu bir muharebeye doğru yollandığını görünce, Boyer'in içinde bir sevinç duygusu belirdi.

O sırada geriye doğru giden bir topçu Jeep'inden bir başçavuş yere atladı. Arkadaşlarına:

— «Ben de tanklarla gidiyorum!» Diye bağırdı. «Ben bu orduya savuşmak için değil, savaşmak için girdim!»

Sonra bir Sherman tankının kulesinin ardına tırmandı.

Mürettebattan biri:

— «Merhaba ahbap! Sen de 7'nci Zırhlı Tümen'e katıldın demek. Az şey değil bu!» Dedi.

*
* *

Saint-Vith'te Bruce Clarke hâlâ beklemekle meşguldü. Kasabanın savunmasını eline alalı beri iki saat geçmişti. Fakat zırhlı grubu, peşinde 7'nci Tümen'in geri kalan bölümü de olduğu hâlde gelmezse, artık hiçbir şeyi savunamayacağını da biliyordu.

O sırada bir habercî koşa koşa gelip odasına girdi:

— «Kasabanın birkaç yüz metre batısındaki yol kavşağında arapsaçı gibi bir tıkanıklık var,» diye haber verdi.

Clarke'ın yol trafik subayı, geriye kaçan yüksek rütbeli subaylar tarafından görevinin başından uzaklaştırılmıştı.

Clarke kalkıp yol kavşağına gitti ve yolun bir yanını açarak işleri yoluna sokmakta gecikmedi.

Akşam oluyor, doğudan daha güçlü ateş sesleri geliyordu. İstihkâm askerlerinin daha ne kadar süre tutunabileceklerini kestirmek güçtü. *«Bu 7'nci Zırhlı Tümen de nerede kaldı?»* Diye düşünürken generalin şoförü birdenbire:

— «İşte! *Geliyorlar!» Diye* bağırdı.

Batıya doğru kıvrılan ilk dönemeçte çamurlar içinde bir Jeep görünmüştü, peşinden de uzun zaman hiç durmadan çalışmaktan motorları ısınmış, kir pas içinde bir Sherman konvoyu geliyordu.

Clarke en baştaki tankın komutanına:

— «Schönberg yoluna sap! İstihkâm askerlerini bulana kadar da doğu yönünde yoluna devam et!» Diye bağırdı.

Birkaç dakika sonra 3 Sherman, kasabanın doğusundaki tepeden aşağıya iniyordu. Karanlığın içinden birdenbire bir Alman Panther tankı belirverdi. Attığı ilk mermi boşa gitti. En baştaki Sherman kulesini çevirip ateş etti. Alman tankı muazzam bir alev çıkararak patladı. Ötekiler de döndü ve gözden kayboldu.

Saint-Vith'in 7'nci Zırhlı Tümen'ce savunulması işi başlamıştı.

*
**

Clarke batıda trafiği düzenlemeye devam ediyor, birlikleri gelir gelmez de bunları cepheye gönderiyordu. Durum geliştikçe gerekli tedbirleri alıyor, böylece de Alman generali Manteuffel'le kendi arasında yarım daire biçiminde bir savunma hattı kuruyordu.

Kurmay heyeti de okulun komuta postasına yerleşmişti. O sırada bir piyade çavuşu uyku tulumunu almış, gidiyordu. Gelen tank tümeninden bir onbaşıyla karşılaştı:

— «Ne oluyorsunuz yahu? Dalga mı geçiyorsunuz?» Dedi. «Almanlar'ın kasabanın kapılarına dayandıklarını bilmiyor musunuz yoksa?»

— «Elbette biliyoruz ama sen ne sanıyorsun, arkadaşım? Sadece merhaba deyip dönmek için mi 100 kilometrelik yolu teptik biz?»

*
**

Binbaşı Boyer öğleden akşama kadar, vaktini tankları cepheye göndermekle, bozguna uğrayan yüksek rütbeli subaylardan da küfür yemekle

geçirmişti. O da Saint-Vith'in girişine geldiği sırada artık gece olmuştu.

Jeep'inden atladı, kılavuzluk ettiği tank kolu boyunca yürüyerek emirlerini tekrarladı:

— «Birisi yolunuzu kesmeğe kalkarsa...»

Daha fazla konuşmasına ihtiyaç yoktu, tankların mürettebatı gerisini hep bir ağızdan tamamlıyordu:

— «...Ezin keratanın oğlunu!»

Onlara ilerleyin diye işaret ettiği sırada, hafif bir tank ona sürtündü, pantolonun ağını yırttı.

Boyer kilisenin yakınında durdu. Bir silâh patladı ve bir kurşun kulağının dibinden ıslık çalarak geçti. Hemen çamurlara kapandı. Başını azıcık kaldırınca sokağın öbür yanındaki bir evin birinci katında, pencerenin önünde bir yüzün beyaz lekesini gördü. Bu, bir başıbozuktu.

Boyer oradan geçen bir hücum topunu durdurdu. 12,7'lik ağır makineli dönüp ateş açtı. İnsan gövdesine benzeyen bir şey pencereden devrilip sokağa düştü.

Bir motosiklet Baugnez ile Ligneuville'e giden yoldan aşağıya inerek Boyer'in yanında durdu. Yüzü yarabere ve kan içinde, üniforması yırtık-pırtık bir inzibat sendeleye sendeleye ona yaklaştı. Boyer onu hemen tanıdı: Tümenin kurmay başkanı albay Matthews'e eşlik eden motosikletlilerden biriydi bu.

İnzibat soluk soluğa:

— «Pusuya düştük,» diyebildi. «Yolun birkaç kilometre kuzeyinde. Bir Alman kolunun ortasına düştük. Ben kendimi bir hendeğe attım. Albayı ağır makineli ateşiyle öldürdüler.»

Boyer işittiklerine güç inanıyordu. Yalnız kur-

may başkanlarını kaybetmekle kalmamışlar, Saint-Vith yolu kuzeyde kesilmişti.

Ama haberlerin daha da kötü olduğunu, Saint-Vith yolunun Manteuffel'in 2'nci Tank Tümeni tarafından da kesildiğini henüz bilmiyordu. Schnee Eifel'dekinden çok daha büyük ikinci bir cep hazırlanmaktaydı.

*
**

General Hasso von Manteuffel sağ kanadındaki birliklerini denetlemeğe gelmişti. Çünkü, Saint-Vith üzerine yapılan ilerleyişten memnun değildi. Gerçi kasaba kuzeyden ve güneyden aşılmıştı ama, yine de yeterli değildi. Hitler kuvvetle savunulan bütün şehirlerin çevresinden dolaşılmasını emretmişti. Fakat listede Saint-Vith'in adı yoktu. Saint-Vith'in alınması gerekiyordu. Buradan birinci derecede önemli altı tane yol çeşitli yönlere gidiyordu; ayrıca da burası 5'inci Tank Ordusu'nun ikmâl-iaşesinin gönderilebileceği, Ren nehrinin batısındaki tek demiryolu merkeziydi.

Manteuffel geceyi Schönberg'de, 18'inci Volksgrenadier tümeninin komuta postasında geçirmeyi kararlaştırmıştı. Onun orada bulunması askerlere belki güç verirdi.

Akşam üstü kaputunu giydi, dışarıya çıkınca bir an durdu. Trafik öylesine sıkışıktı ki yaya da gitse olurdu. Balçık gibi çamurlu bir tarladan geçerek Volksgrenadier tümeninin komuta postasına doğru ilerledi.

Birtakım düşüncelere dalarak yürüyen Manteuffel az kalsın, bir yol kavşağında kendisi gibi yaya yürüyen ve hemen hemen kendisi kadar ufak-tefek olan bir başkasına çarpıyordu. Bu mareşal Model'di.

Birden kendini toparlayan Manteuffel:

— «İyi akşamlar, mareşalim.» Dedi.

— «Heil Hitler! Durumunuz nasıl, general?»

— «Eh, pek kötü sayılmaz.»

— «Yaaa? Bense özellikle Saint-Vith'te biraz yavaşladınız sanıyordum.»

— «Evet ama orayı yarın alacağız.»

— «Ben de bunu bekliyorum. Orayı daha çabuk alabilesiniz diye de yarın Führer'in refakat tugayını size vereceğim.»

Manteuffel durakladı. Bu seçkin zırhlı birliği çok daha batıda kullanmayı düşünmüştü. Fakat Model haklıydı. Kuvvet üstünlüğü zaferin yarısı demekti. Bu, bir ana kuraldı.

Model aldırmaz bir tavırla sordu:

— «Ne o? İstemiyor musun yoksa?»

— «Oooo! Evet... Yarın Saint-Vith'i almak gerek.» Sonra azıcık kararsız bir tavırla ekledi: «Tugay, terazinin kefesinde bizden yana ağır basabilir.»

Birlikte biraz daha yürüdüler. İlişkileri acayipti ama iyiydi. Manteuffel enerjisi ve şef olarak meziyetleri için Model'e saygı duyuyordu. Model de aynı nedenlerle Manteuffel'e saygı duymaktaydı. Fakat iş, bu kadarla kalıyordu: Model soğuk, mesafeli ve hep resmi duruyordu. Askerlik sanatı dışında pek az ortak şeyleri vardı. Bu da Manteuffel'in işine geliyordu. Model'in babası alt tarafı bir öğretmenden başka bir şey değildi.

Manteuffel:

— «Ben buradan sapıyorum, iyi akşamlar.» Dedi.

— «Heil Hitler! İyi şanslar.»

*
* *

Manteuffel'inkinden birkaç kilometre daha kuzeydeki komuta postasında, Sepp Dietrich masayı yumruklayarak kendi tümen komutanlarına emirler veriyordu. Ordusunun ilerleyişinden hiç memnun değildi. 12'nci SS Tank Tümeni Meuse nehrine doğru ilerleyecek yerde hâlâ Rocherath ve Krinkelt köyleri önünde takılıp kalmıştı. Gerçi Peiper Ligneuville'i arkada bırakmıştı ama 1'inci SS Zırhlı Tümeni'nin arta kalanı henüz çok gerilerdeydi.

Dietrich kızdı, 12'nci Tümen'e:

— «Yarın ne yapıp yapıp düşman hatlarını yaracaksınız!» Diye emir verdi ama bunun nasıl yapılacağını söylemekten bucak bucak kaçındı. Hemencecik de bir kavgadır başladı.

Yarbay Skorzeny ileri sürülen delilleri, suçlamaları, mazeretleri, tehditleri dinledi, dinledi. Sonra o söze başladı:

— «Mademki benim *'Griffon'* harekâtımın büyük bir yarma hareketi olmadıkça hiçbir başarı kazanma ihtimali yok; böyle bir şey de yakında olacağa benzemediğine göre ilk plândan vazgeçip benim üç birliği klâsik harekât için kullanmam daha yerinde olur.» Dedi.

Yaptığı teklif, asık bir suratla onaylandı.

Fakat Skorzeny kendi, «*Amerikalı*»larının yedi tane Jeep'inin ortalığı ciddi biçimde kasıp kavurduklarından henüz haberdar değildi. Bir komando birliği bir Amerikan birliğini yanlış yola sürmüş, yol levhalarının yerlerini değiştirmiş, telefon tellerini kesmişti. Bir başka komando birliği de bilgi isteyen bir Amerikan kolunca durdurulmuştu. Sahte Amerikalılar öylesine korkak bir tavır takınmışlardı ki, gerçek Amerikalılar bu hâli görünce gerisin geriye dönmüşlerdi. Bir

başka komando birliği de Hodges'in komuta postasıyla Bradley'in karargâhı arasındaki bütün telefon bağlantılarını kesmişti.

Fakat en büyük kötülükleri, esir düşen bir komando birliği kendisi de farkında olmadan yapmıştı. Dört asker görevlerini Amerikalı haberalma subayına açıkladıkları zaman, radyoyla her yana hemen Amerikan üniforması giymiş binlerce Alman'ın hatların gerisinde harekete geçtikleri bildirilmişti. Bu yeni haberle paraşütçüler görüldüğünü bildiren raporlar arasında hemen bağlantı kuruldu: Von der Heydte'nin askerleri öylesine kötü ve o kadar büyük bir alan içinde yere indirilmişti ki, herkes bunların mevcudunu kolayca bir tümen sanabiliyordu. Herkes bunların da harekâta katıldıklarına inanıyordu.

Bu iki başarısızlık, başarı hâline girmekteydi. Hitler'in her yana kargaşalık ve dehşet saçan beşinci kolunun hayali yine de gerçekleşmek üzereydi.

*
**

Cephenin en kuzey ucunda istihkâm birlikleri general Courtney Hodges'in Elsenborn sıra tepeleri üzerinde seçtiği savunma hattını harıl harıl kurmaya çalışıyorlardı.

Bunlar olup biterken Roer ırmağı üzerindeki barajlara karşı girişip yarıda bıraktığı saldırıdan sonra, 2'nci Amerikan Piyade Tümeni de, istihkâm birlikleri Elsenborn'daki işlerini bitirinceye kadar Almanlar'ı yerlerinde tutmak için, geçici bir hat kurmaya çalışıyordu.

Akşam karanlığı bastırdığı sırada, 2'nci Tümen'in yarbay Frank Mildren'in komutasındaki bir taburu, Krinkelt ve Rocherath ikiz köylerine doğru ilerlemekteydi.

Mildren'in askerleri hoşnutsuz ve tiksinmiş hâldeydiler. Bir gün önce Siegfried hattının önemli bir istihkâmına hücum edip ele geçirmişlerdi. Bugünse onlara, uğurunda bunca kan döktükleri hedefi terkedip geri çekilmeleri söyleniyordu.

Noel kolileri palaskalarına ya da tüfeklerine asılı olduğu hâlde güneye doğru bin zahmetle ilerlerken, subayların kendileri için yine ne çeşit kalleşlikler icad ettiklerini soruşturup duruyorlardı.

Ormanın içine gözcü diye yerleştirilmiş bir Alman Volksgrenadier askeri, gizlendiği yerden onların geçişini seyrediyordu. Bunlar, askerden çok postacıya benziyordu.

Fakat akşam karanlığında iki köyün silik siluetleri belirir belirmez «*postacılar*» birdenbire pişkin askerler durumuna giriverdiler. Çünkü, «*Orada çetin çarpışmalar oluyor, siz de köyün içinden zorla kendinize bir yol açacaksınız,*» diye söylentiler dolaşmıştı.

Gökyüzündeki bulutlar karardıkça kararıyordu. Dalgalı tarlaların ilerisinde, sis parçalarının üzerinden evlerin siluetleri görülebiliyordu. Krinkelt kilisesinin çan kulesi de kapkara, tehdit dolu bir eda ile yükselmekteydi.

Askerler boy siperlerini bu korkunç kilisenin yanıbaşında kazacaklardı. Mildren, yardımcısını daha önce keşif için yola çıkarmıştı. Bu karanlıkta mevzie girmek gerçekten de tam bir körebe oyunu olacaktı.

Birdenbire muazzam bir topçu barajı üzerlerine çöküverdi. Kamyonlar alevler içinde kalarak çığlıklar koparan askerlerin üzerine devrildi. Başka kamyonlar da tarlaların içine dal-

dı. Havan mermileri, aralarında büyük bir şaşmazlıkla patlarken, askerler hiçbir şey yapamayacak duruma düşmüşlerdi. Sonra roketler de bu öldürme işine katıldı.

Mildren, yardımcısı olan subaya:

— «Aringdale! Sen arkadakileri ilerlet, geride kalmış olanları da toparla. Ben kolun başına gidiyorum!» Diye bağırdı.

Yüzbaşı Aringdale, Mildren'e doğru bir adım attı, sonra sendeledi. Onu hendeğin içine çektiler. Bir asker, göğsündeki koskocaman, açık yarayı beceriksizce sarmaya çalıştı.

15 Aralık gecesi Aringdale arkadaşı Jesse Morrow'a:

— «Ben yarın öleceğim!» Demişti. Hesabında bir gün aldanmıştı.

Mildren çığlıklar koparan askerlerin ve yanmakta olan kamyonların yarattıkları tıkanıklık arasından ilerliyordu. Ne olup bittiğini öğrenmek için Krinkelt'e gitmesi gerekmekteydi.

Tam yanıbaşına düşen bir mermi onu yere fırlattı. Ayağa kalktı, sendeleye sendeleye Rocherath'ın ilk evlerine doğru ilerledi. Pis sokaklardan geçerek bitişikteki Krinkelt köyü doğrultusunda yürüdü. Kendi yardımcısını arıyordu ama boşuna. Sokaklarda çok büyük bir kargaşalık vardı. Kimi silâhlı, kimi eli boş ve başı miğfersiz kaçaklar tarlalardan geçip gelerek sokaklara dökülüyorlardı. Arkasından derin patlamaların izlediği parlak ışıklar, doğu yönünü aydınlatmaktaydı. O yakınlardaki ormanlıklardan da ağır makineli takırtıları geliyordu.

Mildren, bir çeyrek saat sonra alayının komuta postasını Krinkelt'in güneyindeki kenar mahallelerde buldu.

— «Ne oluyor yahu?» Diye sordu.

Komutan yardımcısı Krinkelt ona, önünde işgal etmesi gereken mevzileri gösterdi.

— «Solumda kim var? Sağımda kim var?»

Kimsenin bir şey bildiği yoktu. Nitekim düşmanın nereden geldiğini de kimse bilmiyordu.

Düşman, doğudaki ormanlardan geliyordu.

93'ncü Tümen'den sağ kalanlar da oradan geliyorlardı. Kaygan karların arasından küçük gruplar hâlinde kendilerine bir yol açmışlar, umutsuz umutsuz sığınacak bir yer arıyorlar, yollarını kaybetmemek için de birbirlerini kütüklüklerinden tutuyorlardı. Havan toplarını kullananlar namluları, kundakları, cephaneleri kaldırıp atmışlar; silâhendazlar da Noel kolilerini, uyku tulumlarını, çadırlarını, kaputlarını, yiyeceklerini, hattâ tüfeklerini bile bırakmışlardı.

Bazıları saatler boyunca oldukları yerde dört döndüklerini, bazıları da doğu yönünde yürümüş olduklarını anladılar. Her gürültü, onlarda dehşet uyandırıyordu. Çünkü kendilerini Almanlar'la kuşatılmış biliyorlardı.

Yorgunluktan bitkin bir durumda karın içinde ya da toprağın girinti-çıkıntılarında yatıyorlar, fakat gecenin soğuğu ve içinde bulundukları umutsuzluk, uyumalarına engel oluyordu. Hem sabah olsun istiyorlar, hem günün ışımasından korkuyorlardı.

Kimisi de geri çekilmiş olduğu için kendini suçlu buluyordu. Fakat bu yerinde bir vicdan azabı değildi. Çünkü bu acemi birlikler yaptıkları ilk çarpışmada tek başlarına korkunç 12'nci SS Tank Tümeni'ni tam birbuçuk gün durdurmuşlardı. Kendileri bilmiyorlardı ama, şimdilik

görevleri sona ermişti. Bundan sonra yük, 2'nci Tümen'in eski savaşçılarının omuzlarına binecekti.

*
* *

İkiz köylerin yeni savunmacıları, gece olurken çöken sisin içinde hatlarını kurmaya çalışıyorlardı.

Yarbay Mildren kendi komutan yardımcısını ancak, akşam saat dokuzda, korkunç görünüşlü Krinkelt kilisesinin yakınındaki bir yol kavşağında bulabildi.

— «Ne oldu?» Diye sordu ona.

— «Neler olmadı ki! A bölüğü kasabanın tam önünde mevzie girmeye başladığı sırada, bir cayırtıdır koptu. Almanlar oradaymış meğer.»

— «A bölüğünü nereye yerleştirdin peki?»

— «Köyün kıyısındaki çiftlik evlerine. Sol kanadımızdaki 3'üncü Tabur'la bağlantı kurduk. Ah şu B ve C bölükleri de bir gelebilseler!»

— «Taburun komuta postası nerede?»

— «Onu mezbaha diye de kullanılan bir çiftlik evinde kurdum. Kilisenin yakınında. Bir de koku var ki, sormayın!»

İki subay acele acele oraya gittikleri sırada, B bölüğünden genç bir teğmen koşa koşa sokakta ilerledi. Başı açıktı, silâhı filân yoktu. Mildren geçerken onu durdurdu.

Teğmenin gözleri yuvarlarından fırlamıştı:

— «Tanklar!» Diyebildi. «Daha biz siperlerimizi kazmadan tanklar üzerimize gelidi! Üstlerinde piyadeler de vardı! Bütün askerlerim ezildi!»

Mildren onu sert sert silkeleyerek:

— «Yeter!» Dedi.

— «Öldüler! Benim takımda herkes öldü!»

Mildren doğu yönüne baktı. Her şey sâkin görünüyordu. Teğmenin de daha birçokları gibi, ufak bir çarpışma sırasında paniğe kapılmış olacağını düşündü:

— «Git bul takımını haydi!» Dedi.

— «İyi ama hepsi öldü! Bir ben sağ kaldım!»

Mildren sesini yükseltmeden:

— «Git bul takımını diyorum sana!» Diye tekrarladı.

Genç teğmen hemencecik yatıştı. Süklüm püklüm:

— «Emredersiniz yarbayım.» Dedi. Sonra doğu yönünde uzaklaştı.

Komuta postasına gelince Mildren C bölüğünden sağ kalanların başka bir tabur tarafından toplanıldıklarını öğrendi. Sonra ona şu haberi verdiler: B bölüğünün askerleri donmuş toprakta siper kazmaya başladıkları sırada bir düzine kadar Alman tankı bölüğe hücum etmişti. Tanklar hepsini kurşunla kalbura çevirmiş, silindir gibi ezmişti. Bölükten kala kala bir takımın mevcudu kalmıştı ancak. Genç teğmenin de soğukkanlılığını kaybetmesinde demek bir sebep vardı.

Mildren şimdi durumu daha iyi anlamıştı ve şöyle özetledi:

— «B bölüğü diye bir şey yok artık. C bölüğünden sağ kalanlar başka bir taburdalar. Elimizde kala kala A bölüğü kaldı. Yâni, başka bir deyişle mevcudumuz bir bölükten, bir ağır makineli takımından, birkaç da havan topundan ibaret. Direnme hattımız delikdeşik oldu; biz de burada, iki ev geride yerleştik.»

O sırada genç ve çakı gibi bir teğmen de söze karıştı:

— «Evet ama, sağ kanattaki 3'üncü Tabur'la temasımızı kaybetmedik.» Dedi.

Mildren yüzünü buruşturarak ekledi:

— «Sol kanatta da Almanlar'la temas hâlindeyiz!»

Herkes sustu. Gece çetin olacaktı.

Bunlar olup biterken, Mildren'in muhabere subayı Jesse Morrow da bölükler arasına telefon telleri döşüyordu. Yanında çavuşlar Hunziger ve Cutter de olduğu hâlde A bölüğünden ayrılıp tarlalardan geçerek kestirme gittiği sırada, bir ağır makineli üzerlerine ateş açtı. Hunziger karların içine yuvarlanırken:

— «Fena yaralandım!» Diye homurdandı.

Ağır makineli lâpa lâpa kar topaklarını uçurmaya devam ediyordu. Hunziger taşınamayacak kadar ağırdı, Morrow onu küçük bir samanlığın yanına kadar sürükledi. Cutter'e:

— «Git bir doktor bul, bir de sedye getir.» Dedi.

Az sonra kulağına birtakım Almanca sesler geldi. Hunziger'i samanlığın ardına çekti, karanlık duvara dayayıp ayak üzeri dikti. Sesler daha da kuvvetlendi. Bir hafif makineli samanlığa doğru yaylım ateşine başladı. Kurşunlar duvarı deldi. Bir kurşun Morrow'un bileğinin üzerini sıyırdı ama o aldırmadı. Sonra adımlar kar yığınlarını gıcırdatarak uzaklaştı.

Jesse Morrow karanlıkta elini Hunziger'in gömleğinin altına soktu. Parmakları geniş, ıslak ve yuvarlak yaraya değdi. Yüreğin atışını, zayıflayışını ve duruşunu dinledi.

Cutter bir hekimle çıkageldi.

Morrow:

— «Öldü galiba, ama bir de siz bakın.» Dedi.

Hekim, Hunziger'in nabzını tuttu, sonra hiçbir şey söylemeden, künye levhasını çekip aldı.

Morrow ağır ağır doğruldu. Derin, zorlu bir öfkenin her yanını kapladığını hissediyordu.

CLERVAUX'NUN SONU

17 Aralık 1944

O 17 Aralık günü muharebenin önemli noktası ne Bruce Clarke'ın savunma işini üzerine almak için yerleştiği Saint-Vith'te; ne de 2'nci Tümen'in pişkin savaşçılarının bir direnme hattının kurulması olanağını sağlamak üzere bulundukları yerde kendilerini öldürtmeğe hazırlandıkları, cephenin kuzeydeki en uç noktasındaydı: Bu nokta, Almanya'dan Bastogne'a giden anayol üzerindeki Clervaux'daydı.

General Hasso von Manteuffel'in tankları, Alman istihkâmcılarının Our ırmağı üzerinde kurdukları köprüyü nihayet aştıktan sonra, Bastogne yolunu tutmuştu. İlk önce ortasında Marnach köyünün bulunduğu, şirin bir dağ manzarası içinde 13 kilometre ilerlediler. Ondan sonra yol birdenbire üç keskin dönemeçle sevimli bir vâdiye iniyordu. Ortaçağdan kalma bir şatonun yosun tutmuş kalıntıları da bu vâdiye yüksekten bakmaktaydı.

Yol yokuşun altbaşında küçük bir dereyi aşıyor; sonra yine doğuya dönerek üzerinde sekizyüz yıllık şatonun haşmetli bir yığın hâlinde yükseldiği kayalık çıkıntının çevresini dolaşıyordu.

Daha sonra batıya doğru uzanıp, vâdinin çok sarp olan öteki yamacına tırmanıyordu. Tepeden bakılınca, Bastogne'a kadar göz alabildiğine, dalgalı tarlalarla çayırların uzandığı görülmekteydi. Bu, tam bir tank komutanının hayâl ettiği şeydi!

*
**

Şafak sökerken kara meşin ceketli tank mürettebatı, Clervaux'nun birkaç kilometre doğusunda, göğüsleri şevkten, heyecandan kabarmış bir hâlde, Tiger ve Panther tanklarının içinde bekliyordu.

Bu stratejik engel, geceyarısından önce düşmesi gereken Bastogne'a doğru yapılacak hücumu önlüyordu.

*
**

Şafak, Clervaux'nun üzerinde soğuk, kurşunî ve tehdit dolu bir hâlde söktü. Caravallis otelindeki komuta postasında, albay Hurley ardarda kötü haberler almakla meşguldü. İlk önce, generalinden bunca güçlükle alabildiği 2'nci Tabur'unun giriştiği karşı saldırının, bir düşman piyade alayınca durdurulduğunu öğrenmişti.

Sonra bir Alman birliği ikiyüz aşçı, ekmekçi yazıcı ve inzibatın savunmakta oldukları şatoya yeterince yaklaşarak ağır makineliyle ateş etmeye başlamıştı. Fakat Fuller operetlerde görülen cinsten bu garnizona olan güveni yine de sarsılmamıştı. Dayanması için emir vermişti ona, elinden geleni ardına koymayacağını düşünüyordu. İstediğini de genellikle elde ediyordu. Kendisinden nefret eden, bazen de korkan askerleri, Birinci Dünya Savaşı'nın bu eski askerinin de

kendini bütün benliğiyle savaşa verdiğini biliyorlardı.

Fuller, o civardaki Munshausen köyünde yedekte tuttuğu bir tank birliğine, piyadeleri de yükleyip Marnach'ı kurtarmak için saldırıya geçmesini emretti.

Aynı zamanda 28'nci Tümen'in komuta postasından general Norman Cota'yı telefonla aramış, o da ona, birkaç tank daha göndereceğine söz vermişti.

Elindeki takviye olmadığından, Fuller'in beklemekten başka yapacağı hiçbir şey yoktu.

Bir saat sonra telefona çağırıldı. Munshausen'deki tank birliğinin genç komutanı Marnach'a ulaşmıştı ama, düşman hatlarını yaramamıştı. Tanklarının üzerine bindirmiş olduğu piyadeler birçok ölü vermişlerdi. Munshausen'e dönmek için izin istiyordu.

Fuller ters ters:

— «Hayır!» Dedi. «Clervaux'ya dön, yol boyunca da düşmana saldır.»

Sonra da şatodan bir mesaj aldı: Almanlar hafif bir topu tepenin doruğuna yerleştirmeyi başarmışlar, kulelerden birindeki bir nişancı grubunu yoketmişlerdi.

Clervaux'nun doğusundaki köyler de ardarda kuşatıldıklarını ve düşmek üzere olduklarını haber verdiler.

Fuller hâlâ Cota'nın «*göndereceğim*» diye söz verdiği takviyeleri bekliyordu. Munshausen'deki tanklar neredeydiler şimdi?

Zikzaklı yolu büyük bir gürültü patırtı içinde iniyor, bütün toplarıyla ateş ederek doğudaki kenar mahallelere giriyordu. Geriden ge-

len bu zorlu saldırı, 2'nci Tabur'la kapışmış olan Alman piyadeleri arasında panik yarattı.

Fuller bunu öğrenir öğrenmez:

— «Çok iyi, şimdi de karşı saldırıya geçin!» Dedi.

Saat 09.30'da bitkin bir hâlde olan 2'nci Tabur yine hücuma geçiyordu. Aynı anda da daha doğuda 30 Alman tankı Marnach'ın yıkıntılarından geçerek yavaş yavaş ve ihtiyatla Clervaux'ya doğru ilerliyordu.

Beş dakika sonra Fuller'in sol kanadı takviye gönderilmesini istiyordu.

Cota'nın gönderdiği orta büyüklükte 16 tank ancak saat 10.20'de kasabaya girebildi. Fuller sol kanadı desteklesinler diye hemen 5 Sherman gönderdi, ötekileri de kasabayı korumak için alıkoydu.

Saat 11.30'da sağ kanadının dayanak noktaları ardarda düştü. Sol kanattaysa durum daha kötüydü; Almanlar bir bataryayı esir etmişlerdi. Takviye olarak gönderilen 5 Sherman'dan ikisi zorlu bir çarpışmada tahrip edilmiş, ötekiler Clervaux üzerine çekilmek zorunda kalmıştı. Kayalık çıkıntının tam doğusunda da, 30 Alman tankı Marnach'tan gelmiş, 2'nci Tabur'un karşı saldırısını bıçak gibi kesmiş, kalan 11 Sherman tankını savaşdışı etmişti; Fuller'in takviyeleri savaş alanında en ufak bir gedik bile açamadan yokolup gitmişti.

Öğle üzeri general Cota'yı tümen komuta postasından telefona çağırdı:

— «Topçuya ve tanka ihtiyacım var,» dedi.

Cota:

— «Bir tane motorlu top bataryası gönderi-

yorum. Yapabileceğimin hepsi de bu!» Diye cevap verdi.

— «Yetmez ki.»

— «İki alay daha var, boyuna takviye isteyip duruyorlar.»

— «Evet ama benim başımda, tepenin üzerinde dikili 12 Tiger tankı var, doğru üzerimize ateş ediyor.»

— «Çok üzgünüm Fuller, bütün gönderebileceğim, bir tek bataryadan ibaret. Emirleri unutma: Neye malolursa olsun sıkı duracaksın! Geri çekilmeyeceksin! Hiç kimse geri çekilmeyecek!»

Bir an her iki taraftan da hiç ses çıkmadı. Sonra Cota:

— «Anladın, değil mi Fuller?»

— «Evet, generalim. Hiç kimse geri çekilmeyecek!»

*
**

Clervaux'nun 13 kilometre doğusunda, kara haçlı tanklar bitmez tükenmez bir dizi hâlinde Dasburg köprüsü üzerinden geçmeye devam ediyordu. Orada trafiği bir ara, Manteuffel bizzat kendisi düzenlemişti. Hattâ çok sabırsız birlikleri bazen yavaşlatmak zorunda bile kalmıştı. Birliklerini ilerlemeye zorlamak ihtiyacını duymamanın tadını çıkarıyordu. Onu onlar sürüklüyordu.

Şansları biraz yolunda giderse, bu tanklar bir iki saate kadar Clervaux sokaklarında ilerleyecekti.

10 kilometre daha güneyde de Alman tankları Gemünd köprüsüne peşpeşe ulaşıyordu.

Manteuffel'in «*Panzer Lehr*» adlı öncü tümeninin mürettebatı uzun diziler hâlinde Our ırmağının doğu kıyısında sıkışıp kaldığı zaman sabırsızlıktan yerinde duramıyordu. Çoğu «*gönüllü*» diye adlandırılan, Ruslar'ın sürdükleri binlerce at arabası yolları tıkamıştı. Sürücüler Almanca bilmiyorlardı. Birisi de bu kördüğümü çözmeye kalkışınca, acele etmeyen, hiçbir şeye aldırmayan Ruslar'ın hareketsizliğiyle karşılaşıyordu.

Fakat öncü tümen «*Panzer Lehr*» nihayet yola çıkmıştı. Görevi de ertesi gün Bastogne'u zaptetmekti. Komutanı olan general Fritz Bayerlein subaylarına:

— «Bu saldırı savaşın en kesin muharebesi olacak!» Demişti.

Kendisi tank kolunun en önüne geçmiş:

— «Artık ölsem de gam yemem.» Demişti.

5'nci Zırhlı Ordu'nun öncü tümeni heyecandan kendinden geçmiş ve amansız bir yenme iradesi ile yanıp tutuşmaktaydı.

*
**

Öğleden sonra saat üçte, Clervaux hemen tamamen kuşatılmıştı. Alman tanklarıyla piyadesi birçok direnme noktasını aşmış, aynı anda üç yönden kasabaya doğru ilerlemekteydi.

Doğuda, 2'nci Tabur'un hatlarını yaran Alman piyadeleri, yola hâkim olan sanatoryuma doğru hızla ilerliyorlardı. Muharebeyi kapının önünde durarak seyreden iki kadın hastabakıcı, onları görünce koridorlara doğru kaçtı ve 150 mültecinin tıklım tıklım doldurduğu bodrumlara indi.

Bir Alman, yürüyüşüne makineli tabancasının yaylım ateşiyle tempo tutarak hastaneye girdi.

Kadınlar tepelerinde ayak sesleri, sonra başka ayak sesleri ve bağırışmalar duydular. Saat kadar uzun görünen dakikalar geçti. Sonra gürültüler kasabaya doğru uzaklaştı.

Saat 15.30'da Caravallis otelini korumak için kala kala yarım takım piyadeyle bir de tanksavar topu kalmıştı. Askerler, Fuller düşmanla hemen teması kesmezse ölüme mahkûm olduklarını düşünüyorlardı.

Fuller çalışma odasındayken sağ kanadındaki bir taburun komutanı ona telefon etti.

Fuller sert bir tavırla:

— «Ne var bakalım?» Diye sordu.

— «Elimde kalan askerlerle geri çekilmek için izin istiyorum. Wiltz'e gideceğim.»

— «Tümen; senin ne gibi bir durum karşısında olduğunu da, bizim Clervaux'daki durumumuzu da biliyor. Ama verilen emirler değiştirilmiş değil: Hatları tutmak gerek!»

Sonra da sol kanat telefon etti:

— «Her yandan kuşatıldık. Takviye gönderin!»

— «Takviye yok. Elinizde kalan tankları alıp yanımıza gelmek için kendinize bir geçit açın.»

O sırada, öğle üzeri general Cota'nın göndermeye söz verdiği motorlu toplar kasabaya girdi. Batarya komutanı tepeye çıkarak kasabaya hâkim bir noktada bulunan 12 Alman tankını tahrip etme emrini aldı.

2 kilometre güneydoğudaki Munshausen köyü de Fuller'in kafasını çok kurcalıyordu. Orası düşerse Clervaux'nun da birkaç dakikalık ömrü kalacaktı. Oysa, başlangıçta iki bölük olan garnizon, şimdi ayrı ayrı çarpışan, az sonra da cep-

hanesi bitecek olan birkaç gruptan ibaret kalmıştı.

Fuller kullanılabilir hâlde beş tank bulmayı başardı. Onlara komuta eden genç teğmene:

— «Alabildiğin kadar 105'lik mermi al, Munshausen'e geriden yaklaş,» dedi.

Sonra kuşatılanlara telefon etti:

— «Hâlâ orada mısınız?»

— «Eh, öyle sayılır!»

— «Sıkı durun öyleyse. Cephaneyle birlikte beş tank geliyor.»

— «Nereden buldunuz onları?»

O telefonla konuşurken, otelin pencereleri önünde boğuk bir gürültü duyuldu. Fuller motorlu top bataryasının geri çekildiğini görünce, birkaç okkalı küfür savurdu.

Akşam olurken, general Cota'nın 28'inci Tümeni, tümenden başka her şeye benziyordu: Kuşatılıp yalnız başlarına kalan üç alayın kalıntılarının savunma hatları her yandan çöküyor, alaylar da sel gibi her yanı kaplayan Almanlar'ın karşısında canlarını dişlerine takarak çarpışıyorlardı.

Fuller'in alayı dağınık birkaç asker grubundan ibaret kalmıştı. Son ve çok geçmeden tek direnme noktası olan Clervaux'ya doğru çekiliyordu. Kasabada kayıplar çok, cephane az, başarı umuduysa hiç yoktu.

Fuller bunu biliyor, geridekiler için zaman kazanıyordu. Karşısında bulunduğu tek soru şuydu: «*Clervaux ne zaman düşecek?*»

*
* *

Bu soru Fuller'in düşmanı olan zayıf, ufak tefek adamın, Baron Hasso von Manteuffel'in de

zihnini kurcalıyordu. Yaptığı plânlara göre Clervaux önündeki direnme noktalarının öğleden çok önce düşmeleri gerekmekteydi ama, içlerinden bazıları hâlâ dayanıyordu. Hele Marnach ile Munshausen, tam birer çetin ceviz hâlindeydi.

Marnach önünde 2'nci Alman Tank Tümeni'nden teğmen Rudolf Siebert ağır makinelisinin yanında durmuş, hücum emrini bekliyordu. Sabahleyin 30 ağır tank köyden geçmeyi başarmış, fakat birkaç keskin nişancı, bölüğünün ilerleyişini durdurmuştu.

O sabah yüzbaşı Heinz Nowak tanklar yarma hareketlerini yaparken onları yaya olarak izlemeye karar vermişti. Bir Amerikan kasaturasını elinde değnek gibi neşeli neşeli sallayarak köyün yolunu tutmuştu. Sonra da geri gelmemişti. Gidip şu babacan Heinz'ı kurtarmak için herkes sabırsızlanıyordu.

Saat beşte Marnach'a hücum emri geldi. Askerler bağırarak ileriye atıldılar, motorları işlettiler, tanklarla araçlara bindiler, kol da ilerlemeye başladı. Baştaki tank köyün girişini kapatan barikatı ezdi, ötekiler de onu izledi. Nişancıların gizlendikleri yerleri temizlemeye başladıkları sırada birisi Siebert'e seslendi:

— «Heinz'ı kilisenin yanında bulmuşlar!»

Siebert hemen oraya koştu. Daha biraz önce o kadar canlı, ateşli olan Heinz bir kapının önünde yatıyordu. Kafatası patlamış, dişleri kırılmış, gırtlağına da bir Amerikan kasaturası saplanmıştı.

Bu içler ürpertici manzara karşısında Siebert, gözyaşlarını tutamadı.

*
* *

Saat 18'00'e doğru Caravallis otelinin birinci katındaki komuta postasında albay Hurley Fuller, 2'nci Tabur'la telefonda konuşuyordu. Sol kanattan gelen yarbay Paul, birkaç askerle birlikte oraya kadar kendisine bir yol açmayı başarmıştı.

Fuller sordu:

— «Paul, B bölüğü Marnach'ta ne yapıyor?»

Paul bezgin bir sesle cevap verdi:

— «Hâlâ dövüşüyordur belki, ama bana öyle geliyor ki, bütün dayanak noktalarım tasfiye edildi.»

Fuller: «Öyle gibinize gelmesin, emin olun!» Dedi. «O dörtyol ağzını savunmak için bütün bulabildiklerinizi alın. Şimdi de bana 2'nci Tabur'dan birini verin de onunla konuşayım.»

— «Yarbay Hughes, buyurun komutanım.»

— «Durum nasıl?»

— «Yarın sabaha kadar tutunabileceğimizi sanıyorum.»

— «İyi! Bulunduğunuz yere yapışın!»

Fakat birkaç dakika sonra Fuller doğudan gelen sert bir ateş sesi duydu. 2'nci Tabur'un dayanabileceğini umdu ama ateşin yoğunluğuna bakarak kasabanın kenar mahallelerindeki bütün direnme noktalarının kuşatılmış ya da aşılmış olmalarından korktu.

Pencerenin önüne gidip, dışarıya bir gözattı, sonra hemen geri çekildi. Tam altında, bir Alman Tiger tankı ağır ağır sokaktan geçiyor, otelin önünden ihtiyatla şatoya doğru ilerliyordu.

Tank komutanı radyoyla şu mesajı gönderdi:

«Kasabanın aşağı kesiminde direnme yok. Şatodan hafif silâh atışları geliyor.»

Manteuffel'in bu iyi haberlerle gayrete gelen öteki tankları da kanlı yağmadan paylarını almak için yokuştan aşağıya seğirtti.

*
**

Nancy'de general Patton, Bradley 10'uncu Zırhlı Tümeni'ni Ardenne'lere gönderdi diye hâlâ ateş püskürüyordu. Kendi kolordularından birinin komutanı-olan general Eddy'ye telefon etti. Bir koruyucu tedbir bulduğu için pek memnundu:

— «Eddy,» dedi. «4'üncü Zırhlı Tümen'i hemen hücuma geçirt. Onu da elden çıkarmak istemiyorum.»

Bunlar olup biterken, elden çıkarttığı için çok üzüldüğü 10'uncu Zırhlı Tümen, Lüksemburg'un eski sokaklarından geçiyordu. General Bradley de arabasının bütün ışıkları sönük olduğu hâlde Versailles'dan Lüksemburg'a gelmişti.

Bradley harekât dairesine girdi; burada, cephenin büyük haritası üzerinde, kimlikleri belli olan düşman tümenleri işaretlenmişti. Yedisi zırhlı olmak üzere ondört tümen vardı. General sessiz sessiz haritaya baktı, sonra kurmay başkanına dönerek:

— «Bu keratanın oğlu bunları nereden bulmuş?» Diye sordu.

— «Nereden bulduğunu bilmiyorum, ama nereye gitsek Alman'dan geçilmiyor.»

O sırada telefon çaldı. Arayan, Courtney Hodges'di. Sabahtan beri boyuna Spa'ya telefon ederek Eisenhower'in hava yoluyla taşınan iki tümenini istiyordu.

Bradley:

— «Courtney, sana iyi haberlerim var,» dedi.

«Ike hava yoluyla taşınan 101 ve 82'nci Tümenleri vermeye razı oldu. Nereye yollamamı istiyorsun?»

— «Birini Bastogne'a, diğerini de 50 kilometre daha kuzeye, Werbomont'a,» sonra rahat bir soluk alıp: «Ne kadar çabuk gönderirsen o kadar iyi olur!» Diye ekledi.

*
**

O akşam 101 ve 82'nci Tümen'den izinli olanlar kızlarla Reims şarabının tadını çıkarmak için acele ediyorlardı.

İki rakip tümenin kimi zaman aynı kahvede, fakat ayrı masalarda buluştukları olurdu. Er Péniche 101'inci Tümen'den birkaç arkadaşıyla birlikte kafayı adamakıllı çektiği sırada içlerinden biri ona komşu masalardan birinde oturan 82'nci Tümen'den bir grubu göstererek:

— «Péniche, şunların kafasına bir şişe at,» dedi. «Ne olacak mikrop sürüsü!...»

Péniche, kendisine söyleneni hemen yaptı. Şişe de gidip 82'nci Tümen'den iri-kıyım bir paraşütçünün kafasına çarptı.

Delikanlı şöyle bir silkindi, ayağa kalktı, düşman masaya doğru ilerledi:

— «Kim attı onu?»

Bir kız parmağıyla Péniche'i gösterdi.

Arkadaşlarından biri söze karıştı:

— «Onun suçu yok canım. Elinden kaydı!»

Ve kavga başladı.

Birdenbire küçük kahvede düdük sesleri çınladı. Fakat bu, dövüşenleri ayırmak için değildi.

Bir inzibat:

— «Haydi bakalım!» Dedi. «Herkes karargâ-

ha. 101'inci Tümen Mourmelon'a, 82'nci Tümen de Suippes'e. Çabuk olun! Kamyonlar dışarıda bekliyor.»

Bütün Reims şehrindeki askerler barlardan, meyhanelerden, genelevlerden toplandı. Kimisi körkütük sarhoş, kimisi hâlâ dövüşüyordu. Bir kısmı da yarıçıplaktı. Hepsi kamyonlara tıkıldı, çabucak konak yerlerine götürüldü. Ne oluyordu? Nereye yollayacaklardı onları? Herbiri kendine göre yorumluyordu: Paraşütle yeni bir indirme yapılacaktı; Riviera'da bir dinlenme kampına gönderileceklerdi; ya da İngiltere'ye döneceklerdi. Muhakkak olan, bir yere gittikleri idi, subaylar da onları oraya göndermek için acele ediyorlardı.

Suippes kampının tiyatrosunda bir bale temsili vardı, 82'nci Tümen'in genç komutanı general James Gavin de baleyi pek severdi(*). Temsil saat 21.30 da durduruldu, askerler hemen birliklerine dönmek zorunda kaldılar.

Bütün barakalarda ışıklar yandı. Yatmış olanlar öfkeyle ya da asık suratla kalkıyor, postallarını kendilerini uyandırarak rahatsız edenlerin suratına atıyor, ya da korka korka giyiniyorlardı. Subaylar da döndüler, emirler dolaşmaya başladı: «*Yola çıkmaya hazırol. Yiyeceğini, cephaneni yanına al. Birkaç saate kadar kara yoluyla hareket ediyoruz.*»

101'inci Tümen'in haberalma subayı yarbay Paul Danahy odasına gelince Buffalo'da çıkmakta olan *Evening News* gazetesinin savaş muha-

(*) **Birleşik Amerika'nın Fransa Büyükelçiliği'ni yapmıştır. Bu kitabın önsözü de onun kaleminden çıkmıştır.**

biri Fred MacKenzie'yi buldu. Kendisini bekliyordu.

Yarbay:

— «Fred, bir şeyler hazırlanıyor! Bu sabah yola çıkıyoruz,» dedi.

— «Ben de sizinle gelsem?»

— «Gel. Sana heyecanlı bir röportaj borcumuz var zaten. Yalnız, eğlenmeye gitmiyoruz haaa! Bu sefer Almanlar'ı kurmay odalarının tam ortasında yere serersek hiç şaşmam doğrusu!»

***

Gece oldukça Clervaux'nun çevresinde de her şey yıkılıyordu.

Munshausen'in kıyısında erlerinin çoğundan ayrı düşen yüzbaşı Irving Warden, bir çitin ardında yatıyordu. Cephanesi kalmamış, bir Alman bölüğünce kuşatılmıştı.

Birdenbire tırtıl tekerlek şıkırtıları işitti. Kapkara yolun üzerinde bir Sherman tankı, sonra da onu izleyen dört tank kendisine doğru ilerliyordu. Bunlar, Fuller'in yolladığı takviyelerdi.

Warden yol göstermek için çavuşlarından birinin tanklara doğru koştuğunu gördü. Bir Alman kalktı, bazukayla bir el ateş etti. Hedefe isabet ettiremedi ama beş tank hemen döndü ve olanca hızlarıyla kaçmaya başladı.

Munshausen'deki savaşlarda sağ kalanlar bunun üzerine ayağa kalkıp, yumruklarını sıkarak kaçakların ardından küfürler yağdırdılar.

Komutan korkmuştu, geri çekilen tankından radyoyla albay Fuller'e şunları söylüyordu:

— «Munshausen alevler içinde! Almanlar oraya girmişler! Ben geri dönüyorum!»

Fuller:

— «Munshausen'e dön!» Diye bağırdı.

Tankın komutanı cevap vermedi.

Fuller kükredi:

— «İşittin mi söylediklerimi? Munshausen'e dön!»

Yine cevap yoktu. Beş Sherman geriye doğru yollarına devam etti.

Fuller sandalyesinin üzerine çöktü. Kendini; bomboş, hummalı ve yarı ölü hissediyordu.

Birdenbire Clervaux'nun üzerine korkunç bir sessizlik çöküverdi. Claravallis otelinde kalan birkaç silâhendâz hazırdı. Gelecek saldırının sonuncu saldırı olacağını anlamışlardı.

Dakikalar ağır ağır geçiyordu.

Sonra telefon son defa çaldı. Oradan bir kilometre kadar uzakta olan ve bir gün önce hastaneden çıkan bir taburun komutanı, bitkin bir sesle:

— «Birsürü Alman tankının saldırısına uğradım. Altı tanesi benim komuta postasının önünden geçip sizin oraya doğru gitti.» dedi.

Fuller telefonu kapadı. Bu arada altı tank berhalde şatonun önünden geçiyordu. Sonra tümeni aradı. Bir süre telefona cevap veren olmadı... Nihayet *generalin* kurmay başkanı telefona geldi.

Güçlükle konuşabilen Fuller:

— «Durum umutsuz,» dedi. «Geri çekilmek ve kasabanın batısındaki yamaçlarda yeni bir savunma hattı kurmak için izin istiyorum.»

Kurmay başkanı ters ters cevap verdi:

— «İmkânsız. Size olduğunuz yerde kendinizi

savunmak için emir verdiler. Bir karış toprak vermeyeceksiniz. Anladınız, değil mi?»

Fuller öfkesini zor tutuyordu:

— «Bırakın da generalle konuşayım,» dedi.

— «General akşam yemeğini yiyor, telefona gelemez.»

O sırada bir subay içeriye girerek bağırdı:

— «Albayım! Sokakta altı tane Alman tankı var, dosdoğru üzerimize geliyor.»

Fuller telefonu yine eline aldı:

— «Peki,» dedi. «Mademki generalin emirlerini ulaştırıyorsunuz, benim de boyun eğmekten başka yapacağım şey yok.» Sonra tankların homurtusunu bastırmak için yüksek sesle devam etti: «Yalnız, iyi dinleyin beni! Burada hepimizi öldürecekler!»

Zorlu bir patlama binayı titretti, peşinden iki patlama daha oldu. 15 kilometre ötede bir Tiger oteli topa tutmuştu.

Kurmay subayı:

— «Ne oluyor orada?» Diye sordu.

Fuller bağıra bağıra:

— «Bir Alman tankı giriş katına bir mermi oturttu,» dedi. «Bir tanesi de benim kafamda patlamadan önce buradan savuşuyorum.»

— «Bir dakika!...»

— «Sohbet etmeye vaktim yok!»

Fuller telefonu öfkeyle kapadı, sonra yine açtı:

— «Bana 2'nci Tabur'un komuta postasını bulun,» dedi.

Bir ağır makineli sokaktan takırdamaya başladı. Kurşunlar tavanın sıvalarını döküyordu. Sonra oniki kadar boğuk patlama sesi, bütün öte-

ki gürültüleri bastırdı. Duvarlar titredi, ışıklar söndü, fakat odanın içi tanklardaki patlamalar yüzünden hâlâ aydınlıktı.

Fuller telefonu salladı. Kesin olarak susmuştu.

Hızla odadan dışarıya çıkarken, komutan yardımcısına çarptı. Komutan yardımcısı:

— «Kapana kıstırıldık, albayım.»

— «Bana da öyle geliyor.»

— «Peki ne yapacağız?»

Fuller cevap verdi:

— «Buradan çıkmaya çalışacağım. Canlı askerlere ihtiyacımız var. Kasabanın batısında alaydan arta kalan askerleri toplamaya çalışacağım.»

Giriş katındaki Almanlar'ın bağırıp çağırmalarını duyuyorlardı şimdi.

Bodrumda yaralı kırk asker helâların yanında birbirlerine sokulmuşlardı. Bir başka köşede iki subay sinirli sinirli birtakım kâğıtları yakıyorlardı. Daha ötede de otelin sâhibiyle karısı ve kızı duruyordu. Topların gümbürtüsü, ağır makinelilerin takırdısı, duman kokusu ve Almanlar'ın boğuk sesleri onları dehşete düşürüyordu. Bu bir kıyamet günüydü. Diz çökerek dua etmeye başladılar.

Fuller ikinci kata koşup, tüfeğiyle yağmurluğunu kaptı. Sonra, oniki kadar askerin karanlıkta saklandıklarını görür gibi oldu:

— «Kim var orada?» Diye bağırdı.

Pencereden içeriye girerek patlayan bir mermi bazı askerleri yere yuvarladı. Fuller yaralı bir subaya yatağa uzanması için yardım etti, sonra üzerine bir battaniye örttü.

Yerden iniltili bir ses yükseldi:

— «Gözlerim görmüyor. Kör oldum!»

Fuller karanlıkta elyordamıyla askeri buldu, gözlerini kendi pansumanıyla sardı.

O sırada birisi koridordan seslendi:

— «Albay Fuller, dışarıya çıkmak için bir çâre buldum. Tehlikeyi göze alır mısınız?»

— «Almayıp da ne yapacağım! Başka gelen var mı?»

Herkes bir ağızdan:

— «Ben!» Diye bağırdı.

Gözleri kör olan asker Fuller'in eline yapıştı.

Albay:

— «Evet evet, sen de geliyorsun,» dedi. «Palaskamdan tut, peşimden gel.»

Koridordaki adam onları otelin arkasına açılan bir pencereye götürdü. Oradaki yarın kıyısına inen küçük bir madenî köprüden peşpeşe ilerlediler. Fuller kör olan ere kılavuzluk etti, sonra onunla birlikte dik duvarı andıran yarın üzerine yontulmuş basamaklara tırmandı. Tırmanış çok zahmetli oldu, yukarıya ulaşınca Fuller bitkin bir hâlde yere yığıldı.

Soluk aldığı sırada başkaları da onların yanına geldi. Sonra Fuller bir eliyle bir pusulayı, öbür eliyle de kör olan eri tutarak:

— «Çocuklar, şimdi de Elsenborn'a gidiyoruz. Peşimden gelin.» Dedi.

Askerleri ardarda yürüyerek manastırın çevresinden dolaşıp sık ormanın içine daldılar. Fuller ayaklarının altındaki kasabaya son bir kez daha bakmak için döndü. Clervaux cayır cayır yanıyordu.

***

Alman piyadesi şimdi Clervaux'nun içine yayılıyordu. İyice silâhlanmış ve kendilerini sıcak tutan uzun meşin ceketlerini giymiş olan askerler, sokaklara dağılarak kapalı kapıları dipçikleriyle vura vura kırıyorlardı. Sivillerse tam bir dehşet içindeydiler.

Joseph Geiben'in kapısına vurulduğu zaman, açmak için biraz çekindi. Gelen bir arkadaşıydı. Bu, genç bir Lüksemburglu'ydu, o da Alman Ordusu'ndan kaçmıştı. Arkasında sendeleyen, yaralı bir Amerikan askeri vardı, onunla dinlenme merkezinde tanışmışlardı. Geiben kapıyı hemen kapatıp sürgüledi.

Arkadaşı perişan hâldeydi:

— «Geiben, korkunç şey bu!» Diye bağırdı.

Amerikalı da soluk soluğa:

— «Namusuz Almanlar, Meuse nehrini aşmak istiyorlar,» dedi.

Yüzü sapsarıydı, ayakta duramıyordu. Tüfeği kayıp yere düştü.

Geiben:

—«Şu eline bak,» dedi.

Sağ eli kanlı bir et parçası hâlindeydi. Geiben onun yarasını sardı.

İlerleyen tankların gürültüsü arttıkça artıyordu.

Arkadaşı:

— «Hemen gitmek gerek, Geiben!» Dedi.

Geiben yaranın pansumanını bitirdi, tüfeği yerden aldı.

Amerikan eri:

— «Yook, silâh alamazsınız,» diye bağırdı. «Sivilsiniz siz. Onu bana bırakın da iş işten geçmeden savuşup gidin.»

— «Sen de bizimle gelmiyor musun?»

— «Hiç gelecek hâlde değilim.»

Geiben:

— «Haydi yolun açık olsun,» dedi.

— «Sizin de yolunuz açık olsun. İhtiyacınız var buna. Hoş, hepimizin de ihtiyacı var ya.»

Bu sırada, bir Alman tankı sağa sola rastgele ateş ederek sokaktan aşağıya doğru iniyordu. Çevrede mermiler patlıyor, alevler şatoyu yalıyordu.

İki genç Lüksemburg'lu, koşa koşa dışarıya çıktı. Yan sokaklardan birine sapıp, manastıra giden yolu tırmanmaya başladılar. Devrilmiş ağaçların üstünden aştılar, mermilerin kestiği dallardan sıyrıldılar. Canlarını kurtarmak için tepenin üstüne, hâlâ uzak olan manastırın arkasına doğru koşuyorlardı.

Nihayet birden kendilerini sâkin bir bölgede buluverdiler. Yere çöktüler, Geiben titrek parmaklarıyla bir Camel sigarası yaktı. Sonra çevresine bakındı. Batı yönünde gökyüzü yangınlar yüzünden kızıl bir ışıkla aydınlanmıştı; aşağılarında bulunan Clervaux cayır cayır yanıyordu. Bütün vâdinin üzerine yoğun, geceden daha kara bir duman çökmüştü. Dumanın orasında burasında Alman projektörlerinin meydana getirdikleri ak lekeler vardı. Rüzgâr, barut ve ölüm kokusu taşıyordu.

Alman toplarının Clervaux şatosundan söküp attığı taş yığınları bir kül ve yanık kütük tabakasıyla kaplıydı ve üzerinden alevler yükselmekteydi. Fakat şatonun kalın duvarları, içindeki Amerikalı savunmacılar gibi dayanıyordu. Bu savunmacılar, bütün hayatı boyunca belki ellerine ilk kez tüfek almış aşçılarla yazıcılardı...

Saat 11.30'da Alman tankları surların eteklerinde homurdanıp, kadınlarla çocuklar da burçta dua edip inleşirken, şehrin ileri gelenlerinden kurulu bir temsilciler heyeti gelip Amerikalı savunmacıların komutanını bulup, ona teslim olmaları için yalvardı. Komutan hayır anlamına başını salladı. Fuller kendisine sonuna kadar çarpışmasını söylemişti.

Şatonun derinliklerinden esrarlı bir müzik sesi geliyordu. Bunu duyanlar uyanıkken düş gördüklerini sandılar. Bir Amerikan askeri, büyük şövalyeler salonundaki piyanonun başına geçmiş, sâkin ve düşünceli bir tavırla bir şeyler çalıyordu. Bir mermi ayaklarının dibine kadar taşlar fırlattı ama o bir notayı bile atlamadan çalmasına devam etti. Chopin'in bir eseri miydi bu? Hayır, Debussy'nin *«Suda Parıltılar»*ıydı.

Dışarıda tanklar sokakları tıklım tıklım doldurmuştu. Güneyden, doğudan, kuzeyden geliyorlardı. Önce 2'nci Alman Zırhlı Tümeni'nin Panther'leri geçti. Onları, yeri titrete titrete, koskocaman Tiger'ler izledi. Son olarak, hepsinden korkunç olan Koenigstiger'ler göründü.

Tanklar, bütün gece gelmeye devam etti, birbirlerini neredeyse dokunacak kadar yakından izliyorlardı. Sağa sola yalpalayarak, oldukları yerde dönerek dar sokakların iki yanındaki balkonları, saçakları, çatıları yerlerinden söküyorlardı.

Bütün Alman askerleri delice bir coşkunluk hâlindeydi. Bir dakika bile kaybetmekten korkuyorlarmış gibi, hepsi hummalı bir tarzda ileriye doğru atılıyordu. Nihayet cepheyi yarmayı başarmışlar, düşman dize gelmişti. Ona bir an bile göz açtırmamak gerekiyordu.

İkinci Bölüm

DOLUDİZGİN

BELÇİKA İÇİNDEKİ ÇIKINTILAR

18 Aralık 1944

18 Aralık sabahı elliden fazla Alman kolu Ardenne'lerin içine dalmıştı. Bazıları ancak bir kilometre, birçoğu da onbeş ya da yirmi kilometre kadar ilerleyebilmişti. İçlerinden birisi hemen hemen 50 kilometrelik yol almıştı.

Cephede durum aşağı yukarı şöyleydi:

En güneyde, Brandenberger'in piyadeleri Echternach bölgesinde bir parça ilerlemiş, buna karşılık, Vianden'de bir yarma hareketi yapan 5'inci Paraşütçü Tümeni 15 kilometreden fazla ilerlemiş, Wiltz'in kenar mahallelerine yaklaşıyordu.

Daha kuzeyde, Manteuffel'in üç zırhlı tümeni daha büyük ölçüde kazançlar elde etmişti. Lehr Zırhlı Tümeni, Wiltz ile Clervaux arasında, direnmeyle karşılaşmaksızın Bastogne'a doğru ilerliyordu. 2'nci Zırhlı Tümen, Clervaux'yu geçmiş, o da Bastogne yolunu tutmaya hazırlanıyordu. Biraz arkasından 116'ncı Zırhlı Tümen'in bir birliği geliyordu.

Schnee Eifel'de Manteuffel'in elde ettiği başarılar da bu kadar göz alıcıydı. 106'ncı Amerikan Tümeni'nin hemen tamamını kuşattıktan sonra aynı anda üç koldan Saint-Vith üzerine ilerliyordu.

Nazi Dietrich, Stavelot'nun dış mahallelerine yaklaşan Peiper savaş grubunun 50 kilometrelik ilerleyişini kendine maledebilirdi gerçi, ama durumu pek parlak değildi. Fakat onun öteki kollarının az ilerlemiş olmaları Führer'in bile kafasını kurcalıyordu. Ancak, Dietrich yine de büyük bir zafer kazanmak üzere olduğunu iddia ediyordu. Tümenlerinden ikisi, 99'uncu Amerikan Tümeni'nin «*acemi*»lerinin inatlı direnişlerinden ötürü geciktikten sonra Krinkelt ve Rocherath ikiz köylerine hücuma hazırlanıyordu. Dietrich de bu düğüm bir kez çözüldükten sonra Meuse nehrine giden yolun açılacağını Führer'e söylemişti.

Bu köyleri savunmak için sadece 2'nci Piyade Tümeni'nin birbuçuk alayı vardı. Onlar tutunamazlarsa, 2'nci Tümen'in artıklarıyla 99'uncu Tümen'den sağ kalanlar Elsenborn tepesindeki mevzilerini pekiştirmeye vakit bulamıyacaklar ve... Dietrich haklı çıkacaktı.

*
* *

Albay Mildren'in muhabere subayı teğmen Jesse Morrow, Krinkelt'te olup bitenleri kimsenin niçin bilmediğini çok iyi anlıyordu. Fakat kimsenin de bununla uzun boylu meşgul olmadığını görerek kızıyordu.

Tanyeri yeni yeni ağarırken o da komuta postasının önünde devrilmiş duran bir Jeep'in arkasına saklanmış, üzerinde 12 kumbaracı askeriyle yaklaşmakta olan bir Tiger tankına bakıyordu. Tankın 50 metreye kadar yaklaşmasını bekledi, sonra üst bölümünü hafif makineliyle şöyle bir taradı. Yaralanmayan kumbaracı askerler yere atlayıp geriye doğru kaçıştılar. Morrow bir tüfeği kaptığı gibi namluya bir V.B. bombası yer-

leştirip, tanka ateş etti. Tiger önünden geçti, kendisine hücum eden sivrisineği araştırmak için olduğu yerde döndü. Morrow yaklaştı, bu sefer 5 metreden bir bomba daha salladı.

Tiger şarampola kaydı. Çıkmaya çalıştığı sırada Morrow iyice nişan aldı, üçüncü kez ateş etti. Bu sefer bomba cephaneliğe isabet edip, tank yanmaya başladı. Kara ceketleri tutuşan müretteba kendini imdat kapılarından dışarıya attı.

Sokağın karşı kıyısında, Mildren'in komuta postasındaki kurmay subayları, yakında esir düşmelerini bekleyerek gizli belgeleri yakıyorlardı. Mildren'in kendisiyle yakaladığı bir mesaj yüzünden dehşetli kızgındı. Mesajda kendi alayının komutanı olan albay Boos, tümene «*Krinkelt'de çarpışmaların durgunlaştığını,*» bildiriyordu! Nereden biliyordu bunu? Askerleri sekiz saattir ardarda gelen tankları bazuka kullanarak, elbombası kullanarak deviriyorlardı. Albayına: «*Köyün sokaklarında tanklar kaynaşıyor,*» demek için telefon ettiği her sefer, Boos sanki zararsız umacılar sözkonusuymuş gibi onu yatıştırıyordu.

Dışarıda tüfek sesleri birden arttı, tankların homurtusu kulakları sağıredici bir hâl aldı.

Mildren gürültüyü bastırmak için bağıra bağıra:

— «Albay Boos'a telefon edin, tank avcıları isteyin,» dedi.

Genç bir kurmay teğmeni radyoyla temas kurdu:

— «Albayım, tank avcıları lâzım bize, her yanımızı tanklar sardı!» Dedi.

Albay gayet sâkin:

— «Kaç tank var? Size ne kadar uzakta?» Diye sordu.

Tam o sırada bir patlama, evi sarsarak, tavanın sıvalarını döktü.

Teğmen de gayet sâkin, cevap verdi:

— «Albayım, kesin bir şey söyleyemem ama, bir üst kata çıkıp tankların üzerlerine işersem, en azından altı tanesini ıslatırım!»

***

Oranın hemen yakınında, Rocherath'ın 500 metre kuzeydoğusunda yarbay William McKinley'in -kendisi aynı adı taşıyan cumhurbaşkanının küçük yeğeniydi- taburunun üstüne sis çökmüştü. Tabur ardarda Alman tankları ile piyadelerinin hücumlarına uğruyordu. Amerikan askerleri tankların kendi boy siperleri üzerinden geçmelerine seyirci kalıyor, sonra da onları bazukalarla arkadan vurmaya çalışıyorlardı. Fakat hemen arkadan elbombası taşıyan Alman askerleri geldiğinden, küçük cephe boyunca göğüs göğüse süngü, bıçak, hatta yumrukla kıyasıya dövüşler, çarpışmalar oluyordu.

Sis, birdenbire bir tiyatro perdesi gibi kalkınca, hemen üç Tiger oldukları yerde dönerek boy siperlerine peşpeşe saldırmaya başladı.

A bölüğünün komutanı:

— «Bunlarla başa çıkamıyorum! Tam üzerimize bir baraj ateşi açın,» dedi.

Yarım saat süreyle mermiler toprağı çift sürer gibi altını üstüne getirip Alman tanklarıyla Amerikan piyadelerini karmakarışık bir hâlde ezdi.

Daha kuzeyde, B ve C bölükleri de gevşemişlerdi. Dehşete kapılan birkaç asker geriye doğ-

ru kaçtı. Fakat McKinley tabancasını çekerek onları geri çevirdi ve savunma hattı da direnmeye devam etti.

Beyaza boyanmış Alman tankları, peşlerinde yine beyazlı Alman piyadeleri olduğu hâlde, şimdi de hiçbir tehlikeye aldırmadan Rocherath'ın içinde dolaşıyordu. Sokaktan sokağa, evden eve çarpışmalar oluyordu.

Alay komutanı albay Boos, Rocherath üzerine çekilmesi için McKinley'e emir verdi.

McKinley:

— «Bölüklerimden ikisi kuşatıldı, geri kalanı da tankların altında sıkışıp kaldı. Yerimden kımıldayabilmem için bir mûcize lâzım!» Dedi.

McKinley'in sözünü ettiği mûcize, beş tane Sherman tankının yüksek siluetlerinin kuzeydeki tepede belirmesi üzerine gerçekleşiverdi.

Tanklar kuşatılan bölükler yönünde korkunç bir saldırıya girişti. Boy siperlerindekilere ağır kayıplar verdiren üç Tiger'den ikisi birkaç dakika içinde hurda demirden birer meşale hâline geldi. Amerikan askerleri boy siperlerinden çıkararak arkadaşlarının yanına gitmek üzere Rocherath'a koştular. Bütün *taburda kala kala* 240 er kalmıştı.

***

Krinkelt'de, Mildren'in komuta postasını ele geçirmek için başlayan çarpışma hâlâ olanca hızıyla sürüyordu. Bazukalarında cephane kalmayan savunmacılar boş şarap şişelerine benzin dolduruyor, şişenin içine de paçavradan bir fitil salıveriyorlardı. Nazi tankları yaklaşır yaklaşmaz bu «*Molotof kokteyleri*»ni ateşleyip kulelerin üzerlerine atıyorlardı.

Kargaşalık arasında teğmen Jesse Morrow evden eve koşuyor; bodrumlara iniyor, dehşete düşmüş askerleri bulup çıkararak evlerin kapı aralıklarına yerleştiriyor:

— «Yerinizden ayrılırsanız öldürürüm sizi!» Diye onları tehdit ediyordu.

Yanından bir Tiger geçti. Tam o sırada da yan sokakların birinden bir Jeep çıktı, döndü ve tankla birden burun buruna geliverdi. İki Amerikan askeri Jeep'ten atladı. Tiger de arabayı madenî gıcırtılar arasında ezdi, ardında şekilsiz bir hurda demir yığını bıraktı.

Sonra sıkışan kulesini gevşetmek için, Tiger yolun kıyısına gitti, 88'lik topunun uzun namlusuyla bir telgraf direğine çarptı ama, direk kırıldı. Tiger, yaralı bir tarih öncesi canavarı gibi aynı işi bir sonraki direkle yaptı, o da kırıldı. Fakat çarpma sonucu kule kurtulmuş, serbestçe dönüyordu.

Tank tam Mildren'in komuta postası üzerine nişan almıştı ki, Morrow bir bazukayı kaptığı gibi tankın arkasına nişan aldı, tetiği çekti. Tiger olduğu yerde döndü, gidip olanca hızıyla bir evin duvarına çarptı, sonra da oradaki hendeğe yuvarlanıp öylece kaldı.

Derken kuleden bir kafa çıktı. Tiger'in elle hareket ettirilen topu yavaş yavaş komuta postasına doğru yöneliyordu. Morrow tabancasını çekip tanka doğru koştu, kuledeki adama iki el ateş etti.

Alman şaşkınlıktan ağzı bir karış açık, ona baktı; sonra arkadaşlarına bağıra bağıra emirler verdi. Morrow tanka 5 metre kala durdu. Tabancasında kurşun kalmamıştı. Kızdı, silâhı kaldırdığı gibi tanka doğru fırlattı, sonra da çabucak bir yan sokağa sapıp savuştu.

Üzerinde bazuka bulunan bir Jeep ona doğru geliyordu.

Morrow:

— «Dur!» Diye bağırdı.

Bazukayı kaptığı gibi evin köşesine doğru koştu. Başını uzattı ve tam Tiger'in top namlusunun ağzına doğru bakmakta olduğunu görünce eli ayağı kesildi. Uzun namludan bir merminin çıktığını görür gibi oldu, arkasından da her şeyi kırıp geçiren bir patlama duydu. Üzerine kara, boğucu bir bulut çöktü.

Kendine geldiğinde, düşman tankı oradan birkaç metre ilerideydi. Kendisine doğru yönelmiş olan topun, namlusundan dumanlar çıkıyordu. Artık öleceği kesindi. Ömrünün son dakikalarından sâkin sâkin yararlanmak için kendini yere bıraktı. Tiger'in topu ağır ağır döndü, Morrow da biraz daha ömrü olduğunu anladı. Sürüne sürüne evin köşesinin ardına gitti. Birkaç dakika sonra sendeleye sendeleye komuta postasından içeriye giriyordu.

Mildren ona baktı ve inanmaz bir tavırla başını salladı. Morrow'un Tiger'e doğru koştuğunu, tabancasını çekip bağırdığını; peşinden de tankın topunun ona çok yakından ateş ettiğini görmüştü. Morrow hayatta olamazdı. Ama yine de oradaydı işte, boynundan kanlar akıyordu.

Morrow:

— «Yaram ağır mı?» Diye sordu.

Mildren yalan söyledi:

— «Yok canım bir şey değil.»

— «Aldatmayın beni.»

Alayın ilkyardım postasında yarasını sardılar. Bir sıhhiye eri:

— «Vay canına, teğmen 88'lik bir mermi yemiş, hâlâ yaşıyor!» Diyordu.

Ağır yanıkları olan üç Alman'la birlikte onu da bir ambülânsa yerleştirdiler.

Sıhhiye eri sersemlemiş olan Morrow'a olanları anlattı:

— «Bu çocuklar da size ateş eden tanktaydılar ama bizimkilerden biri kulenin içinden bir yangın bombası salladı onlara.»

Sargılar içindeki bir Alman, Morrow'a gülümsedi:

— «Sigaranız var mı?» Diye sordu.

— «Sigara mı? Yediği b... bak!»

Morrow küfür ederek sedyeden çıkmaya çalıştı. Tırnaklarıyla Alman'ı kavradı, sonra bayılarak sırtüstü düştü.

*
* *

Gözüpek Peiper, Stavelot'yu tehdit ediyordu. Üç Amerikan tümeni kendisine doğru ilerlemekteydi. Hava yoluyla taşınan 82'nci Tümen Fransa'dan var hızıyla geliyordu. 9 ve 30'uncu Piyade Tümenleri de paralel yollardan ilerleyerek kuzeyden geliyorlardı. Fakat o 18 Aralık sabahı genç Nazi'nin zırhlı grubunu tehlikeye düşüremeyecek kadar çok uzaklarda bulunuyorlardı.

Peiper askerleriyle birlikte hedefi olan Meuse nehrinden kuş uçuşu 40 kilometre uzakta olan Amblève ırmağına güneyden hâkim tepelerin yüksek yamaçlarında konaklamıştı.

İlkönce eski bir taş köprüden ırmağı geçip 3.000 nüfuslu küçük bir endüstri şehri olan Stavelot'ya girmesi gerekiyordu. Pazaryerinde de batıya, ondan sonraki kent olan Trois-Ponts yönüne dönecekti.

Peiper'in zihnini en çok köprü kurcalıyordu. Bir gece evvel zorlu bir direnmeyle karşılaşmıştı. Fakat ne pahasına olursa olsun, Amerikalılar havaya uçurmadan önce köprüyü ele geçirmek gerekti. Aksi hâlde derin olan ve hızlı akan ırmaktan tankları geçemezdi.

Dietrich'in kurmay başkanı ona verdiği son talimatta «*doludizgin saldırmasını*» emretmişti. Peiper'in de zaten başka şey istediği yoktu.

Ağır makineli otosuna bindi, önü sıra yürümesi için bir tank koluna işaret etti. Birkaç dakika sonra iniş aşağı taş köprüye doğru gidiyorlardı.

Peiper iki Amerikan tank avcısının, baştaki Tiger'e nişan aldıklarını gördü. Tank büyük bir turuncu alev çıkararak patladı. Fakat karşılık hemen verildi, iki Amerikalı da çabucak yakıldı.

Birçok Amerikan askeri köprünün öbür yanına çekildi. Peiper, canavarı andıran Tiger'leriyle Panther'lerine onları kovalamaları için emir verdi. Tankların mürettebatı koskocaman araçlarını tam köprünün genişliğine göre uydurmak için ustalıklı manevralar yaptı, hepsi birbiri ardınca geçti.

Peiper hiçbir patlama olmadığını görünce şaşırdı, rahat bir soluk aldı. Ne denli acayip görünürse görünsün, Amerikan istihkâmcıları köprüyü mayınlamayı akıl etmemişlerdi!

Almanlar, Stavelot'nun merkezine gelince zorlu bir bazuka ateşiyle karşılaştı. Birinci tank gidip bir evin duvarına çarparak parçalandı. Sonra tanksavar toplar da işe karıştı, iki Tiger daha savaşdışı edildi. Kolun geri kalanı Trois-Ponts'a doğru yoluna devam ederken, Peiper dehşetli kızmış, bir tank alt-grubuna bu direnme yuvasının işini bitirmesi için emir vermişti. Hiç yoktan bir saat vakit kaybetmişlerdi.

Stavelot'daki pazaryerini binbaşı Sollis komutasındaki bir piyade bölüğüyle bir tanksavar birliği koruyordu. Sabahın saat 4'ünde mevzie girmişler, kuzeyden takviyeler gelene kadar kasabayı elde tutmak için emir almışlardı.

Sollis saldırganları bir saat oyalamayı ve ayrıca iki tanklarını tahrip etmeyi başardı. Fakat Almanlar cepheden hücuma geçince geri çekilme emri verdi. Elinde topu topu, iki tank avcısı vardı. Onlar da Malmédy'ye doğru yola çıktı. Sollis'le piyadeleri dar bir dağ yolundan tırmanarak kuzeye doğru çekildi. Birkaç kilometre sonra bir Belçikalı subay, Sollis'in Jeep'ini durdurdu:

— «Yol üzerinde muazzam bir benzin deposu var,» dedi. «13 milyon litre benzini bir avuç siville birlikte ben koruyorum!»

Böyle konuşurlarken, Sollis yokuşun altbaşında Alman tanklarının boğuk homurtularını duydu. Çâresizlik içinde çevresine bakındı. Elinde tanksavar topu yoktu, yalnız bitkin bir küçük birlik vardı. Alman tankları yokuşu tırmanmak için motorlarını ambale ediyordu. Sollis'in aklına birden bir fikir geldi: Birkaç dakika içinde askerleri, Belçikalılar'ın da yardımıyla, yolun dönemeçlerinden birine enlemesine benzin tenekeleri yığdılar.

Birinci tank görünür görünmez bunları ateşe verdiler. Panther tankı alevlerin yanından dolaşmak istedi ama az daha uçuruma yuvarlanıyordu. Çabucak olduğu yerde geri döndü. Öteki 14 tank da geri döndü ve bu engel Peiper'in kolunun ilerleyişini tehdit etmediği için, Stavelot'ya doğru yeniden yola çıktı.

Peiper, emrindeki zırhlı alt-grubun mükemmel bir ganimeti elden kaçırdığını bilemezdi: Bu,

Meuse nehrinin ilerilerine kadar bütün tümeni besleyecek miktarda benzindi.

Saat 11.30'da Peiper Trois-Ponts'a yaklaşıyordu. Bu kasabada birleşen iki ırmağın kendisi için başlıca engel olma tehdidi taşıdıklarını biliyordu.

Dış mahallelere giden küçük bir yolun girişinde, Amerikalılar'ın toprağa mayınlar yerleştirdiklerini gördü, hücum emri verdi.

Emrindeki istihkâmcılar ileriye atılarak sahayı temizledi. Tanklar ilerledi ama en baştaki, yol kavşağına ulaştığı sırada, kulesi havaya uçtu. Tank savrulup durdu, arkasında bulunan diğer 19 Tiger'le Panther'in yolunu tıkadı.

Kuleyi havaya uçuran mermi bir rastlantı sonucu orada bulunan 57'lik bir tanksavar topundan gelmişti. Sabahleyin tırtıl tekerlekleri Stavelot yolunda arızalanmıştı. Trois Ponts'u savunmakta olan istihkâm bölüğü topa elkoymuş, dört kişilik mürettebatına da Amblève ırmağı üzerindeki köprüyü havaya uçurulmaya hazır hâle getirilinceye kadar Almanlar'ı geciktirmesi için emir vermişti.

Tam bir çeyrek saat bu küçücük araç, boş yere onun yerini bulmaya çalışan Alman kolunu durdurmayı başardı. Sonra muazzam bir patlama yeri göğü titreterek her yana taşlar ve enkaz yağdırdı: Köprü havaya uçurulmuştu.

Olup bitenlere fena hâlde kızan Peiper, tanklarına hücumu hızlandırmalarını emretti. 88'lik bir mermi gelip küçük topa isabet etti, büyük bir zafer kazanmış olan dört kişilik mürettebatı öldürdü.

Tanklar ırmağı görebilecek bir noktaya ulaştıkları zaman, havaya uçurulan köprünün yıkın-

tılarından hâlâ dumanlar tütüyordu. Batıya giden anayol kesilmişti. Tek başına iş gören bir topla birkaç Amerikan istihkâmcısının kazandırdıkları birkaç dakika, felâketli sonuçlar doğurmak gibi bir tehlike yaratmıştı. Fakat Peiper öfkesine hâkim oldu. Haritaya bakınca dar bir dağ yolunu izleyerek kuzeyden dolaşabileceğini gördü. Bu talihsizlik onu, belki birkaç saat geciktirecekti.

Peiper'le öncü birlik kuzeye doğru yol aldıkları sırada, küçük bir SS grubu havaya uçurulan köprüye doğru ilerledi. Baugnez'de ve Ligneuville'de olduğu gibi, komutanlarından habersiz, uğradıkları hayâl kırıklığının öcünü zâlimce aldılar. Kıyıdaki evlerden sivilleri dışarıya sürüklediler ve çâresizlik içinde karşı kıyıdan olup bitenleri seyreden dostlarıyla hısımlarının dehşetten açılmış gözleri önünde, 22 erkek, kadın ve çocuğu vahşice öldürdüler.

*
**

Peiper'in kuş uçuşu 15 kilometre kuzeyinde, 1'inci Amerikan Ordusu'nun ünlü Spa kaplıcalarında bulunan genel karargâhının kaderi, artık Nazi komutanının elindeydi. Keşif devriyelerinin attıkları topların sesleri Britannica otelinin holüne varıncaya kadar her yanda siviller arasına panik saçıyordu. Fakat yukarıki katlarda, general Courtney Hodges'in genel karargâhında her şey sâkindi. Çünkü, Hodges soğukkanlılığını koruyordu. O, şimdiye kadar neler görmüştü.

9'uncu Amerikan Ordusu Komutanı General Simpson'un kendi emrine verdiği, 7'nci Kolordu Komutanı General Collins'e durumu anlattığı sırada, palabıyıklı bir albay birdenbire çalışma odasından içeriye girdi. Bu, haberalma subayı

Dickson'du. Almanlar'ın nerede, nasıl saldırıya geçeceklerini önceden haber vermişti ama, kimse ona inanmamıştı:

— «Generalim, esir düşmek istemiyorsanız şehirden ayrılın, iyi edersiniz,» dedi. «Alman öncüleri topu topu 2 kilometre uzaktalar.»

— «Sonra, sonra.»

Tüfek sesleri şimdi, daha yakından geliyordu.

— «İyi ama generalim, kaybedecek vakit yok!»

Hodges eliyle bir işaret yaparak sevimli bir tavırla onu başından savdı, konuşmasına devam etti:

— «Joe,» dedi. «Sizin kolordu benim stratejik yedeğim olacak.»

*
* *

Almanya'da radyo, zafer bildirileriyle çın çın ötüyordu. Spikerler:

— «Führer'imize Noel armağanı olarak Anvers şehrini sunacağız,» diyorlardı.

Hitler de genel karargâhında sevincinden zıp zıp zıplıyordu. Her şey kendisinin önceden söylediği gibi olup bitmişti.

Paris'te, Fransız hükümet çevrelerinde panik hüküm sürüyordu. 1940 bozgunu henüz kimsenin aklından çıkmamıştı. General Juin'in başkanlığında yüksek rütbeli Fransız subaylarından kurulu bir heyet Versailles'a gelmişti. Eisenhower'in kurmay başkanı Walter Bedell-Smith orada harekât haritasını onlara göstermeye hazırlanıyordu. Koridorlardan geçtikleri sırada Smith, büroların sâkinliği karşısında Fransızlar'ın şaşkınlığını farketti.

Heyecanlı bir general:

— «Niçin valizlerinizi hazırlamıyorsunuz? Anlamıyorum doğrusu!» Dedi.

Bu sâkin bürolardan birinde, Eisenhower önemli bir karar vermeye hazırlanıyordu. Herkes aynı şeyi düşünmekten uzaktı ama o, Almanlar'ın bir genel saldırıya geçmiş bulunduklarına inanmaktaydı.

Kararını vermişti. Patton'un Saar üzerine saldırması için verdiği emri iptâl edecekti. Bu saldırının ertesi gün başlaması öngörülmüştü. Bunun yerine Patton'u kuzeye doğru ilerleterek Almanlar'ın sol kanatlarına karşı altı tümenle hücuma geçirtecekti. Bradley'le Patton'a:

— «Yarın Verdun'de buluşalım da Amerikan karşı saldırısının ayrıntılarını tespit edelim.» diye haber göndermişti.

Hitler, Churchill'le Roosevelt'ın böyle bir karara varmak için en azından bir haftalık bir zamana ihtiyaçları olduklarından emindi.

*
* *

O 18 Aralık günü öğle üzeri, Saint-Vith'in çevresinde kıyasıya bir muharebe oluyordu.

Şehri savunabilmek için, Bruce Clarke, Schnee Eifel yönünde hücuma kalkmaktan vazgeçmek zorunda kalmıştı. Kuzeydeki trafiğin yoğunluğuna bakarak, Almanlar'ın Saint-Vith'i aşmak üzere olduklarını anlıyordu.

Fakat onun asıl zihnini kurcalayan, general Jones'un durumuydu. Jones gerçi hâlâ 106'ncı Tümen'e komuta ediyordu ama, Saint-Vith'in savunulmasını kendisine bırakmıştı. Clarke kendisinden daha yüksek rütbeli bir subayın boyuna gelip:

— «Schönberg'e hücum et de şu benim kuşatılmış iki alayımı kurtar,» demesinden pek hoşlanmıyordu. Jones'un tasalarını anlıyordu ama hücuma geçmeyi düşünmek imkânsızdı. O, ancak Saint-Vith'i elde tutabilirdi.

Kendi kurmay heyeti Jones'u Vielsalm üzerine çekilmesi için kandırmaya çalışıyordu ama o, kuşatılan askerlerine mümkün olduğu kadar yakın bulunmanın kendisi için bir görev olduğunu söyleyip orada kalmak istiyordu. Schnee Eifel üzerine paraşütle cephane, yiyecek ve ilâç atılmasına devam edilmesi için emir vermişti.

Paraşütle hiçbir ikmâl-iaşenin henüz atılmadığından haberi yoktu. Havacılar ancak o sabah talimat almışlardı. Öğleden hemen sonra 23 tane *C-47* uçak İngiltere'den gelerek Belçika'daki Florennes'e yaklaşıyordu. Orada onları avcı uçakları koruyacaktı. Hava kapalıydı, durum da biraz tehlikeliydi ama şansları yâver giderse, uçaklar yüklerini Schnee Eifel üzerine belki atabilecekti.

Fakat Florennes'de kimsenin bundan haberi yoktu, kontrol kulesi onlara şu cevabı verdi:

— «Şimdi çok işimiz var, sizinle uğraşamayız. Gidip Liège'e başvurun.»

*
* *

Schnee Eifel'de kuşatılan iki olay Jones'dan Schönberg yakınlarındaki güçlü bir Alman zırhlı birliğine hücum ederek kendilerine Saint-Vith'e doğru yol açmak için emir almışlardı.

Bunun üzerine de öğleden az önce, genç albay Descheneaux'nun alayı kuzeybatıya doğru yola çıkmıştı. Tekerlekli araçlarını tahrip etmişler, götürülemeyecek kadar ağır olan silâhları da

orada bırakmışlardı. Topu topu 5 kilometrelik yol gitmek gerekiyordu ama, o bölge çok sarptı. Silâhları, cephaneleri yüzünden ağır yükler taşıyan askerler, kaygan tepeler üzerinde ve sık ormanlıklar içinde çamurla becelleşiyorlardı. Sarfettikleri çaba yüzünden ter içinde kalmışlardı. Çok geçmeden yolun kıyıları, askerlerin bıraktıkları kaputlarla doldu.

Descheneaux en başta ilerliyordu.

Subaylarından biri:

— «Bağışlayın albayım ama aptallık ediyorsunuz, kendinizi öldürteceksiniz!» Dedi.

O da:

— «Doğru yönde gittiğimizden emin olmak istiyorum,» diye cevap verdi.

Acayip bir coşkunluk içindeydi. Bütün mesleği onu bu savaşa hazırlamıştı, o da bu bir an önce başlasın istiyordu.

Fakat askerleri onun kadar coşkun değildiler. Üzerlerine koca koca kar topakları yağdıran sık ağaçların altında güçlükle ilerliyorlar:

— «Bu da ne demek yâni?» Diye homurdanıyorlardı.

Düşman onları daha püskürtmüş değildi. Bu gürültü patırdının sanki ne gereği vardı?

Sonra bir sıhhiye taburunun Schönberg yakınında esir düştüğü söylentisi dolaştı. Askerler adımlarını sıklaştırdılar. Arkadaşlarını kurtarmak istiyorlardı. Daha hızlı ilerlemek için herkes ağır yükleri nöbetleşe birbirine veriyordu.

Saat 15.00'de güneybatı yönünden ateş sesleri geldi. Descheneaux daha iyi duymak için ağaçlıkların arasından çıktı. Muhaberenin gürültüsü daha zorlu bir hâl almıştı. Albay böyle güpegün-

düz ilerlemeye devam etmenin çok tehlikeli olacağını düşünerek, askerlerine gece olana kadar gizlenmelerini emretti.

*
* *

Kuzeybatıdaki bu çarpışmaları, albay Cavender'in komutasındaki öbür kuşatılmış alay yapıyordu. Çünkü sağlam bir Alman mukavemet yuvasıyla karşılaşmış bulunmaktaydı. Sonunda Cavender engeli aşma işini başarmıştı.

Biraz sonra kulaktan kulağa bir söylenti dolaştı: Zırhlı bir birlik güneyde çemberi yarmayı başarmıştı. Takviyeler geliyordu, çektikleri zahmet de yakında sona erecekti.

Oysa ne gelen takviye vardı, ne de paraşütle atılan ikmal-iaşe. Hepsi Schnee Eifel'de yalnızdı.

Akşam olurken Cavender general Jones'dan yeni bir radyo mesajı aldı:

— «Schönberg'e hücum edin. Düşmana olasıya çok kayıp verdirin, sonra da Saint-Vith'e saldırın. Bu görev ulusun tümü için çok önemlidir. İyi şanslar.»

Kimi subaylar söylendi: Yurtseverlik duygularına yapılan bu çağrı aşağılatıcı ve yararsızdı.

*
* *

Oradan biraz uzakta albay Descheneaux talimat veriyordu: Ertesi gün saat 19.00 da hücuma geçilecekti. Çökmeye başlayan gecenin karanlığından yararlanarak, askerler pusula kullanıp yerleşecekleri mevzileri işgal edeceklerdi.

Üç tabur ormanın gittikçe artan karanlığı içinde ilerlemeye başladı. Devriyeler araziyi keş-

fe giderlerken, onlar da sık sık duraklıyorlardı. Keskin bir ayaz bastırdı, kaputlarını kaldırıp atmış olanlar titremeye başladılar. Uykuları gelmiş, karınları acıkmış, üşüyorlardı. Bu yüzden bitkin hâldeydiler. Beri yandan da yorgun argın çalılıklar arasında ayaklarını sürüyorlardı. Çarçabuk kuruluveren yardım postalarındaki yaralılar, arkadaşlarının uzaklaştıklarını duyuyorlardı. Onlarsa gönüllü sıhhiyelerle birlikte geride kalmak zorundaydılar, esir olacakları muhakkaktı.

Descheneaux bir tarlaya çıktı. Birdenbire de Alman araçlarının ilerlediklerini duydu. Herkes çıt çıkarmadan karların üstüne kapaklandı. Sessizliği ancak soluk alırken çıkan sesler bozuyordu. Sonra motorlu araçların gürültüsü kesildi. Fakat zifiri karanlık yüzünden yola devam olanaksızdı. Descheneaux ertesi gün yapılacak hücuma kadar ormanlarda gizlenmeleri için emir verdi.

Kendisi de yere uzandı. Çok yorgun olduğundan siper kazamıyordu. Üniforması kapitoneydi ama ömründe hiç bu kadar üşüdüğünü hatırlamıyordu. Ardında da askerler ağaçların altına yığıldılar. Onlar da siper kazanamayacak kadar yorgundular. Kendilerini karların üzerine bırakarak uyumaya çalıştılar.

***

Descheneaux'nun birkaç kilometre kuzeybatısında, Sepp Dietrich komuta postasını tepelerdeki küçük bir köyde kurmuştu. O akşam o bölgede yapılan bir şarabın tadına bakıyordu ama bir türlü neşelenemiyordu. Evet, büyük Alman zaferlerinden sözediliyordu, fakat bunların hep-

si Manteuffel'e maledilmekteydi! Ona gelince, hâlâ Elsenborn'un doğusunda saplanıp kalmıştı.

Neyse ki, kendi ordusu da Peiper'in başarılarıyla böbürlenebilirdi. Peiper şu sıraarda Spa ve Hodges'in komuta postası dolaylarında dolaşıp duruyordu.

*
**

Spa sokakları, 1'inci Ordu'nun genel karargâhını boşaltmakta olan kamyonlar ve Jeep'ler yüzünden tıkanmıştı. Kimse karartmaya aldırmıyor, binaların pencerelerinde ışıklar parıldıyordu.

Britannica oteli hemen hemen boştu şimdi. Fakat çalışma odasında Hodges gönderilen raporları sâkin sâkin inceliyordu. Sonra en önemli kâğıtlarını çantasına yerleştirdi, birinci kattaki büyük salondan ağır ağır geçti. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Alman İmparatoru Wilhelm, tahtından vazgeçtiğini bildiren belgeyi bu salonda imzalamıştı. Bulunduğu yerden vazgeçmek sırası şimdi de ona gelmişti ama, büyük bir vakarla yapıyordu bunu.

*
**

Bütün bu telâşın nedeni olan Jochen Peiper'in ise Spa ile hiç mi hiç ilgilendiği yoktu. Oradan 15 kilometre güneybatıdaydı ama, başka bakımdan önemli olan bir hedefe, Meuse nehrine ulaşmak için yeniden batı yönünde ilerlemeye başlamıştı. Trois-Ponts'dan sonra da sıkıcı işler birbirini kovalamıştı. İnanılmaz bir rastlantı sonucu Spa'dan havalanan bir Amerikan irtibat uçağı bulutlar arasındaki küçük bir açıklıktan Peiper'in kolunun baş tarafını görmüştü. Daha o,

ormanda saklanmaya vakit bulamadan, avcı bombardıman uçakları tanklarından on tanesini tahrip etmişti.

Fakat birbirini kovalayan şanssızlıklara rağmen, Peiper o gün yine de 25 kilometre ilerlemişti. Küçük Staumont köyünden ertesi sabah geçmeyi kararlaştırdı. Akşamüstü Meuse nehrine ulaşması için, şansının dünkü kadar açık olması yetecekti.

Askerlerini şevklendirmek için tank kolu boyunca gidip geldi. Bu genç, güçlü kuvvetli ve heyecanlı yaratıklara birkaç söz söylemek yetiyordu. Biraz sonra ateşli ateşli Anvers'ten, Paris'ten ve Londra'dan sözetmekte gecikmediler. Neşeli neşeli yiyip içtiler, sonra şarkı söylemeye başladılar.

LÜKSEMBURG'DAKİ YARMA HAREKETLERİ

18 Aralık 1944

Nazi Sepp Dietrich'e ancak çelişik bir kıvanç getirmiş olan o gün, Baron Hasso von Manteuffel için daha olumlu bir hâl alacaktı.

Sabahleyin, tank kollarından üç tanesi Lüksemburg'un kuzey ucundan geçerek Belçika'nın büyük kenti Bastogne doğrultusunda derinlemesine ilerliyordu. Burası, Ardenne'lerin en önemli kara ve demiryolu kavşağıydı.

2'nci Zırhlı Tümen, Clervaux'dan geçip 30 kilometre boyunca tanklara elverişli bir alan hâlinde uzanan yaylaya erişmişti. Burada sadece

«*Rose*» ve «*Harper*» taktik gruplarının tutukları iki direnme noktası yolunu kesiyordu.

Birkaç kilometre daha güneyde, kılavuz tank ikinci derecedeki köy yollarının çamurları içinde olasıya çabuk ilerlemeye çalışıyordu.

Son olarak da daha güneyde Manteuffel'in piyadeleri Wiltz'e çullanıyordu. Bu şehir bir alındı mı, güneyden Bastogne'a giden yol da açılmış olacaktı.

28'inci Amerikan komuta postasının bulunduğu şehir olan Wiltz'i savunan kuvvet, sekiz tankla bir istihkâm taburundan ibaretti.

Şehir, kararsızlığın humması içinde kıvranmaktaydı. Çocuklar her zamanki gibi okula gönderilmişlerdi ama büyükler kaçmaya hazır, korku içinde bekleşiyorlardı. Muharebenin gürültü patırtısı yaklaşmakta olduğundan, belediye başkanı sokaklarda dolaşarak herkese bodrumlara sığınmalarını öğütledi. Almanlar geçemeyeceklerdi burayı.

Fakat izcilerin obabaşısı ve aynı zamanda eczacı olan Eugène Weber böyle düşünmüyordu. 28'inci Tümen'in kurmayında irtibatı sağlayan bir Fransız subayı o sabah bir toplantı yapılacağını, bunda da Wiltz'in savunulup savunulmayacağına karar verileceğini haber vermişti ona. Weber komuta postasının yanında durmuş, birifingin sona ermesini bekliyordu.

Çavuş Henry Nathan, Göbel kahve ve tütüncü dükkânının üstünde kaldığı odada giyinip traş olduğu sırada silâh sesleri duymuştu. Fakat ancak anacaddede yürümeye başladığı sırada işlerin sarpa sardığını anladı. Herkes her yönde koşuşuyor, belediye başkanı da yoldan geçenleri durdurarak el kol hareketleriyle harıl harıl bir

şeyler anlatıyordu. Nathan alârm verilirse kendisini arayacaklarını düşündü hemen. Verilen emirlere aldırmayarak bir gün önce akşam üstü kışladan ayrılmış, kahveyle tütüncü dükkânı işleten Göbel hemşirelere misafir gitmişti. İki yaşlı kızdı bunlar. O gece de kendisi için hazır bulundurdukları rahat, yumuşak yatakta bir güzel uyku çekmişti.

Nathan anacaddeden geçip eski şatonun önünden ilerledi. Şatonun bir bölüğünde askerî hastane, öbür bölüğünde de bir Katolik kız okulu vardı. Sonra sokaktan yokuş aşağı inerek tümenin komuta postasından içeriye girdi.

Kendisinin çalışmakta olduğu küçük kalem odası darmadağındı. Çavuş Lester Koritz, Almanlar'a ilişkin belgeleri yakıyordu. Başlıca görevi düşman kuvvetlerinin durumunu günügününe hazır tutmak olan üç askerden kurulu ekibin komutanı yüzbaşı, pilıyı pırtıyı topluyordu.

Nathan:

— «Ne oluyor yüzbaşım?» Diye sordu.

Yüzbaşı cevap verdi:

— «Gidiyoruz, Henry. Almanlar cepheyi yardılar! Her dakika buraya gelmeleri bekleniyor!»

Koritz itiraz etti:

— «Hayır yüzbaşım. Komuta postasında başka hiç kimse gitmiyor.»

— «Git Jeep'i al gel, fazla lâf istemem!»

Koritz:

— «Römorku da getireyim bari,» dedi.

Bunda birsürü belgeyle teçhizatlarının çoğu vardı.

— «Vakit yok. Jeep'i kapının önünde durdur, motoru stop etme, çalışsın.»

Birkaç dakika sonra üç asker yine anacaddeden geçiyordu. Nathan'la Koritz, Göbel kızkardeşlere haber vermek üzere durmak için izin istediler ama yüzbaşı bu sözlere hiç kulak asmadı:

— «Bastogne'dan önce hiçbir yerde durmak yok!» Diye onları tersledi.

Arka tarafta oturan Koritz dönmüş, şehrin uzakta kalışını seyrediyordu. 28'inci Tümen, Hürtgen ormanlarındaki kanlı ve öldürücü çarpışmalardan sonra gelmişti buraya. Şehir halkı onları çocukları gibi bağrına basmış ve kendilerine dostluklarını, konukseverliklerini, konforlarını sunmuşlardı. Koritz bir ay sonra onlardan böyle ayrılırken, evinden bir kez daha ayrılmış gibi oluyordu. Göbel kızkardeşlerin sevimliliklerini de, Lüksemburglular'la sohbet ederek, şarkı söyleyerek geçirdiği o güzel akşamları da hiçbir zaman unutmayacaktı.

28'inci Tümen'in komuta postası önünde, eczacı Weber hâlâ arkadaşını bekliyordu. Toplantı nihayet sona erdi, subaylar hızla dışarıya çıktılar. Fransız subayı hayır anlamına başını salladı: Amerikalılar Wiltz'i savunamıyacaklardı.

Weber hemen kızılhaç merkezine koştu, bütün izcilerini alârma geçirdi. Sonra çabucak evine döndü, annesiyle babasından, birkaç giyecek eşyasını bir bavula koymalarını istedi. Bir süre kedisini okşadı, sonra onu, bir kovanın içine koydu. Kovaya kloroformlu bir pamuk da attıktan sonra kapağını kapadı. Wiltz'ten ayrılmaya hazırdı.

*
**

Manteuffel'in Bastogne'a doğru ilerlemekte olan üç tümeni, general Heinrich von Lüttwitz'in

emrindeydi. Ellialtı yaşındaki bu tıknaz, iriyarı adam hep monokl takardı, Prusya küstahlığının ta kendisiydi. Fakat dış görünüşüne rağmen askerleriyle çok ilgilenirdi, aynı zamanda gözüpek bir komutandı. Manteuffel sadece asil olduğu için başlıca hücum kıtasının başına geçirmiş değildi.

Amerikalıların o tipik savruklukları sâyesinde Lüttwitz bir radyo mesajı yakalamıştı. Böylece de havadan taşınan 82 ve 101'inci Tümenler'in Ardenne'lere doğru yol aldıklarını öğrenmişti. Böyle seçkin tümenlerin âdi piyadeler gibi kullanıldıklarını gördüğü için hayatından pek memnundu. Bu, Amerikalılar'ın yedek kuvvetlerinin pek zayıf olduğunu gösteriyordu.

Bu iki tümen de kendisinin gittiği yere, Bastogne'a gidiyorlardı muhakkak, ama buna hiç mi hiç aldırdığı yoktu. Çünkü, Lehr Zırhlı Tümeni'nin oraya daha önce varacağından emindi.

Bastogne ne pahasına olursa olsun zaptedilmeliydi... Subaylarına:

— «Yoksa ulaşım hattımızda bir çıban başı bulunacak hep,» demişti.

*
**

Takviyeler konusunda Lüttwitz ancak yarıyarıya haklıydı. Çünkü o radyo mesajını yakalıyalı beri başka bir emir çıkmış, 82'nci Tümen'i, Peiper'i durdurmak için Werbomont'a göndermişti.

Fakat Prusyalı'nın bilmediği bir başka Amerikan kolu da Bastogne üzerine yürüyordu: Bu, Patton'un istemeye istemeye elden çıkardığı, 10'uncu Zırhlı Tümen'in B Zırhlı Grubu'ydu.

Bastogne'da, öğleden sonra saat 3'te, Jeep'iyle tanklarının önünde ilerleyen albay William

Roberts, general Troy Middleton'un karşısına çıkmıştı.

Middleton ferahladı:

— «Bastogne muharebesi başladı bile!» dedi, sonra devam etti: «Şehrin doğusundaki, Rose ile Harper'in iki taktik grubunun tutmakta oldukları iki direnme noktası herhalde çoktan düşmüştür. Şimdi siz kaç tane alt-grup daha kurabilirsiniz?»

Roberts kaygılı kaygılı:

— «Üç,» diye cevap verdi. Çünkü, birliğini parçalamaktan hoşlanmıyordu.

— «Öyleyse hemen o üç mevzii işgal edin, düşmanın bütün saldırılarını durdurun.»

Middleton haritada 8 kilometre kuzeyde bir köy; doğuda Saint-Vith yolu üzerinde bir başka köy; güneydoğuda, Wiltz yolu üzerinde de üçüncü bir köy gösterdi. Böylece Bastogne önünde yarım daire biçiminde bir kalkan meydan gelmiş bulunuyordu.

— «Çabuk olun. Sonra unutmayın, Roberts! Ne pahasına olursa olsun tutunmak gerek.»

Roberts memnun olmaktan çok uzaktı. Askerleri haritanın her yanına dağılmışlardı. Zırhlı kuvvet böyle kullanılmazdı. Fakat bir şey söylememişti, Middleton'un umutsuz bir durumu önlemeğe çalıştığı apaçıktı, bu gibi hâllerde de askerliğin kurallarına sımsıkı bağlı kalmak sözkonusu olamazdı. Çabucak şehrin merkezine gitti. Birinci alt-grubu oraya varmıştı bile. Birkaç dakika sonra da yarbay James O'Hara, 30 tankı ve 500 askeriyle Wiltz yolunu kesmek için yola çıkıyordu.

Ara yerde de aslen topçu olan ve Washington'da gezide olduğu için orada bulunmayan ge-

neral Maxwell Taylor'un yerine havadan taşınan 101'inci Tümen'e komuta etmekte olan tuğgeneral Anthony McAuliffe de gelip Troy Middleton'un karşısına çıkmıştı.

Bastogne'un savunulması işi örgütlenmeğe başlıyordu.

*
**

Tam da vaktiydi hani. Clervaux yolu üzerinde Rose'un taktik grubunun kurduğu ilk engel çökmüştü bile. Harper, ikinci engelde ilk hücumun başlamasını kaygı ile beklerken, birinci direnme noktasından gelen piyadeler sayısız Alman tanklarının geldiği yolunda akıl almaz hikâyeler anlatıyorlardı.

Gece olur olmaz Panther'lerle Tigerler güçlü bir saldırıya geçti. Hücum öylesine ânî oldu ki ancak üç Sherman mevzie girebildi. Fakat birkaç dakika içinde üçü de susturuldu. İzli mermiler zırhlı arabalarla ağır makineli taşıyan araçları ateşe verdi. Alevler üzerinde kara siluetler hâlinde görünen piyadeler, Alman ağır makinelileri için kolay birer hedef oluyorlardı.

Böylece ikinci engel de çökmüş oluyordu. Bu çarpışmadan kurtulabilenler, eldeki birkaç arabaya doluşarak; Roberts'in, yarbay Henry Cherry komutasındaki, ikinci alt-grubun mevzilenmiş bulunduğu Longvilly üzerine doğru geri çekildiler.

Daha önce, daha doğudaki birçok şehrin üzerine çökmüş olan umutsuzluk, şimdi Bastogne'a bulaşmış bulunmaktaydı. Bu şehrin sokakları da cepheden geri çekilen kamyonlar, toplar, askerlerle dolmuştu. Gerilerde kalan askerler korkudan aptallaşmış bir hâldeydiler. Yüzleri

baruttan kapkara, gözleri yorgunluktan kıpkırmızıydı. Hepsi de felâket diyor, başka şey demiyordu. Doğuda tanklar vardı, tanklar, tanklar, sonra yine tanklar...

Pişkin bir savaşçı olan albay Roberts, askerlerin böyle başıboş sokaklarda dolaştıklarını görünce, onları kullanmak için general Middleton'dan izin istedi.

Middleton bu emri yazdığı sırada odaya McAuliffe girdi. Havadan taşınan tümenin komutanı bütün Bastogne birliklerinin tek bir komuta altında olmalarının daha uygun olacağını düşünmekteydi:

— «Generalim,» dedi. «Albay Roberts'in zırhlı grubunun benim emrime verilmesinin yerinde olacağını düşünüyorum.»

Roberts kendini zor tutuyordu:

— «Tanktan anlar mısınız siz?» Diye sordu.

Kendisi ufak tefek olan McAuliffe: karşısındaki iriyarı, güçlü kuvvetli albaya baktı:

— «Benim tümenimin sizin zırhlı grubunuza bağlanmasını mı istiyorsunuz yoksa?» Dedi.

Middleton bu ağız kavgasına çabucak son verdi. Herbiri bağımsız olacaktı ama Bastogne'un tek umudunun yapacakları karşılıklı işbirliğine bağlı olduğunu hatırdan çıkarmayacaklardı.

Roberts kendi komuta postasına döndü. Kimin kimden üstün olacağı sorunu dışında yapacak birsürü işi vardı. Alt-gruplarından iki tanesi yerli yerindeydi. Henüz eksik olan, üçüncüsüydü.

Sonuncusu da William Desobry'nin şahsında gelmekte gecikmedi. Genç binbaşı, Roberts'le yıllardır arkadaştı ve yaşlı adamı babası gibi seviyordu.

Albay ona haritayı gösterdi:

— «Sen 8 kilometre kuzeydeki Noville'e sımsıkı yapışacaksın Bill.» dedi. «O kesimde bir Alman tank tümeni var, diyorlar. Sen gençsin, yarın sabah korkuya, heyecana kapılırsın. İşte tam o sırada belki savuşup gitmeyi aklından geçireceksin.»

Sonra kolunu onun omuzlarına attı:

— «Aklına böyle bir şey gelir gelmez, sana '*sakın bunu yapma*' demiş olduğumu unutma!»

El sıkıştıktan sonra, Desobry kuzeye doğru yola çıktı. Roberts'in işinin ilk bölümü sona ermişti. Askerleri yerli yerindeydi. Şimdilik işin geri kalanını Cherry, O'Hara ve Desobry yapacaklardı.

Sık sık şöyle demişti onlara:

— «Unutmayın haaa, cephedeki en yaşlı albaylardan biriyim ben. Benim çalışma aracım, kafam. Bedenimin ise dinlenmeye ihtiyacı var. Sizler de beni dinlendirmeye özen gösterin.»

Emrindeki genç subayların ona bu çok yararlı dinlenmeyi sağlayacaklarına güvenerek yatmaya gitti.

*
* *

Bastogne'un birkaç kilometre batısında külüstür, her yanı sıyrık içinde bir komuta arabası, sisin içinde oflaya puflaya ilerliyordu. Sabırsız bir tümen komutanı, sinirli şoförün yanında oturmaktaydı. Şoför az kalsın önüsıra giden kamyonun arka tamponunu birkaç kere çökertecekti.

Havadan taşınan 18'inci Kolordu'nun komutanı olan Matthew Ridgway, daha o sabah İngiltere'deydi. Reims'te yere inince tümenlerinden ikisinin Ardenne'lere gitmek üzere yola çıktık-

larını öğrenmişti. Kimsenin olup bitenlerden haberi yoktu. Yalnız, baskına uğrayan Amerikalılar'ın ezildikleri biliniyordu. Bu da savaşkan mizaçlı olan Ridgway'in hoşuna gidiyordu. Bir saldırı plânı bile hazırlamıştı. Askeri teorileri çok basitti: «*Yere düştünse çabucak ayağa kalkar, yine dövüşürsün. Yoksa yenildiğinin resmidir.*»

Şoför birden fren yapınca, Ridgway'in başı az kalsın ön cama çarpıyordu:

— «Ne o delikanlı, önünü iyi göremiyor musun yoksa?» Diye sordu.

— «Pek göremiyorum, generalim.»

— «Öyleyse çekil oradan da direksiyona ben geçeyim.»

Ridgway'in birkaç kilometre gerisinde 380 tane brandasız, koskocaman kamyon vardı. Havadan taşınan 101'inci Tümen'in 11.000 askeri bunlara bindirilmiş, konvoy da acele acele Bastogne'a doğru ilerliyordu.

Konvoy Alman uçakları için kaçırılmaz, çekici bir hedefti ama bu işin tehlikesine katlanmak da gerekti. Tümen şafak sökmeden Bastogne'a varamazsa belki iş işten geçmiş olacaktı.

*
* *

Bütün farlarını söndürmüş olan bir başka kol da Bastogne'a doğru ilerliyordu. Fakat bu kol, doğudan geliyordu. Baştaki zırhlı otomobillerden birinde, Lehr Zırhlı Tümeni'nin Komutanı General Fritz Bayerlein vardı.

Bütün gün çamurlu, dar yollardan güçlükle ilerlemişti. Emrinde olduğu kolordunun komutanı da hemen o gece Bastogne'u bir baskınla ele geçireceğine inanıyordu.

Hedefinden 13 kilometre doğuda durarak haritayı inceledi. Önünde üç olanak vardı: Kuzeye doğru çıkarak güzel bir makadam şoseden geçip Longvilly'ye ulaşmak; sonra güneye inerek mükemmel hâldeki Wiltz yolunu tutmak; ya da ikinci derecede bir yoldan dosdoğru Mageret yönünde ilerlemek.

Haritayı dikkatle inceledi. Merkezdeki yol oldukça iyiye benziyordu.

— «Dosdoğru ileri!» Diye emir verdi.

Bir kilometre sonra makadam yol, toprak yol hâline girdi. Bayerlein bu kötü kesimin çok sürmeyeceğini düşündü. Fakat bir kilometre sonra yol, artık ineklerin geçtiği bir patikadan başka şey değildi.

Geriye dönmek için iş işten geçmişti. Araçları peşpeşe çamura saplandı ve terkedildi. Fakat Bayerlein şoförünü devam etmesi, Mageret'ye ve Bastogne'a doğru ilerlemesi için sıkıştırıyordu.

*
* *

Geceyarısına doğru Ardenne'lerdeki muharebe alanı karmakarışık bir hâldeydi, yer yer cereyan eden yüzlerce çarpışmaya katılanlar için anlatılmaz bir kargaşalıktı bu.

Alman olsun Amerikalı olsun, er olsun general olsun hiç kimse neler olup bittiğini doğru dürüst bilmiyordu.

Gerçi, kuzeyde Peiper yaya olarak Meuse'den sadece bir gün uzaktaydı ama, Dietrich'in kuvvetlerinin büyük bir bölümü Elsenborn sıra tepeleri önünde hâlâ saplanıp kalmış durumdaydı. 6'ncı Zırhlı Ordusu'nun yavaşlığına çok öfkelenen Hitler, Dietrich'e iki tümeni ayırıp güneye doğru yollamasını, bunların, Schnee Eifel'in ba-

tısında Manteuffel'in açtığı gediklerden içeriye dalmalarını emretmişti.

Manteuffel'in ertesi gün için yüklü bir programı vardı. Birlikleri, Schnee Eifel'i kuşatılmış iki alaydan iyice temizlemek ve üç kilit şehire yâni, Saint-Vith'e, Wiltz'e ve tabiî, Bastogne'a saldırmak zorundaydı.

Wiltz aynı zamanda Brandenberger ordusunun bir tümenince de tehdit edilmekteydi. Fakat hiç kimsenin bundan haberi yoktu. 5'inci Alman Tümeni'nin paraşütçüleri kendiliklerinden Café Schumann'a doğru ilerliyordu: Burası Wiltz'in 5 kilometre güneybatısında küçük bir yol kavşağıydı. Amerikalılar bu yandan tehdit edileceklerini akıllarına bile getirmiyorlardı. Wiltz'ten Bastogne'a doğru çekilmek için kullanılacak anayol üzerindeki kavşak da bir avuç Amerikan askerince korunmaktaydı. Bunların sekiz topu kuzeye yönelmiş bulunmaktaydı.

Alman Başkomutanlığı'nın bundan haberi yoktu. Zira: Tümen Komutanı general, paraşütçülerine Wiltz'in güneyinden dolaşıp batıya doğru yollarına devam etmelerini emretmişti. Oysa paraşütçüler kendiliklerinden başka bir yol tutturmuşlardı.

Fakat gözleri dönmüş, aç paraşütçülerin düşünceleri bambaşkaydı. Wiltz'in önemli bir ikmal-iaşe merkezi olduğunu bildikleri için oraya arka kapıdan, Café Schumann'dan girmeyi kararlaştırmışlardı.

O gece ince üniformalarının içinde soğuktan titreyerek, ormanlar arasından koşar adımla ilerliyorlardı. Bütün ümitleri; yiyecek, giyecek ve sıcak bir yatak bulmaktı.

*
* *

Almanya'da geceyarısı. Halk büyük saldırıya ilişkin haberleri tekrar tekrar okumakta, radyolar zafer bildirileriyle çın çın ötmekteydi:

«Müttefik savunma sisteminin tümüyle, çabucak yıkılıvermesi işimizi geniş ölçüde kolaylaştırdı!»

«Führer'imiz niçin susuyor acaba? Diye hepimiz birbirimize soruyorduk. Hasta mıydı ki? Şimdi söyleyebiliriz artık : Führer'imizin sağlık durumu çok iyidir ama o, bu yeni saldırıyı en ufak ayrıntılarına kadar hazırlamakla uğraşıyordu.' Suskunluğunun nedeni şimdi anlaşılmıştır. Düşman korkunç bir yumruk yemiştir.»

«Düşmanı bu sevdâdan vazgeçirmeye zorlamalıyız. Savaşın kârlı bir şey olmadığını artık anlamalıdır!»

Müttefikler safında çok kimse de aynı şeyi düşünüyordu. Yalnız Lüksemburg ve Belçika'da değil, Hollanda ve Fransa'da da yüzlerce kentin üzerine bir panik dalgası çöküyordu. Herkes 1940'taki *Blitzkrieg*'i, yıldırım savaşını hatırlıyor ve birbirine şunu soruyordu: *«Bu, yeni ve çok daha korkunç bir yıldırım savaşının başlangıcı mı acaba?»*

TESLİM

19 Aralık 1944

Schnee Eifel'de tanyeri ağarırken, genç albay Descheneaux'nun -kuşatılan iki alaydan biri olan- alayı Schönberg doğrultusundaki umutsuzca hücumuna başladı.

Öncü bölük sık ormanlıklardan çıktı, karla

kaplı bir yokuşu tırmandı ve bunun doruğundan geçmekte olan anayolu aştı. Derken doğudan dört Alman tankı geldi ve taburun geri kalanını ağaçlar altında toplanmış gördü. Tankların 88'lik topları harekete geçerek korku içindeki askerlerin üzerine şarapnel yağmuru yağdırdı.

Amerikan askerleri, sonradan doruğu çabucak aşıp en öndeki bölüğe yetişebilmek için, koşarak küçük bir hendeğe siperlendiler.

Bunlar arasından en öndekiler yolu aştıkları sırada, piyadelerin de eşlik ettikleri başka Alman tankları öte yandan göründü. Açıkta oldukları sırada iki ateş arasında kalan Amerikan askerlerinin dua etmekten başka ellerinden gelecek hiçbir şey yoktu.

Alman piyadesi üzerine ateş açan bir ağır makineli, 88'lik bir mermi yiyince başındaki askerlerle birlikte tuzla buz oldu. Baştaki Tiger tankına ilk mermisini atan bir bazuka da aynı âkıbete uğradı.

Durumun çıkmazda olmasına rağmen Amerikan piyadeleri ateşe devam etti. Sonra bir asker beyaz bir mendili sallayarak doğruldu, ağır ağır Alman tanklarına doğru ilerledi. Ateş durdu, ötekiler de ayağa kalkarak ellerini havaya kaldırdı.

*
**

Bir kilometre daha batıda, albay Cavender'in komutasındaki, kuşatılmış ikinci alay yolu daha önce aşmış bulunuyordu. Cavender gittikçe berraklaşan gökyüzüne baktı: Kendilerine vaadedilen şeyler bugün paraşütle muhakkak atılacaktı. O zaman da Saint-Vith yolunu zorlayıp açabileceklerdi.

Tabur komutanları da albayın çevresindeydi:

— «Saat 10.00'da dalgalar hâlinde hücuma geçeceğiz,» dedi. «İlkin daha iyi durumda olan 3'üncü Tabur hücuma geçecek. Onu da 1 ve 2'nci Taburlar izleyecek. Baylar, şimdi saat tam 09.00!»

Komutanlar birliklerine gitmeye hazırlandıkları sırada orman bir patlamayla parçalanır gibi oldu. Yer gök titredi, dallar kopup düştü, dolu taneleri gibi yağan çelik parçaları havayı yırttı. 1'inci Tabur'un komutanı ağır bir yara alarak yere düştü.

Topçu barajı başladığı gibi birden kesildi. Cavender komutanın yanına diz çökerek:

— «Aldırma canım,» dedi.

Komutan nefes nefeseydi:

— «Biraz soluk alabilsem taburumun yanına dönebileceğim,» dedi.

— «Her şey düzelecek, görürsün bak.»

Yaralı, doğrulmak için umutsuz bir çaba harcadı, ama sonra arkasüstü düşüp öldü.

Hücuma ilk başlamış olan bölük, biraz sonra Schönberg yolunda ilerliyordu. Öncüler kendilerine doğru ilerleyen bir Sherman tankı gördü. 7'nci Zırhlı Tümen, düşman hatlarını yarmayı nihayet başarmıştı!

Fakat Sherman'ın içinde bulunan Almanlar, birdenbire ateş açtı, aynı anda da askerlerin ardında bir tüfek ateşi başladı. İki ateş arasında kalan bölük gidip o yakındaki bir tepenin üzerine sindi. Taburun geri kalanı Schönberg'in kenar mahallelerine ulaşmayı başarıp, orada topçu desteğini beklemeye başladı ama baraj ateşi altında kalan bütün topların şimdi dumanı tüten bir

hurda demir yığınından başka şey olmadığından haberleri yoktu.

Sıra kendisine gelince 1'inci Tabur da *hücuma* geçti. Fakat komutanı ölmüştü, yardımcısıysa hücumun ayrıntıları üzerinde hiçbir bilgi sâhibi değildi. Alman tanklarıyla piyadesinin Schönberg'i iki yandan kuşattıklarından habersiz, askerlerini kasaba doğrultusunda ilerletti.

Onu izleyen ikinci tabur sağ kanadında zorlu bir tüfek ateşiyle karşılaştı. İlkönce bu beklenmedik saldırı yüzünden şaşıran askerler çabucak toparlanarak, ateşe karşılık verdi. Fakat gel gör ki, Descheneaux'nun alayındaki arkadaşlarıyla savaşıyorlardı!

Schnee Eifel'de olabildiğine bir kargaşalık hüküm sürmekteydi.

***

Saint-Vith'te birliklerinin maneviyatından yana bir kaygıya düşen Bruce Clarke'ın içine şimdi güven gelmişti. İleri postaları gezerken askerleri inatçı bir direnmeye hazır bulmuştu. Askerler:

— «*Övünmek gibi olmasın* ama, cephanemiz oldukça kasabayı elde tutabiliriz!» Diyorlardı.

Bir duraklamadan yararlanan binbaşı Boyer, savunma hatlarının ilerisindeki koruluklarda keşfe çıkmıştı. Bir gün önceki kanlı üç hücumun yerini *görmek* istiyordu.

Orada yığınla Alman ölüleri gördü. Birçoğu miğferleri, kasaturaları, hattâ elleriyle siper kazmaya çalışırken ölmüştü. Küçük bir siperin yakınında, kıyım korkunç olmuştu: 19 paraşütçü sanki tâlimdeymiş gibi düzenli aralıklarla, fakat boğazlarıyla göğüsleri ağır makineli kurşunla-

rıyla paramparça olmuş bir vaziyette yerde yatıyordu.

Boyer ölü paraşütçülerin arziye uyup gizlenmek için giydikleri ceketlerin altında, omuzlarındaki şeritlerde «*G.D.*» harflerini taşıdıklarını görünce şaşırdı. Bu, ünlü Gross-Deutschland Tümeni'nin işaretiydi, herkes de onu Rus cephesinde sanıyordu.

Boyer kendi taburunun karşısında tam 249 ölü saydı. Sonra devriyesiyle birlikte kendi hatlarına döndü. Öldürme işi henüz yeni başlamıştı. Doğuda tehdit dolu gürültüler, uğultular yine başlamıştı.

*
**

Vielsalm'da, Saint-Vith'in 18, Schönberg'in 30 kilometre batısında, 7'nci Zırhlı Tümen'in Komutanı General Robert Hasbrouck, bu kargaşalığın içinde bir şeyler görüp anlamaya çalışıyordu.

Saint-Vith'i korumakta olan büyük kavisin kuzeyini savunuyordu. Bruce Clarke kasabanın içindeydi, güneydeki birliklere de general Alan Jones komuta ediyordu.

Hasbrouck'un kendi kesimi için meraklandığı yoktu, birliği burada sağlam bir savunma hattı kurmuştu. Buna karşılık Jones hesabına kaygılanıyordu: Çünkü, onun elinde topu topu bir zırhlı grupla ikmâl-iaşesi tükenmek üzere olan bir piyade alayı vardı.

Bir gün önce, general Troy Middleton:

— «Jones'la ikiniz orada savaşmaya devam edin.» Demişti.

Bu da her ikisinin eşit durumda oldukları anlamına geliyordu. Fakat kendi komuta postası da şimdi Vielsalm'da bulunan Jones tümgeneraldi,

Hasbrouck sadece tuğgeneraldi ama birliklerin çoğunluğu onun emrindeydi. Bu komuta sorununun askerlikle ilgili hiçbir kitapta yeri yoktu.

O sabah Hasbrouck güneyden gelecek bir saldırıdan çekiniyordu. Bir keşif devriyesi oradaki Almanlar arasında önemli bir kımıldama olduğunu haber vermişti. Orası kendi kesimi değildi ama, «*herhalde küçük ölçüde bir hücum sözkonusu olsa gerek.*» diye düşünerek bir tank bölüğü gönderdi.

*
**

Tam öğleden önce, Saint-Vith'in 8 kilometre doğusunda üç kişi, kasabanın ele geçirilmesinden sözediyordu.

Alman mareşali Model:

— «Burayı çabucak zaptetmeli, çünkü benim saldırımı geciktiriyor.» Diyordu.

Manteuffel:

— «Biliyorum,» dedi.

Sonra şehrin zaptıyla görevlendirilen kolordu komutanına dönerek:

— «Kasabayı kuşatın. Özellikle kuzeye ve güneye yüklenin ama çabuk olun!» Diye ekledi.

Korgeneral evet anlamına bir baş işareti yaptı. İlk bakışta kolay gibi görünen bu iş, bir korkulu rüya hâline gelmeye başlıyordu.

Model devam etti:

— «Saint-Vith'i önümüzdeki yirmidört saat içinde zaptetmiş olmalıyız. Dietrich, Führer'in genel karargâhına kadar gidip şikâyette bulunmuş. İddia ettiğine göre 1'inci Zırhlı Tümen, yol tıkanıklıkları yüzünden ilerleyemiyormuş.»

Kolordu komutanı general öfkeyle bağırdı:

— «Dietrich mi? Amma yapmış! Gelip benim gerilerimi tıkarsa nasıl olur da hücuma geçebilirim? Daha dün kendim işe karışmak, onun bazı subaylarını tutuklamak zorunda kaldım.»

Manteuffel'den yana döndü, o ise suratını asmıştı.

— «Bu sabah atlı topçularım ilerliyemedi, çünkü Dietrich'in askerleri yolumu tıkamışlardı, hâlâ da oradalar!» Dedi.

Manteuffel sert bir tavırla:

— «Kovun onları olsun bitsin!» Dedi. «Topçu olmadan Saint-Vith'i dünyada zaptedemezsiniz.»

Model ayağa kalktı. Dietrich'e olduğu kadar ötekilere de saygı beslediği yoktu:

— «Şu işi ben elime alayım bakayım,» dedi.

Ufaktefek mareşal komuta postasından çıktı, çabucak tıkanıklığın en yoğun noktasına geldi. Binlerce taşıt kördüğüm gibi birbirlerine girmiş, hiç ayrılacağa benzemiyordu. Herkes de hemen yerine getirmesi gereken çok önemli bir görevi olduğu iddiasındaydı.

Gözünde monoklu ile Model bağıra bağıra emirler vererek, kollarını kaldırıp indirerek yolun ortasında durdu. O kördüğüm nihayet ağır, fakat düzenli olarak ilerleyen bir dizi hâline geldi. Bir gün önce Saint-Vith'in batısında trafiği yoluna sokmak için general Bruce Clarke'ın işe karışması gerekmişti. Şimdiyse, doğuda bu işi bir mareşalin ele alması gerekiyordu.

*
**

Öğleden sonra saat 15.30'da Schnee Eifel'de işler sonuna yaklaşıyordu. Birkaç kilometrekarelik orman içinde 10.000'e yakın Amerikan askeri kuşatılmış bulunmaktaydı. Alman topçu-

suyla havanları ateşlerini bu ufak alan üzerinde yoğunlaştırmıştı. Olup bitenlerden habersizliğin, dehşetin ve kargaşalığın harekete getirdiği, kapana kıstırılmış askerler bu daracık alan içinde dörtdönüyor, çıkacak bir kurtuluş noktası arayan keşif devriyeleri her yerde Almanlar'la burun buruna geliyorlardı.

Descheneaux'nun alayı, gideceği yer olan Schönberg'den ancak 1 kilometre uzaktaydı. Genç albay kurmay heyetiyle birlikte ormanın kıyısındaki bir hendeğin içine sinmişti. Aldıkları çelişik raporlardan bir şey anlamaya çalıştıkları sırada, kuzeyden bir tank gürültüsü duyuldu. 7'nci Zırhlı Tümen'in Alman hatlarını yarmış olması umudu, yeniden belirdi.

Tanklar burunlarını doruktan geçen yolun üzerine çevirmişti. Bu mesafeden bakılınca bile pek iri yarı şeylerdi, bunlar Amerikalı olamazdı. Tankların savurduğu 88'lik mermiler gidip ağaçların arasında patladı, ormanlar da mermi savruntularıyla paramparça olan binlerce Amerikalı için geniş bir mezar hâline geldi.

Descheneaux subaylarını topladı. Hemen oradaki bir siperin içinde bulunan yardım postası, inleyen, bağıran yaralılarla doluydu. Ne yiyecek kalmıştı, ne su, ne pansuman; cephane de azalmıştı ama teslim olmak sözkonusu değildi. Bölük komutanlarından birini bir sedyenin içinde getirdiler: Bir bacağı kopmuş, kanları karın üzerine akıyordu.

Descheneaux'nun içinden kusmak geldi ve kendi kendine: «*Tanrım, mezbahaya döndü burası!*» Dedi. Boğazı kupkuruydu: «*İşe yarar hiçbir şey yapamayacağız.*» Sonra, siperde çömelmiş duran subaylarına döndü:

— «Bir şeye yaramayacaksa, sırf şeref uğurunda çarpışmaya inanmam ben. Teslim olmaktan başka yapacağımız iş yok galiba!»

Subayları sessiz ve kederli, onun sözlerini onayladı.

Peşinden sıkıntılı bir sessizlik oldu. Sonra bir subay ayağa kalktı:

— «İsterseniz beyaz bayrağı ben götürcyim?»

Descheneaux olur gibilerden bir baş işareti yaptı.

Sırtından yaralanmış olan subay, Almanca bilen bir asker buldu ve beyaz bayrakla korunarak, düşmana doğru ilerledi. Bu, onun için ömrü boyunca yaptığı en güç iş olmuştu.

Topçu albayı Kelly siper kazdığı sırada Descheneaux'nun teslim olmak üzere bulunduğunu öğrendi. Komuta postası olarak kullanılan sipere doğru koştu:

— «Tanrım! Nasıl yaparsın bunu, Descheneaux! Bir saate kadar karanlık bastıracak, o zaman kendimize batıya doğru bir yol açarız.»

Descheneaux ağır ağır başını salladı. Kelly suçlayan bir tavırla ona bakıyordu:

— «Teslim olamazsın!»

Descheneaux acı acı cevap verdi:

— «Sâhi mi? Başka ne yapabilirim öyleyse? Söyle, söylesene haydi!»

— «Evet ama...»

— «Ben ne kadar çok olursa o kadar insanın canını kurtarmak istiyorum. Ama harp divanına verilecekmişim, vızgelir, tırıs gider!» Sonra siperden dışarıya çıktı: «Neyiniz varsa kırıp dökün! Silâhlarınızı kullanılmaz hâle getirin!» Dedi.

Birkaç genç subay Descheneaux'ya soğuk soğuk bakıyor, bu da onun içine işliyordu. Acımak olsun hınç olsun, ona tiksinti veriyordu. Askerî okulda teslim olmak diye bir şey yoktu, ama burada iş başka türlüydü. Öyle bir an geliyordu ki bir askerin tek bir damla kan daha kaybetmesine artık dayanamıyordunuz.

Bir er Descheneaux'ya inanmaz bir tavırla baktı. Şu son üç gün içinde albayın gösterdiği yiğitlik, askerler arasında efsane hâline gelmişti. En tehlikeli noktada hep o vardı.

— «Anladınız değil mi? Silâhlarınızı kullanılmaz hâle getirin!»

Askerin biri tüfeğini kaldırarak:

— «Aylar var ki bu mendeburu, oradan oraya taşıyorum bir kez olsun ateş edip de gerçekten savaşmadım!» Dedi.

Sonra tüfeği bir ağaca çarptığı gibi paramparça etti.

Descheneaux'nun gözlerinden yaşlar boşandı. Yüzünü avuçlarında saklayarak gidip siperin içine büzüldü.

Yanında elbombası taşıyan askerler de olduğu hâlde, genç bir Alman teğmeni yaklaştı. Ne istediğini Fransızca anlattı. Fransız Kanadalısı olan Descheneaux da Fransızca biliyordu. Elbombası taşıyan askerlerin kendi erlerinden saatlerini, sigaralarını aldıklarını gördü:

— «Herbirine birer paket bırakın,» dedi.

Alman teğmen de ona hak verdi:

— «Her şey dürüstlük çerçevesinde olup bitecek, albay,» dedi.

Ağaçların arasından yüzlerce Amerikalı çıkmaya başladı. İyi silâhlanmış, şevkli ve ateşli

kumbaracı askerlerinden meydana gelen bitmez tükenmez kolların, düzinelerle havanların ve sahra toplarının yanından geçtiler. Descheneaux tepeyi kuşatmış olan kalabalık birliklere dönüp baktı.

Ardında bulunan Kelly de umutsuz umutsuz ona hak verdi:

— «Hakkın varmış Descheneaux, yapacağın başka şey yokmuş.»

*
**

Aynı ormanda, fakat bir kilometre daha batıda, Descheneaux'nun askerleri gibi Cavender'inkilerin de yiyeceği, suyu, cephanesi kalmamıştı.

Saat 15.45'te Cavender subaylarını topladı:

— «Cephanemiz kalmadı, birkaç el atış için ya yeter ya yetmez,» dedi.

Kimi subaylar homurdanmaya başladı. Cavender daha yüksek bir sesle devam etti:

— «Birinci Dünya Savaşı'nda ben er'dim, olayları onların açısından görmeye çalışıyorum. Yirmidört saat var ki kimse bir şey yemedi, bu sabahtan beri de suyumuz yok...»

Küçük topluluğa çepeçevre göz gezdirdi:

— «Şimdi söyleyin bakalım, muhtemel bir teslim oluş için ne düşünüyorsunuz?»

Subayların yarısı batıya doğru bir yarma hareketine girişmek istiyorlardı.

Cavender cevap verdi:

— «Saat 16.30'da yeni bir topçu ateşi bekliyorum.»

Bir subay içler acısı bir tavırla:

— «Çarpışmak hiçbir işe yaramayacak, bili-

yorum ama, yine de teslim olmak istemiyorum!» Dedi.

Cavender ses çıkarmadı. Sağ kalanların canlarının, kendisinin vereceği karara bağlı olduğunu biliyordu. Subaylık ünü, şerefi de buna bağlıydı. Kesin bir tavırla sessizliği bozdu:

— «Baylar, saat 16.00'da teslim olacağız!» Dedi.

Haber bir gruptan ötekine dolaştı. Bölük komutanları silâhların kullanılmaz hâle getirilmesi için emir verdiler.

Askerler değişik tepkiler gösteriyordu. Teslim oldukları için kimisi memnun, kimisi öfkeliydi. Bir çavuş hiddet ve utanç içindeydi. Gelip teğmenini bularak ona şöyle dedi:

— «Bütün askerlerim kaçmayı denemek istiyorlar. Komutayı ele almak ister misiniz, teğmenim?»

Teğmen sessiz sessiz kararını tarttı. Sonra cevap verdi:

— «Doğrusu üzgünüm çavuş, ama teslim olmak için emir aldık.»

Biraz ötede, tümen komutanı generalin oğlu olan teğmen Alan Jones, söylentilere inanmak istemiyordu. Hayretler içinde elli kadar asker onun çevresine toplanmıştı.

Hafif makinelisi boynunda asılı bir zenci çavuş ona doğru ilerledi:

— «Teğmenim, daha savaşmaya başlamadık bile,» dedi. «Gidelim de hiç olmazsa birkaç tanesini haklayalım.»

O sırada bir haberci emirleri getirdi:

— «Bütün silâhlar kullanılmaz hâle getirilecek, bütün birlikler de oldukları yerde kalacaklardır.»

Almanlar da şaşkın şaşkın duran askerleri kuşatıverdi. Jones buna inanamıyordu böyle şey olmamalıydı. Askerlerinin yüzlerine bakmaya cesaret edemiyordu.

Almanlar'da iyi örgütlenmiş, dinamik bir ordu hâli vardı. Komutlar sert ve kısa, cevaplar tek heceliydi. Esirler ses çıkarmıyordu. Birbirlerine söyleyecekleri şey yoktu zaten.

*
* *

Schnee Eifel fâciası sona ermişti.

Sekizbin, belki dokuzbin Amerikalı esir düşmüştü: Çünkü, çarpışmanın kargaşalığı içinde doğru dürüst bir hesap yapmak imkânsızdı.

Filipinler'deki Bataan'dan sonra Amerikan Ordusu'nun yığın hâlinde en büyük teslim oluşuydu bu.

Almanlar şimdi, Saint-Vith'e kadar olan bütün alanı kontrolleri altına almışlardı. Çekinmeden ilerliyorlar, arabalarla tanklar birbirlerine değiyordu. Bezgin esirlerden meydana gelen uzun dizilerle karşılaştıkça, piyadeler coşkunluklarını gürültüyle açığa vuruyor, esirlerin saatlerini, yüzüklerini, kaputlarını alıyorlardı. Genç Nazi subayları göğüslerini kabarta kabarta birbirlerini kutlayarak; doğu yönünde uzanıp giden bitmez tükenmez yürüyüş koluna sevinçten ışıldayan gözlerle bakıyorlardı.

Descheneaux gerilerde yürümekteydi. Kendi kendine boyuna: «*Haklı mıyım acaba?*» Diye soruyor, sonra şu sonuca varıyordu hep: «*Doğrusu, yeniden başlamak gerekse aynı şeyi yapardım.*» Fakat içini acı bir duygu kemiriyordu. Bu esir kalabalığı içinde kendini çok yalnız hissediyordu.

Askerlerinden biri onu tanıyarak seslendi:

— «Hey! Albay Descheneaux!»

Albay dönüp baktı, gözleri yorgunluktan kızarmış, sakalı bir karış uzamış bir piyade eri gördü.

— «Bakın ne diyeceğim size!»

Sonra da asker ona dilini çıkardı.

Vielsalm'da Schnee Eifel'deki iki alayı yine görme umudunu besleyen sadece birkaç inatçı iyimser vardı.

Saat 04.00'de general Jones'a Middleton'un bir mesajını getirdiler. Okuduktan sonra masasının üzerine bıraktı. Kuşatılan askerlerine ne yiyecek, ne ilâç, ne cephane... Paraşütle hiçbir şey atılmış değildi.

Jones bunun üzerine onların mahvolduklarını anladı: Yâni, iki alayının ve oğlunun!

***

Daha kuzeyde Peiper ikindi üzeri ileriye doğru bir sıçrama daha yapmaya hazırlanıyordu. Stoumont'u geçmiş, Amerikalılar'ın bir taburuyla on tankını alaşağı etmişti.

Dehşete kapılan piyadeler tepeden aşağıya düşe kalka koşarak batıya doğru kaçışıyor bir yandan da:

— «Peşimizde birsürü Alman tankı var!» Diye de bağırışıyorlardı.

Fakat Peiper'in birkaç kilometre ilerisinde, 14 tane onarılmış Amerikan tankı acele acele ona doğru ilerliyordu. Bu küçük birliğe komuta eden yüzbaşı, yeni yerleştirilen topların kolayca nişan alınabileceğini umuyordu. Nasıl olsa, topları denemeye vakti yoktu. Buna karşılık, rad-

yo alıcı-vericilerinin kullanılmaz hâlde olduklarını biliyordu. Bunlar, İngiliz yapısıydı, askerleri de nasıl kullanılacaklarını bilmiyordu.

Yüzbaşı sis ve pus içinde Stoumont garına doğru ilerlerken, çekilmekte olan başka Amerikan tanklarıyla karşılaştı.

Tank komutanlarından biri:

— «Ne cephanemiz kaldı, ne yakıtımız!» Diye bağırdı.

Yüzbaşı:

— «Başka şey de kalmamış sizde!» Diye homurdandı.

Sıra onlara gelmişti şimdi. Teğmen Powers beş tankıyla başa geçti. Sisin içinde, 150 metre ileride bir Panther tankı gördü. İlk mermisi Alman topunun kalkanına çarpıp aşağıya sekti, şoförle bir askeri öldürdü. Tank ateş aldı.

Powers önünde ne bulunduğunu bilmediğinden, ağır ağır ilerlemeye devam etti. Sisin içinden bir Tiger çıktı. Ateş etmeye vakit bulamadan Powers ona bir mermi salladı, mermi hasar yapmadan zırhın üzerinden sekti.

O sırada Powers'in topu sıkıştı. Radyo kullanılmaz hâlde olduğundan, peşinden gelen tank avcısına eliyle işaret etti. Powers'in ilk mermisiyle sarsılan Tiger, iki kez boşa ateş etti. Derken Amerikan avcısının 90'lık güçlü topu gürledi, Tiger alevler içinde patlayıp havaya uçtu.

Powers'in topu işler hâle gelmişti. Yanan tankın yanından dolaşıp bir başka Panther'le karşılaştı. Bir kez daha Powers ilk olarak ateş etti. Mermisi gidip Alman topunun ağzına çarptı. Panther gerilemek istedi ama ateş alıp yanmaya başlamıştı bile.

Almanlar'ın hesabı görülmüştü. Kalan tank-

lar sisi kendilerine siper ederek oldukları yerde döndü, Stoumont'a giden dik yokuşu tırmandı ve gidip büyük bir taş yapının gerisinde gizlendi.

Önce geriye çekilmiş olan Amerikan piyadeleri bu zaferden cesaret alarak yine hücuma geçti. Bir avuç Amerikan askeri yarım saatten kısa bir zaman içinde Alman saldırısına set çekmişti. Peiper yine kımıldayamaz hâldeydi. Fakat tamamen tek başına kaldığının da farkında değildi. Stavelot'yu elde tutup savunsunlar diye 25 kilometre geride bıraktığı askerleri, 30'uncu Tümen'in kuzeyden hızla inen bir alayı tarafından oradan kovulmuştu.

***

Stavelot'nun 40 kilometre doğusunda, Krinkelt ve Rocherath ikiz köylerini savunan askerler bitkindiler, açtılar ve hemen hemen cephaneleri de kalmamıştı.

Arkalarında, arkadaşları umutsuzluğun verdiği öfkeyle, Elsenborn tepesinin donmuş topraklarında harıl harıl topçu mevzileriyle piyade siperleri kazıyorlardı. O yakınlardaki çiftlik evleriyle tarlalarda direk, tel, tahta diye bir şey kalmamış, askerler istihkâm yapmaya yarayan ne varsa hepsini almışlar; cephede çarpışan arkadaşlarının daha birkaç saat tutunabileceklerini umarak deli gibi çalışıyorlardı.

Gece olurken her iş bitmişti. Son engel hattı Alman saldırısını karşılamaya hazırdı.

Cepheye geri çekilme emri gönderildi.

Krinkelt'le Rocherath'ı savunanlar görevlerini yerine getirmişlerdi. Şimdi de iş, eğer yapabilirlerse, canlarını kurtarmaya kalıyordu. Uzun asker ve malzeme dizileri iki köyden ayrılmaya

başladı. Arkalarında da yıkık evlerin ayakta kalan duvarlarını, Alman tanklarının yanık enkazıyla tıkanmış sokakları, kokuşmaya başlamış Amerikan ve Alman ölüleriyle dolu yolları bıraktı. Şimdi herkes kendi canının kaygısına düşmüştü.

Elsenborn sıra tepelerine doğru çekiliş, çok geçmeden ölüme doğru bir yarış hâlini aldı. En önde yürüyenler mermi ve roket yağmurundan kurtulmak için adımlarını sıklaştırdı. Sırtlarındaki giysiler gittikçe ağır gelmeye başlıyordu. Etraf kaskatı donmuştu ama, çok geçmeden yolun kıyısı kaput, çizme, silâh yığınlarıyla doldu. Şu son birkaç gün içinde Amerikan askerleri ense köklerinden gelen Nazi ölümünün yanında soğuğun hiç kaldığını öğrenmişlerdi.

MONTGOMERY'YE BAŞVURULUYOR

19 Aralık 1944

O 19 Aralık günü güney cephesindeki muharebe Bastogne çevresinde yoğunlaşıyordu.

Lehr Zırhlı Tümeni'nin öncüleri Mageret'ye sabahın saat 02.00'sinden önce girememiş; gecenin bir bölümünü, haritada general Bayerlein'a, tekerlekli araçların geçmesine elverişli gibi görünen toprak yolda çamurdan çıkmaya uğraşmakla geçirmişlerdi.

Bastogne ile Longvilly'ye eşit uzaklıkta olan Mageret'de, Almanlar bir kamyon ve ambülâns koluna rastladılar. Ateş açtılar ama sonradan bir sıhhiye birliğini ele geçirdiklerini anladılar.

Korkudan tirtir titreyen bir Belçikalı'yı general Bayerlein'ın karşısına çıkardılar.

General sordu:

— «Başka Amerikalı var mı burada?»

Sivil Belçikalı doğu yönünde Longvilly'ye giden anayolu göstererek:

— «Buradan, birkaç saat önce önemli bir birlik geçti,» dedi. «En azından elli tankla kırk ağır makineli oto vardı, hepsi bir tümgeneralin komutasındaydı.»

Bu, aslında yarbay Cherry'nin küçük taktik grubu idi.

Fakat bu haber Bayerlein'ın her zamanki coşkunluğunu yitirmesine yetti. Aynı zamanda birkaç yönden gelen araç gürültüleri duyuyordu. Amerikan Zırhlı Kuvvetleri'nin kendi geri hatlarını kesmesinden ve kendisinin üzerine ilerlemelerinden korktu. Oysa aslında kendisi Cherry'nin birliğinin gerisine düşmekteydi. Seslerini duyduğu araçlar iki ayrı kolundu: Bunlar yeniden toparlanmakta olan kendi tankları ve kendisi gelmeden önce köyden geçip şimdi Bastogne'a doğru uzaklaşan Amerikan kamyonlarıydı.

Bayerlein kaygılıydı, ne yapacağını bilemiyordu, Ardenne'lerin bu kilit şehrine doğru da sabahın saat 05.30'undan önce yola çıkamadı. Sonra bir kilometre boyunca ağır ağır, ihtiyatla ilerledi, fakat en baştaki tankı bir mayına çarparak havaya uçtu. Yol temizlenip açıldı, kol da yine yavaş yavaş ilerlemeye başladı. Öncü tanklar Bastogne'dan 4 kilometre uzaktaki Neffe garına ulaştığı sırada, doğuda da tanyeri ağarıyordu.

Almanlar tek bir atış dahi yapmamışlardı ama Bayerlein hâlâ kararsızlık içindeydi. Kendisini sarmaya başlayan yoğun sis ve gerisindeki o

«önemli düşman tank birliği» fena hâlde zihnini kurcalıyordu. Durup, sabah olsun diye beklemeye karar verdi.

⁂

Bastogne'da, havadan taşınan 101'inci Tümen'in bir paraşütçü taburunun başında olan albay Julian Ewell, Neffe garına doğru yola çıktı. Fransa'dan gelmekte olan paraşütçüler bütün gece açık kamyonlarda ilerlemişler, gidecekleri yere yorgun, üşümüş ve aç bir hâlde varmışlardı. Fakat vakit azdı ve tümenin öncüleri olarak kendilerine en önemli, en tehlikeli görev düşmüştü.

General McAuliffe, Cherry'nin geceleyin tutmuş olduğu Longvilly yolunu haritada göstermiş:

— «Ewell,» demişti. «Bu yolu izleyin, düşmanla temas kurun, hücuma geçin ve bu işi temizleyin!»

Ewell, sessiz sinemanın ünlü komiği Buster Keaton gibi yüzü gülmeden, kılı kıpırdamadan nükte yapan bir adamdı:

— «Başüstüne generalim!» Demekle yetindi.

Biraz sonra birliğinin rahibi peder Simpson ondan emir almaya gelip:

— «Durum nasıl?» Diye de sordu.

Ewell durgun bir sesle:

— «Bilmem ki sayın peder,» dedi, «sizden fazla bir şey bilseydim pusulayı şaşırırdım doğrusu!»

Şafak sökerken paraşütçüler; kimisinin başında miğfer, çoğunun sırtında kaput olmadığı hâlde yola çıktılar. Fakat hepsi de hızlı ve aldırmaz

adımlarla ilerliyor, bilmedikleri bir düşmanla çarpışmak için bilmedikleri bir yere gidiyorlardı.

Yürüyüş kolu iki sıra hâlinde -ve Bayerlein, Longvilly yolunu kesmeden önce Mageret'den geçerek gerilemekte olan- tankların, topların, arabaların ters yönünde ilerliyordu. Gözleri kızarmış, avurtları avurtlarına çökmüş olan piyadeler onlara:

— «Gidip de ne haltedeceksiniz?» Diye seslendiler.

Elinde silâh olarak sadece bir değnek bulunan bir paraşütçü, değneği tehdit dolu bir tavırla doğu yönünde kaldırdı:

— «Almanlar'la dövüşeceğiz!» Dedi.

— «Biz dövüştük, dayağı yedik. Siz de dövüşün siz de yeyin!»

Albay Ewell askerlerinin arasında yürüyordu. Bereket versin Kasım ayında Bastogne'a izinli gelmiş, iki gün kalmıştı. O dolaylardaki çıplak tepelerde, seyrek korularda gezintiler yapmıştı. O yerleri tanıması sâyesinde, siste yolunu şaşıran öncü birliğini doğru yola sürme olanağını buldu.

Birdenbire bir Alman ağır makinelisinin ateş açtığı duyuldu. Albay Ewell'le general Bayerlein siste birbirlerine çarpmışlardı.

Ewell birlik komutanlarını topladı, sağ kanadında bir bölüğü avcı hattına yaydı. Sol kanadında savunması kolay bir tepe bulunduğunu hatırladı. Peşinden gelen 2'nci Tabur'a bir haberci yollayarak bu mevzii ele geçirmesini istedi.

Sonra McAuliffe'in tavrını taklit ederek:

— «Temizleyin bu işi!» Diye sözlerini bağladı. «Yalnız, baylar, düşmanların hepsini tepelemeyin, biraz da bize bırakın!»

Ewell'in muharebeyi başlatma kararının, Bastogne'un geleceği bakımından önemi büyük olacaktı. Oysa bu karar yanlış bir bilgiye dayanıyordu. Çünkü, albay küçük bir direnme noktasıyla uğraşacağını sanıyordu.

*
* *

Sisin içinde albayın düşmanı da aldanmaktaydı. Paraşütçülerin ateşinin kendisine cevap verdiğini duyunca, Bayerlein karşısında tam mevcutlu bir tümen bulunduğunu sandı. Havadan taşınan birliklerin M 3 obüs topunun çok özel gümbürtüsünü duyunca, güçlü bir zırhlı birlik karşısında olduğuna inandı. Cepheden hücuma geçmek çok tehlikeli ve çok pahalıya malolacaktı.

Her zaman çok gözüpek, yürekli olan Bayerlein, şimdi her çalının ardında kendisine bir tehlikenin pusu kurmuş olduğunu sanıyordu. Askerlerine hemen bulundukları yerlerde siper kazıp içlerine girmelerini emretti.

*
* *

Bastogne'un 8 kilometre kuzeyindeki korkunç Noville köyüne yerleşmiş olan Desobry taktik grubu geceyi uykusuz geçirmiş, şafak sökeli beri de zaman zaman tank hücumlarına uğramıştı.

Köy yoğun bir sisin içine gömülmüş bulunmaktaydı. Saat 10.00'da sis birdenbire sıyrıldı ve binbaşı Desobry o dolaylardaki kırların, tarlaların Alman tanklarıyla kaynaştığını görünce şaşırıp kaldı.

Kuzeyde 14 Alman tankı bir tepenin doruğuna acele acele tırmanmaya çalışıyor ve siper bir yerde gizlenmeye can atıyordu. Tıpkı bir lunaparkın nişan alma yerindeki hedefler gibi, De-

sobry'nin topçuları bunların hepsini peşpeşe devirdiler. Fakat batıdaki tepelerin üzerinde başka Alman tankları göründü.

Cephane azalmaya başlıyordu. Desobry radyoyla yaşlı albay Roberts'i aradı, birkaç kilometre gerilemek için ondan izin istedi.

Roberts:

— «Buna sen karar ver artık!» Dedi. «Dün akşam sana söylediklerimi unutma. Ama ben yine bir paraşütçü taburunu takviye olarak gönderiyorum.»

Desobry:

— «Karşı hücuma hazırlanıyorum albayım,» diye cevap verdi.

Roberts de bu cevabı bekliyordu. Havadan taşınan 101'inci Tümen'in mevzie girmesini sağlamak için mümkün olduğu kadar fazla zaman kazanmak gerekiyordu.

*
* *

Bastogne'un güneydoğusunda, O'Hara'nın taktik grubunun payına düşen kesimde henüz çarpışma yoktu.

Öğleye doğru, teğmen Devereaux'nun sürdüğü bir keşif Jeep'i sisin içinden geçerek Wardin köyüne giriverdi. Köy halkı ihtiyatla evlerinden çıktılar, gelenlerin Amerikalı olduğunu görünce biraraya toplanmaktan çekinmediler.

Bir ihtiyar:

— «Bütün bu çevrede Almanlar var!» Diye bağırdı.

Devereaux ünlü bir tiyatrocular ailesinden gelme olup, kendisi de aktördü. Sanki bir Broadway tiyatrosunun sahnesindeymiş gibi, Jeep'inin kaportasına çıktı, Fransızca:

— «Korkmayın! Buradayız ve burada kalacağız! Evlerinizin bodrumlarına dönün ve sakın tasalanmayın!» Diye bağırdı.

Delikanlının güven dolu hâlini görerek yatışan köylüler, onu alkışladılar. Devereaux yine direksiyona geçti, doğu yönünde yoluna devam etti. Sisin açılmış olduğu bir noktada bir ağır makineli otoyla bir zırhlı arabanın kendisine doğru ilerlediklerini gördü. İkisi de Amerikan'dı ama bu arabalarda kendisini meraklandıran bir şey vardı.

Devriye arkadaşı:

— «Aman Allah, Alman bunlar!» Diye bağırdı.

Sözde «*Amerikan*» zırhlı arabasından bir şimşek fışkırdı. Tam isabet alan Jeep yana sıçradı, az daha devriliyordu. Devereaux olduğu yerde bir dönüş yaptı, tam gazla Wardin'e doğru yine yola çıktı. Siviller hâlâ köy meydanında toplanmışlar, genç Amerikalı'nın güven verici sözleri üzerinde yorumlar yürütüyorlardı.

Devereaux:

— «Almanlar geliyor! Sığınaklarınıza dönün!» Diye bağırdı.

Sonra gaz pedalına kökünе kadar basıp, gözden kayboldu. Wardin halkı da çabucak ortadan kayboldu.

⁂

Devereaux'nun tamponunu delmiş olan zırhlı araba, Lehr Zırhlı Tümeni'nin bir keşif devriyesine mensuptu. Fakat, tümenin büyük bir kısmı şimdi doğuya dönüyordu. İki düşman kuvveti arasında kaldığını gören Bayerlein, Bastogne'u şimdilik terketmişti. Daha önce, Longvilly'-

de kendisinin geri hatlarını tehdit eden Amerikalılar'dan kurtulmak istiyordu. Ardenne'lerin büyük kentini ise ondan sonra zaptedecekti.

Saat 14.00'de Longvilly'ye güneybatıdan saldırdı. Aynı anda da, arada hiçbir anlaşma olmaksızın, bir kumbaracı tümeni güneydoğudan saldırıya geçiyordu. O sırada başka bir Alman Zırhlı Tümeni'nin 88'lik bir bataryası Longvilly'yi kuzeyden dolaşıyordu. Çarpışmanın gürültüsünü duyunca o da ateş açtı.

Rastlantı sonucu birleşen bu üç saldırgan, hücumlarını Longvilly ile Mageret arasında hareketsiz kalmış olan Amerikan araçları üzerinde yoğunlaştırdı ve onlara çok ağır kayıplar verdirdi.

Yarbay Cherry'nin öncü birliği kıyasıya çarpıştı. Fakat kolun, özellikle cepheden gelen kaçakların meydana getirdiği, arta kalan bölümü bombardımanlar ve tankların homurtuları yüzünden şaşkına döndü. Korkuya kapılan askerler çarpışmaksızın arabalarını terkedip, yaya olarak Bastogne yolunu tuttular.

Cherry grubunun inatlı direnişine rağmen, saat 16.00'da yol, bir hurda demir yığınından ibaretti: Kamyonlar, ağır makineli otolar, motorlu toplar ve Jeep'ler karmakarışık bir hâlde, cayır cayır yanıyordu.

Böylece ikiyüzü aşkın araç ya tahrip edilmiş, ya da düşman eline geçmişti. Fakat Almanlar da bunun bedelini ödemişler, Bastogne bir gün daha kazanmıştı.

*
* *

Öğleye doğru Eisenhower'in arabası Belçika'nın Verdun kentine yaklaşıyordu: Müttefik Baş-

komutanı kendi ordu komutanlarıyla burada buluşacaktı. Yol boyunca başkomutan Ardenne'lerdeki saldırıyı düşünmüştü hep. Bu, şaşırtıcı yönleriyle acayip bir muharebeydi. Cephe gerisinde yayılmaya başlayan sinir hâli de bu acayip taraflardan biriydi.

Bu hâl, tâ Paris'e kadar uzanıyordu. O sabah Eisenhower yola çıkmaya hazırlandığı sırada, güvenlik servislerinden bir albay Eisenhower'in zırhlı arabaya binmesi için ayak diremiş:

— «Otto Skorzeny sizi öldürtmek için Amerikan üniforması giymiş özel komandolar göndermiş, eminim buna!» Demişti.

Epernay'de beş Alman paraşütçüsü görülmüştü. Bunların şimdi sivil bir arabayla Paris'e doğru yol aldıkları sanılıyordu.

Saat 11.00'de Eisenhower Verdun kalesinin heybetli salonuna giriyordu. Toplantı yeri olarak burası seçilmişti. Ike, kendisini bekleyenlerin asık yüzlerine bakarak:

— «Bugünkü durumu biz bir felâket değil, elverişli bir fırsat saymalıyız,» dedi. «Onun için bu masanın çevresinde gülümser yüzler bulunmalı.»

Patton kirli küçük dişlerini gösteren bir gülümseyişle ağzı kulaklarına vararak:

— «Korkmayalım, bırakalım bu keratalar Paris'e kadar gitsin!» Dedi. «O zaman orada onların yollarını keser, hepsinin adamakıllı hakkından geliriz.»

Bu sözler soğuk havayı giderdi, yüzler birer gülümseyişle aydınlandı.

Eisenhower hayır anlamına başını salladı:

— «Düşmanın Meuse nehrini geçmesine göz yummak sözkonusu olamaz!» Dedi.

Sonra anlattı:

— «Hodges'in durumu dramatik bir hâl alıyor. Büyük ölçüde bir şaşırtma saldırısı yapmazsak 1'inci Ordu tümüyle yokolur!» Sonra Patton'dan yana dönerek şöyle devam etti: «George, sen Lüksemburg'a gidip, oradaki işleri kendi üzerine almanı istiyorum. Ne zaman yola çıkabilirsin?»

Patton:

— «Hemen şimdi!» Diye cevap verdi.

— «Bugün mü yâni?»

— «Evet!... Bu sohbetimiz sona erer ermez.»

Omar Bradley sordu:

— «Ne kadar zamanda saldırıya geçebilirsin?»

— «Kırksekiz saat içinde.»

Eisenhower kaşlarını çattı. Patton, ordusunun tümüne doksan derecelik bir dönüş yaptıracaktı.

— «Saçmalama!» Dedi.

Patton kollarını sallayarak cevap verdi:

— «Peki canım, tarihlere aldırmayın siz. Ben vaktinde orada olurum!»

Generaller canlandılar. Kimisi Patton'un blöf yaptığını düşünüyordu. Bradley gibi başkalarıysa onun gösterdiği atılganlıktan, gözüpeklikten pek hoşlanmışlardı.

Patton tam hoşlandığı havanın içindeydi. Bir puro yaktı, düşmanın Ardenne'lerde yaptığı büyük çıkıntıyı harita üzerinde göstererek yumruğunu havaya kaldırdı:

— «Bu sefer düşman kafasını kıyma makinesinin içine soktu, makineyi işletecek kol da benim elimde!» Dedi.

Eisenhower bile gülümsedi:

— «Tamam George. Saldırıya ayın 22'sinden önce de, 23'ünden sonra da başlama. Yalnız, şunu da unutma: Metodlu ve güvenli bir tarzda ilerleyeceksin.»

Patton muhtemel güçlükleri süpürmek istercesine bir hareket yaparak:

— «Noelden önce Bastogne'da olacağım,» dedi.

Bunun üzerine Eisenhower Alsas cephesine komuta etmekte olan Devers'den yana döndü:

— «Jake,» dedi. «Senin de hatlarından bir miktar asker çekip George yola çıkınca meydana gelecek gediği kapatman gerekecek. Saldırıya uğrarsan kuşatılmamak için -Vosges dağlarının ardına çekilmen de gerekse- bir miktar toprak vermen icap edecek.»

Toplantı biter bitmez Patton, bir subaydan kendi kurmay başkanına telefonla tek bir kelime söylemesini istedi. O sabah Nancy'den ayrılmadan önce Ardenne'lerdeki durumu gözönünde tutarak uygulanabilecek üç plân hazırlamış, herbirini de şifreli birer kelimeyle adlandırmıştı. O Eisenhower'le sohbete devam ederken, birkaç dakika içinde de ünlü Patton ordusu kuzeye ve Ardenne'lere doğru «*dümen kırmaya*» başlıyordu.

Eisenhower ona yaklaşarak kolundaki beşinci yıldızı gösterdi:

— «Görüyorsun ya George, terfi ettiğim her sefer saldırıya uğruyorum!» Dedi.

Patton cevap verdi:

— «Evet, öyle. Saldırıya uğradığın her sefer de seni bataktan çıkarmak işi bana düşüyor!»

⁂

Wiltz'in birkaç kilometre kuzeydoğusunda albay Hurley Fuller'le Clervaux'nun son savunmacıları ve sağ kalanları olan askerlerinden dördü dikenler, çalılarla kaplı sık bir ormanda sendeleye sendeleye yol alıyordu. Clervaux'nun düşüşünden beri Fuller tek başına bir ardçı savaşı vermişti. Fakat şimdi, Almanlar'ın kendisini kuşattıklarını biliyordu.

Birdenbire boğuk bir komut sesi duydu. Bir düşman birliği üzerine düşmüşlerdi. Fuller bir ağacın gövdesine büzüldü. Ötekiler de yere kapaklandılar. Kar üzerindeki ayak sesleri daha yakından işitildi.

Amerikan askerlerinden biri habersiz olarak bir sıçrayışta ayağa kalktı. Teslim olduğunu anlatmak için:

— «*Kamerad!* (Arkadaş!)» Diye bağırdı.

Ötekiler batı yönünde kaçtılar. Fakat Fuller ensesine bir şeyin çarptığını hissetti. Kendine geldiği zaman bir hendeğin içinde yattığını, dört askerinin de kaygılı kaygılı kendisine baktıklarını gördü. Kasığında keskin bir acı duyuyordu, oraya bir süngü yediğini anladı. Bir Alman askeri canı sıkılmış bir hâlde ona bakıyordu.

Askerlerden biri:

— «Yaralandınız mı, albayım?» Diye sordu.

— «Kan kaybediyorum!»

Ötekilere yaklaşsınlar diye işaret etti:

— «Hatırınızda olsun, tek kelime söylemeyin bu keratalara,» diye fısıldadı.

Bir Alman subayı dehşetli kızdı, tabancasının kabzasını Fuller'in kafasına indirdi. Sonra bir çavuş onu alıp komuta postasına götürdü, 2'nci Zırhlı Tümen'den bir subayın karşısına çıkardı.

Nazi subayı İngiliz şivesiyle:

— «Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?» Diye sordu.

— «İnsan kasığına bir süngü, kafasına da bir tabanca kabzası yedikten sonra kendini ne kadar iyi hissederse, ben de o kadar iyi hissediyorum.»

Nazi subayı:

— «Sonra uğraşırız bunlarla.» Dedikten sonra haritayı göstererek sordu: «Bulunduğunuz yeri bilebiliyor musunuz?»

Fuller evet anlamına başını salladı.

— «28'inci Tümen'in komuta postasını harita üzerinde gösterin bana.»

Fuller hiç ses çıkarmadan oturdu.

— «Anlamadınız mı sözlerimi?»

— «Anlamasına anladım ama hiçbir şey gösterecek değilim.»

Subay çavuşla bir şeyler konuştu, sonra Fuller'e:

— «Kötü bir haberim var, sizi kurşuna dizeceğiz!» Dedi.

Fuller yapmacık bir aldırmazlıkla sordu:

— «Yaaa! Öyle mi? Niçin?»

— «Hosingen'de Alman savaş esirlerini öldürtmüşsünüz de ondan. Ölüleri bulduk. Bizim sıhhiye erleri de beyaz bayrak çekerek yaralıları götürmek istedikleri zaman askerleriniz üzerlerine ateş açmışlar. Bu yüzden biz de sizi öldüreceğiz.»

Almanlar oturarak birer Camel sigarası yakıp, dik dik Fuller'in yüzüne baktılar ama aldırmadı, o da onlara baktı.

***

Wiltz'in 8 kilometre daha güneyinde, bir gün önce kasabayı övünülmeyecek bir tarzda terketmiş olan üç kişi, orada bıraktıkları Jeep römorkunu almak için geri geliyordu. Çavuşlar Koritz ve Nathan geri dönüp gizli belgelerle teçhizatlarını almanın, cradan çarçabuk kaçmış olmalarını bağışlatmak için tek çâre olduğuna yüzbaşılarını inandırmışlardı.

Güçlükle karşılaşmadan kasabaya ulaştılar. Ne bir Alman görmüşler, ne bir silâh sesi duymuşlardı. Durum sandıklarından daha az vahimdi belki. Görünüşe göre Wiltz'de yalnız Amerikan askerleri vardı. Siper kazıyorlar, tanklar da sâkin sâkin gidip geliyordu.

Römorku Jeep'e taktıktan sonra iki çavuşla yüzbaşı hiç tasalanmadan Bastogne'a doğru yola çıktılar.

Sauer ırmağı üzerindeki köprüye ulaşarak tepeden aşağıya doğru indikleri sırada, direksiyon başında olan Koritz, keskin bir dönemeçten sonra Almanların, mavi üniformalar giymiş uzun bir dizi hâlinde yol boyunca yatmış olduklarını gördü.

5'inci Tümen'in, kendi bildiklerini okuyan paraşütçüleriydi bunlar, emirleri dinlemeyerek Wiltz'i yağma etmeye karar vermişlerdi.

Amerikan Jeep'i birden görününce afalladılar. Koritz önlerinden geçerken köküne kadar gaza bastı. Çatal ateşten kurtulmak için tek şansı olanca hızıyla gitmekti. Almanlar silâhlarını kaptıkları gibi ateş etmeye başladı. Kurşunlar yolun iki yanından ıslık çalıyordu; Koritz son süratle yoluna devam ederken başını eğdi. Jeep birkaç kez tehlikeli tehlikeli savruldu. Arkada oturan Nathan bir eliyle ateş ediyor, öbür eliyle

de arabanın ırmağa yuvarlanmasına engel olmaya çalışan Koritz'e yardım ediyordu.

Köprünün ötesinde, Almanlar yolu tıkamaya başlıyordu. Koritz geçemeyeceğini anladı:

— «Sıkı durun, şarampola dalıyorum!» Diye bağırdı.

Köprüden son süratle geçti, sonra viraja dönecek yerde dosdoğru ilerledi. Yere çarpmadan önce: «*İnşallah Jeep kullanılmaz hâle gelir.*» diye düşünmeye vakit bulabildi.

Gözlerini açtığında, çevresini Almanlar sarmıştı. Parçalanan Jeep'ten çıktı, bir yerine bir şey olmadığını görünce şaşırdı. Yüzbaşısı oturduğu yerde kalmış, kolunu tutuyordu. Nathan ise hiç kımıldamıyor, bacağından kanlar akıyordu.

Genç bir paraşütçü Koritz'in tabancasını kılıfından çıkardı, kol saatini aldı ve ondan çikolata istedi.

⁂

Wiltz her yerden gelme 1.500 askerce savunulmaktaydı. Bunlar 28'inci Tümen'den albay Strickler'in komutasındaydılar ve general Cota komuta postasını Bastogne yakınındaki Sibret üzerine doğru geri çekerken onlara, takviye ve cephane yollayacağına söz vermişti.

Gece olurken, Wiltz'in kuşatılması işi tamamlanmıştı. Hücumlar aynı anda üç yönden başladı. Gecenin saat 10'unda Alman hatlarından geçmeyi başaran bir haberci, tümenden basitliği oranında kötü bir haber getirdi: Wiltz artık elden çıkmış sayılıyordu, bütün ikmâl-iaşe ile takviyeler Bastogne'a gönderilecekti.

Strickler birlik komutanlarını yanına çağırdı:

— «Burada elimizden gelen her şeyi yaptık,» dedi. «Cephanemiz de kalmadı. Kasabayı boşaltacağız. Onar kişilik küçük gruplara bölünüp Alman hatlarının içine sokulun. Yanınıza en gerekli malzemeyi alın, kalanını kullanılmaz hâle getirin. Soracağınız bir şey var mı?»

Bir binbaşı:

— «Evet, var,» dedi. «Ne yiyeceğiz?»

Strickler devam etti:

— «Boşaltma işi yirmi dakika içinde başlayacaktır.»

Sonra sivilken yargıçlık yapan, şimdiyse aşçılardan, yazıcılardan, bandoculardan meydana gelme karmakarışık bir tabura komuta eden en yaşlı subaylardan birine, albay Hoban'a dönerek:

— «Hoban, siz bu bölgeyi biliyorsunuz,» dedi. «Başa siz geçin!»

Alman projektörleri kasabanın doğu ve kuzeyindeki kenar mahalleleri aydınlattıkları sırada, yargıç Hoban batıdan çıktı. İki yol Café Schumann kavşağına gidiyordu, Hoban soldaki yolda ilerledi. Kolun geri kalanını beklemek için biraz ileride durdu. Aradan bir çeyrek saat geçince geriden gelenlerin öbür yola sapmış olduklarını anladı, yine Wiltz yönünde geri döndü.

*
* *

Gerçekten de ötekiler sağdaki yola sapmışlar ve Almanlar'ın yolu engeller koyup kestiklerini görmüşlerdi.

Uçaksavar topu taşıyan bir zırhlı arabanın şoförü:

— «Dalıp geçelim!» Diye bağırdı.

Ağır makinelilerinin hepsiyle ateş ederek barikadı yardı, bir mayına çarpıp havaya uçtu.

Kolun geri kalanı parçalanan arabayı yolun üzerinden kaldırdıktan sonra Café Schumann kavşağına doğru ihtiyatla ilerledi. Bir kahvenin çevresinde toplanmış bu birkaç evin bulunduğu yerden, batıya ve Bastogne giden yol başlıyordu.

Yağma peşinde koşan bir Alman paraşütçü birliği yolun iki yanında kazdığı siperlere girmiş, kuzey yönüne bir ağır makineli, güney yönüne de bir motorize top yerleştirmişti.

En başta giden ve ağır makineli taşıyan Amerikan zırhlı arabası, kavşakta görünür görünmez, değdiği yerde patlayan bir mermi isabeti alınca devrilip yanmaya başladı.

Bir yüzbaşı zırhlı arabaların birinden yere atlayarak:

— «Yolu açın!» Diye bağırdı.

Zencilerden meydana gelme bir takım piyade askeri hemen yolun iki yanına yayıldı. Güneyde birbiri ardınca her boy çukurunu teker teker temizlediler, elbombaları atarak topu da susturdular. Kuzeyde ise Alman ağır makinelisinin ateşi altında sürüne sürüne ilerlediler, sonra birden doğrularak ağır makinelinin başındakilere karşı süngü hücumuna geçtiler.

Yürüyüş kolu kavşağı «*temizledikten*» sonra yine Bastogne yolunu tuttu. Fakat birkaç yüz metre ileride yeni bir engelle karşılaştı.

Çatal ateşi altında kalan askerler, arabalardan aşağıya atlamaktan başka şey yapamadılar. Çoğu öldürüldü, birkaçı esir edildi. Az sayıda da kaçanlar oldu.

Şimdi de yargıç Hoban bir kilometre geriden Café Schumann kavşağına yaklaşıyordu ama pusudan haberi yoktu. Fakat önünden silâh sesleri geldiğini duyunca arabasını durdurdu.

Yere inip yaya olarak yol kavşağına doğru ilerledi.

Her yer ıssız görünüyordu. Geri dönmeye hazırlandığı sırada ağır makineli taşıyan bir zırhlı araba onun yanına geldi. Üç piyade eri Hoban'ın arabasının arkasına otururak:

— «Biz sizin ateş gücünüz olacağız albayım,» dediler.

Zırhlı arabanın şoförü de:

— «Peşinizden gelip sizi koruyacağız,» diye bağırdı.

İki araba kavşaktan hızla geçerek Bastogne yoluna girdi. Birdenbire Hoban'ın ardında bir patlama sesi duyuldu. Omuzunda ve ensesinde keskin bir acı hissetti. «*Öldüyorum galiba*,» diye düşündü. Arabanın lâstikleri gıcırdadı, zorlu bir çarpma oldu... Hoban gözlerini açınca çevresini Almanlar'la kuşatılmış gördü. Mûcize kabilinden, hâlâ yaşıyordu. Solunda, şoförü inliyordu, sırtında kocaman bir delik vardı. Arkadaki piyadelerden ikisi ölmüş, üçüncüsü yaralanmıştı. Hoban sol bacağındaki sancılar yüzünden zarzor arabadan çıktı.

Yargıç için artık savaş sona ermişti.

⁂

Neredeyse geceyarısı olacaktı. Alman mermileri Wiltz sokaklarında patlarken, Amerikalı savunmacıların ardçıları da kasabaya dönüyordu. İstihkâm askerleri ırmağı geçtikten sonra son bir direnmede bulunmak için kasabanın doğu kıyısındaki evlere doğru çekiliyordu. Sağ kalanlara levazım askerleri de katılmışlar, böylece 60 kişilik kadar bir grup meydana gelmişti, bunlar Café Schumann yol kavşağından kaçmayı umuyordu.

Wiltz'deki komuta postasında, albay Strickler birkaç önemli kâğıdı yırtıp yoketmekle meşguldü. Duvardan bir haritayı söktü, bir parçasını cebine koyup kalanını yaktı. Jeep'i dışarıda kendisini bekliyordu.

Albay şoförüne:

— «Bob, gidip son bir kez göz atayım,» dedi.

Araba parçalanmış araçlarla dolu anacaddeden geçmeksizin kasabanın batısındaki tepelere doğru yol aldı. Ağaçlık bir çukur yoldan geçtikleri sırada zorlu bir ateşle karşılaştılar. Ağır makineli mermileriyle kalbura dönen Jeep, yana sıçrayıp şarampola düştü.

Strickler bir Alman tankının topunu kaldırarak ağır ağır yaklaştığını gördü. Şoförüyle birlikte koşup ağaçlıklar arasında saklandı. Yapacak tek şey vardı: Ormandan geçerek pusu kurulan yerin ardından dolaşmak. Albay elinde pusula, sık ağaçlıkların arasına daldı.

Arkalarında kalan Wiltz kasabası hemen hemen boştu ve ancak birkaç istihkâm erince savunuluyordu. Çepeçevre yığılmış olan Almanlar, çekiniyorlardı. Son hücum için şafağın sökmesini bekliyeceklerdi.

Bütün ışıkları sönük on kamyon şimdi Bastogne'a yaklaşıyordu. Wiltz'den öğleden sonra ayrılmış, küçük sapa yollardan ilerleyerek kasabayı kuşatan Alman kollarına görünmemeyi başarmıştı.

En başta bir posta kamyonu ilerliyordu. Şoförün yanında oturan teğmen Walter Grogan'ın kafasında bir saplantı vardı. Kendisine: *«Postayı hiç zarara uğratmadan geriye doğru çek, birliklerin morali bakımından mektuplar çok önemlidir, yapacağın görev de bunun için mühimdir.»*

denilmişti. İnatçı bir adam olan Grogan, Bastogne'a ulaşmayı başardı.

Bir inzibata başvurdu, o da ona:

— «Şehrin batısına doğru yolunuza devam edin, tümenin komuta postası orada olsa gerek,» diye cevap verdi.

On kamyon yine yola koyuldu. Bir kavşağa yaklaştıkları sırada Grogan konvoyu durdurdu:

— «İçimde tuhaf bir sıkıntı var,» dedi.

Bu önsezi gülünç görünebilirdi; çünkü yol cephe gerisine gidiyordu. Teğmen yanına iki asker aldı, yaya olarak kavşağa doğru ilerledi. Şarampollardan gölgeler sıçrayarak üç Amerikalı'nın çevresini sardı.

Grogan büyük bir vekar ve ciddilikle:

— «Ağır olun baylar,» dedi. «Postayı götürüyorum. Cenevre Anlaşması'nın posta için neler söylediğini de hepiniz biliyorsunuzdur herhalde!»

Alman çavuşu şaşırıp tasalanmıştı. Grogan'ı ağır makineli taşıyan zırhlı arabasına bindirip bir subaya götürdü.

Grogan:

— «Arabalarda yalnız posta var. Size de hiçbir yarar dokunmaz bunun,» diye anlattı. Ve yine Cenevre Anlaşması'ndan bahsederek sözlerini şöyle bağladı: «Şimdi de bırakın bizi, gidelim. O zaman her şey yoluna girer.»

Subay, Amerikan subayının öfkesi ve kendisine güveni karşısında şaşırmıştı. Birdenbire bir ağır makineli yaylım ateşi patlak verdi. Grogan da bunu Amerikalılar'ın açtığını hemen anladı. Konvoydan birisi, onların uzun süre ortadan kaybolduklarını şüpheli bulmuş olsa gerekti.

Alman kolu da hemen cevap verdi ve Amerikan kamyonlarını çabucak yaktı. Grogan'ın görevi başarısızlıkla sona ermişti. Fakat hiç değilse alevlerin, Bastogne'u savunanları geride beliren tehlike bakımından alârma geçireceğini umuyordu.

⁂

Fakat Bastogne'da hiç kimse batıdaki şüpheli ışıkları farketmiş değildi. Şehrin üzerine bir korku ve cesaretsizlik perdesi gerilmişti. Longvilly'deki kanlı pusudan sağ kalanlar, sokakları dolduruyordu. Yüzlerinde Cermen yenilmezliğinin izlerini taşımaktaydılar.

Öteki direnme noktaları da ağır kayıplara uğramıştı. Noville'de bir paraşütçü taburu Desobry'nin tanklarının yardımına gelmişti. Fakat komuta postasında 88'lik bir mermi patlamış, paraşütçülerin albayını öldürüp Desobry'yi de ağır yaralamıştı.

Eski aktör Devereaux'nun numarasını yaptığı Wardin'de, Koenigstiger'lerle piyadelerin hücumuna uğrayan bir bölüğün mevcudu 83 kişiye inmişti.

Fakat bütün bu tersliklere rağmen, Bastogne'u savunmakta olan 10'uncu Zırhlı Tümen'le havadan taşınan 101'inci Tümen'in askerleri, her yana çökmüş olan dehşet havasına karşı koyuyorlardı.

⁂

Paris'teki gürültülü bir toplantıda, Müttefik haberalma servisleriyle savaş muhabirleri birbirlerine girmişlerdi. Her günkü akşam toplantısı sırasında gazeteciler Ardenne'lerdeki saldı-

rı üzerine ısrarla ayrıntılı haber istemişler, Basınla İlişkiler Şefi General Frank Allen de şu cevabı vermişti:

— «Düşman kendi ileri birliklerinin durumunu bizden öğrenmesin diye hiçbir haber vermiyoruz.»

Bunun üzerine bir gazeteci ayağa kalkarak:

— «Müsaadenizle şunu söyleyeyim; S.H.A.E.F.'in (Avrupa'daki Müttefik Kuvvetler Genel Karargâhı'nın) bu suskunluk politikası çok saçma. Bu sözlerimle de sizi kasdetmiyorum, generalim. Olup bitenleri kim olsa öğrenebilir. Amerikan ulusunun da gerçeği bilmeye hakkı vardır.»

Fakat oturuma son verildi ve gazeteciler hiçbir şey öğrenemeden, kızgın bir hâlde çıkıp gittiler.

Oradan birkaç kilometre uzakta, Versailles'da Eisenhower Ardenne'lerdeki bunalım üzerinde düşünüyordu. Verdun'dan dönüşünden beri boyuna telâş verici raporlar almıştı: Saint-Vith ile Wiltz düşmek üzereydiler, Bastogne da birkaç saate kadar düşecekti belki.

Nasıl durdurulacaktı bu saldırı? Lüksemburg'da bulunan Bradley daha şimdiden Belçika'daki Hodges'le normal ulaşım ve haberleşme kuramaz hâle gelmiş; Amerikan cephesinin kuzeyiyle güneyi arasında da her türlü koordinasyon imkânsızlaşmıştı.

Eisenhower haritaya baktı. Sonra Bastogne'un tam üzerinden, Ardenne'ler muharebe alanını ortasından kesen hayalî bir çizgi çizdi.

Çözüm yolu şuydu: İki komutan lâzımdı, Bradley güneyde, ona eşit çapta bir başkası da kuzeyde bulunmalıydı. Mantık bunun, Montgomery olmasını gerektiriyordu. Fakat Eisenhower

kendi birçok generallerinin böyle bir kararı hiç de iyi karşılamayacaklarını biliyordu. İngiliz mareşali aylardır Amerikan Komutanlığı'nı sert sert eleştirmiş, savaşı kazanmanın tek çaresinin Almanya üzerine tek bir saldırı yapılması olduğunu tekrarlayıp durmuştu.

Birçok Amerikalı, Monty'nin atanmasını Bradley'e bir hakaret sayacak, İngilizler de bundan yararlanarak kendi mareşallerinin Müttefik Kuvvetlerinin Komutan Yardımcılığı'na getirilmesini isteyecekti.

Fakat Eisenhower bunu yapmak gerektiğini biliyordu. Taktik düşünceler dışında bir başka etken de onu böyle davranmaya zorluyordu. O ve birkaç kişi daha, Alman bilginlerinin bir atom bombasını hemen hemen bitirmek üzere olduklarını öğrenmişlerdi. Almanlar, bekli de bu saldırıları bilginlerine zaman kazandırmak için yapıyorlardı. Her ne pahasına olursa olsun nihaî zaferin kazanılmasını çabuklaştırmak, bunun için de Ardenne'leri ikiye bölmek gerekiyordu.

Birkaç dakika sonra Bradley Lüksemburg'da telefona çağırılıyordu. Konuşan, Eisenhower'in Kurmay Başkanı Bedell-Smith'di:

— «Ike sizin kuzeydeki iki ordunuzu Monty'nin emrine vermenin iyi olacağı düşüncesinde,» dedi.

Bradley apışıp kalmıştı. Biraz duraladı, sonra:

— «Bu değişikliğin gerekli olduğunu pek sanmıyorum,» dedi.

— «Tek mantıklı şey de bu galiba. Monty çıkıntının bütün kuzey bölgesine, siz de güney bölgesine komuta edeceksiniz.»

Bradley:

— «Benim için, olmaz demek güç,» dedi.

Bu tedbir Amerikan Komutanlığı'nın itibarına gölge düşürse bile, yine de en mantıklısıydı.

Nitekim Bradley de bunu kabul etti:

— «Sizin dediğinizi yaparsak, İngilizler'den daha çok takviye alacağız,» dedi.

Öteki itirazlarını ise kendine saklayarak telefonu kapadı.

⁂

Hollanda'daki Zondhoven'de hem yatak, hem çalışma odası olarak kullanılan bir askerî taşıt arabasında iki kanarya ile bir de nârin yapılı adam vardı: Bernard Montgomery. Bu adam, İngiliz Ordusu'nun en yüksek rütbeli subayı, aynı zamanda da birçok Amerikan generali için sürekli bir öfke kaynağıydı.

Montgomery, Eisenhower'in Almanya'ya karşı iki koldan saldırıya geçilmesi yolundaki görüşüne her zamanki tok sözlülüğü ile karşı çıkmış açıkça:

— «Bu kadar dağılıp seyrelmiş asker ve malzemeyle böyle bir iş yapmak akıl kârı değildir!» Demişti. O, başta kendi ordular grubu olduğu hâlde, kuzeyde tek bir noktadan saldırıya geçilmesini istiyordu.

Arabada telefon çaldı. Arayan, Eisenhower'di.

— «Ardenne'lerde durum vahimleşiyor, cephenin bütün kuzey kesiminde komutayı siz ele alacaksınız,» dedi.

Montgomery telefonu kapadı. Amerikalılar kendisini daha önce dinlemiş olsalardı böyle çapraşık bir duruma düşmeyeceklerdi. Fakat şimdi yakınmanın, ona buna suç bulmanın sırası değildi. Derhal altı irtibat subayını yanına çağırdı. Bunlar genç ve akıllı, «*patron*»larına da çok bağlı insanlardı. Napoleon'un da uyguladığı yön-

teme uygun olarak, gidip yerinde haber toplayacaklardı.

Genç subaylarına:

— «Savaşan bütün Amerikan birlikleriyle temasa geçin, yarın da saat 13.00'de gelip beni Hodges'in komuta postasında bulun!» Dedi.

Bir başka ekibi de Meuse nehri bölgesine yolladı, sonra gidip yattı. Eski bir asker olarak, dinlenmenin değerini biliyordu. Çok geçmeden uyudu.

*
**

Versailles'da Eisenhower'in telefonu çaldı: Churchill muharebe hakkında haber almak istiyordu.

Eisenhower komutanlıkta yaptığı yeni düzenlemeyi ona anlattı.

Churchill hayatından pek memnundu:

— «İngiliz birliklerinin Amerikalı arkadaşlarıyla aynı muharebeye katılmaktan her zaman şeref duyacaklarına emin olabilirsiniz,» dedi.

Eisenhower ferahlamıştı. Çabucak bir bunalım hâlinde yozlaşabilecek olan hâdise, aslında kolayca yoluna girivermişti. Monty ile kimi Amerikan generallerini çatıştıran sürekli sürtüşme de belki böylece sona erecekti. O akşam yaptığı işten memnun bir hâlde, Eisenhower de yatmaya gitti.

SAVAŞ VE KARARSIZLIK

20 Aralık 1944

Saint-Vith'in birkaç kilometre kuzeyinde, general Bruce Clarke bir ileri birliği denetlediği sırada Amerikalılar tarafından esir edildi.

— «İyi ama, B Zırhlı Grubu'ndan general Bruce Clarke'ım ben,» diyordu boyuna.

İnzibat eri:

— «Ben de papayım,» dedi. «Skorzeny'nin adamlarından birisin sen. Bir Alman varmış, tuğgeneral diye yutturuyormuş kendini. *'Arayıp bulun onu'* diye bize emir verdiler.»

Clarke şiddetle itiraz etti:

— «Önümüzdeki saatlerde alınacak kararlar Saint-Vith muharebesi için çok önemli olacak,» dedi ama inzibatlar onun sızlanmalarına hiç kulak asmayarak, tutukladılar. General, kendisine sorulan bir test sorusunu da bilememişti üstelik: Zira, Chicago'nun en iyi beyzbol ekibinin adını ancak bir Alman bilemezdi.

*
* *

Bütün Ardenne'lerdeki ıssız yollarda, sık çam ormanlarında ve terkedilmiş köylerde, yarım milyon Amerikalı birbirlerini sorguya çekmekle meşguldüler. Artık, parolaların, kimlik kâğıtlarının değeri yoktu. Pennsylvania'nın başkentini, ünlü yapımcı Cecil B. de Mille'in son filmini ya da orta siklet boks şampiyonunu bilmeyen, Amerikalı değildi.

Sorguya çekilen yalnız Bruce Clarke değildi. Omar Bradley'in komuta arabası da her kavşakta askerî inzibatların emirlerini dinlemek zorundaydı: Bunlar, generalleri durdurmaktan sanki muzipçe bir zevk alıyorlardı. İlk seferinde ona: *«Illinois Devletinin başkenti neresi?»* İkincisinde: *«Onbeş kişiyle oynanırsa bir rugby takımında hafbek hattının yeri neresidir?»* Üçüncüsünde: *«Betty Grable'in sonuncu kocasının adı ne?»* Diye sormuşlardı.

Hepsi iyi hoştu ama, Bradley bu sonuncu soruya ne cevap vereceğini bilememişti.

İnzibat eri bir zafer edasıyla:

— «Harry James!» Dedi ve geçmesi için de arabaya işaret verdi.

⁂

Paris'te Otto Skorzeny'nin yarattığı dehşet havası, panik hâline geliyordu. Hitler'in komando şefinin binlerce resmi her yana dağıtılıyordu. «*En tehlikeli Nazi*» diye tanımlanan Skorzeny'nin kendisi ise «*Scarface*»(*) takma adıyla anılıyordu ama ona bu adın verilmesine yol açan yara izi, vaktiyle kendisi üniversitede öğrenciyken bir dansöz yüzünden yaptığı düellodan kalmaydı.

Fransız polisine göre Marly'ye, Müttefik Genel Karargâhı yakınlarına belirli sayıda paraşütçü indirilmişti. Bohain yakınlarına da 200 paraşütçü indirildiğinden sözediliyordu. Valenciennes'den ise Skorzeny'nin rahip ve rahibe kılığına girmiş askerlerinin yere indikleri bildiriliyordu.

Bir Alman esirinin söylediklerine bakılırsa, bunların hepsi Eisenhower'i ele geçirmekle görevliydiler.

Amerikan güvenlik subayları, Almanlar'ın uçurdukları bu palavralara adamakıllı inanıyorlardı. Genel karargâhın çevresine dikenli tel çekilmiş, muhafızların sayısı dört kat arttırılmış, giriş kapısına tanklar yerleştirilmişti. Giren çıkanların izin belgeleri büyük bir dikkatle inceleniyordu. Bir kapı biraz hızlı kapansa, Eisen-

(*) Yüzünde yara izi olan.

hower'in bürosuna telefonlar yağıyor; herkes: «*Ike hâlâ hayatta mı?*» Diye soruyordu.

Bütün bunlar olup biterken kılı kıpırdamayan tek kişi, Ike'ın kendisiydi. Gerçi o bu öldürme tasarısına hiç aldırmıyor, alınan güvenlik tedbirlerini kaldırtmaya çalışıyordu ama, kurmay heyeti eskiden Von Rundstedt'in oturduğu villadan çıkması için ona yalvardı:

— «Bu yapı çok ücra yerde, Almanlar da bunun bütün girdisini, çıktısını biliyorlar,» dediler.

Eisenhower sonunda kendi üzerinde yapılan baskıya istemeye istemeye boyun eğdi ve gerçek bir mahpus gibi, genel karargâhın çok iyi korunan binasında kalmaya başladı, fakat şöyle dedi:

— «Bu aptalca hikâyeyi artık düşünmeyesiniz, savaştan gayrı bir işle de uğraşmayasınız diye yapıyorum bunu!»

Skorzeny'nin 28 adamı işlerini iyi başarmıştı.

*
* *

Hollanda'dan yola çıkan bir araba, general Hodges'in Meuse nehrinin batısındaki karargâhına doğru ilerliyordu. Arkada başına kırmızı bere, sırtına da kamuflajlı paraşütçü ceketi giymiş mareşal Bernard Montgomery oturmaktaydı. Yanında kurmay başkanı vardı.

Mareşal birkaç haftadan beri neşesizdi. Fakat bir gün önce, akşam üstü Eisenhower'le telefonda konuşup Ardenne'lerdeki kuzey cephesinin komutanlığına getirildiğini öğrenince Monty'nin enerjisi, kendine güveni ve aldırmazlığı yerine gelmiş, bunları başkalarına da aşılamaya başlamıştı.

Kurmay başkanı onun böyle bir tepki gösterdi-

ğini ilk kez görmüş değildi. Araba ilerlerken başkan özellikle Montgomery'nin Afrika'da bozgun hâlinde olan İngiliz kıtalarının komutanlığını ele aldığı günü düşünüyordu. O zaman Monty. Churchill'in kurmay başkanı olan Lord Ismay'e şöyle demişti:

— «Çekirdekten yetişme bir asker tam mesleğinin zirvesine erişince bir bozgunun çıkagelip her şeyi mahvedivermesi çok acı şey!»

Lord Ismay:

— «O kadar üzülmeyin canım. Durumu düzeltirsiniz belki,» deyince Monty şu cevabı vermişti:

— «Evet ama, dostum, ben kendimden sözetmiyorum da Rommel'i düşünüyorum!»

*
* *

Chaudfontaine'deki komuta postasında, general Courtney Hodges beklemekle meşguldü. Savaş muhabirleri bu çok vakur mizaçlı adamın renkli tarafı olmadığı düşüncesindeydiler. Taşkın mizaçlı Patton'un ya da palaskasında bombalar taşıyan Ridgway'in yanıbaşında Hodges şöyle canlı, heyecanlı bir röportaj yazmak olanağını vermiyordu insana. O da zaten böylesini istiyordu, reklâmdan bucak bucak kaçıyordu.

Onun için de herkes 1'inci Ordu'nun mârifetlerinden çok Patton'un 3'üncü Ordu'sunun başarılarından sözediyordu. Bradley gibi Hodges de gelenekçi, tam ve gerçek bir askerdi. Onun en iyi Amerikan generallerinden biri olduğunu; karakter, mertlik ve ustalık bakımından ancak Ayrılık Savaşı'nın büyük strateji uzmanı Robert Lee'ye benzetilebileceğini pek az sivil farketmekteydi.

Patton'unki gibi onun da meslek hayatı kötü

başlamıştı. İkisi de 1905'te West Point Askeri Akademisi'nin bitirme sınavlarında «*çakmışlardı*». Bir yıl kaybeden Patton, sonunda geçmişti. Fakat matematikten hiç mi hiç anlamayan Hodges sıfırdan başlamak zorunda kalmış, orduya er olarak girmişti.

Herkes gibi o da Ardenne'lerdeki saldırı konusunda tam anlamıyla gâfil avlanmıştı. 17 Aralık sabahına kadar ancak bir şaşırtma hücumu sözkonusu olduğuna inanmıştı. Birdenbire fikir değiştirdiği zaman da mâzeret araştırmakla vakit kaybetmemiş, hemen savunmaya geçmişti. İlkin Roer barajlarına saldıran binlerce Amerikan askeriyle aracını birkaç saat içinde tehdit altındaki bölgeye geri çekerek, Monschau'dan Stavelot'ya kadar sağlam bir dayanak noktasının kurulmasına olanak hazırlamıştı.

Fakat o sabah Hodges yine saldırıya geçmeyi tasarlıyordu. «*Army War College*»den yetişen bütün generaller gibi o da sürekli ve zorlu bir saldırıda bulunulmasından yanaydı. Ridgway'in kolordusunun güneydoğuya ve Vielsalm'a doğru Alman hatlarını zorlamasını ve Nazi çıkıntısının içine dalmasını kararlaştırmıştı.

Biraz sonra da Montgomery çakı gibi bir tavırla:

— «Baylar,» dedi. «İşler çatallaştı gibime geliyor!»

Çabuk ve çevik bir hareketle oturup:

— «Sizi dinliyorum,» dedi.

Olaylar kendisine anlatılırken o da hasır piknik sepetini getirtti, sandviç yemeye başladı. Sonra bir sıçrayışta ayağa kalkarak:

— «Baylar, bir dakika müsaadenizi rica edeceğim,» dedi.

Sonra kurmay başkanıyla birlikte başka bir odaya geçti. Çeşitli bölgelere yolladığı habercileri kendisini orada bekliyorlardı. İçlerinden çoğu ne parolaları, ne de Amerikan resimli romanlarındaki kahramanların adlarını bildiklerinden Skorzeny'nin casusları ya da Von der Heydte'nin paraşütçüleri sanılıp tutuklanmıştı. Fakat hepsi de kendilerini salıverdirtmeyi başarmıştı. Kuzey cephesinin tümünde, muharebenin en civcivli yerinde topladıkları son haberleri kendisine bildirdiler. Yalnız Saint-Vith'e gidemedikleri için oradan haber getirememişlerdi.

Montgomery toplantı salonuna dönerek plânını açıkladı. Kendi fikrince Almanlar Stavelot'yu aştıktan sonra kuzeye doğru ilerleyip Liège yakınında Meuse nehrini aşacaklardı. Onun için şu anda bir Müttefik saldırısını başlatmak sözkonusu olamazdı:

Hodges'e:

— «Size şunu teklif ediyorum,» dedi. «İleride yapılacak bir karşı saldırıyı gözönünde bulundurarak Marche'ın kuzeybatısında bir kolorduluk yığınak yapın. Fakat her şeyden önce hatlarımızı derleyip toparlamamız gerekecek.»

Bu arada Saint-Vith'te bulunan herkesi boşaltmak gerektiğini de söyleyerek sözlerini bağladı.

Hodges mareşalin ciddi konuştuğuna inanamıyordu. Saint-Vith çıkıntısı karşı saldırı için çok önemli bir köprübaşı olacaktı.

Fakat Montgomery diretti: Bu çıkıntı tehlikeli ve zararlıydı. Buraya Ridgeway'i göndermek, israftan başka şey olmayacaktı.

O sırada içeriye bitkin bir subay girdi, yakasında general Hasbrouck'un 7'nci Zırhlı Tümeni'nin işaretleri vardı. Hodges'in kurmay başka-

nına bir mesaj verdi, o da ona çabucak bir gözattıktan sonra telâşlı telâşlı:

— «Baylar, işte size Saint-Vith'ten haber,» dedi. Mesaj şöyle diyordu:

«Azizim Bill, 8'inci Kolordu'yla bağlantım kesildi, onun için bu mesajı doğrudan size gönderiyorum. Tümenim Saint-Vith-Poteau hattını tutuyor. Sağımdaki Saint-Vith-Holdingen hattı general Hodge komutasındaki 9'uncu Zırhlı Tümen'in B Taktik Grubu'nca; 106'ncı Piyade Tümeni'nin albay Reid komutasındaki 424'üncü Piyade Alayı'nca; 28'inci Piyade Tümeninin albay Nelson komutasındaki 112'nci Piyade Alayı'nca tutulmaktadır. İki piyade alayı kötü durumdalar. Sağ kanadımda büyük bir gedik var, burasını ancak birkaç keşif koluyla tank avcıları ve yollarda birkaç tane barikat kurmak için derleyip toparladığımız kaçaklar tutuyor. İki Alman tümeni, 116'ncı Zırhlı Tümen'le 460'ıncı Volksgrenadier Tümeni, sağda Gouvy üzerine dayanarak kuzeybatıda saldırmaya hazırlanıyor. Onları belki bugün de durdurabilirim ama yarın bağlantılarım kesilecek. Tutunmamı emrettiler, ben de tutunacağım ama yardıma ihtiyacım var. Bastogne'a kuzeydoğu yönünde yapılacak bir saldırı beni ferahlatabilir ve o kerataların gerileriyle bağlantılarını keser. Güçlü bir hava desteğine de ihtiyacım var. Havadan taşınan 18'inci Kolordu'nun yolda olduğunu, havadan taşınan 82'nci Tümen'in de kuzey kanadıma doğru geldiğini öğrendim, bu yüzden oradaki durum kaygı verici değil. — Bob Hasbrouck.»

Hodges bir iki öksürdükten sonra terbiyeli, fakat kesin bir tavırla şunları söyledi:

— «Bu yeni bilgilerin ışığı altında, Ridgway'-

in 18'inci Kolordusu Hasbrouck'a yardım için Saint-Vith yönünde yoluna devam edecektir.»

Montgomery de hemen karar verdi:

— «Kabul. Onlara yardım etmek gerek.»

Fakat bu, onun anlayışına göre yapılacaktı. Ridgway, Vielsalm'a kadar ilerlemeye devam edecek ve kaçış için bir geçit açacaktı. Saint-Vith'i savunanlar batıya doğru geri çekilince, savunma hattı iyice sıkıştırılacaktı. Sözlerini:

— «...Alt tarafı.. Büyük bir zafer düzensizlik ve kargaşalık içinde kazanılamaz!» Diye bağladı.

*
**

Akşam olurken Saint-Vith muharebesi hazırlanıyordu. 18'inci Volksgrenadier Tümeni'yle Führer'in tugayı doğudan, 62'nci Volksgrenadier Tümeni de güneyden yaklaşıyordu. İki tane seçkin zırhlı tümen de kerpetenin ağızlarını kuzeyden ve güneyden tamamlıyordu: 2 ve 9'uncu SS Tümenleri henüz savaşa girmemişler, Dietrich'in yarma hareketini sömürmek için yedekte tutuluyordu. Fakat hiçbir şey olmadığı için, Hitler onlara, Manteuffel ordusunu takviye etmelerini emretmişti.

Bruce Clarke'ın ince hattı üzerinde baskı gittikçe güçleniyordu. Kasabanın bir kilometre doğusunda binbaşı Boyer, 450 askerinin boy siperlerini dolaşıyordu. Subayları kayıplara karışmış olan iki istihkâm birliğine Boyer elkoymuş, böylece kendi mevcudunu güçlendirmişti.

Siperden sipere giderek askerlerine:

— «Güç durumdayız. Bilesiniz bakın. Alman'ın gırtlağına saplanmış bir baş parmak gibiyiz!» Diyordu.

Yiyecek azdı, cephane azdı, ayazı herkes ta iliklerinde hissediyordu ama yine de sıkı duruyordu.

Boyer kendi sığınağına döndüğü sırada 70 asker onun hatlarından içeriye daldı. Bunlar, albay Cavender'in alayından arta kalanların hepsiydi. Eifel felâketinden bu sağ kalanlar sorguya çekildi, Saint-Vith'in okul binasına götürüldü, hepsine yiyecek ve rahat birer döşek sağlandı.

Oradan birkaç kilometre ötede bir başka Amerikalı daha salıverilmişti. Bruce Clarke'ı tutuklayan inzibatlar nihayet beş saat sonra onun kim olduğunu kabul etmişlerdi.

Bir inzibat:

— «Bana elyazınızla bir şeyler yazar mısınız generalim?» Demişti.

Clarke bir kâğıt parçasına öfkeyle bir şeyler karaladı, sonra çabucak yeni komuta postasına gitti: Burası, Saint-Vith'in güneybatısında bir handı.

Oraya ulaştığı zaman gece olmuştu bile. En son haberleri aldıktan sonra birlik komutanlarına:

— «Elimizde çok belirsiz bilgiler var,» dedi. «Yiyeceklerle cephane kaygı verici biçimde azalıyor, onları idareli kullanalım. Günlük tayının üçte ikisini dağıtın. Topçuya da tehlikeli durumlarda başvurun.»

Sonra Clarke dışarıya çıktı. Yüzü baruttan kararmış bir çavuş, bacağını sürüye sürüye geçiyordu.

Clarke sordu:

— «İşler nasıl? Biraz çetin, ha?»

Çavuş:

— «Evet,» diye homurdandı.

Clarke güvenli bir tavır takınarak:

— «Her şey düzelecek, merak etme. General Patton güneyden geliyor,» dedi.

Çavuşun yüzü bir gülümsemeyle buruştu:

— «Ha, o zaman iş baştan başa değişebilir. George gelirse işler çantada keklik!»

Sonra da selâm verip, gecenin karanlığında uzaklaştı.

*
* *

Vielsalm'da general Hasbrouck, Hodges'e gönderdiği subayın dönmesini sabırsızlıkla bekliyordu. Haberci askerlik hayatının belki de en önemli görevini yerine getirdikten sonra, akşamın saat sekizinde döndü. Hasbrouck onun elini hararetle sıktı, hemen kahve ve yemek getirtti, sonra Hodges'in yolladığı cevabı okudu:

«Ridgway sizinle temas kurmak için tank ve piyade kıtalarıyla yola çıktı. Bağlantı kurulur kurulmaz Ridgway'in emrine girecksiniz. 106'ncı Tümen (112'nci Piyade Alayı) ve 9'uncu Zırhlı Tümen'in B Taktik Grubu sizin emrinizde kalacaklardır.»

Çok güzel haberlerdi bunlar! Ama hiyerarşik sıra biraz bozulmuş bulunuyordu! Tuğgeneral olan Hasbrouck, kendisinden bir rütbe yüksek olan general Alan Jones'un âmiri durumuna geliyordu.

*
* *

O 20 Aralık günü, Bastogne şehri muharebenin tam ortasındaydı. Öğleden sonra, şehrin kuzey girişini korumakta olan Noville tamamen bırakılmış ve 48 saat süren bu vahşice savaştan

sağ kalan Amerikalılar, binbir güçlük içinde Bastogne'a doğru gerilemeye başlamışlardı.

Ordu rahibi Francis Sampson, Jeep'le şehirden ayrılmış bulunuyordu. Oradan birkaç kilometre uzaktaki tümen hastanesinin Almanlar tarafından ele geçirildiğini, pusu yerinin yakınında da onbeş kadar yaralının yatmakta olduklarını öğrenmişti.

Jeep'le bir saat kadar gittikten sonra yolun üzerinde bir hurda demir yığını gördü.

Şoför sinirli sinirli:

— «Bizim ileri postaları geçtik galiba,» dedi.

— «Sen devam et!»

Nihayet pusu yerine vardılar. Sıhhiye malzemesi yolun üzerine saçılmış, ölen üç Amerikalı hendeğin içine uzatılmıştı. Ölülerle dolu iki Alman ağır makineli otosu, yanmış saçlardan ibaretti. Sampson'la yardımcısı sıhhiye malzemesini toplamaya başladı. Şimdi artık hastane diye bir şey yoktu ya, Bastogne'daki askerlerin pansuman malzemesine ihtiyaçları olacaktı.

Bir Belçikalı tepenin doruğundan koşarak geldi:

— «Nah, şuradaki köyde yaralılar var,» dedi.

Rahip hemen oraya koştu.

Durmakta olan bir araca yaklaştıkları sırada şoför:

— «Bu adam bizden değil gibime geliyor,» dedi.

Sampson yaralılarını düşünüyordu hep:

— «Sen köye gir hele,» dedi.

Birdenbire yan sokaklardan Almanlar çıkıverdi.

Rahip:

— «Geri dön, gazla!» Diye bağırdı. Sonra: «Yok, dur!» Dedi.

Çevrelerinde kendilerine doğrultulmuş tüfekler vardı.

Rahip süklüm püklüm:

— «Vah vah, esir düştük,» dedi.

Şoför üzgün bir sesle cevap verdi:

— «Zararı yok, sayın peder!»

O zaman Sampson yan sokakların, birbirlerine sokulmuş Alman taşıt araçlarıyla dolu olduğunu gördü. Askerler okulun penceresinden bağıra bağıra müzik âletleri, başka askerler de evlerden tahıl çuvalları atıyordu.

Birisi Sampson'un kol saatine el attı.

— «Ben rahibim,» diye itiraz ederek saatini geri aldı. «Katolik papazıyım.»

Bir subay Jeep'i aradı, Sampson'un erzak sandığını açtı, içindekileri yolun üzerine döktü. Âyinlerde kullanılan kutsal çanakla bir kutu peksimeti aldı.

Sampson:

— «Çanağı geri ver bana,» dedi.

Onu ite kaka bir kamyona tıktılar. Yaşlı bir Belçikalı rahip de olup bitenlere dehşet içinde bakıyordu.

Sampson Lâtince:

— «Ben Amerikan rahibiyim,» dedi. «İmkân bulursanız Bastogne'da rahip Musty'ye esir düştüğümü söyleyin.»

Alman subayı:

— «Öteki papazı da alın!» Diye bağırdı.

Belçikalı papaz korkudan bağırarak kollarını havaya kaldırdı. Subay bir kahkaha atarak:

— «Peki peki, ihtiyarı bırakın! Ama öteki'ni götürün!» Dedi.

Oradan birkaç kilometre ötede, Sampson'un arkadaşı olan rahip Musty Bastogne'daki papaz okulunun elli erkek öğrencisini batıya doğru götürüyordu. Bütün sabah boyunca o daireden bu daireye dolaşarak, öğrencilerini götürme iznini koparmak için herkese yalvarmıştı. Sonunda bu işi başarmış, şimdi de çok heyecanlı olan ufak topluluğuyla şehirden uzaklaşıyordu. Çocuklar için gerçek bir serüvendi bu. Şimdi Bastogne'u arkalarında bırakmışlardı ya, gerçek bir tehlike yoktu artık. Fakat rahip Musty onları yürümeleri için ufaktan ufaktan azarlıyordu. Gece olmadan Ourthe ırmağı üzerindeki köprüyü geçmek istiyordu.

*
* *

Yine o gün öğleden sonra otuz kilometre kadar güneybatıda, 8'inci Kolordu'nun şimdi Neufchâteau'ya yerleşmiş bulunan komuta postasında, Bastogne'un kaderi üzerinde tartışmalar oluyordu.

8'inci Kolordu Komutanı Troy Middleton, Anthony McAuliffe'e:

— «Sizin kesimde üç Alman tümeni var,» diyordu. «Bir de 116'ncı Zırhlı Tümen gelecek, etti dört. Güç tutunacaksınız yerinizde!»

— «Evet ama, şimdi gitmeye kalkışırsak herifler bizim derimizi yüzerler.»

Middleton devam etti:

— «Bastogne'u elde tutmanızı çok isterim, bunu anlarsınız tabii. Ama, başka yerde olup bitenler dolayısıyla bunun mümkün olabileceğini pek sanmıyorum.»

McAuliffe diretti:

— «Ben de diyorum ki, hiç olmazsa kırksekiz saat tutunmak gerek!»

Ufaktefek, tıknaz topçu generali ayağa kalkıp dışarıya çıktı. İlk olarak Bastogne'daki komutanlığı tank albayı Roberts'le ortaklaşa yapıyordu. Şimdiye kadar da saldırının ağırlığına Roberts'in askerleri katlanmışlardı. Fakat şimdi tank birlikleri Longvilliy ile Noville'de ezilmişlerdi ya, nöbeti devralma işi havadan taşınan 101'inci Tümen'e düşüyordu. Bu topçu generali için, bir şehri savunmak ilginç bir deney olacaktı.

Middleton gülümseyerek:

— «İyi şanslar, Tony. Esir düşmemeye bak!» Dedi.

Biraz sonra McAuliffe'in Jeep'i Neufchâteau'dan Bastogne'a giden anayolda ilerliyordu: Burası, henüz Almanlar'ın elinde olmayan tek yoldu. Bir saat sonra da McAuliffe, Belçika kışlasındaki komuta postasına girdi.

Az daha esir düşüyordu ama, kendisi bunun farkında değildi. O geçtikten birkaç dakika sonra Almanlar yolu kesmişlerdi. Bastogne şimdi iyice kuşatılmıştı.

*
* *

Saat 22.00'de hava birden soğudu. Le Brun otelindeki komuta postasında, 10'uncu Zırhlı Tümen'den albay Roberts, Bastogne'un üzerine karın yağışını seyrediyordu. Sert ayaz, toprağı sertleştirirse yeni bir tehlikeden korkulabilirdi: Şimdiye kadar yolları kullanmak zorunda olan Alman tankları o zaman tarlalardan da geçerek serbestçe gezip dolaşabilecekti.

Roberts'in telefonu çaldı. Bastogne'un kuşatıldığını öğrenmiş olan Middleton'du bu:

— «McAuliffe'i tek komutan tâyin ettim,» dedi.

Sıkıntılı bir sessizlik oldu.

— «Roberts sen çok iyi işler başardın, ama elimdeki birlikler öyle dağınık ki, aynı yer için iki ayrı rapor okumaya vaktim yok!»

Roberts:

— «Anlıyorum, haklısınız,» dedi. «Fakat, McAuliffe tankları kullanmasını becerebilir inşallah. Paraşütçülerin çoğu tankları kale sayarak onlarla yolların üzerinde blokhavzlar kurmak ister.»

Sonra telefonu kapadı. Eşyasını toplayıp Belçika kışlasına gitti. Yardım etmek için McAuliffe'in yanında olmak istiyordu.

⁂

Bastogne'un 20 kilometre batısında, rahip Musty ile öğrencileri Ardenne'lerin en önemli köprülerinden birini, Ortheuville'de Ourthe ırmağını aşan Bailey köprüsünü geçmiş bulunuyorlardı. Almanlar da bu köprüyü geçtiler mi, Meuse nehrine kadar karşılarında Amerikalılar'ın birkaç istihkâm, uçaksavar ve tanksavar bölüğünden başka hiçbir şey bulmayacaklardı.

Almanlar da rahip Musty'nin gerisinde pek uzaklarda değildi. Manteuffel'in 2'nci Zırhlı Ordusu'nun öncü birlikleri Clervaux ile Neuville'i aldıktan sonra, nehrin doğu kıyısındaki ormanlar içinde gizleniyordu. Köprüyü havaya uçuracak tahrip kalıpları patlamayınca, köprüyü sabahleyin bir kez ele geçirmişler; fakat en baştaki Tiger tankını batı kıyısında gizlenen sekiz

tank avcısından biri tahrip etmiş, Almanlar da bir tuzaktan korktukları için geriye çekilerek ormanlarda gizlenmişlerdi.

Saat 23.30'unda yine yaklaştılar. Alman piyadesi buz gibi suya girdi. Irmağın öbür yakasında da bir Amerikan istihkâm subayı fitili ateşledi.

Tahrip kalıpları ikinci kez patlamadı.

Tiger'lerle Panther'ler köprünün üzerine yayıldı. Savunma işini üzerlerine almış olan birkaç Amerikan askeri ilk saldırıya karşı koydu. Fakat sayıca çok az oldukları apaçıktı. Geri çekilmek için emir aldılar.

Köprübaşı emniyete alınır alınmaz genç bir Alman teğmeni olan Ernst Gottstein iki ağır makineli otosuyla yol boyunca keşfe çıkmak için emir aldı: Barrière-de-Champlon adlı önemli kavşağa kadar gidecekti.

Fakat Gottstein, yoldan gidecek yerde, tarlalara sapıp kestirmeden gidince, kavşağa daha çabuk ulaştı. Bir kahve gördü, elinde tabanca, içeriye daldı. Kahvenin içi yiyip içen Amerikan askerleriyle doluydu.

Alman subayını gören Amerikan askerlerinin çoğu pencerelerden atlayarak kaçtı. İki tanesi teslim oldu. Tek bir silâh atılmadı. Gottstein kazandığı zaferden pek sevinçliydi. Komutanına radyoyla şu mesajı gönderdi: *«Yol kavşağı düşmandan temizlenmiştir.»*

*
* *

Buna karşılık, daha kuzeyde SS generali Peiper, umutsuzca savaşıyordu. Stoumont yakınındaki tepelerde şimdi adamakıllı kuşatılmış olduğunu biliyordu. 20 kilometre doğuda bulunan

1'inci SS Zırhlı Birliği'nin kalıntısı, bir türlü Stavelot yönünde Amblève ırmağını geçemiyor; çok muhtaç olduğu yakıt, yiyecek ve cephane ikmalini Peiper'e ulaştıramıyordu.

Peiper, sabahtan beri üç ayrı yönden saldırıya uğramıştı. Amerikan birliklerinden biri Saint-Edouard sanatoryumuna doğru çıkan sarp yolda ilerleyebilmişti: Sanatoryumun yığın hâlindeki taş yapısı, şehrin kıyısında bir kale gibi yükselmekteydi.

Bodrumda iki rahiple başlıklarının büyük, beyaz kanatları sallanan rahibeler, korkudan tir tir titreyen ikiyüz veremli çocuğu yatıştırmaya çalışıyorlardı. Mermilerin patlayışları, ağır makinelilerin takırdıları arasında askerlerin bağırıp inledikleri işitiliyordu.

Rahip Hanlet çocuklara dua ettirdi. Peşinden ânî bir sessizlik oldu. Çocuklar durdu. Tek bir silâh sesi ve arkasından bir ıstırap çığlığı duyuldu. Sonra yine sessizlik. Bodrumdaki sinir gerginliği artık dayanılmaz hâle gelmişti.

Kapı «*küt*» diye açıldı, bir hafif makinelinin yaylım ateşi basamaklar üzerinde takırdadı.

Rahibelerle çocuklar:

— «Biz siviliz! Biz siviliz!» Diye bağırıştılar.

Tıknaz bir adam basamaklardan hantal hantal indi. Çocuklar ferahladı, ona doğru koşarak:

— «Sammy! Sammy!» Diye bağırdılar.

İçeriye giren başka Amerikalılar da, aynı coşkunlukla karşılandı. Sevinçten çılgına dönen çocukları yatıştırmak için, başrahibe dua okumak zorunda kaldı. Sonra savaşta ölen bütün Almanlar ve bütün Amerikalılar için de Tanrı'dan rahmet diledi.

Amerikalılar giriş katına yerleşti, papazlar da onlara sıcak su, kahve, çikolata getirdiler.

Bir piyade eri:

— «Bugün iyi anamız ağladı haaa!» Dedi.

Yüzü baruttan kapkara olmuş bir arkadaşı da onu doğruladı:

— «Eveeet! Ama Almanlar da iyi dayak yedi haaa! Yarın Stavelot'ya, Malmédy'ye doğru ileri... Sonra da ver elini Almanya!»

Birdenbire düşman tanklarının zorlu bir ateş açtıkları işitildi. Amerikalılar siperlenmeye çalışırken Almanlar da:

— «Heil Hitler!» Diye bağırarak bodruma saldırdılar. Amerikalıları sıraya dizip, üzerlerindeki, silâhlarını kırdılar.

Komutanları bir esirin kimlik kartını havaya kaldırarak:

— «*Ach so!* (Yaaa!)» Dedi. «Bir teğmen bile esir etmişiz!»

Otuziki Amerikalı, elleri başlarında, o yakındaki fırına götürüldü. Kolundan ağır yaralı birisi yattığı yerde kaldı. Rahibelerden biri yarayı bir sargı beziyle boğup sıkıştırarak kanı durdurmak için boşyere uğraşıyordu. Rahip Hanlet yaralıya son telkinleri yapmak için diz çöktü.

Yaralı gözlerini güçlükle papaza doğru çevirdi:

— «Teşekkür ederim. Ben Katolik değilim ama karım Katolik. Memnun olacaktır... Ölürsem.»

Bir Alman, yaralının dudakları arasına bir sigara sıkıştırarak yaktı. Amerikalı hafif bir gülümseyişle birkaç nefes çekti. Sigara onu azıcık güçlendirir gibi oldu. Sol eliyle cebinde bir şey-

ler araştırdı, papaza küçük bir parça çikolata uzatarak:

— «Alman arkadaş için,» dedi.

Alman askeri çikolatayı aldı, teşekkür için reşmî bir tavırla eğildi. Sonra papazın kulağına:

— «Aldım ama yiyemeyeceğim. Kan içinde çünkü!» Diye fısıldadı.

SAVAŞ BELİRLİ BİR HAL ALIYOR

21 Aralık 1944

12 Aralık sabahı cephe çok belirli bir biçim almıştı ve muazzam bir cebi andırıyordu.

Bradley'in savunduğu güneyde, çarpışmadan çok bekleyiş ve tehdit vardı. Fakat olabildiğine bir faaliyet hüküm sürüyordu. Patton'un 3'üncü Ordusu 30 kilometrelik bir cephe üzerinde hücuma geçmek için kuzeye doğru yol alıyordu. Kamyonlarla tanklar Lüksemburg sokaklarını titretiyor; Almanlar'ın nerdeyse geleceklerinden korkmuş olan halk da bunları alkışlıyordu.

Sokaklarda herkes:

— «Patton! Patton!» Diye bağırıyordu.

Bütün ordunun, işi başından aşkın tek adamı muhakkak Patton'du. Bir komuta postasından ötekine koşuyor; komutanlarına vargüçleriyle hücumda bulunmazlarsa görevlerinden atılacaklarını, rütbelerinin indirileceğini söyleyerek tehditler savuruyordu. Erlerin arasına karışıyor, onlarla gülüp şakalaşıyordu. Sedef kakmalı tabancası palaskasında, öteki de ceketinin içinde asılı olduğu hâlde, Jeep'le şeytan gibi oradan oraya koşuyordu.

Bir trafik tıkanıklığı yüzünden yavaşladıkları sırada, şoförlüğünü yapan çavuş ondan yana döndü:

— «Generalim,» dedi. «Hükümet ne diye bütün bu kurmay heyetleri için bu kadar para harcıyor sanki. 3'üncü Ordu'yu sizle ben tek başımıza yönetiyoruz ve kurmaylardan daha iyi iş görüyoruz!»

*
**

Belçika kışlasındaki komuta postasında, Bastogne garnizonunun komutanı, eski topçu McAuliffe durumun bir özetini yapıyordu.

Geceleyin 501'inci Paraşütçü Alayı 2 kilometre doğudaki zorlu hücumlara karşı durarak şehri kurtarmıştı. Lehr Zırhlı Tümeni'nin piyadelerinden meydana gelen ölü yığınları Amerikan hatları önüne yığılmış bulunmaktaydı şimdi. Otlakları çeviren dikenli tellere takılıp kaldıkları için, sıra hâlinde öldürülmüşlerdi.

Kuşatılmış olmak, McAuliffe'in cesaretini kırmıyordu. Zira, ancak olduğu yerde direneceğine göre, aslında bu onun işini daha da kolaylaştırıyordu.

Topçudan yana ise durum ne iyi, ne de kötüydü. Kendi bataryalarından ayrı olarak elinde 10'uncu Zırhlı Tümen'in topları, bunlara ek olarak geri çekildikleri sırada alıkonan birkaç topçu birliği vardı. Bunlar arasında Zencilerin kullandıkları uzun menzilli bir ağır top bataryası da bulunmaktaydı. Sabahleyin bütün topları dört yönde hangi hedef üzerine olursa olsun ateş etmeye hazır durumda mevzilerine yerleştirilmişlerdi. Fakat cephanenin çabuk bitmesi gibi bir tehlike vardı.

McAuliffe'in en iyi müttefiki Roberts'di tabiî. O dikenli komutanlık sorunu çözümlenip kişisel duygular da artık unutulmuştu ya, ikisi de sıkı işbirliği hâlinde çalışıyordu.

Roberts, topçu olan arkadaşına yalnız zırhlı kuvvetlerin kullanılış tarzı üzerinde öğütler vermekle kalmıyordu (bunu da her zamanki tok sözlülüğüyle yapmaktan geri durmuyordu ya); yedeklerin sorumluluğunu da o üzerine almıştı. Cherry ile Desobry'nin düşmandan kaçıp kurtulan sekiz tankıyla bir, onbeş hafif tank ve dört tank avcısıyla da başka bir birlik kurmuştu. Bunların her ikisi de tehdit altına düşecek kesimlere gönderilmek üzere hazır bekliyordu.

Roberts'in elinde ayrıca üçüncü bir saldırı gücü de vardı: Bunlar, onaltı tane zırhlı otoydu ki, herbirinde dört ağır makineli vardı. Bunlar da çabuk bir karşı saldırı için hemen harekete geçmeye hazır bir şekilde bekliyordu. Fakat generale bunlardan bile bile sözetmemişti. Eski bir asker olarak, elinde her zaman bir koz bulundurmaktan hoşlanıyordu.

⁂

Bastogne'u savunanların karşısına da Baron Hasso von Manteuffel, aşağı yukarı eşit kuvvetler dizmişti ki bunlar, 26'ncı Volksgrenadier Tümeni'yle Lehr Zırhlı Tümeni'nin bir alayı idi. Bastogne'un düşman elinde oluşunun kendi hareketlerini engellemek bakımından ne büyük bir tehlike yarattığını bilmekle beraber, Meuse nehri üzerine ilerleyişini geciktiremezdi.

O sabah Lehr Zırhlı Tümeni'nin iki başka alayı Bastogne'un ilerisinde saldırılarına devam ederek kuşatılan şehre gitmekte olan bir konvoyu olduğu gibi ele geçirmişlerdi. Ganimet de

güzeldi hani: 53 kamyonla 15 Jeep. Bu kolay zaferden sonra, Bayerlein'in önde giden Tiger tankları, Amerikan istihkâmcılarının çabucak kestikleri ağaç kütükleriyle yaptıkları bir engel önünde durmuştu.

Dehşetli kızan Manteuffel devriye kolunun komutasını kendisi ele almış, engelin çevresinden dolaşmış ve *«zorlu biçimde savunulan düşman toprağı»* olduğu sanılan bölgeye dalmıştı. Tek bir el ateş etmeden ve tek bir Amerikalı görmeden, böylece Bastogne'un batısındaki Saint-Hubert önlerine gelmişti.

*
* *

Alman 2'nci Zırhlı Tümeni Ortheuville köprüsünü aldıktan sonra şimdi kendi çekingenliği yüzünden hareketsiz kalmıştı.

Bir gece önce genç teğmen Ernst Gottstein tek başına Barrière-de-Champlon kahvesini ele geçirdikten sonra her önüne gelene yolun açık olduğunu söylemişti. Tümen şafak sökerken yola çıkmıştı ve hiçbir direnmeyle karşılaşmıyacağından emin bulunuyordu. 2 kilometre yol aldıktan sonra, tanklar derme çatma bir engelle karşılaştı. Hayâl kırıklığına uğrayan Almanlar geri döndü ve:

— «Önemli düşman kuvvetleri bizi durdurdu!» Diye haber verdiler.

Genç teğmen Gottstein tarlalara sapıp kestirmeden gittiği için engeli görememişti. Gösterdiği başarı için demir haç nişanı alacak yerde, şimdi öncü birliğin komutanıyla birlikte harp divanına verilmek tehlikesi karşısındaydı. Bu derme çatma engeli de topu topu yüz kadar inatçı Amerikan piyadesi tutuyordu.

*
* *

Şimdi Montgomery'nin komutası altında bulunan kuzey cephesinde, eski kasap Dietrich zayıf noktasını bulmak için Elsenborn sıra tepelerine karşı bir sıra vahşice saldırılara girişmişti.

Bu zayıf nokta herhalde Malmédy değildi: Orada, âdi piyadeler hâline giren eski «*Griffon*»-larının başında, Otto Skorzeny içler acısı bir başarısızlığa uğramıştı. 30'uncu Amerikan Tümeni'nce ezilince geri çekilme emri vermiş, Ligneuville'deki Moulin otelinde bulunan komuta postasına geri dönmüştü.

Otelci Peter Rupp, onun süklümpüklüm yaklaşmakta olduğunu gördü. Sonra korkunç bir patlama oldu. Duman dağılınca Rupp, Skorzeny'yi ellerini gözlerine kapamış, sendeler bir durumda gördü. Parmaklarının arasından kanlar sızıyordu. Büyük SS kendisine yardım etmek isteyen bir askeri eliyle iterek otele girdi.

Malmédy'nin biraz daha doğusundaki Bütgenbach'ta 12'nci SS Zırhlı Tümeni'nden beş Tiger tankı sabahleyin Amerikan hatlarını yarmayı başardı. Dietrich, bir saat süreyle aradığı zayıf noktayı bulduğunu sandı. Fakat gedik çok geçmeden kapatıldı, Alman tankları da birbiri ardınca alaşağı edildi. Elsenborn tahkimli hattı sıkı duruyor, Führer'in gözdesi sâdık Dietrich de yerinde saymaya devam ediyordu.

*
* *

O gün mareşal Montgomery'nin güçlü kişiliği etkisini kuzey cephesinin tümü üzerinde kendini hissettirmeye başladı. Monty'yi çok ihtiyatlı bulan Amerikan generalleri dışındaki Amerikan subaylarının çoğunluğu, kargaşalığa bir son vermek üzere bu usta askerin çağırılmış olduğunu bilmekten çok mutluydular. Amerikan piyadele-

rine gelince, yanında hiçbir muhafız olmadan onun kendi boy siperleri boyunca geçtiğini görerek yeniden cesaret buluyorlardı. Kırmızı beresi, paraşütçü ceketiyle o, gittiği her yerde herkese güven aşılıyordu.

Aynı zamanda kendi savunma plânını da hazırlamıştı. «*Şimşek*» takma adıyla anılan, Collins'in komutasındaki 7'nci Amerikan Kolordu'suna Alman çıkıntısının çevresinden dolaşıp düşmanla her türlü temastan bucak bucak kaçınarak Marche bölgesinde toplanmasını emretmişti. Saldırı yavaşlar yavaşlamaz Collins çıkıntının ucunda hücuma geçecekti.

***

Bununla birlikte Marche'ın 7 kilometre kuzeydoğusunda o sabah zorlu bir ateş açıldığı haber verilmişti. Manteuffel'in ordusundan general Krüger -ki güvenilir, fakat dinamizmden yoksun bir askerdi- 19 Aralık'ta Ourthe ırmağı üzerindeki Ortheuville köprüsünün önüne gelmiş; fakat köprüden geçmemeyi daha uygun bulmuştu: Çünkü, Amerikalılar'ın daha önce köprüyü havaya uçuracaklarından emin bulunuyordu. Oysa 20 Aralık akşamı 2'nci Alman Zırhlı Tümeni'ndeki arkadaşları, sapasağlam duran köprünün üzerinden geçiyorlardı. O arada da Krüger kuzeye doğru ilerliyordu.

Hotton doğrultusunda yaptığı yarma hareketi Amerikalılar'ı ağır bir tehdit altına sokmuştu. O kesimdeki 3'üncü Zırhlı Amerikan Tümeni'nin R Grubu'nun komutanı olan albay Howse, Almanlar'ı durduramazsa, Collins'le emrindeki 7'nci Kolordu, Montgomery'nin emirlerini hiçbir zaman yerine getiremeyecek ve karşı saldırı için mevzi alamayacaktı. Howse kuvvetlerini 400 as-

kerle 8 tanktan oluşan üç gruba bölmüş ve bunları Alman kollarının içlerine yandan sürmeye hazırlanıyordu. Onun için Hotton'un savunmasını elinde kalan askerlerle kendi üzerine aldı.

Yarbay Sam Hogan komutasında olup bir önceki akşam La Roche yakınında Almanlar'a rastlanmış olan savaş gruplarından biri, sabahleyin kuzeye doğru ilerliyordu.

Çok ileride iki Jeep gidiyordu. Hogan'ın binmiş olduğu ikinci Jeep'in radyo anteninde Teksas eyaletinin bayrağı dalgalanmaktaydı.

Ağır ağır konuşan Teksaslı Hogan bütün tümende ün kazanmıştı. Çıkarma gününden beri her zaman arabasının üzerinde doğduğu eyaletin tek yıldızlı bayrağını dalgalandırmıştı.

O sırada bir hendekten dışarıya bir asker fırladı, iki Jeep'i de durdurarak:

— «Oraya gidiyorsanız, muhakkak aklınızdan zorunuz var!» Dedi.

Hogan durgun sesiyle:

— «Belki öyle, ama yine de gideceğiz!» Diye cevap verdi.

— «Öyleyse, elinizi çabuk tutarsanız iyi edersiniz. Almanlar oradaki tepeden yolun üzerine elbombaları yağdırıyorlar.»

Hogan öndeki Jeep'e kuzeye doğru yoluna devam etmesi için eliyle işaret etti. Tankların tırtıl tekerlekleri yolu daha yeni bozmuşlardı ama birkaç kilometre boyunca hiçbir şey olmadı.

Derken Hogan birdenbire kendini bir başka Amerikan Jeep'iyle bir zırhlı otomobilin karşısında buldu. Yirmi kadar asker yolun üstünde durmuşlar, Amerikan ordusunun K tayınını kutulardan yiyorlardı. Onsekizi Alman'dı ama iki-

si Amerikalı'ya benziyordu. Hogan, Almanların esir olabileceklerini düşündü. Fakat teğmeni:

— «Bunların hepsi Alman, albayım,» diye fısıldadı.

Yol üzerindeki yirmi asker önce onlara şaşkın şaşkın baktılar, sonra silâhlarını almak için arabalarına koştular.

Hogan şoförüne:

— «Geri dön!» Diye emir verdi.

Tam o sırada Jeep'in motoru stop etti, Amerikalılar şarampolun içine atladılar. R.A.F.'nin (İngiliz Hava Kuvvetleri'nin) kürklü çizmelerini giymiş olan Hogan, tarlalar içinde onları güçlükle izledi, beri yandan da kurşunlar kulağının dibinden ıslık çalarak geçiyordu. Sonra derin bir çukurun içine düştü, orada da ötekilerle yeniden buluştu.

Hogan yine ağır ağır:

— «Atışları pek parlak değil,» dedi. «Şampiyonları bizim Jeep'leri yağma ediyor olmalılar.»

Jeep'te, Teksas'taki teyzesinin yolladığı meyveli bir pastayı bırakmıştı. Meyveler de alkole batırılmış bulunmaktaydı.

Askerler bir ağaç kümesinin içine girdiler, Almanlar da o yakınlardaki tarlaları araştırıyorlardı. Hogan bir sigara yakıp yere uzandı. Savaşırken ne kadar ciddiyse, dinlenirken de o kadar ciddiydi: Bu onun prensibiydi.

⁂

Öğle üzeri Stoumont köyünde öfkeli ve sabırsız bir SS, 25 kilometre güneydoğuda, Stavelot'ya yüksekten bakan yamaçlara yerleşmiş bir başka SS'le radyoyla konuşuyordu. Stoumont'-

daki asker; SS yarbayı Peiper'den başkası değildi ve:

— «Çok kötü durumdayız!» Diyordu.

Komutanı olduğu zırhlı grubun her yerle bağlantısı kesilmiş ve Amerikalılar onu, her yandan sıkıştırıyorlardı.

Peiper:

— «Otto'ya acele ihtiyacımız var. Otto olmadıkça hiçbir şey yapamayacağız.»

Stavelot'da kendisiyle konuşan SS de:

— «Elimizden geleni yaparız,» diye cevap verdi.

Peiper'in ikmâl-iaşesinden sorumlu olan, o idi. Fakat bu görevin başarıya ulaşmasına imkân ve ihtimâl yoktu. Tam oniki kez bir takviye birliği Stavelot'ya girip Stoumont yolunu yeniden açmak için uğraşmıştı. Hattâ kimi askerler yer yer donmuş olan Amblève ırmağının buzları üzerinde yürümeye kalkışmış, fakat hiçbiri karşı kıyıya ulaşamamıştı.

Şimdiyse Peiper'in elinde hiç Otto, yani yakıt, kalmamıştı. Irmağa benzin tenekeleri atılmıştı: Buz parçalarına rağmen bunlardan bazılarının akıntıyla Stoumont'a kadar inecekleri umulmuştu ama tam bir başarısızlıkla karşılaşılmıştı. Paraşütle de yakıt atılmış, fakat Peiper'in hatlarının içine ancak birkaç *container*(*) düşmüştü. Özellikle bir Alman tümgeneralinin inadı yüzünden, geri kalanlar Amerikalılar'ın hatları içinde yere inmişti. Peiper bulunduğu yerin konumunu tam tamına vermiş, fakat general:

(*) Paraşütle atılacak malzemenin içine konulduğu madenî sandık.

— «Nerede bulunduğunun kendisi farkında değil!» Demişti.

*
**

Stoumont'a karşı Amerikan saldırı plânı şöyleydi: Tankların desteklediği iki tabur, batıda hücuma geçecekti. Binbaşı McCown komutasındaki üçüncü tabur da kırlarda bir kavis çizdikten sonra doğuda yolu kesecekti.

McCown, öğleden sonra yolun üzerine engelini kurmuş, Stoumont'a geriden hücuma hazırlanıyordu. O yönden zorlu bir ateş sesinin geldiğini duyuyordu. Öbür iki Amerikan taburu daha önce harekete geçmiş olduklarından, Amerikalıların birbirleri üzerine karşılıklı ateş açmalarından korktu. McCown, savaşa alışık olmadığı için, kendi işini kendisinin görmesi gerektiğini düşünüyordu hep. Birlikte gelsinler diye iki asker seçti ve batıya doğru yolu ters yönde alarak kendi bulunduğu yeri tam tamına öteki iki tabura bildirmek istedi.

Üç kişi ağaçlık ve sarp bir yokuşu tırmandıkları sırada, bir hendekten bir Alman askeri fırladı. McCown otomatik tabancasıyla nişan alıp onu öldürdü. Bir dakika sonra aynı zamanda iki yönden üzerlerine ateş açılınca McCown'la iki arkadaşı yere kapandı.

Arkalarından bir ses:

— «*Kommen sie hier!* (Buraya gelin!)» Diye bağırdı.

McCown başını çevirdi. 50 metre kadar geride Almanlar sıraya dizilmiş, tüfeklerini onlara doğrultmuşlardı.

Birkaç dakika sonra McCown, Stoumont'un kenar mahallerindeki bir eve götürüldü. Peiper'-

in kendisi tarafından sorguya çekilip, sonra bir bodruma kapatıldı. Üzerine bir elektrik lâmbası yöneltilmişti. İri kıyım bir çavuş onun önünde sessiz sessiz Lüger hafif makinelisini doldurup doldurup boşaltıyordu.

Bunlar olup biterken, Stoumont muharebesi de son kertesine ulaşmış bulunuyordu. Sanatoryumun bodrumunda, rahip Hanlet diz çökmüş olan üç küçük kıza, ölmek üzere olanlara yapılan son dinsel hizmetleri yapıyordu. Patlayan mermilerin gürültüsü içinde, bu çocuklara acıması için Tanrı'ya yalvarıyordu.

Derken bir Amerikan tank avcısı 150 metre ileriye yerleşti ve oradan koca binayı metodlu bir tarzda bombardıman etmeye başladı. Attığı da boşa gitmiyordu. Atışı sanatoryomun müştemilâtından birinde saklanmış bir Amerikan askeri düzenliyordu. 250 mermi attı, duvarları tuzla buz etti.

Sonra bir mermi, giriş katındaki granite çarptı, bodruma sığınanların üzerine tavandan parçalar düşürdü. Çocuklar bağırıp çağrışarak, rahibelerin çevresine yığılmışlardı. Onların geniş kenarlı beyaz başlıkları da boyuna hopluyordu. Bir kısmı da gözleri korkudan faltaşı gibi açık, yerlere kapanmıştı.

Yaşlı rahip boyuna dua ediyor, çocuklarla birkaç büyüğe de sâkin olsunlar diye yalvarıyordu:

— «Günahlarınızı bağışlatma duasını okuyacağım,» diye bağırdı.

Herkes günahlarından ötürü pişmanlık getirdiğini söyleyerek tövbe etti. Sonra yaşlı papazın pes sesi Tanrı'nın affını dilemek üzere mermilerin sağıredici gürültülerini bastırarak yükseldi.

Duasını henüz bitirmişti ki korkunç bir gürül-

tü koptu. Bir mermi, bodrumun tavanını delmiş, her taraf buruk kokulu barut dumanlarıyla dolmuştu. Herkes dehşete kapılarak:

— «İmdat! İmdaaat! Bizler siviliz!» Diye bağırıştı.

Rahip Hanlet merdivene koştu. Bodrumu boşaltmak için iki tarafın savaşçılarından bir süre çarpışmayı durdurmalarını isteyecekti. Bir Alman askeri ne idüğü belirsiz bir şeyin kendisine doğru koştuğunu görünce, elindeki makineli tabancayla bir yaylım ateşi açtı. Hanlet sendeleye sendeleye bodruma indi. Hiçbir yerinden yara almadığını görünce pek şaşırdı:

— «Sâkin olun,» dedi. «Hiçbir kötülük yapılmayacak size, söz veriyorum bakın.»

Bodruma sığınanlar onun Almanlar'dan söz almış olduğunu düşünerek yatıştılar.

Ateş yavaşladı, sonra durdu. Çocuklar sâkinleşti. Mumlar yeniden yakıldı. Rahip Hanlet başını kaldırınca tavanı delmiş olan mermiyi gördü. Yarısı tavandan dışarıya çıkmış bulunuyordu... Ve patlamamıştı.

BİR ŞEHRİN ÖLÜMÜ

21 Aralık 1944

Geniş Alman cebine Saint-Vith yarımadasındaki Amerikan parmağı girmiş bulunuyordu.

Çıkıntının içindeki bu çıkıntı saldırıyı yavaşlatıyor, Alman Başkomutanlığı da ileri hareketin devamından önce bunun yokedilmesi gerektiğini biliyordu.

Onun için Nazi kuvvetleri olanca şiddetleriyle Saint-Vith üzerine çullanıyordu.

***

21 Aralık akşamı saatler süren kıyasıya çarpışmalardan sonra Saint-Vith'in doğusundaki savunma hattı iki noktada tehlikeli tarzda çöktü. 200 Alman tankıyla 10.000'e yakın Alman askeri bin kadar Amerikalı'yla bir avuç tank üzerine yükleniyordu.

Saat 17.15'te Alman havanları binbaşı Don Boyer'in kesiminde ormanları hallaç pamuğu gibi atıyordu. Binbaşı gittikçe artan karanlığın içinde birtakım gölgelerin geçtiklerini gördü, gruplarını teğmen Jamiel'in takımının bulunduğu kesime doğru süren düşman çavuşlarının öfkeli seslerini duydu.

Saat 17.35'te Boyer'in telefonu çaldı. B Bölüğünden teğmen Higgins konuşuyor:

— «Allah Allah, benim askerler boyuna ölüyorlar! Nerede kaldı bu tank avcıları yahu?» Diyordu.

Boyer o kesime komuta eden yarbayla bağlantı kurmaya çalıştı. Fakat telefon ve radyo ulaşımı kesikti. Yarbayın ast'larından birini bulabildi ve ona:

— «Gidip komuta postasından tank avcılarının hemen yardıma geçmesini isteyin de Alman tanklarını durdursunlar,» diye emir verdi.

Birkaç dakika sonra telefon yine çaldı. Bu sefer arayan da Jamiel'di:

— «Don, hemen takviyeye ihtiyacım var. Schönberg yolunu tutacak olan A Bölüğü'nden herifler ya alaşağı edildiler, ya da çekip gittiler. Karşımda iki Alman Panther tankı var, askerlerimi siperlerinde ördek vurur gibi avlıyor.»

Boyer'in elinde takviye olarak gönderebileceği hiç kimse yoktu. Saat 18.44'te Jamiel yine telefon etti ama bu sefer heyecanlıydı:

— «Bir Panther'i alaşağı ettik! Ötekiler de çekiliyor!» Dedi.

— «Aferin sana!»

Boyer omuzlarından bir yükün eksildiğini hissetti. Kesim komutanını bulabildi:

— «Hatlarımız sıkı duruyor,» dedi. «Birkaç Alman yarma yapabildi ama icabına bakıyoruz. Bu gece de tutunabileceğiz sanırım. Ama yarın sabah takviye almamız gerek.»

Saat 19.05'te siperinin yanıbaşında kapkara bir surat belirdi, yüzünü buruşturarak sözde gülümsedi. Bu, B Bölüğü'nden teğmen Higgins'di.

Boyer:

— «Durum daha iyi şimdi,» dedi. «Gecenin geçmesini rahat rahat beklemekten başka yapacak şey yok.»

Gözlüklerini silip miğferini düzeltti:

— «Gideyim de hatları bir denetliyeyim,» dedi.

Tam siperinden çıkacağı sırada korkunç bir patlama onu teğmeninin üzerine fırlattı. Roketler, topçu ateşi ve havan topları Boyer'in o zamana kadar hiç görmediği çok kötü bir baraj hâlinde hep birden ateşe başladılar.

— «Eeee, John,» dedi. «Geceyi rahat rahat geçirmek artık sözkonusu değil. Taburun komuta postasına git de onlara, buradaki durumun ne denli umutsuz olduğunu söyle. Bir başka hücuma daha karşı koyabileceğimizi sanmıyorum. Tanklara ve tank avcılarına ihtiyacımız var. Hemen ihtiyacımız var hem.»

Teğmen gider gitmez telefon bir daha çaldı. Arayan yine Jamiel'di:

— «Vay canına! Tepede iki tankları daha var!» Dedi.

Sesi heyecandan öylesine boğuktu ki Boyer onu zorla anlıyordu.

— «Herifler benim askerleri siperlerinin içinde ördek gibi teker teker avlıyor! Yolun öbür yanında da durum aynı. İyi ama Don, bunları durdurmak için bir şey yapılamaz mı? Acıyın bize!»

Don, 88'lik bir topun gürleyişini telefondan duydu.

Jamiel üç kısa patlamayı bastırmaya çalışarak:

— «Tanklardan biri tam benim komuta postasının yanıbaşında. Ben tüyüyorum!» Dedi.

Boyer'den birkaç yüz metre kuzeyde Jamiel ile bir çavuş ve üç er, komuta postası olarak kullandıkları evden çabucak çıkıp, ormanların içine kaçtı. Bütün o çevrede sağ kalan piyadeler de siperlerinden çıkıp geriye doğru kaçıyordu.

Tepenin üzerinde başka Alman tankları da göründü. Karanlığın içinden de birdenbire beş Amerikan tankı çıktı. Almanlar'ı aramak için her yana yayıldı. Önlerinde aydınlatıcı füzeler patladı. Gözleri kamaştığından rastgele tahmini olarak ilerledi ve tetikte olan düşman için mükemmel birer hedef teşkil edince birkaç dakika içinde de cayır cayır yanmaya başladı.

Jamiel ile çavuşu birliklerini toparlayamadıklarından Saint-Vith'e doğru koştular. Burada takviye bulacaklarını umuyorlardı. Komuta postasında bir istihkâm bölüğünü toplayarak yine cephenin yolunu tuttular. Eski mevzilerinin yakınında bir Alman tankı, sanki bütün cıvataları

lâçka olmuş gibi şıkırdayarak, üzerlerine saldırdı. Amerikan askerleri ormanlara sığındı. Başka tanklar da arkadan gelerek yolu ağır makinelilerle taradı. İstihkâm askerleri her yana dağıldı: Kimisi geriye, şaşıran kimisi de cepheye doğru koştu. Jamiel ile çavuşu bitkin bir hâlde, ikinci kez Saint-Vith'e döndü.

*
* *

Binbaşı Boyer kendi savunma hattının güney kanadı üzerinde koşuyordu. Bir teğmen komutasındaki bir takım görmüştü, hepsi birden gizlice geriye doğru gidiyordu. Onlara:

— «Nereye gitmek niyetindesiniz böyle?» Diye bağırdı.

Teğmen:

— «Geriye!» Diye cevap verdi.

— «Ne dedin?»

Boyer gözlüklerinin ardından kızgın bir öğretmen gibi ona bakıyordu. Tüfeğinin namlusunu kaldırıp teğmenin karnına gömdü:

— «Geriye dön, yoksa kurşunu yersin!» Dedi.

Teğmen:

— «Evet ama, binbaşım...» Diye itiraz edecek oldu. Fakat Boyer:

— «Altıya kadar sayıyorum, sonra ateş edeceğim. Biiir.. ikiiii...»

Bir çavuş:

— «Gelin teğmenim, binbaşının söylediğini yapmak gerek!» Dedi.

Takım yine mevzilerine doğru yola çıktı.

Boyer'in sağ kanadında B bölüğünün komutanı yüzbaşı Britton'un komuta postasını Almanlar sarmıştı. Bir Alman bazukası evi sarstı.

Almanlar'dan biri, bozuk bir İngilizceyle:

— «*Cumzieout!* (Dışarıya çıkın!)» Diye bağırdı.

Britton hafif kekemeydi:

— «Z-zor ç-çıkarım! N-ne ikram e-edersin bana? S-sen b-uraya g-gelsene!» Dedi.

Alman bazukası yine ateş edince, evdeki mobilyalar yanmaya başladı. Karanlıkta birkaç asker evden çıkıp gerideki tümseğin üzerine yerleşti, oradan zorlu bir ateş yağdırmaya başladı. Böylece korunan Britton'la evde son kalanlar da yavaşça dışarıya süzülüp, ormanların içine kaçtı.

*
**

Saat 20.00'de Bruce Clarke'ın savunma hatları üç yerde delinmişti. Tanklarla kumbaracılar kalın bir kar perdesinin ardında Saint-Vith'e doğru ilerliyordu.

Teğmen Jamiel'le çavuşu zorlu bir topçu ateşi altında şehre ulaştılar. Gözlerinin feri dahi kalmamış olan askerlerle dolu kamyonlar çöküp çukurlaşmış sokaklarda yan yatarak güneye ve batıya doğru yola çıkıyordu.

Bir yarbay Jamiel'i durdurup ona, piyade yüklü bir tank avcısıyla geri dönüp gediklerden birini kapamaya çalışması için emir verdi. Teğmenle çavuşu bir arabaya atlayıp kar fırtınası içinde kuzeydoğuya doğru ilerledi.

Yüzbaşı Britton da Saint-Vith'e girdi. Albayını aradı. Sol yanında büyük bir ışık gördü, bir tank avcısı ateş aldı. Denizanaları gibi dalgalanan paraşütlere asılı aydınlatıcı füzeler yavaş yavaş yere iniyordu.

Ateşin ortasında kalan Britton kendini bir

dükkândan içeriye attı. Anormal ışık içinde yüzleri solgun gözüken şaşkın Amerikan askerleri, sokakta koşuşuyorlardı. Britton albayının geri çekilen askerleri durdurmak için bir evden dışarıya fırladığını gördü. Amerikalılar kadar şaşkın olan Alman piyadeleri de hem sığınacak yer hem hedef arayarak, koşa koşa şehrin sokaklarından aşağıya ilerledi:

Britton albayına doğru ilerledi:

— «N-ne y-yapmamı i-istiyorsunuz?» Diye kekeliyerek sordu.

— «Askerlerini batıya doğru götür. Şehrin bir kilometre ötesinde yeni bir savunma hattı kuracağız. Yolun açık olsun!»

Saat 20.05'te Boyer, hâlâ Saint-Vith'in doğusundaki mevziindeydi. Schönberg yolu üzerinde ağır tankların şıkırtılarını, gıcırtılarını duydu, üzerlerine hemen ağır makineli ve havan toplarıyla ateş açtı. Tankların peşinden koşan kara gölgeler ya yere düştüler, ya da geriye doğru gittiler. Boyer: «*Ben piyadeyi durdurursam bir başkası da tanklarla uğraşabilir,*» diye düşündü. Zırhlı topçunun ilerideki gözlemcisini telefonla aradı:

— «Mike,» diye bağırdı. «Bana Schönberg yolu üzerinde verebileceğin kadarını ver!»

İki dakikaya bile kalmadan mermiler başının üzerinde havayı yırtarak yolun üzerinde patladı. Fakat Alman tankları ilerlemeye devam ediyordu. Tanksavar toplarıyla bazukaları kullananlar on, onbeş dakikadan fazla dayanamıyorlardı. Bir ekip ölür ölmez yerine hemen bir başkası geçiyor. Boyer kendini gerçek bir cellât rolünde hissediyordu. Hemen bölüğe telefon etti:

— «Yol boyundaki askerlerden ölenlerin ye-

rine başkalarını göndermeyin artık. Bu, çok pahalıya maloluyor, bir işe de yaramıyor,» dedi.

Bir Alman tankı var hızıyla Boyer'in önünde ilerledi: Tank şoförünün sanki karanlıkta önünü görüyormuş gibi bir hâli vardı. Herhalde gözünde kızılaltı ışınlı gözlükler olmalıydı.

Saat 21.30'da batıdan gelen beş Amerikan tankı ağır ağır ilerleyerek Boyer'in önünden geçti. Bunlar, Schönberg yolunu kesmek için çavuş Blair'in komutasında gönderilen son yedeklerdi. Blair tanklarını tepeyi aşacak herhangi bir Alman tankına ateş edecek tarzda sıraladı. Biraz sonra Panther ve Tiger tankları tepenin doruğunda göründü. Fakat Amerikalılar ateş açmaya vakit bulamadan Almanlar çok hızlı aydınlatıcı füzeler attılar. Bunların patlayarak saçtığı kuvvetli ışık, Blair'in askerlerinin gözlerini kamaştırarak, tankları aydınlattı.

Çarpışma çok kıyasıya, fakat eşitsiz oldu: Çünkü Amerikalılar görmeden ateş ediyorlardı. Blair bir Tiger'i görebildi, üzerine doğru ilerleyerek ateş etti. İsabet alan Tiger öfkeli bir yırtıcı hayvan gibi Blair'den yana döndü ve var hızıyla hafif tankın üzerine çullandı. Çarpmanın şiddeti yüzünden Amerikan tankı devrilerek patladı. Tankın gerisi açılınca Blair delikten dışarıya çıktı. Onbir asker daha alevler içindeki araçlarından çıkmayı başardı. Blair onları toparlayıp, batıya doğru yola koyuldu.

Vielsalm'daki komuta postasında, general Hasbrouck cephedeki olayları derleyip toparlamaya çalışıyordu. Saint-Vith'i terketmekte olduklarını, Clarke'ın da şehrin gerisinde, kavis biçimi yeni bir savunma hattı kurduğunu biliyordu.

Neyse ki, at nalı biçimindeki cephenin güney

kolu iyi dayanıyordu. O da çökerse herkes arkadan kuşatılıp esir düşecekti.

Güneydeki birliklere şu emri gönderdi:

«Düşmanı geciktirin,» sonra Gouvy yönünde geri çekilin. Yalnız Beho ile Bovigny'de sımsıkı tutunun, bu yol bize çok lâzım.»

***

Saint-Vith'ten biraz uzakta, kuşatmanın uzun sürdüğüne öfkelenen Baron von Manteuffel, tümen komutanlarına şehri çiğneyip batıya doğru yollarına devam etmeleri için emirler yağdırıyordu. Saint-Vith'i savunanların gösterdikleri beklenmedik direnişi elinde olmadan, hayranlıkla seyrediyordu. Özellikle bir topçu birliği ortalığı kasıp kavurmuştu. *«Fakat hepsinden kötüsü, şehrin doğusundaki kenar mahalleleri savunan şu bir avuç İngiliz,»* diye düşünüyordu.

***

Bu sözde *«İngiliz»* olan oyun bozanlar her cinsten Amerikan piyadelerinden başkaları değildi. Direnme hatları da çökmeye başlıyordu. 1.142 askerden kala kala 269 kişi kalmıştı. Sağ kalanlardan birkaçı arkaya doğru sıvışıyordu. Fakat yüzbaşı Anstey ile binbaşı Boyer'in askerleri mevzilerinden çıkmamışlardı.

Saat 22.50'de Boyer'in sol kanadını tutmakta olan Anstey, bölüğün Saint-Vith'deki komuta postasında kalan başçavuşundan bir radyo mesajı aldı. Başçavuş:

— «Yüzbaşım, ev yanıyor. Gidip şehir dışında bir yere yerleşemez miyim acaba?» Diye soruyordu.

— «Git bakalım!»

— «Yüzbaşım, biliyorsunuz ya, sol kanadımız han kapısı gibi açık, sağ kanadımızın da ondan kalır yeri yok.»

Anstey alaylı alaylı:

— «Verdiğin habere teşekkürler,» dedi. «Ama biz şimdi fiilen Alman Ordusu'nun ardçıları durumundayız.»

Yine o sırada Boyer askerleriyle tartışma hâlindeydi. Kendisinin dışında herkes için durum umutsuzdu.

— «General Clarke bize emir vermedikçe buradan gitmeyeceğiz,» dedi.

Clarke'a bir mesaj karalayarak topçu birliğinin muhabere araçlarıyla gönderdi: *«Gerimizdeki yollar kesildi. Şehirde en azından sekiz tankla piyadeler var. Emirleriniz nedir?»*

Clarke hemen denecek kadar çabuk cevap verdi. Boyer üç birliğinin komutanlarını çağırarak yüzlerine baktı, ne cevap vereceklerini biliyordu. Sonra, onlara Clarke'ın emirlerini okudu:

— «Toparlanın ve elinizden geldiği kadar çok araç kurtarın. Saint-Vith yönünde saldırıya geçin. Yeni savunma hattı şehrin batısında.»

Higgins:

— «İyi ama benim askerler saldıracak hâlde değil!» Diye itiraz etti.

İkinci komutan:

— «Benimkiler zaten bu işten bıktılar,» dedi.

Üçüncüsü:

— «Benimkiler de öyle,» diye ekledi.

Boyer içini çekerek:

— «Biliyorum, biliyorum!» Dedi.

Çok yorgun olduğundan tartışacak hâli yoktu, üstelik de onlar gibi düşünüyordu. Canları-

nı kurtarmaları onlar için en büyük mutluluktu. Fakat emirler kesindi: «*Hücum ederek gerileyin,*» diyordu.

Bir teğmen:

— «Benim dört ağır yaralım var, taşınmaları imkânsız. Bir sıhhiye eri onlarla kalmak için gönüllü. Sabahleyin Alman sıhhiyecilerine esir düşmeye çalışacak.»

Boyer böyle şeylerden hoşlanmıyordu ama yapacak başka hiçbir şey yoktu:

— «Sıhhiye erine söyle, teslim olmak için öğleden sonrayı beklesin. Bizim iyice hırpaladığımız ileri birliklere düşerse işleri dumandır.»

Saatine baktı. 23.10 olmuştu.

— «Bir saate kadar hareket ediyoruz,» dedi.

Kimisi «*çok geç,*» kimisi «*çok erken*» dedi.

Boyer sert sert onların sözünü kesti:

— «Yeter! Bir saate kadar hareket ediyoruz, işte o kadar!»

Birisi sordu:

— «Aldığımız dört esiri ne yapacağız. Gebertelim gitsin şu keratalları.»

Boyer olmaz anlamında başını salladı:

— «Esir olmadıkça Almanlar'a istediğinizi yapabilirsiniz ama sonra kimse el süremez onlara! Eldiven giydirin de elleri donmasın, sonra da bağlayın. Ötekiler yarın gelip bulurlar.»

— «Onları öldürsek daha iyi ederiz.»

Boyer aldırmadı. Higgins'ten yana döndü:

— «Gel bakalım,» dedi. «Sağa doğru kendimize bir yol bulalım da emirleri onlara da ulaştıralım.»

Boyer siperinden çıkıp güneye doğru gitti. Saat 23.15'ti.

Turuncu renkte, koskocaman bir alev, karların kalın perdesini aydınlatıyordu. Bu, cayır cayır yanan Saint-Vith'di.

*
* *

Saint-Vith'in on kilometre kadar batısındaki yeni komuta postasında, gözleri uykusuzluktan kıpkırmızı olduğu hâlde, general Bruce Clarke dağılan kuvvetlerini toparlamaya uğraşıyordu. Saint-Vith'ten kaçıp kurtulan piyadelerle tanklar, yamaçlardaki mevzilere yerleştirilmişti. Aşçılar, ekmekçiler, yazıcılar da dahil, eldeki bütün askerler bu yeni savunma hattında görev almıştı.

Clarke, yerleştiği küçük otelde bir kapının ardında kalın ve ısrarlı bir ses duydu:

— «General Clarke'tan başkasını görmek istemiyorum,» diyordu.

Yaver cevap verdi:

— «General meşgul, kendisini göremezsin!»

Clarke kapıya gitti. Kar, lâpa lâpa yağıyordu. Kapının önünde saçı sakalına karışmış, gözleri kan çanağına dönmüş bir çavuş duruyordu. Öylesine yorgundu ki, Clarke'ı görünce bacaklarının üzerinde sallana sallana ilerledi:

— «Generalim,» dedi. «B bölüğünün geri çekilmesi için bana emir verdiğinizi sizin şahsen doğrulamanızı istiyorum. Ben ve askerlerim arasında anlaşmazlık var. Onun için bu emrin sizden çıktığına emin olmak istiyorum.»

— «Evet, çavuş, geri çekilme emrini ben kendim verdim. Almanlar gerinizdeler, benimse burada size ihtiyacım var!»

— «Tamam, oldu generalim. Ben de bunu öğrenmek istiyordum.»

Sonra uzaklaştı. Askerleri de biraz ileride onu bekliyordu. Bunlar askerden ziyade, yüzleri çamurla, barutla, kanla kaplı, gözlerinin yerinde iri karanlık delikler bulunan kırk kadar hayâletti sanki.

Clarke'ın yüreği burkuldu. kendisini zorlayarak şöyle dedi onlara:

— «Sokaktan ileriye doğru giderseniz bir subay bulacaksınız. O, sizi yeni mevziinize götürür.»

Yeni yağan kardan aklaşmış yolun üzerinde onların hantal hantal uzaklaşışlarını seyretti.

*
**

Saint-Vith'in 1.500 metre kadar kuzeyinde, beş Amerikan tankı bir tarlada bekliyordu. Mürettebat da bunların çevresinde toplanmış, homurdanıyor. Kar, tankları ve askerlerin miğferlerini gizlemişti.

Güney yönünde aydınlatıcı füzeler patladı. Kara gölgeler, ellerinde tüfeklerle Saint-Vith'e doğru ilerliyordu. Yaklaştılar ve tankların on metre kadar yakınından geçtiler. Bunlar Almanlardı.

Çavuş Hancock bir başka tank şefine yaklaşarak:

— «Tüyelim buradan,» diye fısıldadı.

Öteki cevap verdi:

— «İyi ama, bizi geriye çağırmadılar ki daha. *'Geri çekilmek için emir almadıkça hiçbir yere kımıldamayın'* dediler.»

Hancock radyo kullanmamak için verilen emri dinlememeye karar verdi. Yavaşça tankına girerek vericisini açtı:

— «Charley Yedi'den Charley Bir'e. Gittiniz mi, gittinizse neredesiniz?»

Bir sessizlik, sonra bir cızırtı oldu, peşinden:

— «Charley Bir'den Charley Yedi'ye. Saint-Vith'ten güneye doğru ayrılıyoruz. Teması kesin ve gelip şehrin güneyinde bizi bulun!» Diye cevap geldi.

Hancock bir küfür savurdu. Onları unutmuşlardı tabiî.

Beş tank yavaş yavaş ve ihtiyatla yola çıktı. Birinci tankın kulesinde ayakta duran Hancock, onlar yaklaştıkça büyüyüp genişleyen turuncu bir aydınlığa bakıyordu. Saint-Vith'te evler, tanklar ve zırhlı arabalar yanıyordu. Kar da can çekişen şehri gerçeküstü kalın bir örtüyle örtüyordu.

Hancock tankın sürücüsüne bağırdı:

— «Haydi bakalım, sonuna kadar bas gaza!»

Beş tank peşpeşe anacaddeden geçti, bir yandan da çevrelerine ateş ediyordu.

Şehrin orta yerinde, ateş alan bir zırhlı araba yolu kapamıştı. Sürücü durarak Hancock'a:

— «Sağdan mı geçeyim, soldan mı?» Diye sordu.

— «Hızla soldan git.»

Birsürü Amerikan piyadesi yıkıntılardan fırlayarak sinekler gibi beş tankın üzerini kapladı. Hancock'un yanında iki saat önce esir ettiği iki Alman vardı. Ateşler içinde yanan şehirden uzaklaşmak için Amerikalılar kadar sabırsızlanan esirler sıkıştı, yeni gelenlerin öndeki ve arkadaki sahanlıklara binmelerine yardım etti. Hancock'un tankı sağa kıvrıldı, geçmek için yeterince yer olmadığından, büyük bir demir gürültüsü

içinde zırhlı arabanın kalıntılarını ezdi. Kol yine yola düzüldü.

Alman kumbaracıları yıkıntılar arasından çıkarak ateş açtı. Hancock on kadar Amerikan piyadesinin asıldıkları ön topunu kullanamıyordu. Evleri ağır makineliyle taradı, kumbaracılar kaçtı.

Tanklar, şehirden saatte 20 kilometre hızla geçip sonra güneye doğru saptı. Arkalarında, bir kâbusta cehennemin yansımasını andıran Saint-Vith'in korkunç alevlerini bırakıyordu.

Silâh sesleri ve ağır makineli takırdıları uzaklarda kalıp azalmaya başladı. Amerikan piyadelerinden biri, şu ünlü Noel şarkısını söylemeye koyuldu:

Silent night, holy night,
All is calm, all is bright
(Sessiz gece, kutsal gece,
Her şey sâkin, her şey parlak.)

Başka sesler de yükseldi, çok geçmeden herkes şarkı söylemeye başladı. İki Alman da kendi dillerinde ötekilere katıldılar:

Nur das traute, hochheilige Paar.
(En yüce, en kutsal Çift.) (*)

Hancock ailesini düşündü. Yedi kardeşinden beşi savaştaydı. Onların da kendisi kadar emniyette olacaklarını umuyordu.

Schlaf in himmlischer Ruh,
Sleep in heavenly peace.
(Tanrısal bir huzur içinde uyu.)

(*) **Çift: Meryem Ana ile eşi Aziz Joseph kastediliyor -Çeviren-.**

Noel şarkısı bitmişti. Tırtıl tekerleklerinin şıkırtısını karın azalttığı tanklar, gecenin içinde kayboldu.

Ölü şehir Saint-Vith'te artık hiçbir saat geceyarısını çalamazdı.

Üçüncü Bölüm

KASVETLİ NOEL

TAKVİYELİ YUMRU

22 Aralık 1922

22 Aralık'ta, «*Ren Nöbetçisi*» saldırısı hızlanmaya başlıyordu. Hattâ iki engel olmasaydı gidiş daha da hızlı olacaktı.

Alman selinin çevrelediği alanın ortasındaki Bastogne adası Manteuffel'i bu şehrin güneyinden ve kuzeyinden dolaşmak zorunda bırakarak onun hareketlerini köstekliyordu. Saint-Vith'in batısında çarçabuk kuruluveren at nalı biçimindeki savunma hattının meydana getirdiği yarımadaya gelince, o da adaya dönüşmek tehlikesi karşısındaydı: Çünkü, kendisini Amerikan kuvvetlerinin geri kalanına bağlayan berzah, saatten saate boyuna daralıyordu.

*
**

Binbaşı Boyer ve elinde kalan yüz asker, şimdi Saint-Vith'in doğusunda, Almanlar tarafından iyice kuşatılmıştı. Boyer şu emri verdi:

— «Beşli gruplara bölünün. Düşman mevzilerinin içine sızın ve yalnız geceleri yol alın!»

Boyer bitkin ve umutsuz bir hâldeydi. Pusulayla bulundukları yeri tespit ettikten sonra, gruplar çabucak kurulup gözden kayboldu. Boyer dürbününü teğmen Higgins'e uzatarak:

— «Al bunu,» dedi. «Benden çok senin işine yarar.»

Higgins:

— «Siz kimlerle gidiyorsunuz binbaşım?» Diye sordu.

— «Seninle!»

Beş kişi dizlerine kadar kara gömülerek güneye doğru ilerleyerek güçlükle yola çıktı. Gökyüzü doğu yönünde kirli kurşunî bir renkle aydınlanıyordu. Tanyerinin ilk ışıklarıyla birlikte silâh atışları sessizliği yırttı: Almanlar Saint-Vith muharebesinden son sağ kalanları da esir etmeye başlıyordu.

Beş kişilik grup bir bahçeyi çevreleyen alçak bir duvara ulaştı. Aşağıdan büyük bir yol geçiyordu. Boyer yanındaki dört kişiye duvarın ardında gizlenmelerini söyledi. Yolun öbür kıyısına geçmek için geceyi bekleyeceklerdi.

Bir asker sabırsızlanarak, sürüne sürüne ilerledi.

Boyer:

— «Dur!» Diye fısıldadı.

Fakat iş işten geçmişti. Bir taş yerinden kopup, yolun üzerine düştü. Hemencecik de aşağıdan İngilizce olarak:

— «Teslim olun! Kuşatıldınız!» Diye bağırıldığını işittiler.

Kısa bir sessizlikten sonra aşağıdaki devam etti:

— «Teslim olmazsanız havan topuyla ateş edeceğim!»

Boyer çabucak ötekilerle konuştu:

— «Kendimizi savunmayı deneyebiliriz belki,» dedi.

Arkadaşları:

— «İntihar olur bu!» Diye itiraz etti.

Boyer içini çekti. Cesaretini kaybetmişti ama yine de meydan okuyan bir tavırla ayağa kalkmayı başardı. Bir Alman çavuşu yola inmesini emretti.

Amerikalılar yaya olarak doğu yönünde yola çıkarıldı. Kendilerine güvenen taze kuvvetlerle dolu Alman kamyonları, bitmez tükenmez bir dalga hâlinde onlarla karşılaşıyordu.

Boyer'in muhafızı ona yakınlık göstererek gülümsüyordu:

— «Savaş bu!» Dedi. «Yarın da ben esir düşerim belki!»

Onları küçük bir otele götürdüler. Kapının önünde ellerinde hafif makineli bulunan dört nöbetçi vardı. Birtakım seslerin uğultusu işitildi, sonra bir muhafız:

— «Mareşal von Rundstedt geliyor!» Diye fısıldadı.

Az sonra otelin önünde bir otomobil durdu. İçi kürklü gri bir kaput giymiş genç bir albay arabadan indi. Yüzü buruşuk, yaşlı bir subay da onun yanına geldi. Topuklar takırdadı, askerler esas duruşa geçti.

Yaşlı subay salona girdi, aldırmaz gözlerle Boyer'e baktı. Boyer Rundstedt'i tanıdı.

Boyer duvara dayalı duran bir otomatik tabancayla kendisi arasındaki mesafeyi bakışıyla ölçtü. «*Acaba bunu kapıp mareşale ateş edecek kadar zaman bulabilir miyim?*» Diye düşündü. Fakat bu, saçma bir düşünceydi. Onu öldürürse o bölgedeki bütün Amerikalı esirler de misilleme olsun diye toptan öldürüleceklerdi belki.

Rundstedt genç albaya dönüp, sert bir tavırla:

— «Nereden buldun bu hırpani nöbetçileri?» Diye sordu.

— «Bütün gece savaştılar da, mareşalim.»

— «Ayıp yahu! Şunlara bak!»

Rundstedt olduğu yerde dönüp dışarıya çıktı. Albay da bir binbaşıyı azarladıktan sonra çıktı. Binbaşı sert sert bir teğmene çıkıştı. Birkaç dakika sonra da bir onbaşı hırpanî nöbetçilere küfürler yağdırıyordu.

Boyer beş günden beri ilk kez gülümsedi: Bu dünyanın bütün ordularında oynanan hep aynı komedyaydı.

*
* *

Kuzeydoğuda, Peiper'le askerleri sahtiyan derisi gibi saatten saate büzülen bir alan üzerinde umutsuzca savaşıyordu. Almanlar'ın elinde topu topu iki dağ köyü, La Gleize ile Stoumont kalmıştı. Eğer Peiper bu sonuncu köydeki, bir kale gibi yükselen Saint-Edouard sanatoryumunu kaybederse, La Gleize'deki son dayanak noktasına geri dönmekten başka yapacağı şey kalmayacaktı.

Bina artık boş bir kabuktan başka şey değildi. Sherman tanklarıyla, tanksavar toplarıyla ve birkaç kilometre batıdaki 155'lik bir topla dövüldüğünden damı çökmüş, delikdeşik duvarları sallanmaya başlamıştı. Fakat Peiper'in askerleri teslim olmak istemiyorlardı.

Bodrumda ikiyüz çocuk, rahibe, papaz ve mülteci uyumaya çalışıyordu. Ateş kesik kesik devam ediyor; sanki öğleden sonraki korkunç bombardımanı izleyen bu bir ölçüde sâkinlik, huzur getiriyordu.

SS'ler bitkin hâlde mutfaktan bodruma indi. Komutanları rahip Hanlet'ye kederli kederli:

— «Takviyeler gelmedi,» dedi.

Sonra yine güçlükle merdivenden çıktılar.

Birkaç dakika geçince bir Amerikan tankı kuzeyden ateş etmeye başladı. SS'ler hem şaşırdı, hem hayâl kırıklığına uğradı. Onlara göre o yönde sarp ormanlıklardan başka şey yoktu. Çünkü, Amerikan piyadelerinin ağaç kütüklerini yanyana getirerek sanatoryoma yüksekten bakan bir tepeye kadar gizlice bir yol yaptıklarından habersizdi.

Amerikan tanklarının ateşi altında, bina sendeledi. Bodrumun tavanı her patlayışta çökme tehlikesi geçirerek titriyordu. Mülteciler üst katta Almanlar'ın hole yerleştirdikleri topun düzenli olarak her on dakikada bir ateş ettiğini duyuyorlardı. Sonra acayip bir sessizlik oldu.

Sağ kalan yirmi SS binadan dışarıya süzülmüş La Gleize köyüne gitmeye çalışıyordu.

*
**

Bu küçük köyün bir bodrumunda, bir Amerikalı *Obersturmbannführer* Peiper'le harıl harıl bir şeyler konuşuyordu. Şafak neredeyse sökecekti, onlar da geceyarısından beri konuşuyorlardı böyle.

Yeni esir düşen binbaşı McCown, kaçarsa Alman saldırısının ne genişlikte olduğunu öğrenmek istiyordu. Son Nazi başarılarını kendisine anlatsın diye Peiper'i pohpohlamaktaydı.

Peiper gayet düzgün bir İngilizceyle:

— «Savaşı kaybedemeyiz,» diyordu. «Himmler'in yeni yedek ordusunda o kadar çok tümen var ki, haberalma servisleriniz *'nereden buldu bunları?'* Diye kendi kendilerine soracaklar.»

McCown hiç cevap vermedi. Ateşli bir Nazi olduğunu söyleyen ve bununla övünen bu adamla

yaptığı uzun konuşma yüzünden âdeta büyülenmişti. Karşısında nâzik, hattâ biraz da şakacı yanı olan bir kimse bulunca şaşırmıştı. Nasıl olurdu da böyle akıllı, kültürlü bir adam Nazi olabilirdi?

— «Evet, birçok yanlışlar yaptık, bunu biliyorum. Ama Hitler'in yaptığı bütün iyilikleri de düşünün. Sizin için savaşarak komünist tehlikesini önledik. Ya Führer'in birleşmiş ve daha verimli bir Avrupa kurma fikrine ne dersiniz? Bunun ne büyük iyilikler getirebileceğini görmüyor musunuz? Avrupa'da en iyi ne varsa alıkoyacağız, kötü ne varsa yokedeceğiz.»

Bir ara susup sonra yine devam etti:

— «Almanlar Rusya'ya ilk kez girdiklerinde nasıl hararetle karşılandıklarını Amerikalılar bilmiyor. Milyonlarca Fransız, Belçikalı, Hollandalı, Norveçli ve Finli bu *'Birleşmiş Avrupa'* fikrine nasıl tutkuyla katıldılar bilseniz!»

McCown lâkırdıyı savaş esirleri sorununa getirdi. Çünkü, Peiper'in La Gleize'de alıkoyduğu 131 Amerikalı'nın durumundan kaygılanıyordu. Rus esirlerine uygulanan acımasız davranışlardan sözetti.

Peiper gülümsedi:

— «İmkân olsa da sizi Doğu cephesine götürsem. Savaş kanunlarını niçin çiğnemek zorunda kaldığımızı o zaman anlardınız. Ruslar, Cenevre Anlaşması'nın ne olduğunu bilmiyor. Bunu günün birinde siz kendiniz de anlarsınız belki. Ve o zaman Batı cephesindeki davranışımızın çok dürüst olduğunu kabul edersiniz.»

Bu güven verici sözlere rağmen McCown, Stavelot'daki, Baugnez'deki toptan öldürmeleri hatırlattı ona:

— «Yarbay Peiper,» dedi. «Savaş kanunlarına daima saygı göstereceğinizi temin eder misiniz bana?»

Peiper resmî bir tavırla:

— «Bunun için size söz veriyorum!» Dedi.

⁂

Stoumont sanatoryomunun bodrumundaki mülteciler, ateşin yeniden başlaması üzerine kısa uykularından uyanmışlar, telâşlanıyorlardı. İki papazla başrahibe durumun çekilmez olduğu sonucuna vardılar. Sarsak tavan her an çökebilir, herkesi ezebilirdi.

Rahibeler çocukları uyandırdılar:

— «İçinizde isteyen varsa son dinî telkinlerden yararlanabilir,» dediler. Çocuklar duaya başladı, sonra papazlar bir şilteden ötekine giderek gerekli dinî telkinleri yaptılar.

Mumların titrek ışıkları altında her çocuk kendi eşyasını paket hâlinde sarıp sarmaladı. Sonra ortalık yatıştı. Aradan birkaç dakika geçince zorlu bir baraj ateşi başladı, binanın kalıntılarını titretti.

Üst katta kirişler yıkılırken boğuk gümbürtüler duyuluyordu. Darbeler altında çatırdayan tavanın deliklerinden, çatlaklarından aşağıya toz toprak, moloz dökülüyordu.

Bodrumdakiler bir perdeyle bir sofra örtüsünü çabucak beyaz bir bayrak hâline getirdiler. Dizinden hafif yaralı bir Amerikan askeri bunu alıp, topallaya topallaya merdivenden çıktı. Az sonra bir köylü bodruma indi, heyecanla bağırdı:

— «Askerler müzakereci olarak iki rahibeyle iki sivil istiyorlar!»

Birisi sordu:

— «Bunlar Alman mı, yoksa Amerikalı mı?»

Gelen adam:

— «Bilmiyorum!» Dedi.

Ufak tefek bir rahibe, başlığının acayip acayip sallanan iki kanadıyla çabucak basamakları tırmandı, peşinden de Stoumont'da oturan iki kişi gitti. Birkaç dakika süren kaygılı bekleyiş, âdeta dayanılmaz bir hâl aldı.

Sonra bodrumun kapısı açıldı. Eşikte bir Amerikalı subay duruyordu. Dehşet içindeki çocuklara bakarak:

— «Birkaç dakika içinde hepiniz gidebileceksiniz,» dedi.

Savaşın izlerini taşıyan yüzünde, güven verici bir gülümseyiş belirdi.

İki sıhhiye eri gelerek kendisine iki gece evvel son dinî telkinler yapılmış olan Amerikan askerini alıp götürdüler. Sevinçten deli gibiydi; boyuna:

— «Herkes hapı yuttum sanıyordu!» Diyordu.

Sonra çocuklar gevezelik ederek, ağlaşarak ya da sevinçten susarak, rahip Hanlet'nin yönetiminde dışarıya çıktılar.

Papaz karşısına çıkan manzarayı görünce altüst oldu: Kirişler her yönde birbirine girmiş, duvarlarda delikler açılmıştı. Mihrap sapasağlamdı ama küçük kilise bir kırık heykeller yığını hâlindeydi.

Sonra bir düzine kadar ölünün üzerinden aştı: Alman ya da Amerikalıydı bunlar; çömelmiş, diz çökmüş yahut sırtüstü yatmışlardı. Uyuyormuş gibi ağızları açıktı ama hepsi kanrevan içindeydi. Ölen askerlerin başında durup: «*Sen ki bizleri kurtardın, ey Ulu Tanrı, burada savaşarak*

ölenlerden de sonsuz rahmetini esirgeme.» Diye içinden dua etti.

Amerikan askerleri yıkıntı yığınlarının üzerinden geçip delikdeşik döşemenin üzerinden geçirmek için çocukları kucaklarına aldılar. Kucağında yalınayak küçük bir kızcağızı taşıyan bir Amerikan piyadesi cebinden bir çift çorap çıkarıp kızın buz kesilmiş ayaklarına geçirdi. Beri yandan yavrucak da ciddî bir güven içinde onun bu yaptığını seyrediyordu.

Rahip Hanlet altında bunca ölünün gömülü bulunduğu sanatoryomun yıkıntılarına son bir kez dönüp baktı. Üç gün süren bu çarpışmadan herhangi bir kimsenin sağ çıkması imkânsız görünüyordu. Ama yine de 250 çocukla mülteciden bir tekinin burnu bile kanamamıştı. Gerçek bir mûcizeydi bu.

Steumont muharebesi sona ermişti.

***

40 kilometre daha doğuda daha kesin bir başka muharebe en yüksek noktasına ulaşmıştı. Karlarla kaplı Elsenborn sıra tepeleri boyunca eski kasap Dietrich ardarda üçüncü gün kuzeye doğru bir yarma hareketi yapmaya çalışıyordu.

Sabahın saat 9'unda Amerikan hatları üzerine tufanı andırır bir 88'lik, 105'lik mermi ve füze yağmuru yağmaya başladı. Amerikan askerleri bu saldırı başlangıcı sona erince hâlâ hayatta olacaklarını umarak, siperlerinde büzülüyorlardı.

Çavuş Revell bunların birinden öbürüne gidiyordu. İki gün önce yine böyle bir bombardıman altında dinî bir cezbeye geldiğini hissetmiş:

— «Tanrım! Senin elindeyim artık. Yaşama-

mı istiyorsan yaşayacağım. Beni yanına alacaksan, hazırım.» Diye dua etmişti.

Ve yaşamıştı. O zaman da kendini Tanrı'nın hizmetine adamaya karar vermişti. Savaş sona erince, vâiz olacaktı. Fakat o sabah, Elsenborn tepesi onun ilk kürsüsüydü.

Revell'i esrarlı bir şeylerin koruduğu söylentisi bölükte çabucak dolaşıvermişti. Ne kadar açıkta dolaşırsa dolaşsın ona, ne bir kurşun, ne de bir obüs isabet ediyordu. Uzun zaman herkes, hattâ subaylar bile onu şamar oğlanı diye kullandıktan sonra, şimdi de olasıya uzun süre siperlerinde alıkoymak istiyorlardı.

O ise teğmen Faraday'le konuşuyordu:

— «İsa Peygamber'in, feresî bir Yahudi olan çömezi Nikodem'e *'Yeniden doğmak gerektir.'* Dediğini hatırlayın!»

Teğmen cevap verdi:

— «Dinle beni, Jim. İnsan kimseye kötülük yapmadı mı bu ona, Cennet'e gitmesi için yeterlidir.»

— «Ama kurtuluşu denemeye de ihtiyacınız var!»

Faraday sanki bu konuyu artık kısa kesmek istiyormuş gibi, eliyle bir hareket yaparak devam etti:

— «Belki doğru düşünmüyorum ama istediğim tek şey evime dönmek ve mesleğim olan sigortacılığı hakkıyla yapmak.»

Revell kendi siperine doğru yola çıktı. Önünde bir bomba, sonra arkasında bir bomba patladı.

Başını siperinden çıkaran bir asker:

— «Hey!» Diye seslendi.

Revell şaşırmıştı. Asker kendisiyle en çok alay etmiş olanlardan biriydi. Hattâ bir akşam sarhoş olmuş, onun burnunu bile kırmıştı. Revell mahkemenin hoşgörür davranmasını istemişti ama kendisine saldıran asker ceza görmüş, rütbesi indirilmişti.

— «Gel buraya da Kutsal Kitabı oku bana!»

Revell gelip onun siperi içinde çömelip, ona, Kutsal Kitap'dan bazı parçalar okudu. Adam ağır ağır başını sallıyordu. Sonra gözlerini yumarak alçak sesle:

— «Meğer ne kötü adammışım ben!» Dedi.

***

Elsenborn tepeleri boyunca bombardıman birdenbire kesiliverdi. Piyadeler, Tiger ve Panther tanklarıyla dalgalar hâlinde, Bütgenbach önündeki hatlara doğru ilerledi.

2 ve 99'uncu Amerikan Tümenleri sıkı durdular, fakat 1'inci Tümen'in savunma hatları çöktü. Bir düzine kadar tank içeriye sızarak gerideki askerleri teker teker öldürmeye başladı. Volksgrenadier'ler eşliğinde başka Alman tankları da 800 metre genişliğindeki gedikten içeriye daldı.

Birkaç saat boyunca Dietrich kuzeye doğru giriştiği yarma hareketini nihayet başarmış gibi göründü. Fakat savaşa başka Amerikan piyadeleri sürüldü, bunlar tanklara bazukalarla hücum edip, beyazlar giyerek gizlenmiş kumbaracıları esir etti. Gedik nihayet kapatıldı, oradan geçmiş olan Tiger'lerle Panther'lerin her biri, içindekilerin diri diri yandığı birer ölüm ateşi hâline geldi.

Dietrich üç gün içinde yüzü aşkın tankla binlerce asker kaybetmişti. Bu onun sonuncu girişimi, Elsenborn muharebesinin de sonu oldu.

*
* *

Elsenborn'un kuzeyinde ve Hitler'in çok sevdiği şehir olan Monschau'ın 3 kilometre batısında, üstleri başları yırtık soğuktan tir tir titreyen üç Alman paraşütçüsü bir tepenin doruğunda sendeleye sendeleye ilerliyordu. Bunlar, Baron von der Heydte ile yardımcısı ve yaveriydi. Bir gün önce Heydte bu durumun artık böyle sürüp gidemeyeceğine karar vermişti. Yaralıları vardı, esirleri vardı ama ikmâl-iaşesi yoktu. Yapacağı tek şey kalmıştı: Alman hatlarına kadar bir yarma hareketine girişmek. Komando birliğinden sağ kalan aç askerlere üçer kişilik küçük gruplara ayrılmalarını ve herbirinin kendi başına yola çıkmasını emretmişti. Sonra, yanlışlıkla o kesimdeki birliklere komuta ettiğini sandığı kimseye, tümgeneral Maxwell Taylor'a hitaben İngilizce bir mesaj yazmıştı:

*
* *

«Sizinle karşı karşıya, Normandiya'daki Carentan yakınında çarpıştık ve o gün bugün, sizin yiğit ve mert bir asker olduğunuzu öğrenmiş bulunuyorum. Aldığım esirleri size geri gönderiyorum. Yiğitçe savaştılar ama onlarla meşgul olamıyorum artık. Yaralılarımı da gönderiyorum, kendilerine gerekli bakımı yaptırırsanız size karşı çok derin minnet duyguları besleyeceğim.»

Üç kişi tepenin doruğuna ulaşınca sendeledi. Şafağın kurşuniliği içinde, Moschau'ın kenar mahallelerindeki evleri görebiliyorlardı. Von der

Heydte'nin ayakları uyuşmuş, donmuş olmalarından korkuyordu. Bileğindeki iltihaplanmış bir yaraysa onu daha çok rahatsız ediyordu. Açlıktan, yorgunluktan da başı dönmekteydi. Almanya'dan yola çıkalı beri ağzına tek lokma koymamıştı.

Kısık bir sesle:

— «Monschau'a gidiyorum ben,» dedi.

Fizik bakımdan daha iyi durumda olan ötekiler, yollarına devam etmek istiyordu.

Baron:

— «Bensiz gidin!» Diye emretti. «Çok güçsüzüm çünkü.»

İlk gördüğü eve doğru ilerledi, kapıyı çaldı. Kimse cevap vermedi. Sendeleye sendeleye ikinci bir eve, daha sonra bir üçüncü eve gitti.

Alman öğretmen olan bir adam, Von der Heydte'yi içeriye aldı.

Baron:

— «Kâğıt kalem verin bana lûtfen,» dedi.

Öğretmenin oğlu olan ondört yaşında bir çocuk, paraşütçü üniformasının kalıntılarına hayran hayran bakıyordu. Böbürlenerek:

— «Ben de Hitler Gençliği Örgütü'ndenim!» Dedi.

Von der Heydte kâğıdı ona uzattı:

— «Al bunu Amerikalılar'a götür, teslim oluyorum,» dedi.

Baron çocuğun dışarıya çıkışını üzüntü ve ferahlık karışımı duygularla seyretti. Gülünç bir görevin saçmasapan sonucuydu bu. Her şeyin sona ermiş olmasına seviniyordu. Daha başka birçok Alman gibi o da aylardır bu işin sonunun kaçınılmaz hâle geldiğini biliyordu. Düşündüğünü

açıkça söyleyebilirdi şimdi. Geçen Temmuz ayında Hitler'e karşı düzenlenen suikast hareketinin ilk üyelerinden biri olmuştu. Fakat ancak talihin cilvesiyle o, kuzeni Kont von Stauffenberg'in âkıbetine uğramamıştı.

Savaş onun için artık sona ermişti. Çok yakında herkes için de bunun böyle olacağını umuyordu. Devletler hukuku profesörü, eski asker, doktor Friedrich August baron von der Heydte, bir koltukta uyuyakaldı.

*
* *

Cerçi Elsenborn Muharebesi sona ermişti ama cephenin kuzey kesiminin geri kalanı Alman tümenlerinin tehlikeli bir baskısına karşı koymakla meşguldü. Ridgway'in 18'inci Kolordusu 150 kilometre boyunca acayip bir tarzda kıvrıla kıvrıla uzanıyordu. Tutmakta olduğu hat Malmédy'de 30'uncu Piyade Tümeni'yle başlıyor; Stavelot'dan, Trois-Ponts'dan ve Stoumont'dan geçerek batıya doğru Amblève ırmağının vâdisini izliyordu. O noktada görevi havadan taşınan 82'nci Tümen devralıyor; Peiper grubunu kuşattıktan sonra Salm ırmağı boyunca Vielsalm'a kadar batıya doğru uzanıyordu. Masbrouck ve Jones'un 7'nci Zırhlı Tümen ve 106'ncı Piyade Tümeni'yle tuttukları yumru gibi iri çıkıntı başlıyordu. Son olarak da 3'üncü Zırhlı Tümen, Hotton'a kadar iyice batıya yönelen 30 kilometrelik bir hattı iyi kötü tutmaya çalışıyordu.

Buna göre, sağ kanatta Ridgway'in kolordusu, Montgomery'nin emirlerine uyarak karşı saldırı için toparlanmakta olan Collins'in kolordusuna örtü görevi yapacaktı. Bu kolordu Hotton'da Krüger'in tanklarıyla kapışmıştı ve Vielsalm bölgesindeki merkez kesiminde, Volksgrenadier'-

lerin eğlik ettikleri Alman 2 ve 9'uncu Tank Tümenleri'nin ortak ilerleyişi yüzünden ikiye bölünmek tehlikesiyle karşılaşmış bulunuyordu. Fakat Ridgway çetrefil işleri severdi, güçlüklerden ferahlık duyardı, beklenmedik şeylerden de pek hoşlanırdı. O 22 Aralık sabahı da bunların hepsi bol bol vardı onun için.

Öğleden az önce generalin Jeep'i Vielsalm okulunun önünde durdu. Yere atladı, yanından hiç eksik etmediği elbombaları da palaskasında sallanıyordu.

Birkaç dakika sonra, generaller Jones ve Hasbrouck'la brifing yapmaktaydı. Ridgway haritanın üzerine Vielsalm ile Saint-Vith arasında yumru gibi bir çıkıntı çizerek:

— «Bu bölgede savunma savaşı yapmak hakkında ne düşünüyorsunuz?» Dedi. «Karşı saldırıya kadar tutunursunuz. Tabiî, çabucak kuşatılacaksınız ama, ikmâl-iaşe havadan yapılır!»

Hasbrouck hemen:

— «Ben yapamam,» dedi. «O bölge, içinden birkaç kötü yol geçen ormanlıklarla kaplı. Öte yandan askerler beş gündür çok kötü hava şartları içinde durup dinlenmeden çarpıştı. Zırhlı kuvvetlerimin savaş etkinliği ancak yüzde elli oranında, piyade için de durumun aynı olduğundan eminim.»

Ridgway düşünceliydi. Başta kendisi olmak üzere herkesten her şeyin en fazlasını istediğinden, bir savaşı ya da bir çarpışmayı tek kazanma tarzının aralıksız hücum etmekten ibaret olduğuna inanıyordu. Jones Ridgway'den yana dönerek:

— «Ben bu işin olabileceğini sanıyorum,» dedi.

Hasbrouck dehşetli içerledi. Bu hep böyle olur-

du. Bir piyade için bir tank, bir siper demekti. Fakat bir süvari için hareketsiz bir tank bir ton patlayıcı madde, litrelerce benzin yüklü öldürücü bir tuzaktan başka şey değildi. «*Boşyere bu noktaya yapışıp kalmak aptallık,*» diye düşünüyordu. Kendi seçecekleri bir alanda, zırhlı kuvvetler için daha elverişli koşullar altında çarpışmak gerekti.

— «Benim tanklar burada manevra yapamaz,» diye itiraz etti. «Ancak blokhavz görevi yapar. Bütün tümenim de yokolup gider.»

Ridgway iki komutanı arasındaki bu görüş ayrılığından memnun değildi. Öteden beri birisini görevinden uzaklaştırmak için çekinmezdi ve iyi arkadaşlarından biri de bir gün önce bunun tecrübesini yapmıştı. Fakat bütün olayları bilmeden önce hiçbir zaman böyle kesin bir kararı almıyordu. Bu olayları ise yerinde, yâni ancak cephede bulabilirdi.

Miğferini alarak Hasbrouck'a:

— «Gelin bakalım Bob,» dedi. «Durum ne imiş, gidip yakından görelim.»

*
**

General Bruce Clarke cepheden biraz uzakta, Commanster'deki komuta postasının önünde, bir Jeep'in içinde oturuyordu. O dolaylardaki, üzerleri ormanlarla kaplı tepelere düşünceli düşünceli bakıyordu. Burası onun yeni savunma hattıydı; her yandan tehdit altında, üstünkörü yapılmış ince bir kavisti.

Führer tugayı bu hattı daha önce kuzeyde öyle umutsuzca bir çarpışma sonunda yarmıştı ki, yardım postalarındaki yaralılar bile yeniden cepheye sürülmüştü.

Topçu son cephanesini kullanıyordu. Düzinelerle tank ve kamyon yakıtsızlıktan hareketsiz kalmıştı, askerlerin çoğu da bir gün önceden beri ağızlarına tek lokma koymamıştı.

Üç sebep yüzünden gelecek karanlık görünüyordu: Ridgway geri çekilmeyi yasaklamıştı, hemen hemen benzin kalmamıştı, toprak da zırhlı araçların ağırlığını çekecek kadar sert değildi.

Saat 15.00'de Clarke toprağın dayanıklılığını denemek için gidip karla örtülü tarlalarda dolaştı. Toprak sert gibi görünüyordu ama bir Sherman tankının, ya da hattâ bir zırhlı arabanın ağırlığı altında çökübereceğini biliyordu. Bir tarlanın ortasında yüzüstü bırakılmış bir araba gördü. Bu, Hasbrouck'un kendisine Saint-Vith'e gelebilsin diye verdiği Mercedes'ti. Şoförünü çağırdı:

— «Arabanın içinde yepyeni bir yıldız var, git al da getir bana onu,» dedi.

General olarak aldığı ilk yıldızdı bu, bir Alman'ın alıp da hâtıra diye götürmesini istemiyordu.

Komuta postasına döndü ve yaverinin yüzünün güldüğünü görünce:

— «Ne var da neşelisin böyle?» Diye sordu.

— «90 kamyonluk bir ikmâl-iaşe geldi de. Çemberi yarmak için çarpışmak zorunda kalmışlar ama başarmışlar.»

Clarke gülümsedi. O gün aldığı ilk iyi haberdi bu. Kendisine bu ikmâl-iaşeyi gönderenlere derin bir minnet duydu.

Yaver ekledi:

— «Tümenden de bir mesaj var, generalim. General Hasbrouck general Ridgway'le birlikte

geliyormuş. Bütün komutanlarla burada görüşmek istiyorlar.»

Bir saat sonra da Ridgway içeriye giriyordu. Keskin bakışını piyadeye komuta eden albayın üzerine dikerek:

— «Birliğinizin savaş değeri nedir?» Diye sordu.

Albay bir süre düşündü. Önemli asker ve malzeme kaybına uğramıştı:

— «Yüzde elli kadar, generalim.»

Ridgway bir şey söylemedi, Clarke'tan yana döndü, o da hiç çekinmeden:

— «Yüzde kırk, generalim,» dedi.

Ridgway susuyordu. Bu askerlerle Hasbrouck'u pek iyi tanımıyordu. Hepsi paniğe kapılmış olabilirlerdi belki. Ona, güvendiği bir kimsenin yapacağı sağlam tahmin lâzımdı. Bu adam da 9'uncu Zırhlı Tümen'den general Hoge'du. West Point askerî okulundan arkadaştılar.

Ridgway toplantıyı birdenbire yarıda bıraktı. Birkaç dakika sonra da radyo aracılığıyla arkadaşıyla temas kurmuştu. Çifte anlamlı sözlerden ve ikisi de West Point futbol takımında oynarken kullandıkları parolalardan yararlanarak, Ridgway bir çiftlik binasının yerini târif etti, orada buluştular.

Ridgway hiç istifini bozmadan:

— «Bill,» dedi. «Bu mevzi çok tehlikeli, uzun zaman elde tutamayız burasını. Yoksa hepinizi doğrarlar, bunu önlemek gerek!»

Ridgway dikkatle Hoge'a bakıyor, çehresinde durumun içyüzünü anlatacak bir tepki görmeye çalışıyordu. Devam etti:

— «Burayı bu gece boşaltmaya başlıyayım diyorum. Sizi buradan çıkaralım!»

Hoge bir şey söylemeden arkadaşının yüzüne baktı. Beş gündür hiç durmadan dövüşüyordu. Askerleri ilk kez muharebeye girmişlerdi ama iyi davranmışlardı, yalnız bitkin hâldeydiler. Taburlarından biri üç kez komutan değiştirmişti: Birincisi bir kalp krizi geçirmiş, ikincisi sinir bozukluğundan hatların gerisine gönderilmişti. Üçüncüsüyse hiçbir zaman verilmemiş olan emirlerin neler olabileceğini düşünmekle meşguldü.

Hoge:

— «Nasıl çıkaracaksın?» Diye cevap verdi sadece.

Bu iki söz her şeyi açıklıyordu. Ridgway durumun umutsuz olduğunu anladı. Kararını da hemen verdi:

— «Yapabiliriz bunu Bill! Ve yapacağız!»

El sıkıştılar, Ridgway gitti.

Bir saat sonra Vielsalm'daki piyade komuta postasından içeriye fırtına gibi giriyordu.

— «General Jones'la görüşeceğim. Yalnız olarak,» dedi.

Herkes dışarıya çıkınca Ridgway piyade generaline Vielsalm'daki durum için duyduğu kaygıyı açıkça söyledi. Sonra ikisi de Hasbrouck'un komuta postasına gitti; Ridgway orada da herkesi dışarıya çıkarttı. Yanında yalnız Vielsalm yumrusunun içinde ortaklaşa komutanlık eden iki generalle kendi kurmay başkanını alıkoydu.

Kolordu komutanı olarak eleştirilerini tekrarladı, durumu aydınlatan emir yazdırdı: Jones'u kendi kurmayına atlayacak ve Vielsalm yumrusunun içindeki bütün kuvvetler Robert Hasbrouck'un tek komutası altına verilecekti.

Ridgway şimdi iki tümeni aşkın bir kuvvete komuta etmekte olan tuğgenerale döndü:

— «Bob,» dedi. «Askerlerinizi çabuk geri çekmeye bakın. Bu gece karanlıktan yararlanıp hepsi bulundukları yeri boşaltsın!»

«HAVA ALIRSINIZ!»

22 Aralık 1944

22 Aralık günü, Ardenne'ler Savaşı bir haftadır sürmekteydi. Başkan Roosevelt, Washington'da yaptığı basın toplantısında en ufak bir yorum yapmaktan kaçınmıştı. Bu işin sonu gelmediğini ve böyle tehlikeli zamanlarda cephe gerisindekilerin cephedeki savaşçıları desteklemek görevinde olduklarını söylemekle yetinmişti.

Paris'te sivil halk Skorzeny'nin kaatilleri yüzünden gittikçe daha çok paniğe kapılıyordu. Bunlar, Mayenne'de görülmüş ve her an da başkente gelmeleri bekleniyordu.

Eisenhower, hâlâ Versailles'da mahpustu. Fakat bu işler onu daha çok sinirlendiriyordu. Sekreterine:

— «Olacak iş değil bu,» dedi. «Gidip şöyle bir dolaşacağım. Eğer birisi bana ateş etmek istiyorsa, hiç çekinmesin. Ama dışarıya çıkmak istiyorum.»

Muhafızlarının telâşlı bakışları altında geniş adımlarla bahçede dolaştı. Bu yasak gezintiden pek hoşlandı, dönünce de kendini çok daha iyi hissetti.

Masasının başına geçerek meydan okuyan ve güven dolu nâdir günlük emirlerinden birini yazdı:

«Düşman, savunma mevzilerini terkederek gösterdiği cüreti, acı bir bozgun hâline dönüştürmek fırsatını bize vermiş bulunmaktadır. Onun için bütün Müttefik Ordular'ın askerlerine hitap ederek bunların her birinin, iradesini ve çabasını en yüksek kertesine kadar göstermesini istiyorum. Herkesin tek düşüncesi yalnız şu olmalıdır: Düşmanı karada ve havada kırıp geçirmek, onu her yerde yoketmek! Bu azmin etrafında birleşmiş olarak, uğurunda savaştığımız dâvaya olan sarsılmaz inançla ve Tanrı'nın da yardımıyla, en büyük zaferimize doğru ilerleyeceğiz!»

*
**

Lüksemburg'da, 9'uncu Hava Kuvveti'nin genel karargâhında hava durumundan sözediliyordu:

— «Önümüzdeki günlerde hava yine kapalı ve bulutlu olacak. 26 Aralık'tan önce bir değişiklik olması beklenmemektedir.»

Odadaki hava da meteoroloji raporundaki kadar karanlıktı. Doğu ile batıdaki yüksek basınç bölgelerinde hiçbir kımıldama yoktu ve bunların yer değiştirmeleri pek az muhtemeldi.

Hava tuğgenerali Vandenberg kaşlarını çatarak:

— «Öyleyse hava harekâtı da yok!» Dedi.

Patton'un bir tank kolunun kendi penceresi önünden geçerken kaldırımlar üzerinde çıkardığı sesler, üzüntüsünü daha da arttırıyordu. Neredeyse çarpışmaya başlayacak olan bu askerlere ne gibi bir yardımda bulunabilecekti?

Birkaç ev ileride George Patton raporları okuyordu. O sabah saat 06.00'da sis bulutları ve kar

fırtınaları içinde 3'üncü Kolordu, Alman çıkıntısının güneyine saldırmıştı.

Batıda, 4'üncü Zırhlı Tümen hedef olarak Bastogne'u almıştı. Merkezde 26'ncı Piyade Tümeni, Wiltz üzerine yürüyordu. Sağ kanatta, 80'inci Piyade Tümeni bir günde Ettelbruck'u alıp sonra Saint-Vith üzerine ilerlemeyi tasarlıyordu.

Patton hayatından pek memnundu. Onu eleştirenler bozum olmuşlardı. Askerleri kırksekiz saatten daha az bir süre içinde bilmedikleri, buz kaplı 150 kilometre yol almışlardı. Hücum da öngörülen saatte yapılmıştı.

Patton öyle coşmuştu ki, daha da heyecan yaratacak bir kehanette bulunmayı göze aldı:

— «26 Aralık'ta Saint-Vith'te olacağız!» Dedi.

Bir hafta önce Patton, Saar'a yapacağı saldırı sırasında iyi bir hava ihsan etmesi için Tanrı'ya yalvarmak üzere özel bir dua hazırlamasını ordusundaki din görevlisine emretmiş:

— «Allah Baba'yı da bizden yana etmeye çalış, göreyim seni!» Diye de eklemişti.

Görevli:

— «Bu iş pek kolay görünmüyor bana!» Diye cevap vermişti.

— «Orası senin bileceğin iş!»

— «Evet, öyle generalim, ama benim mesleğimden olan insanların kendi kardeşlerini daha kolay öldürebilmek için dua etmeleri usûlden değildir.»

— «Söyle bana: Senin buradaki işin bana din dersi mi vermek, yoksa 3'üncü Ordu'nun rahipliğini mi yapmak? Duamı isterim ben, o kadar!»

İstedi, aldı da. Dua şöyleydi:

«Ey merhametli ve her şeye kaadir ulu Tanrı,

savaşmak zorunda kaldığımız bu bardaktan boşanırcasına yağmurları durdurmak lûtfunu biz kullarından esirgeme. Muharebeye elverişli bir hava ihsan ederek inayetini göster bizlere!»

*
* *

Bu duadan pek memnun kalan Patron, bundan binlercesini bastırarak birliklere dağıtmıştı. Yalnız, kurmay başkanı ona şunu hatırlatmıştı:

— «Generalim, bu dua Ardenne'ler için değil, Saar'a yapılacak saldırı için hazırlanmıştı. Saar saldırısından da ara yerde vazgeçtik.»

Patton da şu cevabı vermişti:

— «Allah Baba'ya vızgelir bu canım! Almanlar'ı gebertmek yüzünden işimizin başımızdan aşkın olduğunu; kendisine başka bir dua bastırmaya vaktimiz olmadığını pekâlâ bilir O!»

*
* *

O sabah kalın, beyaz bir örtü Bastogne'un koyu renk binalarını örterek insanda yalancı bir huzur ve güvenlik duygusu yaratıyordu. McAuliffe'in komuta postasında da bir güven havası esmekteydi.

Cesaret verici iki mesaj gelmişti oraya. Birincisi kısaca: «*Hugh geliyor,*» diyordu. Bu demekti ki general Hugh Gaffey emrindeki 4'üncü Zırhlı Tümen'le kuşatılmış şehre doğru ilerliyordu. İkinci mesaj ise kolordudan gelmekteydi: «*Havadan ikmâl-iaşe saat 20.00'de başlayacak,*» diyordu.

Savunma hattının kıyısında yalnız başlarına kalmış askerler de siperlerinde ya da bölük komuta postalarında yeniden güven duymaya başlıyorlardı ama başka nedenlerle. Kuşatıldıkla-

rını öğrendikleri zaman, birlikler arasındaki her türlü çekememezlik hemencecik unutuluvermişti. Paraşütçüler, zırhlı kuvvetlerin çok iyi savaştıklarını ve ilk iki gün onların hepsini güç durumdan kurtardıklarını kabulleniyorlardı şimdi.

Havadan taşınan 101'inci Tümen'in kendi içinde de artık eskisi gibi kavga edilmiyordu. Hiç kimse kendi alayından başka bir alayda olmayı istemezdi tabiî ama herkes ötekilerin de kendi yanıbaşlarında olması yüzünden içinin rahat ettiğini gizlemiyordu.

Uzun menzilli top bataryasının zenci topçuları pantolonlarının paçalarını şimdi çizmelerinin içine sokuyorlardı.

Onların bu kılıklarını görüp şaşanlara da:

— «Biz de paraşütçü olduk artık!» Diye cevap veriyorlardı.

Kaçaklar, tek başlarına kalanlar ve döküntüler bile kendilerini bu havaya kaptırmışlardı. Şehre bitkin, fizik ve moral bakımdan sarsılmış bir hâlde gelmişler; fakat birkaç gün uyuyup karınlarını doyurduktan sonra yine dirilmişlerdi.

***

Bastogne'un 5 kilometre güneyinde, çavuş Butler ücra bir çiftlik evinde durmuş, Arlon'a giden anayolu gözetliyordu.

Tam saat 11.30'da dört askerin yatak örtüsüne benzeyen bir şeyi bir sopanın ucuna bağlamış oldukları hâlde kendisine doğru geldiklerini gördü. Almandı bunlar. Hemen yüzbaşısına telefon etti:

— «Dört Alman buraya doğru geliyor Ellerinde beyaz bayrak var. Teslim olmak istiyorlar galiba!» Dedi.

Sonra iki askerini de yanına alan Butler, Almanlar'a doğru ilerledi. Bunlar, iki subayla iki erdi. Yakasında sıhhiye birliği işaretleri taşıyan ufak tefek, tıknaz bir yüzbaşı ilerledi. Meramını İngilizce anlatmaya çalışarak:

— «Müzakereciyiz biz, subaylarınızla konuşmak istiyoruz,» dedi.

Lehr Zırhlı Tümeni'nin işaretlerini taşıyan bir topçu binbaşısı da Almanca birkaç lâf etti.

Yüzbaşı tekrar:

— «Generalinizle konuşmak istiyoruz,» diye ekledi.

Butler subayların gözlerini bağlamak için beyaz bayraktan parçalar yırttı, sonra onları hatların gerisine götürdü.

Yarım saat sonra Butler'in alayına komuta eden albay Harper, general McAuliffe'in komuta postasına giriyordu. Generalin kurmay başkanına Almanca yazılmış bir mesajla bunun İngilizce çevirisini uzattı:

«Savaş talihi değişkendir. Bu sefer Bastogne ile dolaylarındaki Amerikan kuvvetleri güçlü Alman zırhlı birliklerince kuşatıldı.

Kuşatılan Amerikan birliklerinin topyekûn yokolmamaları için tek bir çare var ki o da kuşatılan şehrin şerefle teslim olmasıdır.

Bu önerimiz kabul edilmezse Alman topçusuyla altına tane ağır uçaksavar grubu Bastogne'daki Amerikan kıtalarını yoketmeye hazır bulunuyorlar.

Topçu atışlarının yol açacağı vahim her türlü sivil kayıpları, Amerikalıların herkesçe bilinen insanlık duygularıyla bağdaşmayacaktır.

Alman Kuvvetleri Komutanı.»

*
**

Biraz uyku kestirmiş olan McAuliffe esneyerek bitişikteki küçük odadan çıktı.

— «Ne yazılı o kâğıtta?» Diye sordu.

— «Almanlar *'teslim olun'* diyorlar.»

McAuliffe kâğıdı dikkatle okudu, bir kahkaha koparark: —

— «Hava alırlar!» Dedi.

Sonra kâğıtları yere atarak dışarıya çıktı.

Geri geldiğinde albay Harper hâlâ oradaydı:

— «Dinle beni Tony,» dedi. «O iki Alman hâlâ benim komuta postasındalar. Usulüne uygun olarak yazılmış bir askerî bildiri getirdiklerini, cevap beklemeye de hakları olduğunu söylüyorlar.»

McAuliffe oturarak ve kaleminin ucunu kemirerek:

— «Ne diyeyim ben bunlara yahu?» Diye homurdandı.

Harekât Şubesi Komutanı albay da söze karıştı:

— «İlk cevabınız iyiydi generalim. Bundan daha iyisi olamaz,» dedi.

— «Ne demiştim ben?»

— «Hava alılar! Demiştiniz ya!»

Orada bulunanların hepsi, rütbeleri ne olursa olsun, bu sözü onayladı.

Bunun üzerine McAuliffe bir şeyler karaladı. Kâğıdı Harper'e uzattı:

— «Öyleyse, işte cevabım,» dedi.

Harper kâğıtta şunları okudu:

«Alman Komutanı'na:

Hava alırsınız!

Amerikan Komutanı.»

Harper keyfinden ağzı kulaklarına vararak:

— «Bunu kendi elimle vereyim de zevk duyayım,» dedi.

*
* *

Hatlarını denetleyen çavuş Butler, saat 13.30'da çiftlik binasına döndü. İki Alman askerini bodrumdaki çimento zeminin üzerine oturmuş buldu. Hafif makinelileri duvara dayalı duruyordu, onları bekleyen Amerikan piyadeleri de Almanlar'ın tabancalarıyla oynuyorlardı.

Butler:

— «Ne oluyor?» Diye sordu.

Amerikan askeri saf saf:

— «Teslim oldular,» dedi.

— «Geri ver hemen silâhlarını şunlara!»

O sırada albay Harper'le bu işten hiçbir şey anlamamışa benzeyen iki Alman subayını geri getiren Jeep çıkageldi.

Yüzbaşı:

— «Hava alırsınız da ne demek?» Diye soruyordu.

Harper soğukkanlılığını kaybetmeye başlıyordu:

— «Ne demek olduğunu anlamıyorsanız söyleyeyim: *'Defolup gidin buradan!'* anlamına gelir bu. Sonra bir şey daha söyleyeyim size: Saldırıya devam ederseniz bu şehre girmeye kalkışan her Alman'ı öldürürüz.»

Almanlar dimdik, selâm verdiler.

Doktor yüzbaşı üzgün bir tavırla:

— «Biz de çok Amerikalı öldüreceğiz,» dedi.

Harper:

— «Haydi bas git burdan ahbap,» dedi, sonra düşünmeden ekledi: «İyi şanslar!»

⁂

Bastogne'un güneydoğusunda Almanlar o gün hiç ilerleyememişdi. Lehr Zırhlı Tümeni'nin Saint-Hubert yakınındaki ileri komuta postasında, general Bayerlein baron von Manteuffel'den dörtbaşı mâmur bir azar işitiyordu:

— «Önünüzde kimse yok! İlerlemek için ne bekliyorsunuz yahu?»

Manteuffel Bastogne'a teslim olma isteğini bildiren yazıyı gönderen general Lüttwitz'e de fena hâlde kızmıştı. Kendisi, müzakereciler gittikten sonra geldiği için, onları alıkoyamamıştı. Bu askerî edebiyat hiç hoş değildi ama, aslı astarı olmayan tehditler taşıyordu. Şehri yerle bir edecek olan o topçu kuvveti Lüttwitz'in *hayalhanesinde*» yaşıyordu sadece.

Şimdiyse bu tehditleri elle tutulur hâle getirmek gerekiyordu. Manteuffel telefonu açtı.

⁂

Bastogne'da geceyarısı.

McAuliffe'in komuta postasında aynı hava yoktu artık. Kötü hava şartları yüzünden, paraşütle yapılacağı bildirilen ikmâl-iaşeden vazgeçilmişti.

General durumun bir özetini yapıyordu. Almanlar'ın şehri zaptedemeyişlerinin üç nedeni vardı: Topçu kuvvetlerinin zayıf oluşu, hücumlarında koordinasyon eksikliği ve Amerikalı savunmacıların inatlı direnişi. O zamana kadar Almanlar tek bir noktaya hücum etmiş; böylece de

savunmacılara tehdit altındaki noktaya takviye göndermek için zaman vermişti.

Taktiklerini değiştirirlerse, McAuliffe onları durdurma olanağını bulamayacaktı. Çepeçevre savunma hattı üzerindeki bütün piyade komutanları topçu atışı istiyorlardı ama elde edemiyorlardı. Cephane, top başına günde on mermi hesabıyla tayına bağlanmıştı.

Boyuna kendisini tedirgin eden bir binbaşıya McAuliffe ters bir şekilde şu cevabı vermişti:

— «Eğer 100 metrekarelik bir alan üzerinde 400 Almanı ayakta görürsen topçuya ateş ettirebilirsin. Ama 2 mermiden fazla değil, ha!»

Albay Roberts'in tanklarındaki 105'lik topların cephanesi öylesine kıtlaşmıştı ki 3 tankla 2 zırhlı araba belki bir ikmâl-iaşe kolu bulup getirebiliriz diye güneye doğru bir yarma yapmaya kalkışmıştı. Fakat bir kilometre ileride 5 araç da tahrip edilmişti.

O zaman Alman bombardıman uçaklarının alışılmadık homurtuları duyuldu. Gürültü arttıkça arttı, kulakları sağır edici bir hâl aldı, peşinden de havayı yırtan ıslık sesleri ve patlamalar duyuldu. Manteuffel, Lüttwitz'in tehditlerini uygulamaya başlıyordu.

Bastogne'deki askerler siperlerinde acı acı düşünüyorlardı: «*Alman uçakları havalanıyordu da Müttefik uçakları neden havalanmıyordu?*» Sabahleyin hüküm süren güven havası kaybolup gitmişti. Bu bombardıman, işin sonunun geldiğini haber veriyordu.

RUSYA'DAKİ YÜKSEK BASINÇ MERKEZİ

23 Aralık 1944

Geceyarısından az sonra bir ambülâns Liège yönünde Vielsalm'dan ayrıldı. Tümgeneral Alan Jones'u götürüyordu.

Ridgway'le karşılaşıp tümen komutanlığından azledildikten biraz sonra Jones kendinden geçerek yere yıkılmıştı. Kaygılar, tasalar, zihin yorgunluğu ve tansiyon yükselmesi yüzünden çok yorulan kalbi, bunca yükü çekemez olmuştu.

Hasbrouck okulda hâlâ çalışıyordu. 20.000 askerle yüzlerce tank ve kamyonu takviyeli yumrudan çıkarmak için hazırladığı çekilme plânı radyoyla bütün birliklere ulaştırılmıştı.

Sabahın saat 03.00'ünde Hoge'un tanklarıyla Reid'in piyadeleri Beho ve Salmchâteau üzerinden çekilmeye başlayacaklar, sonra Ridgway'in havadan taşınan 82'nci Tümeni'nce açık tutulan dar koridordan geçeceklerdi. Sabahın saat 06.00'sında Clarke askerlerini Commanster'den Vielsalm'a kadar, bir orman patikasından hiç kalır yeri olmayan kötü, çamurlu bir yoldan geçirerek götürecekti. Boylan taktik grubu Clarke'ın geri çekilişini, 106'ncı Tümen'inki de Hoge ile Reid'in gerilerini koruyacaktı. Nelson'un piyade alayı bütün birlikler çekilene kadar Salm ırmağının doğusunda bir direnme hattı kuracaktı. Yumrunun kuzeyindeki iki tank grubu Clarke'ın yola çıkışına kadar tutunacak, sonra geriye doğru yollanacaktı.

Açıkseçik, etkili bir plândı bu... Ama kâğıt üzerinde.

*
* *

General Clarke, Commanster'deki komuta postasına geldiği sırada bunun bir örneğini de ona verdiler. Gerçi takviyeli yumrunun içinde bulunan herkes gibi o da geri çekilme emri geleceğini umuyordu ama, yolların durumunun genel bir çekilmeye olanak vermeyeceğini anlıyordu. Cephede şöyle bir dolaşmış, Jeep'i dingillerine kadar çamura batmıştı. Arabayı çamurdan çıkarmak için onikı askerin uğraşması gerekmişti. Tanklar, kamyonlarla, zırhlı arabalar bu çamur deryasını geçmeye kalkışırlarsa durum ne olacaktı?

General Hoge otele girdi. Daha da kaygılıydı. Clarke'a:

— «Sözde saat 03.00'de yola çıkacağım,» dedi. «Ama en az iki noktada sert saldırılara uğruyorum. Bu şartlar altında düşmanla teması kesemem ki!»

İkisi de çekilişin öngörülen saatte yapılamayacağını Hasbrouck'a radyo ile bildirdiler. Fakat Doğu'daki -yâni Rusya'daki- yüksek basınç merkezinin Ardennele'lere doğru yer değiştirdiğini; bu yüzden esmeye başlayan soğuk rüzgârların sisle bulutları dağıttığını, toprağı katılaştırdığını bilmiyorlardı tabiî.

Oradan birkaç kilometre ötede, Clarke'ın kuzey kanadına komuta eden yarbay Erlenbusch, Almanlar'ın birkaç noktada yardıkları cepheyi takviye etmek için umutsuzca uğraşıyordu. Bunu da generaline çok telâşlı bir şekilde haber vermişti.

Clarke sâkin bir sesle:

— «Evet evet, biliyorum,» dedi. «Almanlar birkaç yerde yarma yaptı. Ama sen kendi hatlarında sıkı dur, ötekilere boşver.»

Az sonra Erlenbusch'u radyo postasından çağırdılar.

Bir başka sâkin ses:

— «Ben general Hoge,» dedi. «General Clarke'ı bir türlü bulamıyorum. Benim hatlar birkaç yerde çöktü. Bizim askerlerden birkaçı yollarını şaşırıp sizin kesime düşerlerse onlarla meşgul oluver.»

— «Generalim, şimdiye kadar sizin kamyonlardan onbeş tanesini yanıma aldım. Başkaları gelirse onlara da dikkat ederim.»

Sonra Erlenbusch, Almanlar'ın hırpaladıkları kendi birlik komutanlarından kötü haberler aldı. Clarke'ı yine aradı:

— «Generalim, benim kesimin tümü neredeyse kuşatılmış olacak. Temas şimdiden kesilemez mi acaba?» Diye sordu.

— «Olmaz öyle şey. General Hoge güneyde zorlu bir saldırıyla karşılaştı. Önce sen çekilirsen büsbütün sıkışacak.»

— «İyi ama generalim, çekileceksek günün ilk saatlerinde çekilmemiz gerek.»

Clarke sâkin sâkin:

— «Tutunman gerek,» dedi. «Önce güneyi boşaltmamız lâzım. Sonra da, geriye giden yollar vıcık vıcık çamur.»

Bitkinlik, gerginlik dolu o uzun haftadan sonra Erlenbusch direnmeden vazgeçmek üzereydi. Israr etti:

— «Evet ama generalim, askerlerim oldukları yerde öldürtecekler kendilerini.»

— «Sen aldırma. İmkân olur olmaz onları oradan çıkarmak için her şeyi yapacağım.»

Erlenbusch yatıştı. Komutanlarını çağırdı:

— «Hemen yola çıkmıyoruz. Alman saldırısına karşı koymaya hazır olun!» Dedi.

Bu sefer de itiraz sırası onun ast'larına geldi:

— «Askerler daha fazla tutunacak hâlde değiller. Durum cehennemî bir hâl aldı!» Dediler.

Erlenbusch Clarke'ın sâkin tavrını taklit ederek:

— «Siz aldırmayın. İmkân olur olmaz sizi çıkaracağız oradan!» Dedi.

***

Saat 05.00'de Clarke, Hasboruck'tan bir radyo mesajı aldı. Mesajda: «*Havadan taşınan 82'nci Tümen'in tuttuğu geçidin güneyinde durum öyle ki, hemen geçmezsek iş işten geçmiş olacak.*» diyordu. «*Onun için koşullar elverişli olsun olmasın, eğer malzemeyi de götürmek istiyorsak, düşmanla teması kesmek gerek!*»

Yolların durumu Clarke'ın hâlâ zihnini kurcalıyordu ama Hasbrouck'un haklı olduğunu da biliyordu.

Erlenbusch yine telefon etti:

— «Şimdi de mevzilerimin güneyine ateş ediyorlar. Hemen yola çıkmak gerek,» dedi.

Clarke tereddüt etti. Askerlerini çamura atmaktan çekiniyordu. Orada, kolay vurulan hedefler hâline geleceklerdi.

— «Şafak sökerken yola çıkarsın belki. On dakika bekle, sana emri vereyim!» Dedi.

Sonra telefonu kapayıp dışarıya çıktı. Gökyüzünün aydınlanmaya başladığı doğu yönünden buz gibi bir rüzgâr esiyordu. Yolun üzerinde ilerledi. Sırtından bir ürperti geçti. Tekerlek izleri katılaşmış, buz tutmuştu!

Rusya'daki yüksek basınç merkezi şimdi Ardenne'ler üzerine yayılmaya başlıyordu.

Komuta postasında Erlenbusch, hâlâ telefon başında bekliyordu:

— «Generalim!...»

Clarke onun sözünü keserek:

— «Oldu Bob, tamam,» dedi. «İşletin motorları!»

Şafağın kasvetli ışığı içinde soğuktan uyuşmuş tanklarla kamyonlar öksürmeye, sonra egzoslardan çıkan beyaz duman içinde birbiri ardınca gürüldeyerek, don yüzünden katılaşan yollarla tarlalar üzerinde batıya doğru ilerlemeye başladı. Yalnız iki tank çamura gömüldü ve düşmanın işine yaramasın diye yakıldı. Kalanlar gittikçe sertleşen bir zemin üzerinde ilerlemeye devam etti.

Erlenbusch, komuta postası olarak kullandığı köyde binecek bir Jeep bulamıyordu. Şoförü kendisini almadan çekip gitmişti. Beyazlar giyerek peçelenmiş Alman piyadeleri ormanlardan çıkıp evlere doğru sokuluyorlardı. Mermiler tarlalarla sokakları çökertiyordu. Bu yoğun topçu ateşi, bir saldırının neredeyse başlıyacağını haber vermekteydi. Erlenbusch bir çiftlik evinin avlusunda bir Jeep gördü. Koşa koşa yolun öbür yanına geçti. Sonra eğilerek bir duvarın ardından ilerledi, şoför yerine atladı. Arkada iki asker uyku tulumlarını giymiş, uyuyordu.

Jeep bir sıçrayışta hareket etti, yollardaki tekerlek izleri donmuştu. Erlenbusch direksiyonu batıya doğru kırarken, ardında hafif makineliyle açılan bir yaylım ateşi duydu. Ceketinin sol yeninin delik deşik olduğunu gördü. Yolcuları -bir alay papazı ile yardımcısı- hâlâ uyumaktaydı.

*
**

Vielsalm'da general Robert Hasbrouck çekilmekte olan arabalardan ilk gelenlerin önünden geçişlerini seyrediyordu. Arabalar, Salm köprüsüne doğru gidiyordu. Havadan taşınan 82'nci Tümen'in açık tuttuğu geçitten geçip, sonra kuzeybatıya ve kurtuluşa doğru yollarına devam edecekti.

Güneş billûr gibi bir gökte ışıldıyordu. Hasbrouck, harp okulunda da kendisine buna benzer bir problem verdiklerini hatırladı. Tıpkı bugünkü gibi: «*Hattâ güpegündüz de olsa, hemen çekilmek gerek,*» diye cevap vermişti. Çok kötü not vermişlerdi kendisine. Sınavı yapan öğretmen: «*Geceyi beklemek gerek,*» diyordu.

***

Daha doğuda, Commanster'de general Bruce Clarke bir tarlada durmuş, ağaç kütüklerinden yapılma bir yol üzerinde trafiği yönetiyordu. Saçı sakalı birbirine karışmış, gözleri kan çanağına dönmüş, kir pas içindeki askerlerinin geçişini seyretmekteydi. Bir hafta önce onlar üzerinde şüpheye kapılmıştı. Şimdiyse onları kimseyle değişmezdi.

Son araç da geçti. Kala kala Boylan'ın geriden korumakla görevli ardçıları kalmıştı. Clarke zar zor Jeep'ine bindi. Her yanı ağrıyordu, kafasının içi de bomboştu. Bir haftadır şöyle gerçekten bir an bile uyuyamamıştı... Oturduğu yerde şöyle bir uzandı. Hoş bir uyuklama her yanını kapladı. Askerleri emniyetteydi. Görevini yerine getirmişti. Jeep'i yol üzerinde hoplayıp zıplarken gözleri kapanıp, derin bir uykuya daldı.

***

Ardenne'ler üzerinde yükselmeye başlayan so-

ğuk dalgası ve güneşle birlikte, büyük saldırının başından beri ilk kez uçuş şartları mükemmel hâldeydi.

B-26 ve *P-47* uçakları sürü hâlinde Lüksemburg şehrinin üzerinde uçuyordu. Şehir halkı da bu alışılmamış gürültü yüzünden uyanmış, sokaklara fırlamıştı. Hepsi başlarını havaya kaldırmış, Amerikalılar'ın peşlerinden uzun, eğri büğrü, ak buğu izleri bırakarak cepheye doğru uçuşlarını seyrediyordu.

Patton odasının penceresi önüne gelince güneşi gördü ve pek sevindi:

— «Şimdi işimiz kolaylaştı,» dedi. «O dualardan yüzbin tane daha bastıracağım galiba. Allah Baba bizden yana, ihtiyaçlarımızı O'na haber vermek gerek.»

Kurmay başkanını çağırttı:

— «Paul, vay canına, şu havaya bak yahu!» Dedi. «Bizim din görevlisi öyle bir dua döktürmüş ki, etkisi hemen görüldü. Git onu çağır da göğsüne bir madalya takayım.»

Fakat kuzeyde genel çekilmenin başladığını öğrenince, Patton'un keyfi hemencecik kaçıverdi. Gelen belirsiz haberlere bakılırsa, Montgomery Saint-Vith yumrusunun tümünü boşaltıyordu.

Sonra da şu haberi aldı: Tümenlerinden ikisi, -4 ve 81'inci Piyade Tümenleri- hedefleri olan Bastogne ile Wiltz'ten uzakta, yâni 3'üncü Kolordunun hücum cephesinin iki ucunda güçlü bir düşman direnişi yüzünden durmuşlardı.

Patton bir şeyi açıkseçik görüyordu şimdi: Almanlar kolay yutulur lokma değildi; Bastogne ile Wiltz'e giden yolları aşmak da kolay olmayacaktı.

*
* *

Alman generali Brandenberger'in karargâhını kurduğu Wiltz'te, Patton'un uzun menzilli toplarının mermileri sokaklara düşüyordu.

Şehrin merkezindeki ücra bir mahallede oturan Joséphine Thein, sekiz ve dört yaşındaki iki çocuğuyla bir bodruma sığınmıştı. Öğretmen olan kocası da Alman polisinden kurtulmak için bir gün önce kaçmış bulunuyordu. Battaniyelere sarınarak kömür yığınları üzerinde uyumuşlardı.

Çocuklar her patlamada bağırışarak annelerine sokuluyordu. Kendi korkusunu güç gizleyen ve gittikçe sertleşen bombardıman altında böyle yapayalnız kalmaya artık dayanamayan kadıncağız, gidip şehrin merkezinde oturan kuzenlerine sığınmaya karar verdi.

Birkaç parça eşyayı bir çocuk arabasına yerleştirerek, sokakta yürümeye başladı. 100 metre ileride bir mermi patladı, önünde molozları havaya kaldırdı. Birdenbire de mavi gökte ak yıldızlı uçaklar göründü.

Kadıncağız kuzenlerinin kapısını çaldı. Kapı uzun süre açılmadı.

Karşıki kaldırımda, hâki üniformalı Alman askerleri postaneye sığınmak için koşuyorlardı. Bir ağır makineli yaylım ateşinin kurşunları kaldırım taşları üzerinde sekti. Dört yaşındaki küçük oğlan başını annesinin eteğine gömmüş, hüngür hüngür ağlıyordu.

Bir kadın bir pencereyi aralayarak:

— «Ne istiyorsun Joséphine?» Diye sordu.

Joséphine sinirinden ağlayarak:

— «Senin bodrumuna sığınmak istiyorum, diye cevap verdi. Bizim oradaki bütün evler boş. Yapayalnız kaldık.

— «Bilmem ki nasıl olur. Önce kocama sorayım bakayım.»

Pencere yine kapandı.

Bir mermi postanenin yakınına düştü. Bir Alman tankı geçti. Tankın komutanı kulesinde duruyordu, gülerek Joséphine'ye baktı:

— «Dışarıda ne yapıyorsun böyle güzelim?» Diye sordu.

Joséphine hıçkırarak ağlamaya başladı.

Pencere yine açıldı:

— «Albert '*burada yer yok*' diyor. Sonra, bu işin vebâlini de üzerine almak istemiyor.»

Pencere Joséphine'in yüzüne tekrar kapandı.

Şıkırdaya şıkırdaya başka tanklar da geçiyordu. Joséphine tanklardan ikisinin arasına sokuldu, gidip çocuklarıyla birlikte sırtını kapıya dayayarak postaneye sığındı.

Kapının üstündeki küçük pencereden bir baş göründü ve:

— «Ne yapıyorsun sokakta? Evin yok mu senin?» Diye sordu.

Joséphine ağlamaklı bir sesle cevap verdi:

— «Yapayalnız kaldık!»

— «Buraya girin öyleyse. Göz göre göre öldürteceksiniz kendinizi!»

Kapı açıldı, Joséphine postanenin kapıcısını görünce tanıdı, o da şaşırdı:

— «Aaaa, sen misin Joséphine. Doğrusu tanıyamadım.»

Sonra onu alıp bodrum katındaki lojmanına götürdü. Karısı Joséphine'le tir tir titreyen çocuklarına cesaret verdi:

— «Bir iki lokma bir şey yiyin önce. Sonra da üçünüz birden bizim yatakta uyursunuz.» dedi.

Bastogne'un çevresindeki tek kişilik boy siperlerinde güneş, soğuktan uyuşmuş savunmacıları ısıtıyordu. Güneşin doğduğunu görerek hiçbir zaman böylesine sevinmemişlerdi. Gece gerçek bir işkence olmuştu. Uyanık durmak, oldukları yerde hoplayıp zıplamak, paraşütçü çizmelerini sık sık çıkararak donan ayaklarını ovmak zorunda kalmışlardı. Şimdiyse yeniden ısınıyorlar, silâhlarının buzlarını eritmek için eski bir asker usulüne uyarak bunların üzerlerine işiyorlardı.

Gökyüzünde uzaktan uzağa duyulan vızıltılar, keskin bir ıslık hâlini aldı. Akyıldızlı, pırıl pırıl Amerikan av uçakları kuzeydoğuya ve takviyeli yumruya doğru yol alırken üzerlerindeki havayı yırtıyordu. Bastogne'daki askerler onları alkışlamak için doğruldular.

Saat 09.35'te daha boğuk bir uğultu duyuldu, peşinden kocaman taşıt uçakları göründü, bunlar şehrin çevresinde döndü. Karla örtülü bir tarlaya paraşütçüler indi:

— »Öğleye doğru ikmâl-iaşe uçakları gelecek, biz onlara yol göstermek için daha önce geldik,« dediler ve radarlarını kurdular.

Şimdi de radyodan başka iyi haberler geliyordu. Destek uçakları da yola çıkmıştı. Hepsi radyo ile hedefleri üzerine yönetildi. Bunlar Bastogne'a doğru ilerleyen Alman kollarının üzerine âni dalışlar yaparak çok sayıda tankı tahrip etti.

Saat 11.50'de 16 tane kocaman C-47 uçağı şehre yaklaştı. Alman uçaksavarları baraj ateşi açtı. Birkaç uçak alevler içinde düştü ama ötekiler yollarına devam etti. Bastogne üzerinde gözalıcı renklerde yüzlerce paraşüt açıldı, sallana sallana karla örtülü tarlalara indi.

Siviller, verilen emirlere aldırmayarak bodrumlarından çıkıp, bu karnaval manzarasını korku ve saygıyla seyrettiler. Bu Amerikalılar başka bir dünyadan geliyorlardı sanki.

Amerikan piyadeleriyse sokaklarda şarkı söyleyip dansetmek için birbirlerini kucaklıyorlardı.

*
**

Londra gazeteleri o sabah Ardenne'ler cephesine ilişkin telâş verici haberler yayınlıyordu. *Daily Express'te* şöyle bir başlık vardı: «*Savaş birkaç ay daha mı uzayacak?*» Sonra Liège'in dış mahallelerinde çarpışmalar olduğunu bildiren bir Alman haberini veriyordu.

Daily Telegraph'ın Paris muhabiriyse İngilizce konuşan eli bıçaklı Alman kadınlarının paraşütle Amerikan hatlarının gerisine indirildiğini haber veriyordu. Söylendiğine göre bunlardan yedi tanesi yakalanmış ve Amerikan askerlerini baştan çıkartıp sonra arkadan bıçaklamakla görevli olduklarını itiraf etmişlerdi.

Fakat savaş koşullarının ağırlığına ilişkin en iyi kanıtı *Daily Mail* vermekteydi: «*Noel ve yılbaşı bayramları için İngiltere'de yeteri kadar bira kalmamıştır. Noel'de birçok kahveler kapalı kalmak zorunda olacaklardır.*»

Bununla birlikte Londra, adım başında bir casus görme hastalığına tutulmuş olan Paris'e göre daha sâkindi. Birçok kimse linç edilmişti. Bir beşinci kolun lâğımlardan dışarıya çıkmaya hazır olduğu söyleniyordu.

Versailles hâlâ yasak bölge hâlindeydi. Eisenhower'i görmek için kimsenin içeriye girmeye hakkı yoktu. O ise böyle dört duvar arasında kapalı kalışına gittikçe daha çok içerliyordu. Hattâ, kendisinin haberi olmadan bir tuzak bile ku-

rulmuştu. Ona çok benzeyen Baldwin Smith adında bir albaya Müttefik Başkomutanı'nın üniforması giydirilmişti. Albay, Von Rundstedt'in eski villasıyla Versailles arasında boyuna gidip geliyordu. Böylece Skorzeny için olta, yemlenmişti.

Gerçekteyse çepeçevre birkaç yüz kilometrelik bir alanda korkunç SS komando birliğinden tek bir kişi bile yoktu. Buna karşılık binlerce sabotajcı vardı: Bunlar, Amerikalı asker kaçaklarıydı. Çoğu Paris'te toplanmıştı, Amerikalılar'ın yiyecek ve malzeme stoklarını -bu arada her gün 4.000 litre benzini- yağma ederek geçiniyorlardı.

Paris'teki askerî cezaevlerinin bir tekinde 1.308 Amerikalı olup, yarısından çoğu da hırsızlık suçundan tutukluydu. Bir başka cezaevinde de bir tren dolusu yiyecek ve malzemeyi çalmaktan sanık 181 subayla 3 er yatıyordu. Tutuklandıkları zaman her mahpusun üzerinden bir milyon Fransız frankını aşkın para çıkmıştı.

Seine ilindeki Amerikan askerî üssünün inzibat komutanı olan albay E.G. Buhrmaster:

— «İşler böyle giderse Paris, Al Capone zamanındaki Chicago'ya benzeyecek,» diyordu. «Yolların ortasında kamyonlar çalınıyor. Bir binbaşı birkaç hafta içinde evine 36.000 dolar göndermiş.»

19.000'e yakın, yâni bir tümenin mevcudundan daha fazla sayıda asker, Ardenne'lerdeki arkadaşlarının muhtaç oldukları yiyeceği, malzemeyi yağma etmekle meşguldü. Neyi bulurlarsa çalıyorlardı: Kamyonları da, yiyecekleri de. Karaborsada alıcı bulsalar tankla cephane bile çalacaklardı.

***

Öğleye doğru, takviyeli yumrudaki genel çekiliş iyi gidiyordu. Büyük Saint-Vith muharebesinden sağ kalanlar şimdi düzenli bir dalga halinde Vielsalm'dan geçiyorlar, Salm ırmağını aşıp kuzeybatıya doğru yollarına devam ediyorlardı.

Güneyde güçlü 2'nci SS Zırhlı Tümeni'nin tehdidi altındaydılar. Almanlar çekilişi koruyan Amerikan hatlarını kolayca çökertebilirlerdi ama çekilmekte olan 20.000 askeri esir etmek için Alman Başkomutanlığı başka plânlar hazırlamıştı. Hedef olarak Baraque-de-Fraiture'ü almıştı. Burası Vielsalm'ın 16 kilometre batısında, Belçika'nın en önemli yolu olan ve kuzeyden güneye giden Bastogne-Liège anayolu üzerinde küçük bir köydü. 2'nci Zırhlı SS Tümeni yol kavşağını zaptedecek, tanklara çok elverişli geniş bir şoseden kuzeye doğru yoluna devam edecekti.

Fakat her şeyden önce yol kavşağına sâhip olmak gerekiyordu. İlk bakışta bu kolay görünüyordu ama köy, batıya ve Hotton'a doğru ilerlerken yakınından geçen general Krüger'in zırhlı kuvvetlerinin zaman zaman yaptıkları saldırılara iki günden fazla karşı koymuştu. Bu direniş hesapları altüst eden, şaşırtıcı bir şeydi: Çünkü, Alman keşif devriyeleri yol kavşağını ancak birkaç topla karışık birliklerden askerlerin savunduğunu söylüyorlardı. Alman haberalma subayları keşif kollarının görevlerini iyi yapmadıkları sonucuna vardılar.

Oysa iş hiç de böyle değildi. Saint-Vith'ten geri çekilmekte olan binbaşı Parker, dört gün önce bu önemli ikmâl-iaşe yolunu korumak görevini almıştı. Terkedilmiş ve ıssız bir yol kavşağı bulmuştu: Bataklıkların yakınında birkaç köy evi vardı ve bunlar, çam ormanlarıyla çevriliydi.

Parker haritaya bakınca kavşağın, kendisine

verilen görevin öngördüğünden çok daha büyük bir stratejik değeri olduğunu; Meuse ve Liège yoluna hâkim bulunduğunu anlamıştı. Başka birlikleri de kendisine katılmaları için kandırmayı başardığından böylece 105'lik üç topa, 12,7'lik birkaç namlulu 3 ağır makinelisi bulunan bir uçaksavar taburuna, bir de 37'lik motorlu otomatik topa sâhip olmuştu.

Gerçi Parker ağır yaralanmıştı ama kurduğu dermeçatma birlik, Krüger'in askerlerinin bir düzine kadar hücumunu püskürtmeyi başarmıştı. Yol kavşağının önemini anlamamış olan Krüger de batıya doğru yoluna devam etmişti.

O, 23 Aralık sabahı hücum aynı zamanda üç noktadan geliyordu: Parker'in yerine geçmiş olan binbaşı Goldstein, işin sonuna yaklaştığını anladı. Birliği tehlikeli biçimde güçsüzleşmişti, hemen hemen cephane kalmamıştı, esir edilen iki Alman subayı da korkunç 2'nci SS Zırhlı Tümeni'nin işaretlerini taşıyordu. Yardım aramak için kuzeye doğru gitmeye, tehlikeyi ispatlamak için de iki SS'i birlikte götürmeye karar verdi.

Beri yandan, havadan taşınan 82'nci Tümen'in genç ve levend komutanı tümgeneral James Gavin, Baraque-de-Fraiture'e yapılan hücumu kesif kollarının birinden öğrenmişti. Gerçi kendisinin başlıca görevi takviyeli yumrukun boşaltılışını korumaktı ama, eğer 2'nci Alman Zırhlı Tümeni yol kavşağını ele geçirirse kendisinin gerilerine sarkacağını anlamıştı. Almanlar'ın kuzeye ve Liège'e doğru yollarına devam edeceklerini, böylece de Ridgway'in bütün kolordusunu kuşatmak gibi bir tehlike yaratacaklarını sezinledi.

Gerçi kendisinin çok ince olan savunma hattı 40 kilometrelik bir kavis üzerinde uzanıyordu

ama, bölüklerinden birine Baraque-de-Fraiture üzerine çullanması için emir verdi.

O sabah büyük bir Alman zaferi bir avuç askere ve korkunç bir yol kavşağına yerleştirilen birkaç topa bağlı bulunuyordu.

*
**

Baraque-de-Fraiture ile Hotton arasında general Rose'un 3'üncü Zırhlı Tümeni dağlık ve ormanlık bir arazi boyunca 25 kilometre uzunluğunda bir hattı az çok tutabiliyordu. Fakat zırhlı gruplarından ikisi kuzeye doğru püskürtülmüş; albay Hogan komutasındaki üçüncü grup da Marcourt köyünde Krüger'in birliklerince kuşatılmıştı. Hogan, La Roche'daki pusudan sonra ormanlıklar içinden kaçmış ve bir rastlantı sonucu kuşatılan, cephanesi de kıtlaşan birliğini bulmuştu.

Paraşütle kendisine yiyecek, topçu ateşiyle de kan plâzması ve pansuman malzemesi atılacağı tümenden bildirilmişti.

Hogan komuta postasının kapısını açtı: Gökyüzü berrak ve uçuş için çok elverişliydi. Durum düzelirdi belki. Önünden ağır makineli taşıyan bir oto geçti. İçi Almanlar'la doluydu. Hogan kendini içeriye attı. İkinci bir araba da evlere ateş ede ede onu izledi. İçindekilerin sanki Berlin'de bir geçit yapıyormuş gibi aldırmaz bir halleri vardı. Hogan köyün güneyindeki ileri karakola telefon etti:

— «İki tane Alman ağır makineli otosu köyden geçiyor!» Diye bağırdı.

Sonra da kuzeydeki ileri karakola telefon ederek sordu:

— «Ne oluyor yahu?»

Karakol komutanı özür dileyerek:

— «Albayım, bu sabah benim topu denetlememişim. Almanlar birden çıkageldiler, tam birinci otoya ateş etmeye hazırlanırken mendebur top tutukluk yaptı. Dönmuş olacak herhalde!» Dedi.

Hogan ötedenberi uysaldı ama bu sefer bu işin sorumlusunu fena hâlde azarladı. Sonra köyün güney kıyısına koştu. Ağır makineli otolardan biri cayır cayır yanıyor, içindekiler de korunmak için çitlere doğru koşuyorlardı. Hogan askerlerinin Almanlar'ı birer birer öldürdüklerini gördü. Beş tane kurşunî gölge can havliyle hendeğe doğru koşup yüzükoyun içine atladı.

Bir Amerikalı teğmen peşlerinden koştu, tabancasını çıkarıp birincinin ensesine ateş etti.

Hogan:

— «Dur!» Diye bağırdı.

Fakat teğmen bir ikincisine iyice nişan alıp, onu da öldürdü. Üçüncüsüne doğru ilerledi, adam kalkarak dehşetten yuvalarından fırlamış gözlerle ona baktı. Teğmen üçüncü kez nişan aldığı sırada bir başka Amerikalı onun elinden silâhı yere düşürttü.

Hogan kızmıştı. Teğmeni fena hâlde azarladı, sonra komuta postasına döndü. Neredeyse kendisi esir düşecekken şimdi elinde ensesinden vurularak öldürülmüş iki Alman vardı.

*
* *

Birkaç kilometre daha batıda, Krüger'in Hogan'ı kuşatmakta olan kuvvetleri savaşmaması gereken bir Amerikan birliğiyle kapışmıştı.

Bu birlik Collins'in komutasındaki 7'nci Kolordu'dandı. Collins emrindeki üç tümenle -75 ve 84'üncü Piyade Tümenleriyle 2'nci Zırhlı Tümen-

muharebe alanının uzağından dolaşıp tekrar toparlanmak, düşmanla da her türlü temastan kaçınmak için Montgomery'den emir almıştı. 84'üncü Piyade Tümeni verilen emirlere uyarak Marche yakınında mevzie girince kendini 116'ncı Alman Zırhlı Tümeni'yle burun buruna bulmuştu.

Collins bu haberi Marche'taki komuta postasında öğrendiği sırada Montgomery de başında miğfer yerine kırmızı paraşütçü beresi olduğu hâlde içeriye girdi.

Olup bitenleri öğrenince kaşlarını çattı:

— «Birliklerinizin savaşa tutuşmamasını istiyorum, demiştim size. Siz, benim stratejik yedeklerimsiniz,» dedi.

Sonra, geri çekilmek pahasına da olsa, bu gibi terslikleri önlemesi için Collins'i uyardı. Almanlar'dan bir saldırı gelmedikçe o katiyen karşı hücumda bulunmayacaktı.

Montgomery gittikten birkaç dakika sonra Collins'in 2'nci Zırhlı Tümeni'ne komuta etmekte olan general Harmon komuta postasına girdi.

Collins:

— «Monty ile konuştum,» dedi. Askeri görüşleri apayrıydı ama mareşale büyük saygı gösteriyordu. «Sakın muharebeye tutuşma. Bir hafta rahat rahat oturacaksın, baskın tarzındaki karşı saldırıya hazırlanacaksın!»

Harmon derinden gelen kısık sesiyle:

— «İşime gelir bu!» Diye cevap verdi.

Aralıksız çarpışmalardan yorgun düşen askerleri geceleyin 110 kilometre yol almışlardı; dinlenmeye ihtiyaçları vardı.

Yarım saat sonra, Marche'ın kuzeybatısında

bir şatodaki komuta postasına dönen Harmon, subaylarına müjdeyi verdi ve rahat rahat öğle yemeğini yemek için masanın başına oturdu. Kahvesini içtiği sırada içeriye bir teğmen girdi. Başında çabucak sarılıvermiş bir yara sargısı vardı. Harmon görünce tanıdı: Bu, sabahleyin güney yönünde keşfe gönderilen bir devriyenin komutanıydı.

Teğmen:

— «Bize ateş ettiler,» dedi. «Tanklarla. Almanlar buradan topu topu 15 kilometre uzaktalar, var hızlarıyla da geliyorlar!»

Bu, Almanlar'ın Marche'ın 15 kilometre batısında bulundukları anlamına geliyordu. Herhalde şehri güneyden dolaşmış olacaklardı, dosdoğru Meuse nehri üzerine ilerliyorlardı buradan da ancak yirmi kilometre kadar uzaktaydılar. Harmon kararını vermekte gecikmedi. Başı açık olduğu hâlde karla örtülü bir tarladan geçip içinde bir tank taburunun konakladığı bir koruya doğru koştu. Binbaşıya:

— Ne kadar zamanda yola çıkabilirsin?» Diye sordu.

— Radyoların susması emri kaldırılırsa, beş dakika içinde, generalim!

— Peki. Emir kaldırıldı. Bu yoldan güneye kadar git. Şehrin girişlerini kapat. Bütün tümen de peşinden geliyor.

Beş dakikaya bile kalmadan 17 tane Sherman tankı homurdana homurdana güneye doğru tam gaz ilerliyordu. 37 başka tank da onları yakından izliyordu.

Harmon Collins'i telefona çağırdı. Neşeli bir tavırla:

— «Olanlar oldu Joe, muharebeye tutuştum,» dedi.

Kolordu Komutanı onu onayladı ama, Harmon kadar heyecanlı olmayıp pek coşkunluk göstermiyordu: Harmon yapması gerekeni yapmıştı fakat Monty bu işi tasvip edecek miydi bakalım?

*
* *

Saat 14.00... Baraque-de-Fraiture'ün 10 kilometre kuzeyinde, binbaşı Goldstein 3'üncü Zırhlı Tümen'den yarbay Richardson'a:

— «Yarbayım, askerlerim takviye almazlarsa bu işin içinden çıkamayacaklar,» diye yalvarıyordu.

Richardson Goldstein'ın durumun ciddiliğini anlatmak için yanına alıp getirdiği 2'nci SS Tank Tümeni'nin iki subayına baktı. Sonra telefonu açarak:

— «Brew,» dedi. «Baraque-de-Fraiture'dekiler yardıma muhtaç. Bir tank takımıyla git de bak bakalım neler oluyor!»

Sonra Goldstein'a döndü:

— «Binbaşı Brewster bir şey yapabilecekse muhakkak yapar!» Dedi.

*
* *

General Gavin, Baraque-de-Fraiture'ün bir kilometre kuzeydoğusundaki bir tepenin üzerinde duruyordu. Piyadeleri her 200 metrede bir açtıkları boy siperlerine girmişlerdi. Ciddi bir saldırı karşısında bu tepe hemen hemen savunulamayacaktı ama, Gavin hiç kimseyi yerinden kımıldatamazdı.

Bir havan atışı tepenin altını üstüne getiriyor, yol kavşağını da dövüyordu. Gavin köyün savun-

ma tesislerini pekiştirsin diye yola çıkardığı yüzbaşıya telefon etti.

Yüzbaşı çarpışmanın gürültüsünü bastırmak için bağırarak:

— «Korkunç bir muharebeye tutuştuk!» Diye cevap verdi. «Ne kadar zaman tutunabileceğimi bilemiyorum.»

General Gavin tarlaların içinden koşarak bir çam ormanına daldı. Durumun vahimlik derecesini kendi gözüyle görmek istiyordu. Ormanın kıyısındaki bir çalılığın altından sürünerek ilerledi. Kendisinden 100 metre ilerideki bir yıkıntı yığınından dumanlar tütüyordu: Baraque-de-Frature'dü burası. Alman tanklarıyla Volksgrenadier birlikleri aynı anda üç yönden hücum ediyordu.

Yapacak hiçbir şey yoktu. Gavin yine sürünerek geriye doğru gitti. İki binbaşı, Goldstein ile Brewster aynı kavşağa doğru Jeep'le gidiyorlardı. Bir kilometre kala, bir topçu grubu onları durdurdu.

İçlerinden birisi:

— «Düşman hatlarımızı yardı. Kavşak elden çıktı!» Diye bağırdı.

İki subay arabadan inerek ormanlıkların içinden yollarına devam ettiler. Eğer askerler işi abartmışlarsa duruma belki bir çâre bulunabilirdi. Ormanın kıyısına varıncaya kadar karın içinde bin güçlükle ilerlediler. Üzerinde kara bir haç taşıyan iri bir tank birdenbire önlerindeki bir tepeyi aşıp, 88'lik topuyla onları nişan alarak ateş etti.

İki subay kaçtılar. İşin şüphe götürür tarafı yoktu artık: Çok geç kalmışlardı.

*
* *

Ridgway'in cephesinde tek sevindirici şey, Peiper'in sarılmasıydı. 155'lik bir top SS subayının La Gleize'deki son sığınağının üzerine tonlarla patlayıcı madde yağdırıyordu. Bu bir tek top ona, uğradığı bütün öteki bombardımanlardan çok daha fazla kötülük yapıyordu. Sürekli ateş, askerlerinde sinir diye bir şey bırakmamıştı.

Fakat asıl kötüsü, cephanesi hemen hemen bitmiş, yakıtı ise hiç kalmamıştı. Bir gün önce bir radyo mesajı göndermiş:

— «Bütün Hermann'ımızı hemen hemen bitirdik, Otto'muz da kalmadı. Büsbütün yokolmamız bir zaman meselesinden ibaret. Gidebilir miyiz?» demişti.

Oniki saat sonra da cevap almıştı:

— «Obersturmbannführer Peiper malzeme durumu hakkında açıkseçik hesap vermezse yakıt ve cephane bakımından düzenli bir ikmâle güvenmemesi gerektir. Altı Königstiger tankı Stavelot'nun doğusunda harekete geçmeye hazır. Onları nereye gönderelim?»

Peiper gerçeklerin böyle görmemezlikten gelinişine çok kızmıştı:

— «Uçağa yükleyin de La Gleize'e gönderin!» Diye cevap verdi. Sonra ekledi: «Hemen yola çıkmamıza izin vermek gerek.»

— «Bütün araçlarınızla bütün yaralılarınızı götürebilir misiniz?»

Peiper'in önünde bir umut ışığı belirdi. İlk defadır ki Başkomutanlık, La Gleize'de boşyere ölmesini istemiyordu, bu ona ilk işaretti.

— «Bu gece bizim için son fırsat,» dedi. «Araçsız ve yaralısız gideceğiz. İzni gönderin rica ederim!»

Gidiş izninin verileceğinden emin olan Peiper, gerekli tedbirleri aldı. Sonra Amerikan esirlerinin kapatıldıkları bodrumdan binbaşı McCown'u getirtti.

Durumun umutsuz yanını gizleyerek:

— «Bizi geri çağırdılar,» dedi.

McCown cevap verdi:

— «İsabet oldu yarbayım, şu sizin Königstiger'lerle yolculuk yapmayı hep canım çekmişti.»

Peiper gülümsedi ama herkesin yayan gideceğini söylemekten kaçındı:

— «Yalnız, esirlerle bizim yaralıların durumu kafamı kurcalıyor,» dedi.

McCown'un dışında bütün esirleri salıvermeyi vaadetti. Amerikalılar da buna karşılık Stoumont'la La Gleize'deki Alman yaralıları salıverecekti.

McCown kuşkulu bir tavırla:

— «Sizinle müzakereye girişmeye yetkili değilim,» dedi. «Üst'lerim de bunu kabul ederlerse çok şaşarım. Alt tarafı, yarbayım, durumunuz pek o kadar parlak değil ki pazarlığa girişebilesiniz.»

Peiper cevap verdi:

— «Biliyorum. Ama üst'lerinizin kabul edeceklerini umarak bu pazarlığı yine de yapmak istiyorum!»

Bir anlaşma hazırlandı. McCown bu belgenin geçersizliği üzerinde ayak diremekle birlikte onu imzaladı. Peiper de imzasını attı, sonra iznin nihayet verilip verilmediğini öğrenmek için radyo arabasına koştu.

Radyo subayı:

— «Başlıca direnme hattı nerede?» Diye is-

rarla soruyordu. «Örtü mevzii nerede? Yola çıkabilir miyiz? Tekrar ediyorum: Yola çıkabilir miyiz?»

Alıcı nihayet cızırdadı, sonra bir ses:

— «Hatlarımızdan ne zaman, nerede geçeceksiniz, bildirin,» dedi.

Peiper'le radyo subayı sevinçten el sıkışmaya hazırlandıkları sırada ses devam etti:

— «Ancak bütün yaralılarınızla araçlarınızı da yanınıza alırsanız gidebilirsiniz.»

Peiper fena hâlde kızdı, yumruğunu radyo aygıtına uzattı:

— «Parçala şu mendeburu! İzinli ya da izinsiz, bu akşam yaya olarak yola çıkıyoruz!» Diye bağırdı.

*
* *

Saat 15.26'da altı tane *B-26* uçağı ormanlık bir bölgenin içine gömülmüş bir şehre yaklaşıyordu. Filo komutanı yere doğru baktı. Hava açıktı ama başlıca hedefini, Brandenberger'in ordusu için önemli bir demiryol merkezi olan Almanya'daki Zulpich'i görememişti. Fakat 10 kilometre güneydoğudaki Lammersum üzerinde bulunduğundan emindi. Şehrin merkezinden geçip, cephaneliği açarak 125 kiloluk 13 bombasını salıverdi. Öbür beş uçak da aynı şeyi yaptı.

Aşağıda, şehrin sokakları lâv püskürten bir yanardağı andırıyorlardı. Pilotlar sonucun çok iyiye benzediğini görerek sevindiler, görevlerini yerine getirmenin sevinci içinde rahat rahat üslerine doğru yollandılar.

3.500 metre aşağıda şaşkın Amerikan askerleriyle sinirli siviller Lammersum'dan 60 kilometre uzaktaki Malmédy'nin yıkıntıları içinden

çıkmaya çalışıyorlardı. Hiç değilse ölüm yüzünden hareketsiz kalmamış olanlar yâni.

Biraz sonra Malmédy'deki Amerikan birliklerine komuta eden general ile bir hava generali arasında gürültülü bir konuşma geçti: 9'uncu Hava Kuvveti tarafından ilk kez bombardıman edilmiyordu, askerleri de: «*Amerikan Luftwaffe'si*» adını takmışlardı ona.

Amerikan generali pek üzgündü:

— «Bir daha böyle şey olmaz, merak etmeyin,» diye söz verdi.

⁂

Vielsalm sokakları da bombalar altında titriyordu ama toplarla tanklar Almanlar'ındı, tankların gürültüleri de çok yakından geliyordu. General Hasbrouck kâğıtlarını topladı, kurmayının son üyeleriyle birlikte okulun merdiveninden indi. Sokağa çıkarlarken bir Alman Panther tankı köşeyi döndü ve motorları işler hâlde bekleyen bir zırhlı arabayla iki Jeep'in üzerine ateş açtı. Zırhlı araba yanmaya başladı. Hasbrouck'la arkadaşları Jeep'lere atlayarak var hızlarıyla Salm köprüsüne doğru yol almaya başladılar. Tank yine ateş etti. Tam Hasbrouck'un bindiği Jeep'in önünde patlayan mermi, bir motosikletliyi havaya fırlattı. İki araba kaldırım taşları üzerinde yana kaçarak köprüyü geçti.

Terkedilen ikmâl-iaşe deposunda siviller sabırlı sabırlı kovalarına kömür doldurarak evlerine götürüyorlardı. Almanlar gelirse geçinmek güç olacak, her kömür parçası altın değerinde olacaktı.

Yumrunun güneyindeki çekiliş yolu cehennemden farksızdı. Çekilme emirleri bütün birlik-

lere vaktinde gelmediğinden, peşlerinde Almanlar da olduğu hâlde bunlar, birbirlerini engelliyordu.

Almanlar'ın şimdi Salmchâteau yolunu kestiklerini öğrenen 106'ncı Tümen'den Jones'un taktik grubu batıya doğru kaçacak bir geçit arıyordu. Yürüyüş kolu bir yoldan aşağıya indi, yol da çok geçmeden ırmağın kıyısında hayvanların su içtikleri yalakların olduğu yere giden bir patika hâlini aldı. Altı tankla kamyon geçmeye uğraşırken çamura saplandı. Ötekiler kuzeye doğru giderek ırmağın geçit veren bir noktasını buldu. Salm ırmağını geçtikten sonra bilmedikleri arazide batıya doğru yol alarak Provédroux köyüne ulaştı.

Baştaki Sherman'ın komutanı anacaddede durmakta olan araçlar gördü, yürüyüş kolunu durdurdu. Bunların Alman olduklarını anlayınca üzerlerine ateş açma emri verdi.

Köy çok geçmeden büyük bir kargaşalık içinde kaldı. Amerikalılar'la Almanlar büyük bir karışıklık içinde her yana doğru fır fır dönüyorlardı. Bir zırhlı araba ateş aldı, içindekiler siperlenmek için yere atladılar. Bunlar arasında çavuş John Banister de vardı. Losheim gediğindeki Krewinkel köyünden ilk kaçıp kurtulanlar arasındaydı. Birkaç birliğe katıldıktan sonra şimdi de Jones taktik grubuna girmiş bulunmaktaydı. Bir hafta içinde en azından oniki kez ölüm tehlikesi atlatmıştı.

Vielsalm yoluna vaktinde ulaşacağını umarak kuzeye doğru yola çıkan bir tank avcısının üzerine tırmandı.

Gecenin karanlığında bir saatlik kararsız bir yürüyüşten sonra yola vardılar. Banister bir bazuka erinin siper kazmakta olduğunu gördü.

Adam kir pas içindeydi, bir karış sakalı vardı, yorgundu ama hiçbir şeye metelik vermiyordu. Gevşek bir sesle Banister'e sordu:

— «Girecek siper mi arıyorsun ahbap?»

— «Hem de nasıl!»

— «Öyleyse arabana benim ardımda park yaptır.»

Düşen pantolonunu şöyle bir sarsarak yukarıya çekti:

— «Anladın ya, arkadaş, 82'nci Paraşütçü Tümeni var ya hani, o benim işte! Hemen söyleyeyim bak: Keratalar fazla uzağa gidemeyecekler!»

*
* *

Vielsalm'da Clarke'ın çekilişini korumuş olan Boylan taktik grubu da Salın köprüsünden geçiyordu şimdi. Yarbay Boylan köprünün yakınında durmuş, ağaçlarını sayıyordu.

İstihkâm subayı:

— «Başka yok mu?» Diye bağırdı.

Yarbay cevap verdi:

— «Bildiğim kadarıyla yok. Köprüyü uçurabilirsin.»

Yakıtları bitmiş olan bütün tanklarıyla kamyonları bir benzin deposunun önünde sıraya dizildi. O sırada Boylan radyodan çağırıldı. Yardımcısı aldığı emri ona aktardı:

— «Keskin Nişancı Altı!... Benzin ikmalini durdur, yola çık!»

Boylan cevap verdi:

— «Burada *'Keskin Nişancı Altı,'* yakıt ikmalimi yapmadıkça şuradan şuraya gidemem. Hangi hergele yola çık, diyor bana?»

— «Atelye Altı!»

«*Atelye Altı*» general Hasbrouck'un şifreli adıydı.

Boylan alçak sesle:

— «Mesaj anlaşıldı,» diye cevap verdi.

Yürüyüş kolu yine yola çıktı ama az sonra bir inzibat tarafından durduruldu:

— «Yarbay Boylan siz misiniz? General Hasbrouck sizi görmek istiyor.»

Azarlanmayı bekleyen Boylan, komuta postası olarak kullanılan çiftlik binasına sükûm püklüm bir hâlde girdi. Hasbrouck ona doğru koştu, kolunu boynuna dolayarak:

— «Hele şükür gelebildin Boylan! Herkesi kurtarabildin mi bâri?» Diye sordu.

Boğuk bir gümbürtü binayı sarstı. Vielsalm köprüsü havaya uçurulmuştu.

Takviyeli yumru muharebesi artık sona ermişti.

*
**

Versailles'da Eisenhower 1'inci Ordu Komutanı General Hodges'e yazdığı telgrafı bitirmekle meşguldü:

«*Bu kişisel mesajı 7'nci Zırhlı Tümen Komutanı General Hasbrouck'a ulaştırmanızı rica ederim:*

Tamamlamak üzere olduğunuz mükemmel iş, durumun tümü üzerinde önemli bir etki yaptı. Bundan ötürü size şahsen minnettarım ve askerlerinize şunu bildirmenizi rica ederim: Eğer görevlerini şimdiye kadar gösterdikleri hayranlığa değer yiğitlikle yerine getirmeye devam ederlerse, vatanın minnetine hak kazanmış olacaklardır.»

24 Aralık 1944

2'nci Alman Zırhlı Tümeni direnmeyle karşılaşmadan batı yönüne doğru ilerliyordu. Tek düşmanı, kendi levazım şubesiydi. Birkaç gündür benzinle yağ kıtkanaat dağıtılıyordu. Askerler hayâl kırıklığı içindeydiler: Benzin depoları dolu olsa, Meuse nehrini çoktan aşmış olurlardı.

24 Aralık günü şafak sökmeden az önce tümenin öncü birliği Celles yolu üzerinde, sisin içinde ilerliyordu. Komutan haritaya baktı: Celles Dinant'dan ve Meuse nehrinden topu topu 8 kilometre uzaktaydı.

Yol kavşağında Le Pavillon Ardennais adlı, şirin bir küçük otel vardı. Burasını, Marthe Monrique işletiyordu. Bir gün önce Amerikan istihkâm erlerinin otelinin önüne, yolun üzerine genişlemesine birkaç mayın koyduklarını, sonra Jeep'le Meuse nehrine doğru gittiklerini görmüştü.

Komşuları:

— «Sen de herkes gibi ormanlarda saklan,» demişlerdi. Çünkü, nehrin bu yanında tek bir Amerikan askeri kalmamıştı. Fakat Marthe, Almanca biliyordu ve Almanlar'ın otelini yakıp yıkmalarını önlemek istiyordu.

Saat 06.00'da bir patlamayla uyandı. Işığı yakıp dışarıya baktı. Bir Alman tankı koyu bir duman çıkararak cayır cayır yanıyordu. İki subay ışığı görünce otele girdiler:

— «Dinant buradan kaç kilometre uzakta?» Diye sordular.

Yalan söylemeye değmezdi, karayollarının işaret levhası kapının önündeydi.

Kadın Almanca:

— «10 kilometre,» diye cevap verdi.

— «Mükemmel. Öğleye varmadan Dinant'da oluruz. Yol nasıl?»

— «Amerikalılar gece gündüz çalışarak yolu baştan başa mayınladılar.»

— «Ya daha kuzeydeki öbür yol nasıl?»

— «Onu da mayınladılar. Şu tepenin hemen ardında da binlerce Amerikalı gizli.»

Clervaux ile Noville'de zafer kazanan, Amerikalıları 100 kilometre boyunca alaşağı eden Alman tankçıları, Marthe Monrique'in uydurduğu masalı duyunca telâşlandı; yürüyüş kolu yön değiştirerek; gidip ormanın içinde saklandı.

*
* *

Daha kuzeyde, yine 2'nci Zırhlı Tümen adını taşıyan, fakat 2 sayısının yanısıra SS harfleri de bulunan bir başka Alman tümeni de Baraque-de-Fraiture'de kazandığı zaferden sonra Bastogne-Liége anayolu üzerinde kuzeye doğru ilerliyordu. Bu sayı benzerliği Müttefik haberalma servislerinde bir karışıklığa da yolaçmıştı.

SS'ler Manhay'den ancak 6 kilometre uzaktaydılar. Burasını da bir gün önceden beri 7'nci Kolordu'ya bağlanmış olan 3'üncü Zırhlı Tümen'in, Richardson komutasındaki taktik grubu tutuyordu. Yarbay Richardson da dostu Sam Hogan gibi Teksaslı'ydı. Fakat benzerlik bu kadarla kalıyordu, çünkü -o sırada hâlâ Marcourt'da kuşatılmış bulunan- Hogan, West Point Harp Okulu'ndan çok rahat ve kendinden emin bir hâlde çıkmıştı. Ciddi ve çalışkan bir yedeksubay olan

Richardson işe rütbesini yükseltmek için bütün boş vakitlerini okumakla geçiriyordu.

Sabahın saat 09.00'unda onu telefona çağırdılar. Arayan binbaşı Brewster'di. 6 kilometre daha güneyde, yol üzerinde kurulan engeli tutuyordu:

— «Rich, esaslı savaş var burada,» dedi.

Sonra üstü kapalı olarak ve çift anlamlı cümlelerle 2'nci SS Zırhlı Tümeni'nden birkaç tane ağır makineli taşıyan zırhlı arabayı alaşağı ettiğini anlattı:

— «Neyse ki ormanlar sık da araçlar yoldan gitmek zorundalar,» diye ekledi. Sonra devam etti: «*P.-47* uçakları tepemizde vızıldaşıyor.»

Çeşitli noktalara yer belli eden levhalar koydurtmustu ama uçakların Alman tank yığınaklarını görebileceklerini pek sanmıyordu.

Richardson, hemen Hava Kuvvetleri'ne Brewster'in bulunduğu yeri, Almanlar'ın da nerede bulunmaları ihtimali olduğunu bildirdi.

Aradan bir saat bile geçmeden Brewster yine telefon etti:

— «*P.-47*'ler vurdu. Sert de vurdu galiba, çünkü bütün buralar dumandan kapkara!» Dedi.

Richardson iyimser olmaya başlıyordu:

— «Bir piyade bölüğü yolluyorum sana, saldırıya geç, Baraque-de-Fraiture'ü geri al.»

Tam mevcutlu bir Alman zırhlı tümeninin kendi hatlarını yarmaya hazırlandığından haberi yoktu.

*
* *

Almanlar gerçekten iyiden iyiye sarsılmışlardı. Brewster'le *P.-47*'ler arasında dokuz tane bü-

yük tank kaybetmişlerdi. Fakat bu, geçici bir başarısızlıktı. Kuvvetlerini toparladıktan sonra Brewster'in kurduğu barajı çevresinden dolaşarak aşmaya hazırlanıyorlardı. Yolun üzerinde durdurulmuşlardı ya, onlar da Manhay'i güneybatıdan gelip geriden zaptedeceklerdi.

*
**

Manhay, Richardson'un mensup bulunduğu Collins'in 7'nci Kolordusu'yla Ridgway'in 18'inci Kolordusu'nun birleştikleri noktadaydı, bu ise işleri yoluna koymaktan çok uzaktı.

Durumu basitleştirmek için bundan böyle Manhay'nin savunulması işini Ridgway'in üzerine alması kararlaştırılmıştı. Oysa Malmédy ile Manhay arasındaki cepheyi tutmak için Ridgway'in elinde, topu topu iki tümen -30'uncu Piyade Tümeni'yle havadan taşınan 82'nci Tümen- vardı. Kuvvetlerinin geri kalanınıysa şimdi dinlenme hâlinde olan takviyeli yumrudan kurtulanlar meydana getiriyordu.

Vielsalm çıkıntısı giderilmişti ama, Gavin'le emrindeki 82'nci Tümen boyuna Alman hatlarının içerisinde derinliğine ilerliyordu. Ridgway savunma tesislerinin zayıf olduğunu, Manhay'nin Almanlar için önemini ve takviye gönderme gerekliğini pek iyi bilmekteydi.

Onun için Vielsalm'da savaşanlardan bazılarını istemeye istemeye cepheye göndermeye karar vermiş ve en az hırpalanmış olan birliği seçmişti ki bu, 7'nci Tümenin A Zırhlı Grubuydu.

Yanında muhafız olmayan açık bir araba, Ridgway'in komuta postası olarak kullandığı çiftlik binasının önünde durdu. İçinden Montgomery çıktı, nöbetçilere gülümsedi. Ridgway'e

hatlarını sıkıştırsın diye emir vermeye geliyordu. 82'nci Tümen'in yaptığı çıkıntı, kendisi gibi titiz ve intizamı seven bir kimse için akıl alacak şey değildi. Gavin, Trois-Ponts'dan Malmédy'ye giden yol üzerine çekilmeliydi.

Ridgway tartışmaya girmedi. Sürekli saldırıdan yana olmakla birlikte, Montgomery'nin yargı tarzını anlıyordu. Ayrıca, mareşal bir karar verdi mi, bunu hiçbir şeyin değiştirtemeyeceğini de biliyordu.

Saat 13.30'da Ridgway komutanlarını -Gavin'i Richardson'u, Hoge'u ve ötekiler- topladı:

— «Gece olur olmaz 7'nci Tümenin A Zırhlı Grubu, Manhay üzerine; havadan taşınan 82'nci Tümen de Trois-Ponts üzerine çekilecek,» dedi.

Gavin'in dışında komutanların çoğu bu kararı yerinde buldular. Gavin:

— «Benim askerler hiçbir zaman gerilemediler, bu işe de şimdi başlamak istemezler,» diyordu. Ridgway ona ters ters baktı.

Hepsi gittikten sonra da bir emir yazmaya başladı. Kıtaları Montgomery'nin gösterdiği hat üzerine çekildikten sonra bir karış bile gerilememeleri gerektiğini bilmelerini istiyordu. Oldukları yere sımsıkı yapışacaklar, orada savaşacaklar, Almanlar'ı orada ezeceklerdi.

*
**

Manhay'de Richardson, kendi kesiminde nöbet değiştirmeye gelen 7'nci Tümen'in albayını gördü. Richardson askerlerinin ve özellikle Brewster'in Belle-Haide'deki durumunun ne olacağını düşünüyordu hep. Onun için yeni gelenin aldırmaz ve havaî tavırlarından hoşlanmadı.

Onu, Brewster'in kanadını korumak için tank-

larını güneydeki tepelere doğru göndermeye kandırabildi.

Tanklar tırtıl tekerleklerin şıkırtıları, motorların uğultuları arasında büyük bir gürültüyle yola çıktı. Richardson hemen komuta postasına döndü, orada albayı rahat rahat gazete okurken buldu:

— «Tanklarınıza daha gürültüsüzce yer değiştirtmenizi öğütleyeceğim size,» dedi. «Almanlar bu cayırtıyı duyarlarsa yine saldırıya geçerler.»

Albay kızdı:

— «Ben işimi bilirim,» dedi. «Küçük bir yarbay parçasının fikri de vizgelir, tırıs gider bana. Öğüte ihtiyacım olursa bunu ben kendim isterim.»

Richardson dışarıya çıktı. Manhay'nin çekeceği vardı, tabiî Belle-Haie'nin de öyle.

*
**

Montgomery şimdi de Tongres'a, 1'inci Ordu'nun yeni genel karargâhına gelmişti. O sabah Ridgway'e verdiği geri çekilme emirlerini general Hodges'e de bildirdi. Sonra Collins'i desteklemek için İngiliz 51'inci Highland(*) tümeninin geleceğini haber verdi:

— «Collins'in durumu çok ciddi,» dedi. «Korkarım ki onu geri çekmek gerekecek. Collins'in savaşmasını istemiyorum. Gerekirse geri çekilerek, Almanlar'ın solukları kesilmedikçe savaşmaktan kaçınmasını istiyorum. Sonra da esaslı bir saldırıya girişir.»

Sonra haritada, Meuse nehrinin üzerinde

(*) İskoçya dağlılarından kurulu birlik.

Marche'ın 50 kilometre kuzeybatısındaki Andenne şehrinin yerini gösterdi. Peşinden de Hotton'u gösterdi: 3'üncü Zırhlı Tümen orada Almanlar'ın 116'ncı Zırhlı Tümeni'ne başarıyla karşı koymuştu:

— «Gerekirse Collins bütün sağ kanadını Andenne-Hotton hattı üzerine çeker,» dedi.

Hodges itiraz etti:

— «İyi ama, Meuse nehrine giden yolu Namur'den Givet'ye kadar, ardına dek açıyorsunuz!»

Montgomery:

— «Aldırmayın,» dedi. «İngiliz kıtaları da orada olacak!»

İngilizlerin çoğu gibi o da Amerikalılar'ın gerilemek istemeyişlerini tamamen heyecandan ileri gelen bir tepki sayıyordu.

Mareşal gittikten sonra subaylar tartışmaya devam ettiler. Hodges'in Montgomery'ye büyük saygısı vardı ama böyle arazi vererek savaşmaktan hoşlanmıyordu. Subayları ve özellikle Harmon da öyle düşünüyordu. Collins'in 2'nci Zırhlı Tümeni'ne komuta eden Collins, Marche'ın batısında Almanlar'la iki kez kapışmıştı.

*
* *

Saat 14.30'da Collins'in yardımcısı general Willie Palmer, telefonda Harmon'un kısık sesini dinliyordu:

— «Benim keşif kollarından birisi Celles yakınlarında duran Alman tankları görmüş. Belçikalılar'ın söylediklerine göre heriflerin benzini yokmuş. Kıstırdık onları. Bırakın da icabına bakayım.»

Palmer, Monty'nin düşmanla temas kurmaktan kaçınmak istediğini ve böyle bir kararı ancak Collins'in verebileceğini biliyordu:

— «Patron tümenleri dolaşmaya gitti. Sizin oraya da gelecek. Bekleyin onu,» dedi.

Birkaç dakika sonra Harmon yine telefon etti:

— «2'nci Alman Zırhlı Tümeni tümüyle kapana girmiş durumda! Bana hemen hücum emri vermeniz gerek!» Dedi.

Palmer:

— «Peki öyleyse, hazırlıklara başlayabilirsiniz. Ama harekete geçmeden önce Collins'in vereceği kararı bekleyin!» Diye cevap verdi.

Yirmi dakika sonra Palmer'i 1'inci Ordu Kurmay Başkanı General Kean telefona çağırdı:

— «Yakında albay Akers oraya gelecek, Collins'e durumu sözlü olarak anlatsın diye özel olarak gönderildi,» dedi ve ihtiyatlı bir eda ile ekledi:

— «Joe»ya savunma hattını değiştirmesi için izin verildi. Haritada «*A*» şehriyle «*H*» şehrini görüyor musunuz?»

Palmer, Andenne ile Hotton'u anlayacak yerde aynı harflerle başlayan, fakat çok daha güneyde bulunan başka iki şehri anladı:

— «Evet, bulдum,» dedi.

— «Hah, yeni hat orası olacak.»

Çok heyecanlanan Palmer, telefonu kapadı: Yeni hat daha güneydeydi ya, Harmon da saldırı izni almış demekti. Bu haberi hemen Collins'e ulaştırdı.

Mesaj henüz yeni gitmişti ki kurmay başkanı yine telefon etti:

— «Düşündüm, korkarım ki beni anlamadı-

nız,» dedi. «Onun için çok dikkatli olun, bir daha tekrarlamıyacağım çünkü: Darbeleri savuşturun.»

Palmer'in fena hâlde keyfi kaçmıştı. 7'nci Kolordu darbeleri savuşturacaksa bu, geri çekilmesi anlamına geliyordu. Haritaya yeniden baktı. bu sefer Andenne'i buldu.

Collins'e yolladığı mesajın bir örneğini aldı, oraya şunları ekledi: «*Andenne. Yâni başka deyişle geri çekiliş. Darbeleri savuşturmak şartiyle Harmon'dan istediğiniz gibi yararlanabilirsiniz. Komuta postasına dönerseniz iyi edersiniz!*»

Collins ilk mesajı aldığı zaman Harmon'un yanındaydı. Hemen hücum hazırlıkları üzerinde tartışmaya başladı. Düzeltilmiş ikinci mesajı alınca da öfkeden küfürü bastı. Bu, bütün plânlarını altüst ediyordu:

— «Hele komuta postama döneyim bakayım. Bir şey anlamıyorum bu işten,» dedi.

Harmon'un surat astığını görünce ekledi:

— «Şimdilik hücumdayız hep. Yalnız, bekleyin de ben işaret vereyim.»

Dönüş yoluna çıktığı zaman gece oluyordu. Mesleğinin en önemli kararını alması gerekmekteydi. Çünkü bundan bütün muharebenin sonucu etkilenebilirdi. En iyisi beklemekti tabii. Ama o zaman da Alman 2'nci Zırhlı Tümeni'nin tankları kapandan kaçabilirlerdi. Yahut da, ilerideki bu tümeni desteklemek için olasıya hızlı ilerleyen 9'uncu Zırhlı Tümen'le, Lehr Zırhlı Tümeni onunla birleşebilir, Harmon'un hücumunu bir bozguna dönüştürebilirlerdi.

Collins komuta postasına gelince orada Hodges'in kişisel mesajını getiren albay Akers'i buldu.

Albay, Collins'e Andenne-Hotton hattına çekilmesi için izin verildiğini, fakat bu hattın ne pahasına olursa olsun tutulması gerektiğini anlattı.

Collins itiraz etti:

— «Fakat bu, Givet ile Namur arasında Meuse nehrini Almanlar'a bırakmak olur!» Dedi.

Akers, Montgomery'nin Meuse nehri üzerine birlikler göndermek yolundaki vaadini tekrarladı. Sonra Collins'e şöyle dedi:

— «Emin olun ki kurmay başkanının telefonda söylediğinden daha çok hareket özgürlüğüne sâhipsiniz.»

Fakat Collins 1914'teki Marne muharebesinin ünlü örneğini hatırlıyordu: Von Moltke'nin tam yetkiye sâhip özel bir temsilcisi -birkaç yerel başarıya rağmen- Von Bülow ve Von Kluck ordularının Aisne nehri üzerine çekilmelerini sözlü olarak emretmiş, Von Kluck buna pek kızmıştı. Fransızlar da böylece muhtemel bir ezilmeden kurtulmuşlardı.

Sözlü emirle hiçbir şey yapmamaya kararlı olan Collins, albay Akers'ten yazılı bir tasdik istedi ve aldı:

«7'nci Kolordu'nun bütün taarruzi görevleri şimdilik kaldırılmış olup bu birlik, 1'inci Amerikan Ordusu'nun sağ kanadını istikrara kavuşturmak üzere savunmada kalacaktır. Dolayısıyla 7'inci Kolordu Komutanı, emrindeki bütün kuvvetleri bu görevin yerine getirilmesi için kullanmaya ve gerekli gördüğü zaman da Andenne-Hotton-Manhay hattı üzerine çekilmeye yetkilidir.»

Collins bu metin üzerinde kendi kurmay heyetiyle bir tartışma yaptı. Kimileri bunu saldırı

için bir çağrı sayıyor, kimileri de savunmada kalıp başka şeye karışmamak gerektiğini düşünüyordu.

Collins mesajı yeniden inceledi. Görünüşe göre, bir seçim yapabilirdi. Savunmada kalırsa kimsenin kendisini eleştiremeyeceğini biliyordu. Fakat saldırıya geçip de başarısızlığa uğrarsa, bütün meslek hayatı tehlikeye girecekti. Bu, bütün yaşantısının en tehlikeli davranışı olurdu.

Ateşli tartışmayı keserek:

— «Tutacağım yolu seçtim,» dedi.

Büyük çoğunluğu saldırıdan yana olan ötekiler, heyecanla beklediler:

— «Daha önce de öngörüldüğü gibi, 2'nci Zırhlı Tümen'e saldıracağız.» Sonra Akers'ten yana dönerek ekledi: «Lütfen general Hodges'e söyleyin: Bu kararı ben kendim verdim ve bunun bütün soumluluğunu da üzerime alıyorum.»

Collins telefonla Harmon'u aradı ve ona, üstü kapalı sözlerle ertesi sabah Celles'e hücum etmesini söyledi.

Hattın öbür ucunda bir sevinç kükreyişi duyuldu.

Harmon:

— «Hapı yuttu keratalar! Çantada keklik hepsi!» Diye bağırıyordu.

*
**

Alman 2'nci Zırhlı Tümeni'nin öncüleri Celles'deydi ama ardçılar 30 kilometre kadar daha doğuda konaklamaktaydı.

Bastogne'dan Marche'a giden anayola yüksekten bakan bir tepenin üzerindeki Marche köyü, savaş sırasında önemli bir gizli mukavemet

merkezi olmuştu. Misilleme olsun diye de yol üzerinde bulunan bütün evler ateşe verilmişti. Hodges'in 1'inci Ordusu'nun Belçika'yı kurtarması üzerine tenkil ve cezalandırma işi de tam zamanında durmuştu.

Rahip Musty ile Bastogne'dan çıkarılan küçük öğrencileri Almanlar'ın ileri hareketi yüzünden köyde takılıp kalmışlardı. Dinî âyin sırasında öğrencilerden dördü, Gestapo'ca tutuklanmış ve nahiyeden başka 70 erkek ve çocukla birlikte anayol üzerindeki bıçkı fabrikasına götürülmüştü.

Alman Ordusu'nun subayları ile hattâ köyde konaklıyan birkaç SS bile buna itiraz etmişlerdi. Alman Gizli Güvenlik Örgütü'nün aklı karalı işaretini taşıyan askerlere ne yapmak niyetinde olduklarını sormuşlardı. Gestapo şefi Himmler'in bu özel birliklerinin, bir cezalandırma görevini üzerlerine aldıkları besbelliydi.

Dört genç öğrencisini araştırmakta olan rahip Musty, anayola indi ve Güvenlik Servisi'nin bir subayına yaklaştı.

Subay tabancasını çekerek:

— «Papaz! Hemen çek git burdan! Bunak büyücü, ne olacak!» Dedi.

Musty kederli kederli köye döndü. Bir otelcinin karısı olan Tournay yolda onunla karşılaştı. Erkeklerin işçi olarak Almanya'ya gönderileceklerini sandığından, bıçkı fabrikasına iki tane palto götürüyordu.

Polislerden biri kendisini yolda durdurdu:

— «Bana konyak ver, buna karşılık ben de senin istediğini yaparım, merak etme,» dedi.

Kadıncağız:

— «Bende konyak ne gezer?» Deyince adam bir kahkaha attı:

— «Sizin gibilerin daima bir yerde saklı konyakları bulunur. Bilirim ben, Gestapo'danım çünkü!» Dedi.

Tournay koşa koşa gidip üç şişe şampanya getirdi:

— «Yeğenlerimi de serbest bırakamaz mısınız?» Diye sordu.

Gestapo kızdı:

— «Benimle pazarlık edilmez! Yahudi değilim ben!» Diye bağırdı.

Bıçkı fabrikasının içinde bulunan başka bir Gestapo memuru, mahpuslardan Armand Toussaint adındakinin çiftçi olduğunu öğrenmişti:

— «Çiftçilerde her zaman şarap bulunur,» dedi. «Bize de Noel için şarap lâzım. Bana yirmi şişe şarap getir, seni de, oğlunu da salıvereyim.»

Toussaint şarap şişelerini getirmek için hemen koşup gitti. Onun evinde oturmakta olan Alman subayı, adamcağızı bırakmak istemedi:

— «Gitme bıçkı fabrikasına; ben gider, işi yoluna sokarım,» dedi.

Birkaç dakika sonra da geri geldi. Kederli kederli:

— «Senin için bir şey yapamıyacağım maalesef,» dedi. «Acayip adamlar bunlar. Şarabı onlara kendin götür.»

Toussaint şişeleri alıp bıçkı fabrikasına döndü. Oğluyla birlikte salıverilince şaşırdı. Fakat ötekiler iki gruba ayrıldı: Yaşlı olanlar bıçkı fabrikasında kaldı, öteki otuzüç kişi bahçede sıraya dizildi.

Muhafızlar hepsinin üzerlerinde ne varsa al-

dılar, kollarını havaya kaldırttılar, sonra onları ateşe verilen evlerin yanına götürdüler. Altı askerin muhafazasında hepsini arkaları duvara dönük olduğu hâlde üç sıraya dizdiler. Bir subay gidip evlerden birinin yarı yanmış kapısını açtı.

Lâpa lâpa yağan kar, mahpusların açık başlarını ağartıyor, yüzlerinde eriyordu. Gün ışığı çabucak kararmaktaydı.

Ufak tefek bir çavuş elini üçüncü sıradaki sonuncu adamın omuzuna koydu, sonra alıp yıkık evin içine götürdü. Ötekiler arkalarında olup bitenler hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Bir el silâh sesi duyuldu.

Çavuş yine geldi, bir sonrakinin omuzuna eliyle vurdu. İkinci bir silâh sesi duyuldu. Mahpuslar işin mahiyetini o zaman anladılar.

21 yaşında, güçlü kuvvetli bir Belçikalı olan Léon Praile:

— «Kaçalım yahu! Muhafızlara hücum edelim. Tek fırsat bu bizim için,» diye fısıldadı.

Kimse cevap vermedi.

Praile arkasına baktı: Çavuşun yanındakilerden birini evin kapısına kadar götürdüğünü gördü. Gestapo subayı adamı yakaladı, otomatik tabancasını doğrultup ensesine ateş etti. Sonra diziyle yıkık bodruma itiverdi onu.

Praile yirmibirinciydi. Omuzuna bir el değdiğini hissetti. Döndü, çavuşun yanaklarında gözyaşları görür gibi oldu. Yoksa erimiş kar mıydı bu? İkisi de eve yaklaştıkları sırada delikanlı Alman'a vargücüyle bir yumruk yapıştırıp yere yıktı. 30 metre kadar koştu, sağa dönüp, çitin üstünden atladı, akşam karanlığı içinde kayboldu.

Yol üzerinde toptan öldürme işi devam ediyor-

du. Çok geçmeden üstü açık bodrumun içine otuziki ceset yığıldı. Kimileri hâlâ kımıldıyordu. Gestapo'nun adamı şarjöründeki bütün kurşunları, hepsi tam mânâsıyla hareketsiz kalana kadar, kıvranan vücutların üzerine boşalttı.

Kar yağmaya devam ediyor, ölülerin üstünü örtüyordu. Altı muhafız evden eve giderek kopardıkları tahtaları bu insan yığınının üzerine düzenli bir tarzda üç sıra hâlinde dizdiler.

*
**

10 kilometre daha doğuda, Hasso von Manteuffel, La Roche yakınındaki bir şatodan Führer'in genel karargâhına telefon ediyordu.

Ufak tefek general her zamanki yapmacıklı, soğuk tavrıyla:

— «Vakit az,» diyordu. «Brandenberger sol kanadımı korumak için yeterince ilerlemedi. Güneyden her an düşmanın zorlu bir saldırısını bekliyorum. Führer'in ne istediğini bu akşamdan tezi yok bana bildirmek gerek. Plânımızı baştan başa değiştirme zamanı geldi. Hem Meuse üzerine ilerlemeye devam etmem, hem Bastogne'u zaptetmem imkânsız.»

General Jodl kaygılı bir eda ile:

— «Führer memnun kalmayacak bundan!» Dedi.

— «Ama işin doğrusu da bu. En fazla yapabileceğimiz; Meuse nehrine ulaşmak. Bastogne'da bizi çok geciktirdiler. Müttefikler de öbür kıyıda durumlarını sağlamlaştırmışlardır herhalde.»

— «Evet ama Führer, Anvers üzerine yürüyüşten hiçbir zaman vazgeçmeyecektir!»

Manteuffel şu açıklamayı yaptı:

— «Benim plânım uygulanırsa yine de büyük bir zafer kazanabiliriz. Ben Meuse'ün bu kıyısından kuzeye doğru çıkarım, böylece nehrin doğusundaki bütün Amerikalılar'ı kuşatmış oluruz.»

Jodl bu öneri karşısında pek şaşırmıştı. Fakat baron diretti:

— «Takviye yollayın. Bastogne'u alayım. Meuse nehrine ulaşıp, kuzeye doğru çıkayım.»

Sonunda Jodl:

— «Pekâlâ. Führer'e söylerim bunu,» dedi.

— «Hemen söyleyin. Her dakikanın değeri var. Çevirme hareketimi çabuk yaparsam plânım başarı kazanır. Yoksa Amerikan 7'nci Kolordusu hazırlanmaya vakit bulur.»

— «Merak etmeyin, dostum Manteuffel, Führer'e hemen haber vereceğim.»

Manteuffel telefonu kapadı. Şatonun yanında bir mermi patladı. Sonra daha yakında ikinci bir mermi daha patladı. Baron bodruma inerek kurmay heyetinin yanına gitti. Hepsi cesaretsiz cesaretsiz yere oturdu.

*
* *

Manhay'de, Teksaslı yarbay Richardson, yol kavşağının birkaç yüz metre güneyinde, köprünün üzerine patlayıcı maddelerin yerleştirilişini denetliyordu.

Şoförü ona doğru koştu:

— «Yarbayım, 7'nci Zırhlı Tümen'in herifleri savuşuyorlar!» Dedi.

— «Nasıl savuşurlar be! Bize haber vermediler ki.»

— «Ama doğrusu bu, yarbayım.»

Richardson, üzerinde çok kötü izlenim bırak-

mış olan albayı görmek için komuta postasına koştu:

— «Şimdi giderseniz her şeyi kaybederiz,» dedi.

Kâğıtlarını toplamakta olan albay kısaca:

— «Ridgeway'den geri çekilmek için emir aldım,» dedi.

O zaman Richardson boşandı:

— «İyi ama bu, Brewster'le benim bütün askerlerimin ezilecekleri demektir!»

Albay hiç istifini bozmadan eşyasını toplamaya devam etti.

Richardson Jeep'inin yanına döndüğü zaman, 7'nci Zırhlı Tümen'in tankları Manhay'nin güneyindeki tepelerden aşağıya inmeye başlıyordu.

Richardson acı acı:

— «Korkarım yakında saldırıya uğrayacağız,» dedi. «Çünkü, Almanlar gece tank sesi duydular mı daima saldırıya geçer.»

Trafik gittikçe yoğunlaşıyordu. Şoförler sanki umutsuzca bir çılgınlığa kapılmışlardı. Geridekiler ileridekileri geçmek istiyorlardı.

Richardson daha güneydeki Belle-Haie yolu üzerine kurulan engeli hâlâ tutmakta olan Brewster'i telefonla aradı.

Brewster:

— «Düşman tankları şimdi yolda, ense kökümdeler,» dedi.

Almanlar onun ardından dolaşmışlar, Manhay'e yaklaşıyorlardı.

Richardson, 3'üncü Zırhlı Tümen Komutanı General Rose'dan ne pahasına olursa olsun gerilememek için emir almıştı. Brewter'e:

— «Bana danışmadan bir karış toprak bile terkedeyim deme!» Dedi.

— «İyi ama, Rich, durum umutsuz!»

— «Vızgelir bana. Devam etmek gerek.»

Gerçi Richardson eğitim döneminde çok düşman kazanmıştı ama, askerleri ona güvenilebileceğini ve hiçbir emri düşünüp taşınmadan vermediğini biliyorlardı.

Aradan bir saat bile geçmeden Manhay yol kavşağı kargaşalık ve hercümerç içinde kaldı. Richardson Belle-Haie'deki engelin artık işe yaramayacağını anladı. Brewster'e telefon ederek çabucak yola çıkmasını emrettiğinde ondan şu cevabı aldı:

— «Tam da zamanı. Elimde topu topu üç tank kaldı.»

Richardson'un, Malempré köyünün 2'nci SS Zırhlı Tümeni'nce zaptedildiğinden haberi yoktu:

— «Malempré'deki havadan taşınan 82'nci Tümen'in kesimine ulaşmak için elinden geleni yap!» Dedi.

Bir kilometre güneyde, ormanlar doğrultusundaki atışlar gittikçe kuvvetleniyordu.

7'nci Tümen'in tankları motorlarını ambale ederlerken kar da kızılımsı bir sis hâlinde yağmaya başladı. Kapkara yol boyunca bağırıp çağırarak el kol hareketleri yapan yarbaylarından birine askerlerin hiç dikkat ettikleri yoktu.

Richardson:

— «Ne oluyor yahu?» Diye sordu.

Plânlara göre, 7'nci Tümen'in şehir içinden geçen yeni bir savunma hattı kurması gerekiyordu. Fakat bu gidişle de durmaya niyetleri yok gibi görünüyordu.

Yarbay ona:

— «Manhay'i bırakmıyoruz,» diye cevap verdi. «Sadece toparlanacağız, o kadar.»

Ellerini sallayarak yolun ortasına ilerledi ama çabucak geri çekilmek zorunda kaldı, çünkü bir tank durmadan ilerliyordu.

Alman tanklarının mermileri evler üzerine düşmeye başlayınca çılgınlık daha da arttı.

Bir tank yüzbaşısı geçerken:

— «Alman tanklarıyla piyadesi yolun üzerine yayılmaya başladı.» Diye bağırdı.

Yarbay sel gibi akan araçları durdurmaya çalıştıysa da, sonunda vazgeçti, o da yolda giden bir arabaya atladı.

Yalnız Richardson'la birkaç askeri kaçamamıştı. Sonra Richardson, Manhay'nin güneyindeki köprüyü mayınlamış olan istihkâm ekibine telefon ederek:

— «Uçurun köprüyü!» Dedi.

Teğmen cevap verdi:

— «Uçuramayacağım. Yaralıyım çünkü. Askerlerimin de hepsi öldü.»

Aydınlatıcı fişeklerin ışığında, Richardson köprüyü açık seçik görüyordu. Alman oldukları muhakkak olan, ikibüklüm piyadeler koşarak köprüden geçiyorlardı. Sonra koskocaman bir Alman Tiger tankının birden yola çıktığını ve çekilen Amerikan tanklarının uzun dizisine sokulduğunu dehşetle gördü. Üzerinde kara haçlar bulunan ikinci bir tank da yürüyüş koluna katıldı.

Richardson geçen Amerikalılar'a, Alman tanklarını göstererek işaretler yaptı ama hiç kimse aldırmadı. Kuzeye doğru çıkan yokuşta iki Tiger yürüyüş kolundan hafife ayrılarak ağır makineliyle ve 88'lik toplarla sıradan ateşe başladı. Kar-

gaşalık panik hâlini aldı, Amerikalılar tarlaların içinden kaçışmaya başladı.

Bir çeyrek saat içinde Manhay ıssızlaştı. Kala kala Richardson'la yüzbaşılarından biri, Maxwell orada kalmışlardı. 7'nci Tümen'in bıraktığı bir Sherman tankına bindiler.

Richardson bir Alman tank birliğinin yaklaştığını görerek:

— «Tiger tankları!» Diye bağırdı.

Maxwell, Sherman'ın 76'lık topuyla en öndeki tanka nişan aldı. Richardson'a göre bir Tiger, dört Sherman ederdi; zayıf taraflarıysa tekerceklerinin arası, cephaneliği ya da motoruydu. Yine de ateş etti ama mermi zırhın üzerinde sekti.

Canavar durup, gecenin karanlığında kendisine saldıranı aramak için kulesini döndürdü. Richardson yine mermi sürdü ama, tutukluk yaptı. Alman tenvir fişekleri yol kavşağını aydınlattı. Tiger'in kocaman topu yavaş yavaş Amerikalıların üzerine döndü.

Richardson:

— «Tüyelim!» Diye bağırdı.

Tam tankları patlayıp havaya uçtuğu sırada yola atladılar. Ağır makinelilerin yaylım ateşiyle kovalandıkları hâlde, Richardson'un Jeep'inin arka tarafına atlayabildiler.

Şoför tam gazla ileriye fırladı. Arka koltukta diz çökmüş olan Richardson'la Maxwell, kendilerini kovalayan tankın kalın zırhına boşyere ateş ediyorlardı. Jeep batıya doğru direksiyon kırdı, çok geçmeden de bir kar perdesi onu gözlerden sakladı.

İki dakika sonra Grandménil'in ilk evleri önünde duruyorlardı. Richardson, Manhay yönüne ba-

kınca yanmakta olan evlerin etrafa korkunç bir pembe ışık saçtıklarını gördü.

Şoför:

— «Tam zamanında yola çıktık yarbayım.» dedi. «Yalnız bu hengâmede benim gömlekle sizin portatif karyolayı kaybettik.»

Richardson:

— «Benim portatif karyolayı mı?» Diye bağırdı.

Ölümden kıl payıyla kurtulmuş olmaktan çok, karyolayı kaybetmiş olduğuna kızıyordu!

Maxwell ona batı yönünde bir tepeyi göstererek:

— «Almanlar o yandan geliyor galiba,» dedi.

Dizel motorlarının boğuk gürültüsü işitiliyordu.

Richardson bir evin arkasına daldı. O sırada bir başka motor gürültüsü duydu. Karın içinde kuzeyden iki gölge geliyordu: Bunlar iki tane Amerikan tank avcısıydı.

— «Benim emrimdesiniz!» Diye bağırdı.

Baştaki avcı, topunu ondan yana çevirdi.

— «Hey! Ateş etme!»

Tank avcısı durdu. Kuledeki genç teğmen ellerini ağzının iki yanına koyarak:

— «Sizi gördüğüme sevindim!» Diye bağırdı.

— «Size elkoydum. Sen burada mevzilen. Ötekini de koruyucu olarak yedekte tut.»

Dizel motorlarının gürültüsü gittikçe artıyor, döne döne yağan kar ve esen rüzgâr dolayısıyla sanki aynı zamanda birkaç yönden geliyor gibiydi. Richardson alçak bir yığının kuzeydoğu yönünde bir tarladan geçtiğini gördü. Hızına bakılırsa bu bir Panther'di. Richardson bundan ga-

yet emindi. Koruyucu olarak mevzie girmek için manevra yapmakta olan ikinci tank avcısı farkında olmadan Alman'a doğru ilerliyordu.

Richardson birinci tanktaki teğmene:

— «Kımıldayan her şeye ateş et!» Diye bağırdı.

Sonra mâsum bir şekilde Panther'e doğru ilerleyen ikinci tanka doğru karların içinden koştu.

Richardson'un başı üzerinde kurşunlar ıslık çaldı ama, neyse ki tanktaki keskin nişancı namluyu daha aşağıya indiremiyordu.

Richardson:

— «Ateş etme kerata!» Diye bağırdı.

Tank avcısı durdu. Genç bir teğmen telâşla aşağıya atladı. Richardson ona tarlayı göstererek:

— «Şuradan neredeyse bir Panther gelecek,» dedi. «Onu karşına almaya çalışma. Çünkü önünü senden daha iyi görüyor.»

Teğmen pek heyecanlanmıştı. Hemen aracına döndü. Richardson onun hesabına üzülüyordu. Panther'in ve onun öldürücü 75'lik topunun karşısından kurtulma şansı pek azdı.

Uzakta, kırlarda korkunç bir ışık parıldıyordu. Belli ki, bir şeyler yanıyordu. Bunlar 7'nci Zırhlı Tümen'in tankları da olabilirdi. Yürüyüş kolunun içine giren iki Tiger herhalde epeyce tahribat yapmış olacaktı.

Şoförü Richardson'a doğru koştu:

— «Kuzeybatıdan tank sesleri duydum,» dedi. «Sizi de radyodan istiyorlar.»

Çağıran Brewster'di. Üstü kapalı sözlerle Belle-Haï'den Malempré'ye gitmek üzere ayrıldığını söyledi. Richardson buranın Gavin'in asker-

lerince işgal edildiğini sanıyordu. Birkaç ayrı yönden şehre girmeye çalışmıştı ama son tanklarını da kaybetmişti. Brewster:

— «Bu cephe bir kara yılan kadar oynak, Rich. Elimde artık hiçbir savaş aracı kalmadı. Ne yapmamı istiyorsun?» Diye sordu.

Richardson:

— «Sana göre en uygunu neyse onu yap. Ben de seni korurum. İşin içinden elinden geldiğince iyi sıyrılmaya bak. Zaten epeyce iş gördün.»

— «Peki. Öyleyse bu, benden aldığınız son mesaj olacak. Konuşma bitti.»

Aynı frekans üzerinde bir başka ses de beceriksiz bir İngilizce ile söze karıştı:

— «Kim olduğunuzu biliyorum,» dedi. «Adınız Richardson. Uzun zamandır tanıyoruz sizi. Kendisiyle konuştuğunuz subayla yanındaki askerleri ele geçireceğiz. Sonra gelip sizi de ele geçireceğiz, Richardson. O zaman da size ne yapacağımızı biliyorsunuz, değil mi?»

Alman bir kahkaha attı.

Richardson:

— «Defol oradan, pis Alman!» Dedikten sonra radyoyu kapadı.

Yaptığı zulümler için, yâni birliği çok sayıda Alman öldürdüğü için kendisini ölü ya da diri olarak getirene ödül verileceğini biliyordu.

Sol yanında bir patlama sesi duydu. Hemen dönüp baktı, ikinci tank avcısının, kendisinin söylediği gibi, bir Panther'e yandan ateş ettiğini gördü. Alman tankının her yanından dumanlar çıkmaya başlayıp, sonra ateş aldı.

Derken daha bozuk bir başka patlama işitildi. Richardson 75'lik Alman topunun sesini tanıdı.

Tank avcısı umutsuzca geriledi. Bir 75'lik mermi daha yiyince, Amerikan aracı korkunç bir patlamayla birlikte paramparça olup havaya uçtu. Bir başka Panther kuzeyden usulca sokulmuş ve Amerikalı'nın cephaneliğine isabet kaydetmiş olmalıydı.

Birinci tank avcısı da ateş etti. Mermi ön zırhlara çarparak kıvılcımlar çıkardı ama Alman tankının ilerlemesini durduramadı. Alman tankının 75'lik topundan alevler fışkırdı, Amerikan aracı bir duman bulutu içinde sarsıldı.

Richardson kuzeybatıya doğru çekilmesi için Maxwell'e bağırdı, sonra radyoyla kendi alayının komuta postasını aradı:

— «Elinizdeki bütün toplarla Grandménil üzerine ateş açtırın,» dedi.

Mesaj tümenin topçu birliğine ulaştırılsın diye bekledi. Sonra cevap geldi:

— «Topçular: *'Ateş edersek mermiler tam onların üzerine düşer,'* diyorlar.»

— «Söyleyin onlara: Öyle bir durumdayım ki, kaybedecek hiçbir şeyim kalmadı artık!»

Sonra şoförüne döndü:

— «Şimdi de buradan tüyme zamanı geldi. Ama yavaş yavaş git. Hiç gürültü yapma sakın!» Dedi.

Şoför arabayı ihtiyatla yolun üzerine kadar götürdü. Her yandan Alman tanklarının boğuk gürültüleri duyuluyordu.

Alayın komuta postası radyoyla onu aradı:

— «Yola, bir piyade kolu takviye çıkardık. Gözünüzü açın.»

Solda, yaklaşan Alman tanklarının gürültüsü kulakları sağır edici bir hâl alıyordu.

Richardson şoförüne:

— «Haydi bakalım, gazla!» Diye bağırdı.

Lâstikler gıcırdadı, Jeep ileriye doğru fırladı. İki Tiger yolun üzerine çıkarak onları kovalamaya başladı. Sonra arkadan birbiri ardısıra korkunç patlama sesleri duyuldu. Topçu barajı Grandménil'i dövüyordu. Kasaba çok geçmeden bir harabe yığını hâline geliverdi.

Arka tarafı, Tiger'lerin ağır makinelilerinin mermileriyle kalbura dönen Jeep, köyün batısındaki yokuşu hızla tırmandı. Bir kilometre sonra yol birdenbire dönüyordu.

Korkulu bir ses:

— «Dur!» Diye bağırdı.

Jeep durdu, Richardson bazuka taşıyan oniki kadar asker gördü, peşlerinde de uzun bir piyade dizisi vardı.

Bir yarbay ona doğru koştu.

Richardson:

— «Yolun üzerinde durmayın yahu!» Diye bağırdı. «Bazukalarınızı hendeğe, piyadelerinizi de tepenin yamacına yerleştirin.»

Yeni askere alınmış bir tabura komuta eden subay ona hak verdi; heyecanla:

— «Şimdi sıra bende,» dedi.

Richardson ona eliyle bir işaret çakıp, yine yola çıksın diye de şoförü dirseğiyle dürttü. Akıl alacak şey değildi bu ama, görevi sona ermişti. Söz sırası şimdi 75'inci Tümen'in piyadelerindeydi. Tepeden aşağıya inerken arkasında bazukaların ilk atışlarını duydu.

Jeep piyade alayının komuta postası önünde durdu. Nöbetçi onu kışladaki gibi selâmladı. Richardson şaşırmıştı. Onların ilk savaş günle-

ri olduğu açıkça görülüyordu. Göğsünde Birinci Dünya Savaşı'nın dizi dizi nişanları bulunan bir albayın karşısına çıkarak kendini tanıtıp, durumu ona anlatmaya başladı. Öteki:

— «Aldırmayın canım. Oturun da bir kahve için,» dedi.

Richardson buranın kendine göre bir yer olmadığını anlamıştı. Tekrar Jeep'ine dönüp, kendi alayının Erezée'deki komuta postasına doğru yeniden yola çıktı.

Birinden ödünç olarak bir uyku tulumu aldı, bir ameliyat masasının yanında yere uzandı.

Üç gecedir uyumamıştı. Normal olarak hemen uykuya dalması gerekirdi ama, düşünceler kafasında kaynaşıyordu. Manhay'de, Belle-Haie'de, Grandménil'de olup bitenler gözünün önüne geliyordu boyuna. Bu kargaşalığın içinde 75 tanklık bir taburla dalmıştı. Şimdiyse elinde belki bir düzine bile tank kalmamıştı.

Gözlerini yumdu. Grandménil yolunda neler oluyordu acaba? O acemi piyadeler saldırıya göğüs gerebilecekler miydi? Brewster nerdeydi ki? Ona nişan versinler diye ilgililere yazacaktı.

Bitkin hâldeydi. Nihayet uykuya daldı.

O gece, Noel gecesiydi!...

KUTLU NOEL

24-25 Aralık 1944

Bu Noel arifesinde Bastogne görünürde sâkindi, ama kuşatılmış şehrin askerleri kendilerine: «*Bastogne kalesinin yenik piçleri!*» Diye bir ad takmışlardı.

Yüzünde daha önceki günlerin yorgunluk izlerini taşıyan general McAuliffe, komuta postasında 8'inci Kolordu Komutanı General Troy Middleton'la telefonda konuşuyordu:

— «Bize vereceğiniz en güzel Noel hediyesi, yarın göndereceğiniz yardımlar olacak!» Diyordu durgun bir tavırla.

Middleton da aynı tavırla:

— «Biliyorum azizim, biliyorum,» dedi.

Şehirde mahpus kalan 3.500 sivil yeni bir gece geçirmek için bodrumlarına yerleşiyordu. Büyük papaz okulunun nemli bodrumuna yüzer yüzer yerleşip birbirlerine sokulmuşlardı. Hastanenin hemşireleri ellerinde mumlarla dolaşarak çocukları, yaşlıları cesaretlendirmeye çalışıyorlardı. Kirli şilteler üzerinde, soğukta ve bitler, pireler içinde sürdürülen bu yaşantı; yaşlılar için özellikle güçtü. Kimisi ölmüş, kimisi çıldırmıştı. Bir kısmı da korkudan öylesine afallamışlardı ki, artık ne yaptıklarını bilemiyordu. Her yana asitfenik dökülmüştü ama bu, insan pisliklerinin iğrenç kokusunu bastıramıyordu.

Gençler kâğıt oynuyor, gülüşüp şakalaşıyordu. Fakat yaşlılar bu hafifliği hoşgörmeyip, onları susturdu.

Uçakların homurtusu birdenbire kavgaya son verdi. Bir bomba dizisi papaz okulunun yakınlarına düştü. Başkaları da onları izleyip daha yakında patladı. Lâmbalarla mumlar söndü. Üstlerinde, kirişlerle taşlar gökgürültüsünü andıran bir sesle yere döküldü. Bodrum bir toz bulutuyla doldu.

Bir ihtiyar çılgınca bir çığlık kopardı. Kadınlardan biri, bir hemşirenin saçlarına yapışarak:

— «Bırakın beni, dışarıya çıkayım!» Diye bağırdı.

Bu bombardıman hepsinin kötüsü oldu. Düzinelerle bina cayır cayır yanıyordu. Tam isabet alan dermeçatma askerî hastane, şimdi bir harabe yığını hâlindeydi. Gönüllüler, ölülerle can çekişenleri araştırıyorlardı. Daha önceki muharebelerden sağ çıkanlar, ancak kısa bir süre kazanmışlar, sonra yine ölmüşlerdi.

Bastogne'daki tek gazeteci olan, Buffalo'daki *Evening News*'un muhabiri Fred McKenzie, general McAuliffe'in komuta postasındaydı. Her yeni bomba patladıkça bina yıkılır gibi oluyordu. Bir hafta kadar önce kendisine: «*Havadan taşınan 102'nci Tümen'le Bastogne'a gider misin?*» Dedikleri zaman, bu büyük muharebenin tek tanığının kendisi olacağını hiç aklına getirmemişti.

Komuta postasının duvarlarından birinde bir asker, harekâtın en son durumunu haritanın üzerine çizmişti. Kuşatılan düşman mevzilerini kırmızı birer yuvarlak içine almış; kuşatılan şehrin üzerine de kocaman yeşil harflerle: «*Kutlu Noel!*» Diye yazmıştı.

Oradan biraz ileride, bir asker korosu büyük papaz okulunun tonozlu kilisesinde ilâhiler okuyordu. Kırılan renkli camları gizleyen tahtaların aralıklarından içeriye Ay ışıkları süzülüyor, açık yerlerden giren kar da kubbenin altında kasırga hâlinde fır fır dönüyordu.

*
**

«Selâm sana, ey ak yıldız,
Göğün yüksekliklerinde
Işılda parlak parlak
Noel'in nûru olarak.»

Buz gibi zeminde yatan ve rengârenk paraşütlere sarılmış olan yaralılar, dinliyorlardı. Sonra, koro başladığı zaman, onların güçsüz sesleri de ötekilere katıldı:

«Ey tatlı gece...»

Dışarıda, dalgalı savunma hattının siperleri ve karları içinde, *«Bastogne kalesinin yenik piçleri»* geceyarısı olunca artık şakalaşmayı bir yana bırakıp, ciddi ciddi el sıkışarak birbirlerinin Noel'lerini kutladılar.

*
* *

Daha kuzeydeki Malmédy'de o Noel gecesi hediyelerle yüklü bir Amerikan kamyonu sivil hastaneleri dolaşıyordu. Bir subayla dört asker koğuşları dolaşırken gözyaşlarını tutamıyorlardı.

Amerikan 9'uncu Hava Kuvveti'nin öğleden sonra bir kaza sonucu yaptığı bombardımanda yüzlerce sivilin ölüşünden duydukları üzüntüyü belirtmek için, Amerikan askerleri kendilerine Kızılhaç'ın verdiği bütün Noel kolilerini şehir halkına bağışlamışlardı: İki gün içinde ikinci bombardıman olmuştu bu.

*
* *

Skorzeny'nin komando birliğinden iki Alman, Ligneuville ile Malmédy arasında uzanan karla kaplı tarlalar içinden kimseye belli etmeksizin ilerliyordu. 21 Aralık'taki başarısız akında ölen Almanlar'ın cesetlerini bulup getirmek için gönüllü yazılmışlardı.

Karla kaplı tümseklerle dolu muharebe alanında sessiz sessiz ilerlediler. Bir ölüyü kaldırmak istediler ama donup toprağa yapışmıştı. Bıçak-

larını kullanarak cesedi yapıştığı yerden kurtardılar, biraz ileride gizlenmiş olan bir arabaya götürdüler. Sonra gelip bir ölüyü daha, peşinden daha başka ölüleri alıp götürdüler, her seferinde de Amerikan hatlarına daha çok yaklaştılar.

Sanki kutsal gecenin yüzü suyu hürmetine, muharebe alanı sâkindi ama iki asker bir yaylım ateşinin bu ölüme değin görevleri üzerine birdenbire zâlim bir ışık saçmasından korkuyorlardı.

Karların üzerinde bir ayak sesi duydular. Korkudan taş kesilerek, taşıdıkları donmuş cesede yapışarak heykel gibi hareketsiz durdular.

Gürültü gittikçe yaklaştı, sonra kara gölgeler belirdi. Almanlar karşılarında bir Amerikan keşif devriyesindeki askerlerin hayret dolu yüzlerini açık seçik gördüler. Ateş etmelerini bekleyerek sessiz sessiz durdular. Ancak birkaç metre uzakta olan Amerikalılar dönüp, yollarına devam etti.

Skorzeny'nin SS'leri o zamana kadar bilmedikleri bir kardeşlik duygusuyla heyecanlanmış bir hâlde arabalarına gitti. Yola çıkacakları sırada Amerikan hatlarının üzerine doğru dikine atılan bir elbombası, bir şeref kıtasının ölüleri selâmlayışı gibi, havada patladı.

*
* *

Almanya'da, Eifel'de esir düşmüş olan albay Descheneaux hücresinden çıkarılmış, başka subaylarla birlikte bir odaya götürülmüştü.

Esir kampının komutanı onlara şöyle dedi:

— «Sizi Limburg'dan yola çıkarttığım için uçaklarımızın dün yaptıkları tedhiş akınından kurtulabildiniz. Kaldığınız binaya bomba düştü. Arkadaşlarınızdan ellisi öldü.»

Bir borazan *«yat borusu»* çaldı, subayların en kıdemlisi olan Descheneaux, Kutsal Kitap'tan birkaç sayfa okudu. Sonra esirler yine hücrelerine götürüldü.

Descheneaux kolisini açıp içindekileri gözden geçirdi: 6 paket sigara, şeker, süttozu, reçel, vitaminli bisküviler, sığır konservesi, sombalığı ezmesi, kuru üzüm, dört parça çikolata ve peynir vardı. Gerçek bir hazineydi bu.

Noel'i oradan çok uzaklarda, Maine eyaletinde rahat rahat geçirmekte olan karısıyla kızını düşündü. Esir düştüğünü Noel ve yılbaşından sonra öğrenmelerini candan diliyordu.

*
**

Teğmen Alan Jones şimdi paramparça bir Fransız kaputu giymiş, bir hayvan vagonuna kapatılmış bulunuyordu. Hava öyle soğuktu ki, küçük pencerenin parmaklıkları buzla kaplıydı. Almanlar onun tümgeneralin oğlu olduğunu henüz öğrenmemişlerdi. Teğmen kendinden çok babasının durumunu merak ediyordu. Trendekiler arasında dolaşan söylentilere göre general esir düşüp, öldürülmüştü.

Esir kampı görevi yapan vagonda elli kişiydiler, hemen hepsi Schnee Eifel'den gelmişti. En çok soğuktan, yiyecek ve su kıtlığından sözediyorlardı. Çünkü, iki gündür herşeyden yoksundular.

Fakat muharebeden de acı acı sözediyorlardı. Bulundukları yerde unutuldukları gibi bir duygu içindeydiler. Çünkü paraşütle hiçbir ikmâl-iaşe atılmamıştı. Teslim olmaları bile tartışma konusuydu. Çoğu bunun nedenini anlamamıştı. Çarpışmaksızın silâhları bırakmış olmaylar Ca-

vender ile Descheneaux sert eleştirilere hedef oluyorlardı.

İçlerinden en mutsuzu surat asıp köşede oturan birisiydi. Sırtında yakası kürklü bir havacı ceketi vardı.

Amerikan Hava Kuvvetleri'nde pilottu, izin alarak muharebeden bir gün önce Eifel'e, kardeşini görmeye gelmişti. Durmadan:

— «Sen tut, bâsit bir piyade gibi esir ol!» Diyordu hep.

Vagondaki arkadaşlarını savaşın en büyük canavarlığının suç ortakları gibi görmek yolunda bir eğilim vardı onda. Ki bu, onun esir düşmesiydi. Dışarıda bir motor uğultusu işitildi: Bunlar Amerikan bombardıman uçaklarıydı. Bombaların düştüklerini haber veren ıslıklar duyuldu. Bunları, çatırdılı patlamalar izledi. Vagon sallandı. Elli kişi de korkudan titredi.

Birisi titrek bir sesle:

— «Şarkı söyliyelim haydi!» Dedi.

Hep bir ağızdan *Jingle Bells* (Çalsın Çanlar) adlı Noel şarkısını söylemeye başladılar ama başka bombalar da ıslık çala çala düşünce şarkı durdu.

Bir başkası:

— «Dua etsek daha iyi yahu,» dedi.

Bir bomba boğuk bir ses çıkararak vagonun ta yanıbaşına düştü, ama patlamadı.

*
* *

Noel günü sabah saat 01.00'de Ardenne'lerin kuzey cephesinde aynı anda iki askerî harekât cereyan ediyordu. Birbirlerine düşman iki birlik, birbirlerine doğru geriliyordu.

Montgomery'nin emirlerine uygun olarak Gavin'in havadan taşınan 82'nci Tümen'i cepheyi daraltmak için kuzeye doğru çekiliyordu. Gavin birlikten birliğe dolaşıyor ve zevkle karışık bir hayretle şunu görüyordu: Henüz hiç gerilememiş olan askerleri bunu yürekleri öfkeyle dolu olduğu hâldè yapıyorlardı ama, saldırganlıklarından ve güven duygularından hiçbir şey kaybetmiş değillerdi.

Yine o derecede savaşkan olan bir başka birlik, Peiper'le askerlerinden meydana gelen grup da kuzeyden onlara doğru geliyordu. 24 Aralık günü şafak sökmeden önce 800 askeriyle esirini, binbaşı McCown'u, La Gleize'den çıkartmıştı. Verdiği sözü tutarak, esir aldığı 180 Amerikalı'yı orada bırakmıştı. Mermilerin yerle bir ettiği köyde ateşe verilmiş, benzin depoları boş bütün araçları, Meuse nehrine giden yol üzerinde mezar taşları gibi yükselmekteydi.

Ağaçlık bir tepenin karları içinde ağır ağır ilerledikleri sırada, McCown daha ileriye gidemeyeceğini sandı. Yola çıkalıberi 30 kilometreden fazla yürümüşlerdi. Topu topu da dört peksimet yemişler, ikişer yudum konyak içmişlerdi. Başı döndü, sendeledi. Alman hekiln vitaminli bir şeker verdi ona. Şeker dermanını biraz arttırdı.

Başlangıçta Peiper'in kendisi en önde yürümüş, her saat başında durarak askerlerinin durumu üzerinde bilgi almıştı. Sonra birkaç subayla birlikte yürüyüş kolundan ayrılmıştı. Kola da yorulmak bilmez bir yüzbaşı komuta ediyor, durmak nedir hiç bilmiyor, her güçsüzlük belirtisinde kahkahayı basıyordu.

McCown'un eşyası yoktu: «*Havan toplarını ve kendi eşyasını sırtlamış bu askerler nasıl olur*

da bu sarp arazide ilerliyebilirler?» Diye düşünüyordu. Bir asker yere düştü.

Bir subay:

— «Geride kalırsan öldürürüm seni!» Diye bağırdı.

Asker elleri, ayakları üstünde süründü.

Geceleyin Amerikalılar'la birkaç kez çarpışmışlardı. Karlı yolun dik yokuşunda yaralıları arkadaşları taşıyorlardı.

Yürüyüş kolunun birkaç yüz metre ilerisine bir topçu barajının mermileri düşmeye başladı. Askerler şaşırarak durdular, tam karşıdan 82'nci Tümen'in üstüne düştüklerinden haberleri yoktu.

Zorlu bir tüfek ateşi yoğun bir çember hâlinde çevrelerini sardı, ara yerde izli mermiler de havayı çiziyordu. McCown karların içine daldı. Ağır makinelilerin yaylım ateşi yakındaki ağaçların kabuklarını söküyordu. Derken havan mermileri yağmaya başladı. Almanca, İngilizce komutlar birbirine karışıyor, aynı zamanda her yandan geliyordu sanki. McCown karın içinde uzun süre kımıldamadan bekledi. Sonra dost hatlara doğru ihtiyatla sürünmeye başladı.

100 metre ileride ayağa kalktı. Islıkla ve olasıya yüksek sesle bir Amerikan halk şarkısı çalarak ağır ağır, dosdoğru ilerledi.

Bir ses:

— «Dur! Allah cezanı versin!» Diye bağırdı. McCown kurtulmuştu.

*
* *

Çıkıntının batı ucunda 2'nci Zırhlı Tümen Komutanı General Harmon, Celles'e saldırmaya ha-

zırlanıyordu. Bir gün önce bu köyde Marthe Monrique'in uydurduğu yalan, Nazi öncülerini Meuse nehrinden 8 kilometre uzakta durdurmuştu.

Harmon'un askerleri Alman tanklarının kaynaştığı büyük cebe doğru inerlerken bütün muharebenin kaderini ellerinde tuttuklarını biliyorlardı. Celles'den birkaç kilometre önce bir kol, çekiliş yolunu kesmek için doğuya döndü, kuvvetlerin büyük bir kısmı da kuzeyden ve kuzeybatıdan olmak üzere iki koldan Almanlar'ın üzerine yürüdü.

Tanyerinin ilk ışıklarıyla birlikte, Alman saldırısının uç noktası korkunç tank savaşının vuruşları altında titremeye başladı. *«Ren Nöbetçisi»* harekâtının geleceği orada belli olacaktı.

*
**

Öğle üzeri Omar Bradley ile yâveri uçakla Hollanda'ya, Montgomery'nin genel karargâhına gidiyorlardı. Kuzeyde saldırıya geçmek için mareşali kandırmaya çalışacaktı.

Hollandalılar'ı yabanlık urbalarını giymiş, neşe içinde görünce Bradley şaşırdı, yaverine dönerek sordu:

— «Bir şey mi var bugün?»

— «Bugün Noel, generalim.»

Montgomery komuta postasını yerleştirdiği gösterişsiz evde onları içtenlikle karşıladı.

Bradley:

— «Bastogne'a kadar Alman hatlarını yarabileceğimi umuyorum,» dedi. «Fakat takviye almazsam daha ileriye gidemem. Bir de, Alman baskısını hafifletmek için kuzey cephesinde yapılacak bir hücum lâzım bana.»

Monty cevap verdi:

— «Şimdilik hücuma geçmem imkânsız. Düşmanın zorlu bir saldırısını bekliyorum çünkü. Almanlar yorgun düşünce de ben saldırıya geçeceğim.»

Buluştukları sırada olduğu gibi, aynı içtenlikle birbirlerinden ayrıldılar. Fakat Bradley derin bir hayâl kırıklığına uğramıştı.

*
**

Amerikalılar için o Noel çok kasvetli oldu. Öğleden hemen sonra, Ardenne'lerde esir edilen uzun bir asker kolu Alman sınırından çok ötede, karla örtülü bir tepenin doruğuna ulaştı. En başta albay Hurley Fuller yürüyordu.

Duraklar yapmak öngörülmemişti, askerler de zar zor sürükleniyorlardı. Yorgunluktan, yiyeceksizlikten güçsüz düşen Amerikalılar, kolu güçlükle izliyebiliyorlardı. Arkadaki askerler:

— «Ağır olun!» Diye bağırıyorlar, fakat Alman muhafızlar kolu ileri sürüyorlardı. Dolaşan söylentilere göre bir adım daha atamıyacak durumda olan esirler yolun kıyısına yıkılıp öldürülmüşlerdi. Dinlenmek için oturanlar ise süngü zoruyla yeniden yürütülüyordu.

Fuller öteki subaylara:

— «Yürüyüş kolunu durduracağım,» dedi.

Döndü, iki kolunu havaya kaldırarak bağırdı:

— «Dur! Yolun sağına doğru dağılın.»

Emir bitmez tükenmez dizi boyunca tekrarlandı. Alman muhafızlar şaşkına dönmüşler, ne yapacaklarını bilemiyorlardı.

Fuller sanki hâlâ alayına komuta ediyormuş gibi:

— «On dakika dinlenme,» dedi.

Muhafızlar şaşkın şaşkın aralarında tartışıyorlar, yürüyüş kolunun tümü de yolun kıyısında dağılıyordu. Yüz metre kadar önde yürümekte olan üç Alman subayı hemen geri geldiler.

Fuller karların üstüne sereserpe yatmıştı.

Müfrezeye komuta etmekle görevli binbaşı bağıra bağıra Almanca bir emir verdi. Bir Amerikalı asker Fuller'e yaklaşarak:

— «Albayım, sizi öldürtecekmiş, öyle diyor,» dedi.

Fuller öfkeli binbaşıya bakarak cevap verdi:

— «Söyle ona, yürüyecek hâlimiz kalmadı! Şunu da söyle, yürüyüşü düzenleme işini bana bırakırsa daha çabuk, daha intizamlı gideriz.»

Bu sözler çevrilirken Alman'ın gözleri şaşkınlıktan faltaşı gibi açıldı. Öfkeli öfkeli Fuller'e doğru ilerledi, o da onun gözlerinin tâ içine bakmakla yetindi.

Binbaşı kollarını sallaya sallaya: «*Verrückte Amerikaner!* (Çılgın Amerikalı!)» Diye bağırdı.

Amerikan tercümana çabuk çabuk bir şeyler söyledi, sonra çekip gitti.

Amerikalı asker Fuller'e şaşkın şaşkın bakti:

— «Albayım, o komuta etsin, diyor,» dedi.

Fuller, şimdi yürüyüşün düzgün bir tarzda cereyan edeceğinden memnun olarak ayağa kalktı:

— «Pekâlâ. Haydi bakalım arkadaşlar, yola çıkalım!»

Esirler sıraya dizildikleri sırada Alman binbaşı elinde bir valizle yine geldi. Küçük, fakat ağır olan bu valizi bir esire verdi. Yeniden yola çıktılar, Fuller valizin elden ele geçtiğini gördü. Döne dolaşa yürüyüş kolunun sonuna kadar gitti.

Bir saat sonra Fuller yeniden «*dur!*» emri verdi. Fena hâlde kızmış bir nöbetçi, bir Amerikalı askeri yürüyüş kolunun başına kadar sürükledi. Amerikalı'nın elindeki valiz açıktı ve boştu.

Alman binbaşı askerin üzerine yürüdü, kırbacını yüzüne indirdi. Fuller subayın kolunu tuttu.

Tercüman:

— «Amerikalı asker her şeyi çalmış, diyor,» dedi.

— «Ne varmış valizin içinde?» Diye sordu Fuller.

— «Tereyağla peynir.»

Fuller bir kahkaha kopardı.

Alman binbaşı kızardı, Fuller'e vurmak istercesine kırbacını kaldırdı, sonra o da bir kahkaha kopardı, boş valizi hendeğe attı.

*
* *

Oradan pek uzakta olmayan başka bir Alman köyünde, binbaşı Don Boyer sorguya çekiliyordu. Boyer adını, rütbesini ve künye numarasını tekrarlamakla yetiniyordu.

Karşısındaki Alman kızıyordu ama istifini bozmuyordu:

— «Evet, biliyorum, 7'nci Zırhlı Tümenin 38'inci Piyade Alayı'ndansınız. Ne diye kabul etmek istemiyorsunuz bunu?»

Boyer sesini çıkarmadığı için, Alman kahveyle pasta ikram etti ona.

Boyer bu yiyeceklerin içinde uyuşturucu bir madde bulunmasından çekinerek hiçbirine el sürmedi.

Sorguyu yapan Alman tiksinmiş bir tavırla:

— «Ah! Siz ve bir de o sizin Allahın cezası

7'nci Zırhlı Tümen'iniz yok mu? Siz olmasaydınız bu akşam Liège'de olacaktık. Götürün şunu!»

İri kıyım bir SS subayı Boyer'in çizmelerini göstererek ona:

— «Çıkar şunları!» Dedi.

— «Çıkarmam!»

— «Kızılhaç kartın düzenlenmedikçe savaş esiri sayamayız seni. Çıkar şunları!»

Boyer hayır anlamına başını salladı. SS bağıra bağıra bir emir verdi. Boyer bir süngünün böğrüne battığını hissetti. Subay da yüzüne okkalı bir tokat attı. Boyer yere düştü. Ayağa kaldırdılar, SS subayı ona bir tokat daha attı:

— «Şimdi verecek misin o çizmeleri bana?»

Boyer:

— «Hayır!» Demek istedi ama şişen dudaklarından hiçbir ses çıkmadı. Çizmelerini ayaklarından çıkardılar. Başka iki esir onu yerden kaldırıp o yakındaki bir kiliseye götürdü. Bir sıranın üstüne yatırdılar. Esirdi ama hâlâ savaşçıydı.

*
* *

Ardenne'lerde, La Roche yakınındaki şatosunda Baron Hasso von Manteuffel, savaş ganimeti olarak ele geçirdiği Amerikan K tayınlarından oluşan Noel yemeğini yiyordu. Bir yıl önce Führer'in özel dâvetlisi olarak çok lüks bir tâtil geçirmişti.

Hitler'in özel kurmayından binbaşı Johann-Mayer'le konuşuyordu. Bir gün önce Baron'un Jodl'la yaptığı telefon konuşması üzerine Hitler, binbaşıyı çarçabuk La Roche'a göndermişti.

Manteuffel 5'inci Zırhlı Ordu'nun durumunu hiçbir şeyi gizlemeden, bütün açıklığıyla anlat-

tı ona. 2'nci Zırhlı Tümen'in gerilerini Harmon kesmek üzereydi. 9'uncu Zırhlı Tümen'le Lehr Zırhlı Tümeni yardıma koşuyorlardı ama gelecek parlak değildi.

— «Anvers üzerine yürüyüşten hemen vazgeçmek, gerek,» diye sözlerini bitirdi.

Eğer Führer hemen izin verirse kuzeye doğru yapacağı çevirme hareketiyle hâlâ büyük bir zafer kazanabilirdi. Fakat acele etmek gerekti.

Manteuffel'in ileri sürdüğü kanıtlara aklı yatan Johann-Mayer, Jodl'a telefon ederek ona kendi kişisel izlenimlerini bildirdi. Sonra telefonu Baron'a uzattı:

Jodl:

— «Führer karar vermedi henüz,» dedi.

Manteuffel artık öfkesini saklamıyordu:

— «İyi ama, iş ne denli acele, biliyorsunuz. Ayrıca hemen takviyeye ihtiyacım var!» Dedi.

Jodl:

— «Size ancak bir zırhlı tümen verebilirim,» dedi. «Sonra, unutmayın ha! Hitler bir karış bile gerilemenizi istemiyor! Daima ilerleyin! Hiçbir zaman gerilemeyin!»

Manteuffel telefonu sinirli bir hareketle kapadı.

***

Manteuffel'in 8 kilometre kuzeyinde. Marcourt'da kuşatılmış «*Hogan'ın dörtyüzleri*» de K tayınından oluşan Noel yemeklerini yiyordu.

Herkes sâkindi. Hogan'ın güven dolu sâkinliği en son askere kadar geçmişti. Fakat durum umutsuzdu şimdi. Çok muhtaç oldukları kan plâzmalarıyla pansumanları Amerikan topçusu iki

gün önce atmıştı ama öyle büyük bir mesafe üzerine ki, mermi kovanlarının içindekiler tuzla buz olmuştu. Bir gün önce, paraşütle yiyecek indirme girişimi de başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Alman uçaksavar atışları yüzünden *C.-54*'ler dağılmışlar, paraşütler de köyden uzaklara saçılmışlardı. Geceleyin beyaz bayrak taşıyan bir Alman arabası Hogan'ın hatları önüne gelerek teslim olmasını istemişti. Teksaslı albaya üç Alman tümenince kuşatıldığı haber verilmişti. Şüphe ediyorsa hatlarda bir dolaşma yapması için seve seve götüreceklerdi onu.

Hogan gevşek, durgun sesiyle:

— «Sonuna kadar savaşmak için emir aldık!» Dedi. «Ben askerim, aldığım emirlere boyun eğerim. Gidip komutanınıza söyleyin: Cehenneme kadar yolu var.»

Hogan basit Noel yemeğini bitirmek üzereydi ki, kendi tümenine komuta eden general Rose'dan bir radyo mesajı aldı:

— «***Malzemeyi tahribedin, kendinize yol açmak için elinizden geleni yapın. İyi şanslar!***» Diyordu.

Hogan bu dileği okurken yüzünü buruşturdu. Şansa ihtiyacı olacağını biliyordu. Fakat aklından geçenleri kimseye söylemedi. Askerlerine motorların yağlarını boşaltmalarını, benzinin içine de şeker koymalarını emretti. Sonra, Almanlar olup bitenleri anlamasınlar diye, motorlar iyice kullanılmaz hâle gelecek tarzda, birer birer çalıştırıldı. Toplar tahrip edilip, kamaları da kuyulara atıldı.

Çözümlenecek üç sorun kalıyordu: Yaralılar, esirler, enselerine sıkılan birer kurşunla öldürülen iki Alman.

Dr. Yüzbaşı Spiegelman yaralılarla birlikte kalmayı gönüllü olarak kabul etti. Öldürülen iki Alman bir fundalığın altındaki donmuş toprağa gömüldü. Sonra esirlerin ne olacakları üzerinde tartışma başladı. Hogan esirleri salıverirse yine çarpışmaya başlıyacakları için, bundan pek hoşlanmıyordu:

— «Sonra, bunları gebertmenin ne yeri, ne de zamanı. Biz kendimiz esir düşeceğiz belki!» Diye ekledi.

Yürüyüş kolu uzaklaşana kadar esirleri hafif yaralıların beklemesini, sonra da bunların salıverilmelerini kararlaştırdı.

Plânının anahtarlarını tümen kurmayına ulaştırdığı sırada ortalık çoktan kararmıştı. Ona:

— «Bekleyin!» Diye cevap verdiler.

Biraz sonra bir kez daha denedi, yine aynı cevabı aldı. Tam radyo postasını kırıp bozmaya hazırlandığı sırada bir mesaj çıktı bundan:

«*Size savaş hatları arasından yol göstermek için bir paraşütçü kolu sizi karşılamaya çalışacak. Parola: Son. Toplanma parolası: Baskı.*»

Saat 18.30'da gecenin karanlığı, yola çıkmayı sağlayacak kadar koyulaşmıştı. Hogan askerlerine miğferleriyle gürültü yapacak bütün donanımlarını hendeğe atmaları, yanık mantarlarla da yüzlerini karartmaları için emir verdi. Sonra kol şehrin kuzeyine doğru ağır ağır yürüyüşe geçti. Hogan'ın emireri, New York'taki Algonquin otelinin eski kapıcısıydı. Bir pişmanlık duyuverdi birden: Şişirmekten usandığı için, Hogan'ın lâstik şiltesini isteyerek orada bırakmıştı. Komuta postasının bodrumuna koştu, lâstik şilteyi dürüp beline doladı. Sonra şilteyi güzelce kâğıda sarıp Noel hediyesi diye albaya verecekti.

Hogan Dr. Yüzbaşı Spiegelman'la, yaralılarla vedalaştı, sonra ötekilerle birlikte yola çıktı. Derken bir dizel motorunun kalın homurtusunu duydu. Bir Alman tankı geliyordu. Bir mermi geldi, köyün ortasında patladı. «*Hogan'ın dörtyüzleri*» kolun en gerisinde komutanları olduğu hâlde ormanlara doğru koşmaya başladı.

*
* *

25 kilometre kuzeyde, üniforması paramparça ve yüzü aptallaşmış bir binbaşı, sendeleye sendeleye general Rose'un komuta postasından içeriye giriyordu. Manhay'i korumakta olan yol engelinden kaçan Brewster, bütün askerlik hayatının en çetin yirmidört saatini yaşamış bulunmaktaydı. Son araçlarını da yakmak ve yaya olarak düşman hatları içine sokulmak zorunda kalmıştı. Fakat bütün askerlerini de kurtarmıştı.

Harekât-haberalma salonuna girdi. Oradaki albay bu yırtık pırtık üniformalı, kir pas içindeki adama şaşkın şaşkın baktı:

— «Vay canına, biz seni öldü sanmıştık Brew!» Dedi.

Birkaç dakika sonra Brewster generalin odasına götürüldü. Süvari külotu ve pırıl pırıl çizmelerle iki dirhem bir çekirdek olan Rose, masasının üzerinden aldırmaz bir yüzle ona bakarak:

— «Ne haber?» Diye sordu.

Bu soğukluk karşısında telâşlanan Brewster, Belle-Haie'de nasıl savaştığını, Malempré'ye doğru nasıl kaçtığını, elinde kalan araçları yakmaya nasıl karar verdiğini anlattı.

Dinamik ve yiğit bir şef olan Rose, emrindekilerin de aynı meziyetlere sâhip olmasını bekliyordu.

— «Ordunun malzemesini ne diye tahrip ettiniz?» Diye sordu.

— «Generalim, ustalaşmış olan askerlerimi geri getirebileceğimden emindim de onun için. Fakat savaşsaydık bunu yapabileceğimizi sanmıyordum!»

Rose'un yüzünde suçlayan bir eda vardı:

— «Binbaşı, ben bu işe suç derim!» Dedi.

Brewster hayretler içindeydi, kurulu makine gibi odadan dışarıya çıktı. Noel hindisinden yemek için subaylar yemekhanesine gitti: Bütün gün bunun hayâli içinde yaşamıştı. Fakat ona sığır konservesi verdiler.

*
**

Brewster'in bir rütbe üstündeki âmiri olan Richardson tam uyku tulumuna gireceği sırada birisi seslendi:

— «Hey, Rich! General hemen seni görmek istiyor.»

Richardson tümenin komuta postasına giden yolda koşa koşa ilerlerken: «*General benden ne istiyor acaba?*» Diye düşünüyordu. «*Yeni bir hücum emri mi verecek, yoksa Manhay ve Grandmenil savaşları için beni kutlayacak mı?*»

Fakat komuta postasının holünden geçtiği sırada, birkaç subay başlarını başka yana çevirdi.

Bir kurmay subay resmî bir tavırla:

— «General sizi görmek istiyor,» dedi.

Richardson durumunun hiç parlak olmadığını anladı.

Generalin odasına girdi. Rose masasının başında oturmuş, birtakım evrakı okuyordu, otur-

ması için işaret etti. Tavandan sarkan çiy, beyaz bir ışık, sanki sıkı bir sorgu-sual söz konusuymuş gibi, Richardson'un tam yüzüne vuruyordu. Bu haksızlık yüzünden içinde bir öfke dalgasının yükseldiğini hissetti.

Notlar almakta olan bir kurmay subay başını kaldırmadan, karnından konuşan bir adam gibi:

— «Merhaba Rich,» dedi.

General Rose başını kaldırdı, sâkin bir tavırla:

— «Öğrendiğime göre Brewster sizin malzemenizin büyük bölümünü bırakıp kaçmış,» dedi. «Bildiğime göre de siz daha fazla malzeme kaybetmişsiniz. Ne cevap vereceksiniz buna?»

Richardson kendini tutarak:

— «Brewster'e askerleriyle birlikte yola çıkmasını ben söyledim. Benim verdiğim emirlerdir bunlar. En çok zihnimi kurcalayan, askerlerin canlarını kurtarmalarıydı. Çok mükemmel dövüşmüştü, ben de ona neyi en uygun görüyorsa onu yapmasını söyledim.»

— «Peki, Manhay'in kuzeyindeki tepe üzerinde bırakılan tanklar neydi?»

— «7'nci Zırhlı Tümen'in tanklarıydı onlar, generalim.» Deyip, Manhay'deki albayla yaptığı ağız kavgasını kısaca anlattı.

Rose'un yüzündeki soğukluk gittikçe kaybolmaya başlıyordu:

— «Evet, biliyorum. Bob Hasbrouck'a da haber verdim bunu. O albayın durumuyla şahsen meşgul olacağını söyledi.»

Richardson'a bakarken gülümsüyordu hemen hemen:

— «Olup bitenler üzerinde daha belirli bir görüşe sâhip oldum galiba şimdi,» dedi.

Richardson selâm verip dışarıya çıktı. Kurmay subaylar konuşmaya istekli görünüyorlardı ama Richardson onları sert bir tavırla itip uzaklaştı.

General Rose çalışma odasında sert tavrını yine takınmıştı:

— «Gerekli evrakı hazırlayın. Düşman karşısında korkaklık gösterdiği için Brewster'i askerî mahkemeye vereceğim,» dedi.

*
**

O Noel gecesi Malmédy'de, Amerikan askerleriyle siviller yıkıntılar altında dost Amerikan uçaklarının yaptıkları yeni bir bombardımandan sağ kalanları araştırıyorlardı: Üç gün içinde üçüncü bombardımandı bu.

MEUSE GEÇİDİNİ ZORLAYAMAYIZ

26 Aralık 1944

25 Aralık'ı 26 Aralık'a bağlayan o gece, Ardenne'leri acı bir soğuk kaplamıştı. Marche'ın birkaç kilometre kuzeydoğusunda kışlık yüzünü takınmış olan Ay, Verdenne şatosunu buz gibi bir beyazlıkla aydınlatıyordu. Kullanılmaz hâle gelmiş bir Alman Panther tankının üzerinde buz parçaları pul pul ışıldamaktaydı. Gece, sessizlik içinde başlıyordu.

Şatonun Polonya asıllı, fakat Belçikalı sâhibi Baron Charles de Radzitsky d'Ostrowick, kızı, şehirden gelen onbeş mülteci ve 116'ncı Zırhlı Tümen'den 13 Alman askeri, tek bir mumun çev-

resinde toplanmışlardı. Askerlerden, sağ bacağından yaralı olan biri, su istedi. Kimse yerinden kımıldamadı.

Sonunda Baron:

— «Su vermiyecek misiniz ona?» Diye sordu.

Son kırksekiz saat içinde olup biten çetin savaşlar yüzünden aptallaşmış hâldeki Almanlar, cevap vermediler. Hattâ, yukarı katların Alman işgali altında mı, yoksa Amerikan işgali altında mı olduğunu dahi bilmiyorlardı. Baron bir kova aldı, merdivenden çıktı. Onu hiç kimse durdurmadı. İki gün önce, köyde konaklayan Amerikan piyadeleri için küçük bir Noel şenliği hazırladığı sırada, muharebe birden patlak vermiş, ona da bodruma saklanması söylenilmişti. O zamandan beri şato beş defa el değiştirmişti.

Baron büyük giriş holünden geçti. Tavandaki bir delikten içeriye Ay ışığı vuruyordu. Muhteşem salonda, usta ressamların tabloları paramparça olmuş, çerçeveleri kırılmış bir hâlde yerlerde sürünüyorlardı. Duvarlar kurşunlarla delikdeşik olmuştu. Yüzyıllar boyu kuşaktan kuşağa miras kalan mobilyalar kırılıp dökülmüş, parçaları bir köşeye yığılmıştı. Ayakları kesilmiş olan bilârdo masası salonun ortasındaydı. Kan lekeleriyle dolu yeşil çuhasının üzerinde, esmer kızıllıkta kan izleri taşıyan cerrahî âletleri yığılıydı.

Cansız gözler Baron'a dikilmişti. Bir Alman yerde, sapsarı yüzlü, yumrukları sıkılı bir Amerikalı'nın yanında oturmuştu. Şatonun üzerine ölüm çökmüştü.

İki ordudan otuz ölünün hâlâ muhafaza ettikleri kapıya kadar Baron kendine geçecek bir yol bulabildi. Bahçeye çıkmak için ölülerden

meydana gelme bu duvarı aştığı sırada irkildi. Orada birbiri üstüne yığılı cesetler öyle yüksekti ki, bir duvara çıkmak zorunda kaldı. Sonra durup kustu.

*
* *

Şatonun 3 kilometre kuzeybatısında bir Amerikan piyade bölüğü acele acele büyük bir tahıl ambarından dışarıya çıkıyordu. Askerlerin karınları zil çalıyordu. Hâlâ Noel yemeğinin gelmesini bekliyorlardı. Son haberlere göre Almanlar, Marche üzerine bir yıldırım akını yapmışlar, bütün hindileri alıp götürmüşlerdi.

Yürüyüş kolu durdu.

Kendisine «*Tavşan*» takma adı verilen takım komutanı bir teğmen:

— «Hücuma geçeceğiz, kaputlarınızı çıkarın!» Dedi.

Bir müzik öğretmeninin oğlu olan, askere yeni gelmiş Shaw, kaputuyla çizmelerini bir fundalığın altına özene bezene sakladı. Bir aydır muharebedeydi ama çarpışmadan sonra insanın ısınmak istediğini tecrübeyle biliyordu. Fundalığın yerini de iyice aklında tuttu.

Gözlüklerini düzeltti, bir ormanın kıyısında, bir patikadan ilerlemekte olan ötekilere yetişti. Soğuk âdeta ısırıyordu: «*Keşke kaputumu bırakmasaydım!*» Diye hayıflandı. Başka bir bölüğün yanından geçtiler. Hareketsiz duran askerler hiçbir şey söylemeden onlara baktı. Şöyle düşünüyorlardı herhalde: «*Biz öleceğimize onlar ölsün, daha iyi!*»

Karşılarında, karla kaplı, inişli çıkışlı tarlalar Ay'ın donuk ışığı altında parıldıyordu. Uzaklarda, buzlarla pul pul örtülü karanlık evler ve yan-

mış, fakat hâlâ tehditkâr bir tankın daha yakın iskeleti ışıldıyordu. Shaw bu tabiatüstü, dehşet verici manzara karşısında, içi sıkıntı dolu olduğu hâlde ilerliyordu.

Önünde, gerçekdışı ışığın içinde, bir duvarın silûeti belirdi. Onun üzerinde bir derebeyi şatosunun kaygı verici kara yığını yükselmekteydi.

Askerden askere bir emir fısıldandı, hepsi karların üstüne oturdular. Küçük bir subaylar grubu bir az ileride tartışmakla meşguldü. Shaw: «*Neden sözettiklerini biliyorlar mı acaba?*» Diye düşündü. Beklerken de bıçağıyla bir konserve kutusunu açtı.

Birdenbire ve hiçbir emir almadan, arkadaşlarından birkaçı ak duvarın üzerine ateş etmeye başladılar. Shaw karların üzerine yüzükoyun yattı, bir el de o ateş etti. Sonra, bu ona aptalca bir iş göründüğünden, durdu. Ötekiler de aynı şeyi düşünmüş olacaklar ki sessizlik yeniden her yanı kapladı. Ağızdan ağıza bir söylenti dolaştı: Güya bu şato Almanlar'a yakınlık gösteren Polonyalı bir baronun malıymış.

Shaw'ın takımı şatonun ardındaki ormana hücum etmek için sağ yana sürüldü. Binanın kuzey cephesinde, bir tenis kordunun yakınında, şatonun öte yanından ilerlemiş olan arkadaşlarıyla karşılaştılar.

Shaw takım komutanına:

— «Kimsenin ne olup bittiğinden haberi yok. Hepimizi öldürecekler,» dedi.

«*Tavşan*» sinirli sinirli:

— «Biliyorum canım, biliyorum!» Diye cevap verdi.

75 asker yüz metre üzerine sıralandı, subaylarla assubaylar da arkaya geçti.

«*Tavşan*» kısık bir sesle fısıldadı:

— «Kalçadan ateş edin. Ağır ağır ilerleyip bağırın. Almanlar'ı korkuturuz böylece.»

Shaw:

— «Aptalca bir şey!» Diye mırıldandı.

«*Tavşan*» cevap vermeye hazırlandı, sonra omuzlarını silkti. Shaw'un boğazı kupkuruydu. Matarasını salladı. Su donmuştu.

«*Tavşan*»:

— «İleri, marş!» Diye bağırdı.

Uzun dizi kolu ormanların içinde ilerledi. Shaw ateş ederken ötekiler kadar yüksek sesle bağırdığını farketti. 10 metre sonra sık çalılıklara ulaştı. Dizlerinin üstüne düştü, sürünerek ilerlerken bir yandan da bağırıyordu:

— «Çıkın ortaya! Bir yere kaçamazsınız!»

Böyle yirmi metre kadar ilerledi. Birdenbire aydınlatıcı bir fişek ormanı ışığa boğdu. Başka fişekler de patlarken, Shaw çevresine bakındı. Gözleri kamaştıran ışığın içinde, korkuya kapılan arkadaşları kolay birer hedef hâlinde, diz çökmüş duruyorlardı. Birkaç metre ileride de Alman tanklarının tehdit dolu yığınları yükselmekteydi. Ağır makineli ve top mermileri çalılıkları hallaç pamuğu gibi atarken, Shaw yüzükoyun yere kapandı.

Bacağında keskin bir acı duydu. Solundaki arkadaşı dizini tutarak yana doğru yuvarlandı. Bir Meksikalı olan sağdaki de inledi, sonra düşüp öldü.

Shaw kımıldamaktan korkuyordu. Kızıl izli mermiler tehdit dolu yaylım ateşleri hâlinde başının üzerinden geçiyordu. Bölüğündeki dehşete kapılan askerler, çığlık atıyorlardı. Alman ağır makinelileri birden duruverdiler. Bir asker bir

bazukayı sürükleyerek sürüne sürüne ilerledi, sonra Shaw'dan yana döndü.

Motorların korkunç kükreyişi içinde, tanklar ilerlemeye başladı.

Shaw:

— «Ver şu bazukayı bana!» Diye bağırdı.

Öteki, titrek bir sesle emniyet tetiğinin nasıl işlediğini anlattı, sonra fundalıklar arasında kayboldu.

Hâlâ hareket edebilecek hâlde olanlar, ormanın içinde çılgınlar gibi koşuyorlar, böylece ağır makinelilere boy hedefi gösteriyorlardı.

Tankların gürültüsü Shaw'un kulaklarını sağır ediyordu. Bir makadam şoseye kadar sürüne sürüne ilerledi. Ömründe bazuka kullanmış değildi, fakat bir tanka ateş etmek için zorlu bir istek duyuyordu. Hendeğin içini belki de Almanlar çalılarla doldurmuşlardı. Gözlüğünü çalıların içine düşürdü, yine bulabilmek için dakikalarca arandı. Yolun üstüne bazukayla bir el ateş etmek istiyordu ama yapamıyordu. Çünkü, önce karşısında hedef yoktu, sonra da... Korkuyordu. Yaralı bacağı müsaade ettiğince yolda ilerleyerek düşmandan uzaklaştı.

Derken ormandan iki Amerikan askeri çıktı. Birisi, ağır yaralı olan öbürünü taşıyordu. Yaralı olan:

— «Savuşalım buradan!» Diye bağırıyordu.

Tehdit dolu şatoya doğru geri döndüler, bir başka ormanlığa doğru karla örtülü bir tarladan geçmeyi göze aldılar. Shaw'un susuzluğu gittikçe daha dayanılmaz bir hâl alıyordu. Bir değnekle matarasının içindeki buzları karıştırdı ama tek damla su çıkaramadı. Kızdı, hiçbir işe yaramayan matarayı kaldırıp uzaklara attı.

Karanlıktan genç bir teğmen çıkarak Shaw'un koluna yapıştı:

— «Geriye dön, git oradaki yaralıları getir,» dedi.

Shaw:

— «Ben de yaralıyım!» Diye cevap verdi.

Sağlam asker:

— «Ben de onları getiriyorum,» dedi.

Hiçbir şey onları bu ormanlara döndüremezdi. Tepeden aşağıya olanca hızlarıyla indiler, fakat ardlarında arkadaşlarının iniltileriyle çığlıklarını işitiyorlardı hep. Bir sıhhî yardım postası gördüler, Shaw içeriye girdi.

Bir hekim bezgin bir tavırla:

— «Ancak ağır yaralılarla uğraşabiliyoruz!» Dedi.

Shaw, Hotton'a giden anayolda ilerlemeye başladı. Başının döndüğünü hissediyordu, sonra hiçbir şey duymaz oldu.

Gözlerini açtığı zaman kendini bir sıhhî yardım postasında buldu. Bir teğmen onun kolunu yakaladı. Bu, «*Tavşan*»dı. Boyuna ağlıyor ve:

— «Çok üzgünüm! Çok üzgünüm!» Diyordu.

Shaw'un ona:

— «Senin ne suçun var canım,» demesi gerekiyordu ama Meksikalıyla dehşetten, acıdan çığlıklar koparan bütün öbür arkadaşları aklına geldi. Bir şey söylemedi.

*
**

Verdenne'in 8 kilometre doğusundaki sarp bir tepede üç asker, kaygan bir yokuşu tırmanmak için birbirlerine yardım ediyorlardı. Teksaslı yarbay Sam Hogan, İngiliz havacılarının giydik-

leri cinsten kürklü çizmelerle ötekilerden daha fazla kayıyordu. Emireri Phil de Orio ile şoförü ellerinden geldiğince itiyorlardı onu. Yürüyüş kolunun en arkasında yola çıkmışlardı. Şimdiyse bir kilometreden fazla gerideydiler.

Hogan düştü:

— «Yürüyemiyeceğim artık. Ayaklarım çok ağrıyor. Bensiz gidin,» dedi.

İki asker bunu kabul etmediler. Hogan dünyada bırakamazdı onları. Üçü de birbirlerine sokuldular, üzerlerine Hogan'ın yağmurluğunu örtüp, uyumaya çalıştılar.

Sabah oldu. Yeni bitmiş bir muharebenin yerini gösteren boş cephane sandıklarıyla birsürü terkedilmiş malzemenin ortasında bulunuyorlardı.

Hogan topallaya topallaya tepenin doruğuna kadar gitti, bir köy gördü. İngilizce konuşulduğunu duyar gibi oldu. Sonra ses daha belirli bir hâl aldı, tam bir Brooklyn şivesiyle:

— «Elli metre kısalt! Ateşe hazırol!» Dedi.

Amerikan hatlarındaydılar. Tarlaların içinden çekinmeksizin ilerlediler. Korkulu bir ses bağırdı:

— «Dur! Silâhlarınızı yere atın!»

Tüfeklerini karların içine fırlattılar.

— «Ellerinizi kaldırıp ilerleyin!»

Peşinde öbür iki kişi de olduğu hâlde, Hogan bir kümese doğru ilerledi. Kümesin arkasında iki piyade vardı.

Askerlerden biri:

— «O önce ateş etmek istiyordu,» dedi. «Bense önce tartışmak, sonra ateş etmek istiyordum!»

Hogan hiç istifini bozmadan:

— «Senin haklı çıktığına sevindim,» dedi.

Biraz sonra Jeep'le 3'üncü Zırhlı Tümen'in komuta postasının bulunduğu Barvaux'ya götürüldüler; orada taktik gurubun öteki mensuplarınca gürültülü alkışlar, «*yaşa*» sesleriyle selâmlandılar. «*Hogan'ın Dörtyüzleri*»nin kaçışı derin yankılar uyandırmıştı.

Bir subay:

— «Tek bir asker kaybettik,» dedi.

Yüzü hâlâ kapkara olan bir çavuş:

— «Evet!» dedi. «Onu da 75'inci Piyade Tümeni'nin bir nöbetçisi öldürdü. Bu piyadeler hiçbir işe yaramazlar zaten, mikrop gibi heriflerdir!»

Hogan'ı general Rose'un çalışma odasına götürdüler. General onun elini sıkarken:

— «İyi ama, niçin en gerideydin sen?» Diye sordu.

Hogan duraladı. Soylu ve kahramanca bir cevap vermeyi düşündü. Fakat:

— «Ayaklarım ağrıyordu da ondan!» Demekle yetindi.

Dışarıda, Hogan'ın emireri Phil de Orio tâ Marcourt'dan beri sürüklediği kauçuk şilteyi düşünceli düşünceli seyrediyordu. Şilteyi geri verirse, tâ Berlin'e kadar onu şişirmeye devam etmesi gerekecekti; kaldırdığı gibi ordugâhın ortasında yanan ateşin içine attı.

*
* *

Oradan birkaç kilometre uzakta, Hogan'ın en iyi arkadaşı olan Richardson, emri altında olduğu general Hickey'in komuta postasında bağırıp çağırıyordu. Binbaşı Brewster'in tutuklandığını,

«düşman karşısında korkaklık göstermekle» suçlandığını öğrenmişti.

Kızgın kızgın:

— «Brewster'e nişan vermeli, haketti bunu. Siz ne yapmayı düşünüyorsunuz?» Diye bağırıyordu.

Hickey ise sâkin sâkin piposunu tüttürmekteydi:

— «Brewster'e yöneltilen suçlamanın yanısıra bir belgenin de bulunması gerek. Bunda, onun üst'lerinden birinin, sanığın kendisine yöneltilen suçları işlediğini belirterek o belgeyi imzalaması lâzım. Şu hâlde ya ben, ya sen böyle bir belgeyi imzalayacağız.»

Richardson:

— «Pekâlâ bilirsiniz: Ben katiyen imzalamam bunu!» Diye kükredi.

Bir saat sonra Hickey'i general Rose çağırttı. Yine öyle iki dirhem bir çekirdek, yine öyle aldırmaz tavırlı olan general, ona birtakım kâğıtlar uzatarak:

— «Şunları imzalayın lûtfen,» dedi.

Hickey hiç acele etmedi, Brewster'i suçlayan belgeyi dikkatle okudu. Sonra da tümen komutanına uzatarak:

— «İmzalayamam generalim!» Dedi.

Rose inanamıyordu ona:

— «Bana karşı sâdık davranmayacağınız hiç aklıma gelmezdi,» dedi.

— «General'im, bilinmesi gereken şey sadece şu: Size sadakat gösterip görüşünüzü paylaşmam mı gerek; yoksa vicdanımın sesini dinleyerek kendi hak ve adalet duyguma mı uymam gerek!»

Sonra sert sert Rose'un yüzüne baktı:

— «Bu suçlamaları tümüyle haksız buluyorum. Hiçbir zaman da imzalamayacağım!» Diye ekledi.

*
* *

Saat 11.00'e geliyordu. Lüksemburg'da, general Patton kurmayını toplantıya çağırmıştı. Subayları birer birer içeriye girdikçe, uzun bir puro sigarası içmekte olan Patton onları basit bir baş işaretiyle karşılıyordu. Gergin hava daha da ağırlaşıyordu. Patton çok mükemmel bir sahneye koyucu idi.

General gerginliği daha da artıran sâkin bir sesle:

— «Mareşal Montgomery'nin bana yaptığı bir öneriyi incelemek üzere gelmenizi istedim,» dedi. «Düşüncenizi bana açıkça söyliyesiniz istiyorum. Sizlerden bunu istemekle general Eisenhower'in kendisi görevlendirdi beni.»

Bir iki öksürdü, elindeki puro sigarasını tabanca gibi doğrulttu:

— «Montgomery 1'inci Ordu'nun artık hücum gücüne sâhip olmadığını, üç aydan önce de sâhip olamayacağını düşünüyor. Yine düşünüyor ki bizler, yâni 3'ncü Ordu tek hücum edecek durumdayız, ama bizim de yeterince askerimiz yok. Montgomery Ardenne'lerde her türlü hücum harekâtının durdurulmasını öğütlüyor.»

Hepsi şaşırıp kaldılar.

Patton'un yardımcılarından biri dayanamayıp boşandı:

— «Çok zırva şey bu! Askerler üzerinde felâketli bir psikolojik etki yaratacak!»

Patton zevkten dörtköşeydi. Zaten tiz olan sesi cırlak bir hâl aldı:

— «Tamamen haklısınız,» dedi. «Bizim askerler gerilemeye alışık değillerdir, ama Eisenhower sizlerin düşüncenizi de öğrenmek istiyor. Benimkini ise biliyor zaten!»

Puro sigarasını bir tablaya bastırıp söndürdü:

— «Vay canına be,» diye ekledi. «Bu plân uygulanırsa savaş sona erecek, kazanan da Almanlar olacak!»

Bir süre sessizlik oldu.

Subaylardan birisi birdenbire söze karışarak:

— «Kuzeydeki bütün o heriflerin saldırı gücünden yana eksik bir yanları yok,» dedi. «Yapacakları tek şey sadece siperlerinden çıkıp dövüşmekten ibaret.»

Patton da ona hak verdi:

— «Tabiî yahu! Boş lâf bunların hepsi! Dövüşmek için de tek şeye ihtiyaçları var: Onlara emir verilsin, yeter! Monty onlara *'dövüşün!'* demezse elbette yerlerinden kıpırdamazlar. Genel karargâhtaki o baylardan bazıları onu o kadar eskiden tanıyorlar ki kıçlarının üstünde oturmaktan, toparlanmaktan ve yanlarındakilerden tarafa dönmekten başka şey bilmiyorlar.»

Ezdiği puro sigarasını yine aldı:

— «Ben dışarıya çıkayım, daha iyi. Fazla konuşuyorum. Siz hep birlikte bu işi görüşüp tartışın. Kısa zamanda da bana özlü bir rapor verirsiniz!»

Patton, puro sigarasının izmariti ağzında olduğu hâlde, çok fiyakalı bir şekilde dışarıya çıktı.

Tartışma kısa sürdü. Montgomery'nin plânı iyi düşünülmemiş, kusurlu görülerek oybirliğiy-

le reddedildi. Karşı öneri de aynı kısalıkta oldu: *«Bütün mevziler elde tutulacak, hemen karşı saldırıya geçilecekti.»*

*
* *

Patton, Noel'de Bastogne'da ve Wiltz'de olacağına söz vermişti. Bu iki şehir hâlâ Almanlar'ın elindeydi.

Wiltz'in doğu sınırında, sabahleyin sırtında paramparça bir Amerikan üniforması bulunan genç bir asker, nerede olduğunun hiç mi hiç farkında olmadan karla örtülü bir tarlada sendeleye sendeleye yürüyordu. Açlıktan, susuzluktan, soğuktan, yorgunluktan ve acıdan yarı sayıklar bir hâldeydi. Ayakları, bacakları uyuşmuştu. Yürümekte olduğunu zarzor farkediyordu.

Adı Ralph Ellis'ti, güneş diyarı olan California'dan gelmekteydi. Clervaux'dan sağ kurtulanların sonuncularından biriydi, 17 Aralık'tan beri yürüyordu. Gündüzleri saklanıyor, geceleri de hatların gerisine doğru yol alıyordu. Beş altı defa esir düşme tehlikesi geçirmişti.

Yerden bir avuç kar alıp yedi. Midesi bulandı ama kusacak hiçbir şey yoktu içinde.

Dinlenmek için yere oturdu. Şafaktan önceki alacakaranlıkta, karşısında hayâl meyâl evler ve bir şehir gördü. Buranın ne hangi şehir olduğunu, ne de kimin elinde olduğunu biliyordu, umurunda da değildi zaten. Ona bir lokma yiyecekle bir çatı altı lâzımdı. Küçük, yeşil bir eve doğru ilerledi, belki boştu burası, çünkü bacasından hiç duman tütmüyordu. Kapıdan girince içeride yarısına kadar dolu bir kutu yulaf ezmesi buldu. Bu Amerikan Ordusu'nun yiyeceklerindendi. Mutfaktaki ocağı yakmak zahmetine bile katlanma-

dı. Yine orada bulduğu yarım şişe kırmızı şarapla kupkuru yulafları ıslatarak yedi. Ömründe bu kadar lezzetli şey yememişti.

Birinci kata çıktı, orada bir karyola gördü. İçinde kuştüyü bir şilteyle bir de kalın yorgan vardı. Son gücünü kullanarak yatağa girdi, kuştüylerinin içine gömüldü. Kendini yedinci kat gökte uçar sanıyordu.

Birkaç ev ötede, bir başka Amerikan askeri de yaşlı bir karı-kocanın evinde tavanarasına saklanmıştı. Kadın korkudan tir tir titriyordu: Zira bir kat aşağıda bir düzine kadar Alman askeri konaklamaktaydı. Fakat yine de gidip bir kadın hastabakıcı çağırmış, Amerikan askerinin tedavi ve bakım görmesini sağlamıştı. Sonra da, kızı bir Alman subayıyla evli diye, komşular işbirlikçi sayıyorlardı onları! Ya damadı birdenbire izinli geliverirse ne olacaktı? Tavanarasında da çavuş George Carroll omuzundaki yarayı sarışın, zayıf nahif bir kızcağıza tedavi ettiriyordu.

Şimdi Alman hastanesi olan şatoda, bir savaş esiri olan çavuş Lester Koritz de kaçış plânını hazırlıyordu. Tercümanlık yapıyor, bu sâyede de eski dostları, tütüncü dükkânı işleten Göbel kızkardeşlerin kız yeğenlerini görebilmişti. Dükkânın anahtarı cebindeydi şimdi, Koritz de hastanenin taşınması sırasındaki kargaşalıktan yararlanarak Almanlar'ın elinden kaçıp kurtulmaya hazırlanıyordu.

Postanede, Joséphine Thein ile iki çocuğu, kapıcının büyük karyolasında uyuyorlardı. Kadın zorlu bir gürültüyle uyandı. Uçakların homurtularını, bombaların ıslıklarını, onların peşinden patlama seslerini duydu.

İçine kötü kötü şeyler doğdu, çocuklarını ça-

bucak kaldırdı. Düşen yeni bir bomba binayı sarstı. Giriş holüne doğru ilerledi. Kulakları sağır eden bir çatırdı oldu, binanın içi molozla, bir toz bulutuyla doldu. Az önce içinde yattığı karyolanın taşlar altında gömülü kaldığını dehşetle gördü.

Dört yaşındaki oğlu:

— «Anneciğim, imdat! İmdaaat!» Diye bağırdı.

Postanenin altındaki derin bodruma hemencecik indi. Alman subayları bağıra bağıra emirler veriyor, bir çavuş telefon santralinden üstü kapalı lâflarla konuşuyordu:

— «Alo, Gertrud? Ben Monika. Oyuncakları bulduk ama işe yarar hâlde değiller.»

Çavuş ona baktı. Kadıncağız ezilip büzülerek duvara sokuldu. Başının üstüne boyuna bombaların patladığını duyuyordu.

Çantasından bir paket tütün çıkarıp çavuşa uzattı:

— «Çocuklar korkuyorlar, dışarısı da o kadar soğuk ki!» Dedi.

Çavuş anlaşılmaz bir şeyler homurdandı, paketi de cebine indirdi. Bir subay kadını gördü!

— «Sivillerin ne işi var burada? Çık dışarıya!» Diye bağırdı.

Joséphine giriş katına çıktı. Koridorda, birkaç parça eşyayı çocuk arabasına yerleştirdi. Karmelit manastırına gitmeye karar vermişti, iyi bir bodrum vardı orada.

O sırada yaralı bir Alman askeri sendeleye sendeleye içeriye girdi.

Kadıncağız:

— «Yardım edin de şu arabayı sokağa çıkarayım,» dedi.

Asker oralı bile olmadı:

— «Vaktim yok!»

— «Allahaşkına!»

Asker bir kadına, bir çocuklara baktı:

— «Hiç akıl yok bu kadında! Tıpkı benim karı gibi!» Diye homurdandı.

Sonra çocuk arabasını kucakladığı gibi sokağa çıkardı:

— «Gözünü aç ha! Aptal aile anası!» Dedi.

Çocukları eteklerine asılmış oldukları hâlde, Joséphine arabayı kaldırım taşları üzerinde hızlı hızlı sürdü. Komşularından biri, Louis Steinmetz, kadının peşinden koşarak bağırdı:

— «Sokakta dolaşma!»

Bir uçak ıslıklar çalarak alçaktan geçti. Birkaç saniye sonra bir patlama duyuldu. Bir başka uçak pike yaptı, ağır makinelilerinin yaylım ateşi altında kalan Alman askerleri, sokağın ortasına yıkıldılar.

Steinmetz çocuk arabasını kavrayarak:

— «Gel benimle!» Diye bağırdı.

Birdenbire, cehennemî bir cayırtı çıkararak, bir avcı bombardıman uçağı tam üzerlerine daldı. Joséphine başını Steinmetz'in paltosu içine gizleyerek keskin bir çığlık kopardı. Öleceğini biliyordu. Çocukları da eteğinin içine gizlendiler.

Amerikan uçağı atmaca gibi üzerlerine çullandı. Sonra, sanki pilot çocuk arabasıyla kadını görmüş gibi, uçak ateş etmeksizin doğrulup yükseldi, kanadı üzerinde bir dönüş yaparak daha ileride kaçmakta olan bir Alman grubuna doğru geri geldi. Ağır makineliler ateş püskürdü. Askerler kollarını havaya kaldırarak çığlıklar atarak sokağın karları üzerine yuvarlandılar; kar, onların altında kıpkırmızı oldu.

Joséphine Thein ile iki çocuğu ve Steinmetz, Karmelit manastırına koşup bodruma sığındılar.

Bütün bunlar Wiltz'de, Noel'in ertesi günü oluyordu

*
* *

Saat 13.30'da albay Abrams, Bastogne'un 8 kilometre güneyindeki bir tepenin üzerinde durmuştu. Emrindeki tank bölüğü, kuşatılan şehre güneyden hücum eden 4'üncü Zırhlı Tümen'in öncü birliğiydi. Elinde topu topu yirmi tank vardı, ki bu da ancak tek bir hücuma yeterdi. Tehlikeyi göze alarak doğru Bastogne üzerine yürümek için izin mi istemeliydi; yoksa daha önce aldığı emre uyarak, o yakınlardaki bir köyü zaptetmekle mi yetinmeliydi?

Havayı kuvvetli bir homurtu doldurdu. Üzerlerinden, iri ördekleri andıran sürü sürü C.-47 Amerikan uçakları geçiyordu. Bastogne üzerinde yüzlerce renkli paraşüt açıldı. Plânörler yere doğru süzüldü. Alman uçaksavar topları her yandan gürledi: Birçok uçak alevler içinde düştü ama ötekiler yollarına devam etti.

Bu manzara Abrams'ın karar vermesine yetti. Tankına dönüp, tümen komutanı generalden doğru kuzey yönünde hücum için radyo ile izin istedi.

Saat 14.00'de general, Patton ile birlikte ileri hatlardaydı:

— «Abrams'ın alayı büyük bir tehlikeyi göze alarak Bastogne yönünde yarma hareketine girişmek istiyor, kabul eder misiniz?» Diye sordu.

Patton hiç çekinmeden:

— «Kabul etmek de söz mü?» Diye cevap verdi.

Saat 15.00'de Abrams'a bir mesaj getirdiler.

Yüzünden hiçbir şey belli olmuyordu ama gözleri parıldıyordu. Ağzına yerleştirdiği iri bir puro sigarasının ucu, tankının topu gibi saldırgan bir edâ ile ileriye doğrulmuştu.

Tankının kulesinde doğrularak:

— «Öte yandaki arkadaşları görmeye gideceğiz, haydi bakalım, ileri!» Dedi.

Kolun başında teğmen Boggess ilerliyordu. Otuzüç yaşında eski bir savaşçıydı ve emrinde 40'ar tonluk 9 tane Cobra-King tankı vardı. Bir köyün kenar mahallelerine ulaştı, topçu desteği istedi. Sonra hücum emri verdi. 9 tank bütün toplarıyla ateş ederek dosdoğru köyün üzerine çullandı. Kendi topçularının delikdeşik ettiği sokaklarda ilerliyordu.

Önde giden zırhlı arabalardan biri ateş aldı. Ondokuz yaşında, kızıl saçlı, çilli yüzlü yeni bir asker olan Hendrix yere atladı, dosdoğru ileriye koştu. İlerilerde bir yerde, dumanların içinde 88'lik iki topun üzerlerine ateş ettiğini biliyordu. Bunları susturmak gerekti.

Hendrix:

— «Çıkın oradan!» Diye bağırarak ileriye atıldı.

Bir Alman kafasını siperinden dışarıya çıkardı. Hendrix boynundan bir kurşunla onu yere serdi. Bir sonraki sipere koşarak dehşet içindeki başka bir Alman'ı bir dipçik vuruşuyla öldürdü. Biraz durarak Alman'ın ceplerini araştırdı. Bula bula bir kutu Amerikan kibriti buldu.

Bağırarak koşmaya devam etti. Dumanın içinde tek başına hücum ettiği sırada, 88'lik iki topun mürettebatı elleri havada, ona doğru ilerledi.

Saat 16.30'da, teğmen Boggess, peşinde iki

başka Cobra-King tankı olduğu hâlde köyün içinden geçmiş, kuzeye doğru yoluna devam ediyordu. 75'lik topunun namlusu ateş gibiydi. Köyden geçmek için gerekli birkaç dakika içinde yirmiiki kez ateş ederek, topun başındaki asker onu bir ağır makineli gibi kullanmıştı. Öndeki ağır makineli de şimdi çam ağaçlarını tarıyor, çöken akşam karanlığında birtakım gölgelerin koşuştukları, yere düştükleri görülüyordu.

Boggess yeşile boyanmış bir blokhavz gördü. Üç top atışıyla onun da hakkından geldi. Biraz ileride, tarlalarda ağaçlara asılı paraşütler gördü. Sonra da önünde siperlere rastladı. Fakat bunların içindekilerin dost mu, düşman mı olduklarını bilmiyordu. Kulesinin içinde doğrularak:

— «Dışarıya çıkın! 4'üncü Zırhlı Tümen geliyor!» Diye bağırdı.

Cevap çıkmadı. Birkaç kez bağırdı. Birkaç tane miğferli baş, ihtiyatla yükseldi. Sonra Amerikan üniforması giymiş bir asker ilerledi:

— «Ben havadan taşınan 101'inci Tümen'in 326'ncı İstihkâm Alayı'ndan teğmen Webster. Sizi gördüğüme pek sevindim,» dedi.

Paraşütçü ağzı kulaklarına vararak gülümseyip elini uzatıyordu.

«*Bastogne kalesinin piçleri*» artık Patton'un 3'üncü Ordusu'na katılmıştı.

*
**

Saat 16.35'te «*Hitler jugend*» (Hitlerci gençlik) tümeninin sis bombası taburundan er Hans Ulrich Leske, Saint-Vith'e doğru yürüyordu.

Diz boyu kar içinde zarzor ilerlerken hava da kararmaya başlamıştı. Boğuk bir homurtu işit-

ti. Batıdan gelen birsürü bombardıman uçağı, batan güneşin ışıkları içinde Saint-Vith'e doğru alçalıyordu.

— «Dikkat! Hava akımı!» Diye bağırdı. Beri yandan da ilk uçaklar hedefi dövmeye başlamıştı.

300 tane İngiliz *Lancaster* ve *Halifax* bombardıman uçağı bombalarını salıverdi. Sanki muazzam bir deprem olmuş gibi yer sarsıldı. Çam ağaçları devrildi. Leske kasabanın havaya uçtuğunu görüyormuş gibi dehşet verici bir duyguya kapıldı.

Bombardıman uçakları, ardlarında yıkıntılarla alevler bırakarak İngiltere'ye ve Noel şenliklerine doğru döndü. İki kadın, uyurgezer gibi, bir bodrumdan çıktı. Bu arada sağırlaşmış, aptallaşmış başka siviller de göründü. Sığınaklardaki 1.000 kadar sivilden 200'ü ölmüştü.

Leske doğruldu. Kocaman bir kızıl bulut, cehennemî bir görünüş hâlinde, Saint-Vith üzerinde dolaşıyordu.

O gün Müttefikler'in kudreti cephenin tümünde kendini hissettirdi. Ardenne'lerin kar'ı, Alman tümenlerinin kanıyla kızıla boyandı. Fakat insan kıyımı hiçbir yerde, Meuse nehrinden birkaç kilometre uzaktaki Celles cebinde olduğu kadar büyük olmadı. Harmon'la emrindeki 2'nci Zırhlı Tümen, 2'nci Alman Zırhlı Tümeni'yle bir sıra teke tek savaşlar hâlinde boğuşuyordu. Bununla birlikte, öğleden sonra Lehr Zırhlı Tümeni'nden takviye gelince, Amerikalılar ciddi bir tehlike atlatmışlardı. Fakat küçücük bir Amerikan hafif keşif uçağının kılavuzluk ettiği İngiliz *Typhon* uçakları, yeni gelenleri roket ateşiyle delikdeşik etmişti.

Büyük bir Alman bozgunu hazırlanıyordu. Bununla birlikte, o 26 Aralık akşamı, son kozlar henüz oynanmamıştı. Almanlar'ın 9'uncu Tank Tümeni de yardıma geliyordu ve topu topu 25 kilometre uzaktaydı.

***

Berlin'de sabahtan beri «*Ren Nöbetçisi*» saldırısının yarını üzerinde tartışmalar yapılıyordu.

Nihayet Jodl:

— «Führer'im,» dedi. «Hâdiseleri olduğu gibi görmek gerek. Meuse nehrini zorla geçemeyiz!»

2'nci Alman Zırhlı Tümeni bir felâketin tehdidi altındaydı. Kuşatılan Peiper, malzemesini terketmek zorunda kalmış, ancak bir mûcize sâyesinde kaçabilmişti. Şimdi üç Amerikan piyade tümeninin, 1, 2 ve 99'uncu Tümenler'in tutmakta oldukları Elsenborn istihkâmlarını delip geçmek artık mümkün değildi. 116'ncı Alman Zırhlı Tümeni, Verdenne yakınında hareketsiz kalmıştı. Patton ise Bastogne'a kadar dar bir koridor açmış bulunuyordu.

Cephenin tümü üzerinde Almanlar ya geriliyorlardı, ya da durdurulmuşlardı. Muharebe dengeli bir hâl almıştı. Gerçi akıntı henüz tersine çevrilmemişti ama, büyük saldırı şimdilik durdurulmuştu.

Bu felâketli durumda, herkesin bir plânı vardı. Hitler herkesi dinledi, sonra konuşmaya başladı:

Alaylı ve acı bir sesle:

— «Benim yaptığım plân harfi harfine uygulanmadığı için beklenmedik birkaç başarısızlığa uğradık,» dedi. «Fakat henüz hiçbir şey kaybolmuş değildir. Eğer Brandenberger güneyde den-

gesini yeniden bulursa, eğer Bastogne'u alırsak ve eğer Manteuffel ile Dietrich Meuse kıvrımında Müttefik kuvvetleri ezebilirlerse, Model yine de Meuse nehrini geçebilir.»

Verdiği yeni emirlere göre Manteuffel Hodges'in 1'inci Ordusu'nun gerilerine sarkmak için kuzeydoğu yönündeki çevirme hareketini yapacaktı; Dietrich de Manhay-Houtton doğrultusunda saldırıya devam edecekti:

— «Hemen üç yeni tümen, Ardenne'lerde nöbet değiştirmek için de en azından 25.000 asker istiyorum!» Dedi.

Sonra Hitler çevresindekilerin yüzlerine baktı. Müttefiklerin artık bir çırpıda sökülüp atılamayacakları kabul edilse bile, «*Ren Nöbetçisi*» yine de korkunç bir yıpratma savaşı hâline gelebilir, dolayısıyla Naziler için büyük bir politik zafer hâlini alabilirdi. Büyük hayâllerden vazgeçilmiş değildi.

*
**

Lüksemburg'da Omar Bradley Eisenhower'le telefonla konuşmaya çalışıyordu. Fakat Müttefik Ordular Başkomutanı, Montgomery ile buluşmak üzere Hollanda'ya gidiyordu. Telefona Kurmay Başkanı Bedell-Smith geldi.

Bradley bir defalığına soğukkanlılığını kaybederek:

— «Yahu Bedell,» dedi. «Monty'yi kuzeyde yerinden oynatamayacak mısınız? Görünüşe göre karşımızdakiler sıfırı tüketti. Bu gece değilse bile yarın, muhakkak çekilmeye başlayacaklar!»

Bedell-Smith, Montgomery'nin yolladığı birtakım raporları okumuştu:

— «Hayır Bradley, aldanıyorsunuz!» Diye ce-

vap verdi. «Karşımızdakiler Meuse nehrini kırk-sekiz saat içerisinde aşmış olacaklar!»

— «Allah belâlarını versin!»

Bradley kızgın kızgın telefonu kapadı. Müttefik Kuvvetler genel karargâhının Monty'nin sözlerini Tanrı kelâmı saymasını, o ne derse onu yapmasını öngördüğünden tiksinti içindeydi. Oturdu. Şimdi İngiliz mareşalinin emrinde olan eski arkadaşı Courtney Hodges'e bir mektup yazdı. Gerçi onun üzerinde hiçbir yetkisi yoktu ama, 1'nci Ordu'nun ileride yapılacak harekât için elverişli olabilecek bir alanı terkedişini kaygıyla karşıladığını açıkça anlattı.

Yatmaya giderken Bradley içinden: «*Ne olur, güney cephesindeki saldırganlık biraz da kuzey cephesine bulaşsa,*» diye düşünüyordu.

Dördüncü Bölüm

TANRILARIN AKŞAMI

SAVAŞLARIN KRALİÇESİ

27-28 Aralık 1944

27 Aralık sabahı, o âna kadar belirsiz ve akışkan olan Ardenne'ler cephesi, açık-seçik çizgiler hâlinde belli olmaya balşıyordu.

Kuzeyde; Montgomery'nin komutasında bulunan Hodges'in 1'inci Ordusu, Monschau'dan Celles'e kadar uzanıyordu. Onun sol kanadında; Gerow'un 5'inci Kolordusu, Elsenborn sıra tepelerini sımsıkı tutuyordu. Merkezde; Ridgway'in havadan taşınan 18'inci Kolordusu, Manhay yol kavşağı doğrultusunda hücumdaydı. Sağ kanatta ise; Collins'in 7'nci Kolordusu, Manteuffel'i Celles'de, Verdenne'de ve Hotton'da durdurmuş, yeniden arazi kazanmaya başlıyordu.

Güneyde cephe bu kadar belirli değildi ama Bradley, yavaş olmakla birlikte emin adımlarla, yine de ilerliyordu. Patton'un 3'üncü Ordusu, Bastogne üzerine açılan dar geçidi genişletiyor, Wiltz yolu üzerindeki Café Schumann kavşağından ancak bir kilometre uzakta bulunuyordu.

*
* *

O sabah Eisenhower Paris'teki kuzey garında tren bekliyordu. Askeri inzibatlarla çok sayıda silâhlı nöbetçiler her yanı sımsıkı tutmuşlardı. Bir gece önce Belçika'ya gitmek için bineceği tren, bombardımana uğramıştı.

Başkomutan nihayet yola çıkabildi ama aşırı güvenlik tedbirlerine yine itiraz etmekten de geri durmadı. İlk durakta, ellerinde silâhla bir Amerikan piyade grubunun karla kaplı yere atladığını görünce öfkesi daha da arttı. Katarın korunmasıyla görevli subaya şöyle dedi:

— «Öldürmeye niyetli bir Alman'ın, kurbanının filân gün filân saatte, Avrupa'nın filân yerindeki bir trende bulunacağını önceden bilebilmesi için bir mûcize olması lâzım. Haydi gidin de boşyere soğukta bekletmeyin bu askerleri!»

Eisenhower kuzey cephesinde yapılabilecek bir karşı saldırı üzerinde görüşmek üzere Montgomery'yi görmeye gidiyordu. Bir haftadan beri Bradley ile Patton, İngiliz mareşalinin kıpırdamasını sağlaması için Başkomutan üzerinde baskı yapıyorlar:

— «Hazırlıklarının insanı çileden çıkaran yavaşlığı yüzünden savaşı kaybediyor da farkında değil,» diyorlardı.

Fakat Montgomery'nin başında 3'üncü Ordu'dakilerin bilmedikleri birtakım dertler vardı. Birlikleri, yâni Hodges'in 1'inci Ordusu, Rundstedt'in saldırısının delice darbesine göğüs germek zorunda kalmıştı. Büsbütün yokolmamak için, Hodges parça parça bütün tümenlerini muharebeye sürmek zorunda kalmış; gelecek günleri hesaba katmadan bütün ikmâl-iaşeyle yedekleri harcayıp tüketmişti. Birdenbire saldırıya geçebilmek için bütün birlikleri yeni baştan derleyip toparlamak, donatmak gerekiyordu.

Bununla birlikte Eisenhower, Noel günü Hodges'in kendisinin de, sekiz-on gün içinde saldırıya geçmesi için, Montgomery'yi sıkıştırdığını bilmiyor değildi.

İngiliz mareşali:

— «İyi ama Hodges, nasıl hazır olabileceğinizi anlıyamıyorum pek,» demişti.

— «Collins'e bu işten sözettim '*Hazır olurum, merak etmeyin,*' dedi.»

— «Gereği gibi toparlanmaya vakit bulabilecek misiniz?»

— «Mareşalim, biz işleri siz İngilizler gibi yürütmeyiz. Böyle bir durumda, hücum hattında yeniden toparlanırız.»

Montgomery kuşkudaydı, karşı saldırının plânları da askıda duruyordu hep.

Saat 15.00'de Buffalo'da çıkan *Evening News*'un muhabiri Fred McKenzie, 4'üncü Zırhlı Tümen'in tanklarının Bastogne'a girişini seyrediyordu. Kuşatma gerçi sona ermişti ama asıl muharebenin yeni başlamakta olduğu apaçıktı.

McKenzie arkadaşlarına vedâ etmiş, çantasıyla yazı makinesini geriye gönderilen plânör pilotlarının bindikleri bir kamyona yüklemişti. Kendisi de kamyona bindi, düşünceli düşünceli bir yere oturdu. Kuşatılan Bastogne'un göbeğindeki tek savaş muhabiri o olduğundan, harbin en büyük atlatma haberlerinden birini o elinde tutuyordu. Bununla birlikte, bunun bir mârifet olduğu fikrinde değildi. Çünkü çok ölü görmüştü.

Konvoy yola çıktı. Plânör pilotları sevinçli ve gamsızdı, geride kalanlara işaretler ediyorlardı. Derken sağ yanlarında bir bomba patladı. Hepsi kahkahayı bastılar, McKenzie ile kuşatmanın ilk günü düşürülmüş olan bir pilot ise sinirli sinirli irkilmişlerdi.

Pilot, McKenzie'ye:

— «Bir haftadır buradayım,» dedi. «Bu çocuklar buraya turistik geziye gelmişler.»

Eski hatlara yaklaşırken, genç pilotlar muharebenin kalıntılarını birbirlerine gösteriyorlardı. Yanıp kararmış Alman tankları, ölmüş iri hayvanlar gibi dikilmişti. Tarlaların beyazlığı üzerinde yer yer yüzlerce koyu renk delik vardı. Ölü yığınlarını içlerinde gizleyen kar yığınları, kırlarla tarlalar üzerinde tümsekler meydana getiriyordu.

McKenzie:

— «Sanki gezmeye gidiyor bunlar,» dedi.

Pilot asık bir yüzle başını salladı:

— «Eskiden yerdeki bir muharebenin ne olduğunu hiç bilmezdim,» dedi.

*
* *

Aynı yol üzerinde, fakat karşı yönden gelen bir Jeep, bir tümgeneralle yaverini Bastogne'a götürmekteydi. Ortalık kararmaya başlıyordu; havadan taşınan 101'inci Tümen'e *asaleten* komuta etmekte olan Maxwell Taylor, şoförüne daha hızlı gitmesini söyledi. Saldırı başladığı sırada Taylor Washington'daydı. Komutan vekilliğine McAuliffe atanmış, tümeni de çarçabuk Bastogne'a gönderilmişti. Taylor bir kargo uçağıyla Avrupa'ya dönmüş, Noel arifesinde Paris'e gelmiş, paraşütle Bastogne üzerine indirilmesini istemiş, fakat Bedell-Smith buna razı olmamıştı.

Jeep bir ileri karakolda durduruldu. İçinden inen üç kişi çiftlik binasına girdiler, savaş muhabirleriyle 4'üncü Zırhlı Tümen'in subaylarını bir çini sobanın başında toplanmış buldular.

Tankçılardan biri:

— «Bastogne'a şimdi gitmeseniz iyi edersiniz,» dedi. «Açılan geçit öyle dar ki bir yanından öbür yanına tükürebilirsin neredeyse. Yol doğrudan doğruya Almanlar'ın ateşi altında.»

Taylor:

— «Bu akşam orada olmam gerek,» dedi. «Bir savaş muhabiri için yerim var.»

Fakat gazeteciler hayır anlamına başlarını sallayıp:

— «Bugün içimizde gönüllü yok, generalim,» dediler.

Yarım saat sonra Taylor, kendisine vekâlet eden McAuliffe'in komuta postası olarak kullandığı bodrumun basamaklarından iniyordu. Kurmay heyeti aperitif niyetine konyak içmekteydi. Onu, gürültülü bir tarzda karşıladılar.

Taylor:

— «Aferin çocuklar, hepiniz birer kahramansınız!» Dedi.

McAuliffe sordu:

— «Kim? Biz mi?»

— «Herkes sizi merak ediyor. Tümenin durumu nasıl?»

McAuliffe cevap verdi:

— Merak edecek bir şey yok! Saldırıya hazırız!»

*

Çıkıntının ucunda, Celles yakınındaki yarı-yıkık bir çiftlik binasında general Harmon, gece-yarısını biraz geçe, üst'ü olan general Hodges'e özlü bir rapor yazıyordu.

2'nci Amerikan Zırhlı Tümeni'yle 2'nci Nazi

Zırhlı Tümeni arasında üç gün süren muharebe yeni bitmişti.

Harmon şöyle diyordu:

«Ganimetlerin listesi eklidir. 1.200 esir, 2.500 ölü ve yaralı. Gerçek bir kıyım oldu bu.»

Ele geçirilen ganimetlerin listesi ise heybetliydi: Aralarında 88 tank, 75 ağır top, tümenin bütün topçusu da bulunan 405 zırhlı araç. Saldırının uç noktası kırılmıştı. Almanlar, artık Meuse nehrini geçemeyeceklerdi.

Çok yorgun olan Harmon, raporunu zarzor imzaladı, sonra iskemlesinin arkasına dayanarak Ardenne'ler cephesine geleli beri ilk kez şöyle bir rahat etti. Hiçbir sevinç duyduğu yoktu. Korkunç bir kasaplık yapmıştı gerçekten. Fakat bunu pahalı ödemişti.

⁂

28 Aralık günü saat 05.00'de çok yoğun bir topçu barajı, Wiltz'e yüksekten bakan tepeleri dövmeye başlıyordu. Californialı acemi er Ellis, hâlâ kasabanın kıyısındaki yeşil evde saklıydı. Kuştüyü yatağında korkuyla uyandı. Herhalde Amerikalılar geri gelmişti.

Çabucak kalktı, bir dolapta bulduğu uzun bir çift kauçuk çizmeyi güçlükle giyebildi. Ceketini de giydikten, miğferini başına yerleştirdikten sonra tüfeğini alıp merdivenden indi. Sokağa çıktı ama hiçbir Amerikan askeri göremedi. Bu işten bir şey anlamamıştı. Köprüyü geçip şehrin merkezine doğru ilerlemeye başladı.

Şafağın alacakaranlığında, postanenin önünde duran iki asker gördü, hızlı hızlı onlara doğru yürüdü. Uyku tulumları koltuklarının altın-

daydı, tüfeklerini çaprazlamasına omuzlarına asmışlardı.

Yaklaşınca Ellis anormal bir şeyler görür gibi oldu. Askerlerin miğferleri çocuk oturağını andırıyordu. Ellis'i görünce tüfeklerini omuzlarından indirmek için davrandılar. Fakat Ellis'in tüfeği ateşe hazır olduğundan ellerini kaldırdılar.

Ellis:

— «İngilizce konuşun bakayım,» dedi. Çünkü, bu alacakaranlıkta kendinden iyice emin değildi.

Cevap olarak birsürü Almanca lâf duydu. Postanenin içinde de buna benzer sesler duyuyordu. İki askerin ardına geçti, onlar savuşup gidene kadar tüfeğinin namlusunu böğürlerine dayalı tuttu. Sonra kendisi de sığındığı yere, yeşil eve doğru kaçtı.

Oradan bir kilometre ötede, şatodaki son Amerikan yaralıları Almanya'ya götürülmek üzere bir kamyona bindiriliyordu. Bir Amerikan doktor binbaşıyla bir Avusturyalı teğmen, sedyecileri denetliyordu.

Karanlık avluda bir gölge Amerikan subayına yaklaştı.

Bu, Çavuş Koritz'di ve:

— «Becerebilirsem arkaya geçip saklanacağım,» diye fısıldadı.

Öteki, onun elini sıkarak alçak sesle

— «Yolun açık olsun,» diye cevap verdi.

Koritz aldırmaz bir tavırla bodruma indi. Bütün yaralılar götürülünceye kadar bir köşede saklandı. Her şey yeniden sessizliğe gömülsün diye uzun uzun bekledi, sonra servis kapısından dışarıya çıktı. Gündüz olmadan acele etmesi gerekiyordu.

Bir duvardan aşıp şatonun arkasındaki hendeğe atladı. Anacaddedeki evlerin arka cephelerini görünceye kadar da hendeğin içinde ilerledi. Oradan büyük bir sokağa gidip yüz metre kadar da yürüdükten sonra Göbel kızkardeşlerin 27 numaradaki tütüncü dükkânına ulaşacaktı. Fakat bütün yollar Alman araçları ve piyadeleriyle doluydu.

Tanyerinin ilk ışıkları kendisini saklanmak zorunda bırakana kadar bekledi. Derken bir bahçede tahta bir kulübe görerek içeriye girdi.

Pencereden baktı. Uzun bir Alman tank kolu güneye, muharebeye doğru yol alıyordu. Çevresine bombalar yağmaya başladı. Fakat arazinin durumu dolayısiyle Amerikan topçusunun mermileri anacaddedeki tanklara ulaşamıyordu. Mermiler yaklaştı, kulübeyi titretti. Koritz kendini yere attı.

*
* *

Koritz'i döven toplar birkaç kilometre güneybatıdaki ormanlardan ateş ediyor, Wiltz'e yapılacak hücumu hazırlıyordu.

Teğmen Larkin'le yardımcısı teğmen Creighton 101'inci Piyade Tümeni'nin bir bölüğüne komuta ediyorlardı. Bölüğün ilk hedefi, Café Schumann kavşağının bir kilometre güneyindeki Mezarlık tepesini zaptetmekti.

Mermiler çamların karlarını dökerek başının üstünden geçerken, Creighton da duymakta olduğu kaygıları kafasında evirip çeviriyordu. Kirli kurşuni bir şafak sökmek üzereydi. 23 Aralık'tan beri sürüp giden iyi hava, bozmuştu. Artık hava desteğine güvenilemezdi. Gelecek günler piyadeler için güç olacaktı. Çünkü makineli araç-

lar bu tepelerin karları içinde pek işe yaramıyacaktı. Muharebe, savaşların kraliçesi olan piyade tarafından kazanılacak, ya da kaybedilecekti.

Fakat, askerlerinin yalnız adları piyadeydi. Creighton böyle bir beceriksizler topluluğunu ömründe görmemişti. Onbir assubayın dışında, askerlerinin hiçbiri henüz muharebeye gitmiş değildi. Çoğu cephe gerisindeki birliklerden, topçudan, istihkâmdan yahut uçaksavardan takviye olarak gelmişti. Acemi tâlimlerinden beri tüfek atışı yapmamışlardı. Fizik durumları berbat, moral durumlarının da ondan aşağı kalır yeri yoktu. Hepsi de cepheye cezalı olarak gönderildikleri düşüncesindeydi.

Gerçi bu düşüncelerinde büsbütün de haksız değillerdi. Patton'un cephede piyadeye çok ihtiyacı vardı. Gerideki her birliğin en iyi elemanları arasından yüzde onunun seçilmesini emretmişti. Ve ne kadar işe yaramaz varsa onlar seçilmişti tabiî. Bu bakımdan dünyanın bütün orduları birbirlerine benzerler zaten.

Creighton askerlerinin isteksiz isteksiz saldırıya hazırlanışlarını seyretti. Hepsinin soğuktan donmuş, mutsuz ve korkulu bir hâlleri vardı. Tüfeklerini tiksintili bir tavırla tutuyorlardı. Avcı hattına yayılmasını bilmiyorlar; kol işaretlerini ise ancak dinlenme zamanının geldiğini ya da çişlerini etmeye gittiklerini haber verecek kadar biliyorlardı. Fakat, böylesine kötü durumda olan, yalnız F bölüğü değildi; bütün alay, hattâ bütün tümen aynı hâldeydi.

Topçunun baraj ateşi kesildi. Teğmen Larkin ayağa kalktı, uzun bacaklarıyla geniş adımlar atarak tarlada koştu. Ötekiler de isteksiz isteksiz onu izledi. Tepenin doruğuna ulaşınca yoğun

bir ateşle karşılaştılar. Askerler bir çit boyunca yere kapandı.

Önlerinde dar bir vâdi uzanıp gidiyordu. Dibinde birkaç ev, öbür yanında da Mezarlık tepesi vardı. Almanlar beyazlar giyip gizlendiklerinden, görünmüyorlardı. Creighton da sürüne sürüne Larkin'in yanına geldi.

Birkaç yüz metre ilerideki iki ücra yapıyı göstererek:

— «Şu iki evi işgal edebilsek Almanlar'ın üzerine doğrudan doğruya ateş edebileceğiz,» dedi.

Bir grubu göstererek sâkin sâkin:

— «Haydi bakalım,» dedi.

İlk eve girdiklerinde çatı toz oluverdi sanki. Duman pencerelerden çıkıyordu. Larkin bir yaralıyı da sürükleyerek dışarıya çıktı. Beş tane başka yaralı da çıkış hattına geri getirildi.

Larkin askerlerine siper kazmalarını emretti. Telefonla bir havan atışı istedi, sonra Creighton'a:

— «Sol kanada git de yanımızdaki taburla temas kur, korkarım ki temasımız kesildi,» dedi. Sözlerini de şöyle bağladı: «İşler kötü başlıyor!» Creighton görevinden geri dönünce, tepenin doruğunda düşmanın zorlu bir ateşi patlak verdi. İç paralayıcı çığlıklar duydu, çit boyunca onaltı piyade erinin acayip pozlarda serilip yattıklarını gördü. Çoğu ölmüştü. Ağır yaralı olan birkaçı, yuvalarından fırlamış gözlerle ona bakıyordu. İçlerinden birinin karnı deşilmiş, barsakları bir dala asılı kalmıştı. Bunları yerine koymaya çalışırken sıkılgan bir tavırla gülümsüyordu. Çepeçevre tüfekler, bazukalar, elbombaları ve gaz maskeleri pazar günü sosisli sandviç satan bir işportacının çöpleri gibi her yana saçılmıştı.

Larkin bir ağacın altında yatıyor; elleri titreyen bir hekim, şarıl şarıl kan akan bir yarayı sarıyordu. Bir obüs bir ağaca değerek hemen hemen tepelerinde patladı, yağmur gibi yağan şarapneller ıslık çaldı. Tepenin eteğindeki beyaz bir Alman tankının 88'lik topunun namlusundan hâlâ duman çıkıyordu. Creighton, Larkin'i koltukaltlarından tutup tepenin altına doğru çekti. Sonra tabura telefon etti:

— «Burası F bölüğü. Teğmen Larkin yaralandı. Yaralı olan da yalnız o değil. Yardım gönderin!»

— «Sedyecileri gönderiyoruz. Bölüğün komutasını siz ele alın!»

Creighton savunma hattını yeniden düzenlemek için çabucak tepenin doruğuna çıktı. O sırada sağ yanında ve bitişikteki taburun doğrultusunda Almanlar zorlu bir ateş açtı. Keşif için oraya gitmeye karar verdi:

— «Kimse yerinden ayrılmasın!» Diye emretti.

Fakat yirmi dakika sonra geri geldiğinde ancak üç asker bulabildi.

Kalanlardan biri:

— «Ötekiler t-tüydüler,» dedi.

Creighton onu ancak bir haftadır tanıyordu. Kemik hastalığı çeken bir New Yorklu'ydu. Cepheye doğru yapılan uzun yürüyüşte boyuna sızlanıp durmuştu. Durmadan sıradan ayrılmak istiyordu. Son üç gün de tüfeğini Creighton taşımıştı.

Creighton:

— «Ben gelene kadar burada bekleyin! Anlaşıldı mı?» Diye bağırdı.

Hendeğin dibine koştu, dehşete kapılmış askerlerinin fundalıklar dibinde yattıklarını gördü.

Çavuş Love ter dökerek, küfürler savurarak oniki kadarını toplamayı başarmıştı. Soluk soluğa anlattı:

— «Teğmenim. Bunlar hiç ölü görmemişler. O ateşi duyunca, sol kanadımızdaki gürültü patırdıyı da görünce tavşanlar gibi tabanları yağladılar.» Sonra daha alçak sesle ekledi: «Onlara kızmamak gerek!»

— «Kızdığım filân yok. Yalnız yukarıya gelmelerini istiyorum.»

Birkaç asker daha toplayabildiler. Önlerine katıp tepenin doruğuna doğru götürdüler. Oraya yaklaştıkları sırada zorlu bir atış daha başladı, yanısıra korkunç çığlıklar duyuldu, bunu derin bir sessizlik izledi.

Creighton ihtiyatla sürünerek ilerledi. Şimdi Almanlar'ın kendi üç askerini yere serdiklerinden, siperlerini de ele geçirdiklerinden emindi. Fakat devam etmesi gerekiyordu. Gerilerse bölüğü büsbütün dağılacaktı. Doruğa ulaştı, şöyle bir baktı. Cılız New York'lu siperinde diz çökmüş, korkudan yüzü sapsarı olmuş ve elindeki otomatik tüfeğe de umutsuzca sarılmıştı.

Creighton:

— «Ne var ne yok?» Diye sordu.

— «Bilmem! A-Almanlar geldiler! Ateş ettim!»

Oradan 3 metre ileride bir Alman sanki ortasından kesilmiş gibi iki büklüm olmuştu. Hemen ardında da başka bir Alman kollarıyla bacakları açık, karlara serilmiş yatıyordu. Daha ileride bir üçüncüsü diz çökmüştü. Beyaz kasketinin siper-

liği kandan kıpkırmızıydı. Başını sağa sola sallayarak inliyordu.

Creighton:

— «Aferin, iyi etmişsin!» Dedi.

Cılız asker bir bulantıyla kıvrandı, sonra kustu.

Çavuş da sipere geldi:

— «Şimdi ne yapacağız?» Diye sordu.

Creighton inişin altbaşına baktı:

— «Söyle de şu Alman tankını alaşağı etmek için tank göndersinler.» Dedi.

— «Sonra?»

— «Sonra da evvelce öngörüldüğü gibi hücuma geçeriz.»

Çavuşun ağzı bir karış açık kaldı:

— «Bu enayilerle mi hücuma geçeceğiz?» Diye sordu.

— «Evet, bu enayilerle!»

Saat 16.16'da havan topu barajı başladı. Amerikan obüsleri F bölüğünün üzerinden uçarak Alman mevzilerine düşüyordu. Sonra geriden boğuk bir homurtu duyuldu, peşinden bir Amerikan tankı göründü, tepeye ağır ağır, hantal hantal tırmandı. Doruğa ulaştığı zaman Almanlar'ın tanksavar ateşiyle karşılaştı. Sherman tankı bunun üzerine iki eve de ateş etti, sonra birdenbire olduğu yerde sola döndü. Creighton tankın 75'lik topu ve ağır makineliteriyle kendi bölüğündeki askerleri siperlerine ateş etmeye başladığını görerek dehşet içinde kaldı. Tanka doğru koştu, tüfeğiyle zırhın üzerine kapı çalar gibi vurdu. Atış devam ettiği için tankı nön sahanlığına sıçradı, ağır makinelinin namlusuna vurdu. Kulenin kapağı ihtiyatla açıldı. Teğmen:

— «Hayvan herifler, benim askerlerim onlar!» Diye bağırdı.

Topçu hazırlığı durdu. Hücum etme zamanı gelmişti ama askerler yerlerinden kımıldamak istemediler. Önlerindeki vâdide obüslerle izli mermiler her yönde gidip geliyordu. Bunların içine doğru ilerlemek, cehenneme inmekle eşitti. Birisi kendilerine örnek olmazsa askerlerinin hiç yerlerinden oynamayacaklarını anlayan Creighton doğruldu, avazı çıktığı kadar bağırarak geleneksel komutu verdi:

— «İleri!»

Bu işten canlı çıkmayacağından emin, koşar adımla tepenin altbaşına indi. Çevresinde kurşunlar karları, çamurları havaya fırlatıyordu. Vâdinin derinliğinde bir taş duvar görüp kendini, onun ardına attı.

Yanında bulunan çavuş Love:

— «Eh, hele şükür geldik!» Dedi.

Creighton büyük bir gurur duydu. Yeni hedef Mezarlık tepesiydi. Askerlerini oraya götürmeye hazır, dönüp baktı. Arkasında kimsecikler yoktu:

— «Vay canına, burada yalnız biz varız!» Dedi.

Öyle kızmıştı ki, korkuyu filân unuttu. Çevrelerinde yere gömülen kurşunlara aldırmadan, çavuşla birlikte tepeyi gerisin geriye tırmandı. Askerleri siperlerinin dibine büzülmüşler, onların yaklaşışlarını seyrediyorlardı.

Çavuş:

— «Ulan keratalar!» Diye bağırdı. «Bu sefer sizler de teğmenin peşinden gideceksiniz. Yoksa gebertirim sizi!»

Yine yola çıktılar, askerler de teğmeni izledi-

ler, çünkü çavuş tüfeği de ateşe hazır bir şekilde arkadan geliyordu.

Yokuştan aşağıya doğru inmeye başlar başlamaz, askerler hem çevrelerindeki zorlu ateşten kurtulmak, hem çavuşun silâhından kaçmak için bir koşudur tutturarak, Creighton'un peşinden vâdinin içine kadar indiler, sonra aynı hızla öbür yamacı tırmanmaya devam ettiler. Çepeçevre beliren beyaz silûetler, kuzeye doğru kaçıştılar. Çok korktukları için ne ateş eden, ne de bağıran Amerikan piyadeleri, koşar adımla teğmeni izliyorlardı. Beş dakika içinde hedeflerini almışlardı: Mezarlık tepesi şimdi Amerikalılar'ın elindeydi.

*
**

Kar ve bombardımanlar yüzünden Eisenhower, Montgomery'nin Belçika'da, Hanselt'teki komuta postasına ancak 28 Aralık öğle üzeri varabildi. İngiliz mareşali onu güleryüzlü, güvenli bir tavırla karşıladı.

Monty durumun bir özetini yaptıktan sonra büyük duvar haritasının önüne gitti:

— «Collins'in Kolordusu'nu toparlamaya başladım,» dedi. «Hazır olunca onu Bastogne'un 20 kilometre kuzeyindeki Houffalize yönünde hücuma geçirteceğim.»

Eisenhower ferahladı.

Montgomery devam etti:

— «Ama saldırıya şimdi başlayamam!»

— «Niçin?»

— «Almanlar'ın yine büyük bir darbe indirmeye hazırlandıklarını öğrendim de. Kendime güveniyorum, hücumlarını püskürteceğimi de biliyorum. Yalnız, onları durdurur durdurmaz peş-

lerine düşebilmek için yedek kuvvetlerimin hazır olmasını istiyorum.»

Eisenhower büyük bir karşı saldırının yapılacağı saatin, düşmanın hareketlerine bağlı olmasından hoşlanmamıştı:

— «Pekiii, ya Almanlar kuzeyde yeniden saldırıya geçmezlerse?» Diye sordu.

Montgomery hayır anlamında başını sallayarak:

— «Muhakkak geçerler!» Diye cevap verdi. Sonra da ekledi: «Bu bekleyişten yararlanarak birliklerimi yeniden örgütleyeceğim, donatacağını, güçlendireceğim. Her şeyden önce kuzey cephesini sağlamlaştırmak gerekmez mi?»

Eisenhower ona hak verdi:

— «Orası öyle. Aynı zamanda da bir başka saldırıyı püskürtmeye, sonra da büyük darbeyi indirmeye hazırlanacaksınız... Ne zaman yeniden saldırıya geçebileceğinizi sanıyorsunuz?»

Montgomery hiç çekinmeden:

— «1 Ocak'ta!» Dedi. Sonra ekledi: «Yahut hemen sonra. 2 ya da 3 Ocak'ta.»

İki şef içtenlikle el sıkıştı. Şimdi artık kuzey cephesinde yapılacak saldırının dört gözle beklenen günü az çok belli olmuştu ve Eisenhower saldırıyı güney cephesindeki duruma uydurmak zorundaydı. Kurmay başkanı için şu radyo mesajını yazdırdı:

«11'inci Zırhlı Tümen'le 87'nci Piyade Tümeni'ni Bradley'in emrine veriniz. Bastogne'dan Houffalize'e doğru bir saldırı hazırlayınız.»

Ardenne'ler çıkıntısındaki muharebenin üçüncü ve kesin evresi yakındı.

*
**

Aynı anda, bunun kadar önemli bir başka toplantı da Führer'in genel karargâhında yapılmaktaydı. Von Rundstedt «*Ren Nöbetçisi*» harekâtından vazgeçerek Montgomery'nin saldırısı başlamadan önce geriye çekilmesi için Hitler'i kandırmaya çalışıyordu.

— «Teklifim şu,» dedi. «Manteuffel'in 5'inci Zırhlı Ordusu'yla Dietrich'in 6'ncı Ordusu Bastogne'un doğusundaki bir savunma hattına kadar çekilsinler.»

Hitler bu öneriye çok kızdı:

— «Batıdaki savaşın gidişini bir kez daha, saldırıyla değiştirebiliriz ancak!» Diye bağırdı. «Genel plânın bundan sonraki safhasını, «*Kuzey Rüzgârı*» harekâtını gerçekleştirdikten sonradır ki, Meuse nehri üzerine ilerlemeye yeniden başlayacağız.»

Ardenne'lerdeki saldırının, umduğu kesin sonucu vermediğini kabul etti. Fakat alaycı tavrının altında -bütün bu macerada sadece şamar oğlanı durumunda olan- Von Rundstedt'in işten sorumlu olduğunu anlatan bir hâl gizliydi.

Hitler devam etti:

— «Öte yandan, şimdi durum gerginliğini çok daha kaybetmiş bulunmaktadır. Düşman bütün plânlarını terketmek, kış saldırısından vazgeçmek zorunda kalmıştır. Cephe gerisinde de sert sert eleştirilmektedir.»

Dudakları bir gülümseyişle büzüldü:

— «Düşmanımız savaşın Ağustos ayından önce, hattâ belki önümüzdeki yılın sonundan önce bitmeyeceğini çoktan kabul etmiş bulunuyor.»

Harekât haritasına doğru yürüdü:

— «Amerikalılar öbür cephelerdeki kuvvetle-

rinin yüzde ellisini çekmek zorunda kaldı. Burada ise hatlar şimdi epeyce ince.»

Böyle derken Alsas'ı gösteriyordu.

— «Birkaç gün sonra *'Kuzey Rüzgârı'* harekâtiyle gelecek darbemizi orada indireceğiz. Bu saldırı başarıyla sonuçlanacak, otomatik olarak da sol kanadımıza çökmüş olan tehdidin yıkılmasına yol açacak.»

Bakışlarını subaylarının üzerinde gezdirdi, kelimelerin üzerine basa basa şunları söyledi:

— «Saldırımıza da yeni başarı şanslarıyla yine devam edeceğiz!»

Herkes sözlerini iyice anlasın diye bir an durdu, sonra devam etti:

— «Ara yerde, Model mevzilerini pekiştirecek ve Meuse nehri üzerine yeni bir saldırı yapmaya hazırlanacak. Sonra da Bastogne üzerine son zafer hücumunu yapacak. Neye malolursa olsun Bastogne lâzım bize!»

Geceyarısı, dokuz zırhlı ve Volksgrenadier tümeni Hitler'in mutlaka ele geçirmek istediği şehre doğru ilerlemeye başladı.

İNTİHAR ADAYLARI

29-30 Aralık 1944

Bastogne'da durum düzeliyordu. Koridorun genişliği şimdi iki kilometreyi bulmuştu, plânörlerle de 10 ton ilâç gelmişti. Bu da hava yoluyla yapılan son ikmâl olacaktı. Çünkü kara yolundan ulaşım fiilen sağlanmış bulunmaktaydı. Bir gece evvel 62 araçlık bir konvoy cephane ve yiyecekle postayı getirmişti. 29 Aralık'ta da bü-

tün gün takviye ve ikmâl-iaşe gelmeye devam etti.

Patton, fikrince Ardenne'ler çıkıntısını çabucak yokedecek olan saldırıyı başlatmaya nihayet hazır hissediyordu kendini. 11'inci Zırhlı ve 87'nci Piyade olmak üzere iki yeni tümen daha almış, bunları ertesi sabah Houffalize yönünde yola çıkarmayı tasarlamıştı.

Manteuffel de 30 Aralık günü için bir saldırı hazırlıyordu. Lehr Zırhlı Tümeni'yle Volksgrenadier tümeni kuzeybatı koridoruna saldıracaklardı. Aynı zamanda da 1'inci SS Zırhlı Tümeniyle 167'nci Piyade Tümeni doğudan vuruş yapacaklardı. Kerpetenin kanatları, böylece yine kuşatılıp Kartaca gibi yokedilecek olan Bastogne'un güneyinde kapanacaktı.

*
**

30 Aralık günü saat 03.00'de kuzeye doğru saldırıya geçmeleri öngörülen iki yeni Amerikan tümeni, Bastogne'un güneybatısında hareket etmeye hazır durumdaydılar.

Amerikan askerleri gelecek günlerde olup bitecekler üzerinde kuşkuya kapılamazlardı. Savaş hakkında hemen hiçbir şey bilmiyorlardı. Gerçi piyadeler Aralık ayında bir gün sabahtan akşama kadar Saar'da çarpışmışlardı ama, buna karşılık zırhlı kuvvetler hiç düşman yüzü görmemişlerdi. İngiltere'den alelacele getirtilerek Meuse nehri geçilirse diye Reims hizasında bir direnme hattı kurmuşlardı. Sonra onları, çarpışma için kötü donatılmış bir hâlde, cepheye göndermişlerdi.

Piyade, tankların ardında saat 06.00'da yola çıkacaktı. Piyadeler Shermanlar'ın önlerinden ya-

rım saat önce geçtiklerini görerek pek şaştılar. Yine de onları izlediler ve Alman topçusunun korkunç ateşiyle durduruldular.

Bir bölük, yıkılmış bir çiftlik binasının yakınında durdu. Tanyerinin kurşunî ışığı karla kaplı, korkunç görünüşlü kırlar, tarlalar üzerinde yükseliyordu. Hemen oracıkta, düşürülmüş bir uçağın iskeleti içinde, iki ölü yatıyordu.

Piyade eri Fague ömründe ölü görmüş değildi. Merak ve korkuyla karışık bir duygu içinde yaklaşarak, kara yığına baktı. Bunu yaptığına da hemen pişman oldu. Alman pilot donarak kaskatı olmuş, yatıyordu. Parmakları sertleşip aklaşmıştı, yüzüyse korkunç bir ifadeyle buruşmuştu. Bacakları kırılmış, altına doğru bükülmüştü. Yağmacılar ayaklarından kürklü çizmelerini çalmışlardı. Üniformasının cepleri tersine çevrilmişti. Hele sağ eli, kesik bir parmağıyla, korkunçtu: Bir Amerikan eri adamın parmağını kesip yüzüğünü almıştı.

Fague midesi bulanarak zırhlı arabasına döndü. Bombalar gittikçe daha yakında patlamaya başladı, şarapneller başlarının üzerinde ıslıklar çaldı.

Sonra, anlatılamaz bir kargaşalık içinde, tanklar geri çekilmeye başladı. Karların içinde yatan piyadeler ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Onları da geri çekip, bir hendeğin içinde siperlediler.

*
**

Bütün 11'inci Zırhlı Tümen hareketsiz kalmış bulunuyordu. Patton bunu öğrenince bir Jeep'e atladığı gibi Bastogne'a doğru yola çıktı: Neler olup bittiğini yerinde görmek istiyordu.

*
**

Manteuffel'in kerpeteninin batıdaki ağzı 11'inci Tümen'e çarpmıştı. Doğuda da durum aynıydı: Orada da Hitler'in tümeni olan 1'inci SS Zırhlı Tümeni, Bastogne'un 8 kilometre güneyinde küçük bir köy olan Villers önünde durdurulmuştu.

Sabahın saat 8'inde tümen komutanı tanklarının hareketsiz kaldıklarını görerek kızıyordu. Oysa öncü birliklerinin köyü çoktan işgal etmiş olmaları gerekirdi. Hazırlanan plânlara göre kerpetenin doğu ağzıyla yeniden kuşatılan Bastogne arasında birleşme çoktan tamamlanmış olacaktı. Fakat daha önce bir Amerikan tümeni Villers'ye girmiş bulunuyordu. Bu, savaşta ustalaşmış olan 35'inci Piyade Tümeni'ydi, vaktiyle Truman da bunun saflarında çarpışmıştı.

1'nci SS Zırhlı Tümeni'nin topçu kıtasından teğmen Kosch tankının içinde haber bekliyordu. Radyo operatörleri beş topçu gözlemcisiyle temas hâlindeydiler. Kosch da istenildiği anda kırk bataryayı ateşe başlatmaya hazırdı.

Bir radyocu:

— «Teğmenim, Villers'deki tanklarla temas kesildi,» dedi.

Kosch bir küfür savurdu. Sürücüsüne:

— «İlerle!» Diye emretti.

Panther tankı bozuk şosede hoplaya zıplaya Villers'ye doğru ilerlemeye başladı. Tehlikeli tarzda dalgalanan radyo antenleri nerdeyse kırılacaktı.

Komutanının öfkeli sesi:

— «Kosch, hazır olur olmaz ateşe başlıyabilirsin!» Dedi.

Hemen hemen aynı anda bir ses de araya girdi:

— «Durum nasıl?»

Kosch ters ters:

— «Ben de onu öğrenmeye çalışıyorum,» dedi. «Kim konuşuyor?»

— «Model... Villers ile Bastogne arasında neler olup bittiğini öğrenmek istiyorum da.»

— «Durumu yerinde, kendi gözümle görmek için oraya gidiyorum mareşalim.»

Kosch radyoyu kapadı. Son hızıyla gitmekte olan Panther tankı kesilmiş ağaçlara çarpmamak için keskin bir dönüş yaparken, Kosch da tankın yan duvarlarına doğru fırlamamak için bir yere tutunmak zorunda kaldı.

Tank nihayet ormanın kıyısına geldi. Kulede duran Kosch, isabet almamak için karlar içinde zikzaklar yapan Alman tankları gördü. Sekiz tanesi alevler içinde kalmıştı bile, üstleri başları yanmakta olan ufak-tefek silûetler de lombuzlardan dışarıya kaçışıyordu.

Kosch en yakın tanka doğru ilerledi. Ceketinden dumanlar tüten, yüzü gözü kavrulmuş genç bir teğmen, parmağını suçlayıcı bir eda ile Kosch'a doğrultarak:

— «Dördü birden üzerime ateş ettiler!» Dedi.

Kosch öfkeden, sıkıntıdan çıldıracaktı nerdeyse. Ardında kırk batarya vardı ama neyin üzerine ateş edeceğini bilemiyordu hâlâ. Radyodan onu çağırdılar.

Model yine soruyordu:

— «Eeee? Ne haber?»

— «Durum çok karışık. Dostu düşmandan ayırdetmek imkânsız!»

Bir başkasıyla konuşmakta olan radyo operatörlerinden biri dirseğiyle onu dürterek anlattı:

— «Yedi Alman tankı Bastogne'un dış ma-

hallelerine ulaşmış ama topçu ve piyadeyle başları dertteymiş. Komutan: *'Benim piyadeler kaçtılar,'* diyor.»

Alıcıyı uzattı, Kosch birisinin şöyle bağırdığını duydu:

— «Bana piyade gönderin yahu! Benim kerataların hepsi savuştu.»

Kosch:

— «Elimizden geleni yapacağız, raporunuzu üst'lerime ulaştıracağım,» dedi.

— «K...ımı ulaştır sen benim!»

Kosch radyoyu kapadı. Bir dakika sonra aynı binbaşı onu yine aradı:

— «Daha fazla kalamayacağım. Elimde topu topu beş tank var, onlar da neredeyse hapı yutacak. Gitmem gerek... Allahaşkına topçu atışıyla destekleyin beni. Amerikalılar'ın altında çiğnenmektense bombalar benim kafamda patlasın daha iyi. Burada işler çorbaya döndü.»

Kosch hemen gösterilen yerlere topçu atışı yapılmasını emretti. Kendisini yine aradılar. Binbaşı:

— «Biz tüyüyoruz kardeşim, ama sen atışa devam et!» Diyordu.

Fakat Kosch ateşin yoğunluğunu arttırmaktan kaçındı. Muharebe alanı üzerine çöken koca koca duman bulutları yüzünden, karşısında kaldığı durum daha da karışık bir hâl almıştı. Birtakım gölgelerin kar içinde kımıldadıklarını gördü. Bunlar dost muydu, düşman mıydı?

Birdenbire rüzgâr doğuya döndü, bulutları sürüp götürürdü. O zaman Kosch otuz-kırk tane beyaz haçlı Alman tankının hâki üniformalı askerlerce kuşatılmış olduklarını gördü.

— «Amerikalılar!» Diye bağırdı.

Tankların bulundukları yeri tam tamına bildirerek geridekileri hemen alârma geçirdi. Üç dakika içinde kırk batarya korkunç bir baraj ateşi açtı. Muharebe alanını yeniden bir kara bulut kapladı. Bunun ardına sığınan tanklar geriliyor, piyadelerse harıl harıl siper kazıyordu.

Kosch, Bastogne'un 6 kilometre doğusunda, Bras'da kurulu olan komuta postasına doğru yol almaya başladı. Yarı yolda bir başka tank komutanı kendisini aradı:

— «Kosch, piyade eşliğinde oniki Sherman tankı mevzilerimi yardı. Bras'ya doğru yol alıyorlar,» dedi.

— «Emin misin?»

— «Arkadaş sözüne inan! Bana öyle geliyorki bu tanklar o lânetli 4'üncü Zırhlı Tümen'den.»

— «Peki ama doğuda, bu kadar uzakta ne haltediyor bunlar?»

Kosch hemen yarma hareketinin yapıldığı yere koştu. Bras'nın bir kilometre doğusunda Bastogne yönünden gelen on Sherman tankı gördü. Olur şey değildi bu! O yolun bir Alman tümeninee kesilmiş olması gerekiyordu. Fena hâlde heyecanlandı, topçunun yine atış yapmasını istedi. İki batarya ateşe başladı. Tanklardan birisi isabet aldı, ötekiler yollarına devam etti.

Radyo alıcısının içinde kurmay başkanının sesi çınladı:

— «Deli misin be? Bizim tanklara ateş ediyorsun!»

— «Sherman tankı onlar!»

— «Sherman'lar doğu yönünde bu kadar uzağa gidemezler. Ateş kes! Hemen komuta postasına gel!»

Birkaç dakika sonra Kosch tümen komutanının karşısına çıkıyordu.

Komutan:

— «Sen kendini ne sanıyorsun Kosch?» Dedi. «Mareşal Bastogne üzerine ateş etmek için bize izin verdi ama cephaneyi kendi keyfine göre har vurup harman savurasın diye değil. Bizim tanklara ateş ediyorsun üstelik. Bundan sonra gözünü biraz daha açarsan iyi edersin!»

Tam o sırada çatı havaya uçtu. Bir kiriş sıva molozlarıyla birlikte yere düştü. Tümen komutanıyla kurmay başkanı bir masanın altına koştular.

Bir çavuş kapıdan:

— «Tank atışı!» Diye bağırdı.

Kosch pencereden baktı. Sherman'lar evin tam önündeydi.

O zaman Kosch:

— «Generalim, madem ki bunlar bizim tanklar, korkmanız gereksiz!» Dedi.

Yüksek rütbeli üst'leri böyle dört ayak üstü görünce de bir kahkaha kopardı. Pencereden yine baktı. Masanın altında çömelmiş komutanlarına göre, Sherman'ların içindekilere daha çok yakınlık duyuyordu.

*
**

10 kilometre daha doğuda da kıyasıya çarpışmalar oluyordu. F bölüğü Mezarlık tepesinden başlayarak Café Schumann'a saldırıyordu.

Teğmen Creighton bir evin köşesini dönünce bir Alman'la burun buruna geldi. Alman aval aval teğmenin yüzüne bakıyordu. Amerikalı tüfeğinin tetiğine asıldı ama hiçbir şey olmadı. Al-

man'ın da kendi silâhıyla başı dertteydi. Her ikisi de geriye döndü, geldikleri yere gitmek için koşmaya başladı.

Evin öbür ucunda, Almanlar elleri havada, bodrumdan çıkıyorlardı. Teslim olmakta acele eder gibi bir hâlleri vardı. F bölüğünün piyadeleri sanki bir futbol maçını kazanmış gibi bağırışıp şakalaşıyorlardı.

Baskın yapıp bir bölüğü olduğu gibi esir etmişler, ele geçirdikleri 105 askerin saat, cüzdan, tabanca, madalya gibi öteberilerini alıyorlardı.

Creighton:

— «Haydi, devam ediyoruz!» Diye bağırdı.

Daha sonraki hedefe doğru yola koyuldu. Burası, kuzey yönünde, 490 râkımlı bir tepeydi.

Ağaçlarla örtülü olan bu tepe, oradaki öbür engebelerden daha yüksek değildi ama, Wiltz'e kadar bütün o bölgeye yüksekten bakıyordu. Bir gözetleme postası olarak önemi, zaptedilmesini gerektiriyordu.

Fakat hiç kimse Creighton'un peşinden gitmedi.

Zavallı öfkeden ve hayâl kırıklığından âdeta ağlamaklı bir sesle:

— «Gelsenize be!» Diye bağırdı.

Fakat hiç kimse aldırmadı. Piyadeleri *«hâtıraları»* kapışma işiyle pek meşguldüler.

*
* *

Akşam karanlığı Wiltz'in üzerine çöküyordu. Anacaddede, siviller sığınak diye kullanılan bodrumlara gidiyorlardı. Alman askerlerinin kendi dertleri başlarından aşkın olduğu için, bir kadın topluluğu arasında battaniyelere sarılı olduğu

hâlde acele acele yürüyen bir Amerikan askerine dikkat etmemişlerdi: Çavuş Koritz bombardımandan sonra kulübeden geceleyin ayrılmayı başarmış, eski dostları Göbel kızkardeşlerin tütüncü dükkânına kapağı atabilmişti. Fakat onların canını tehlikeye koymaktan çekindiği için, evlerinde ancak kısa bir süre kalmaya razı olmuştu. Şimdi de onu gizleneceği başka bir yere götürüyorlardı.

Şehrin aşağı mahallesinde bir başka Amerikan askeri, Ralp Ellis, terkedilmiş bir evde tek başına, bir çeşit sis içinde yaşıyordu. Açlıktan geberiyor, donan ayağı da dehşetli ağrıyordu. Sürüne sürüne pencereye kadar gitti. Yanında üç tane elbombası daha vardı. Bir Alman arabasının geçmesini bekleyecek, bombaları onun üstüne atacaktı. Bu yüzden öleceği muhakkaktı ama, hiç olmazsa birkaç Alman'la beraber. İki bombayı önüne, döşemenin üzerine koydu, üçüncüsünü de eline aldı. Bir bakkal dükkânının bodrum katından çıkan iki Alman askeriyle iki sivil, pencerenin altında duruyordu. Önleri sıra içi (bir çeşit sert içki olan) *Schnaps* şişeleriyle dolu bir küçük arabayı sürerlerken, erkek ve kadınla da tartışıyorlardı. Ellis anlamadığı bir dilde yapılan bu konuşmayla âdeta büyülenmiş, sanki yabancı bir film seyrediyordu. Hiç düşünmeksizin pencereden dışarıya doğru biraz eğildi. Kadın ona baktı. Ellis hemen geriye çekildi, kendinden yarı geçmiş bir hâlde döşemenin üzerine yuvarlandı.

Arabanın uzakaştığını, sonra merdivenden çıkan ayak seslerini duydu. Kapı açıldı, iki sivil gülümseyerek ona baktı. Ne söylediklerini anlamıyordu ama pehlivan gibi kısa boylu, tıknaz olan erkek ona dostluk işaretleri yapıyordu.

Kadın ona doğru eğilerek yırtık çoraplarını

yavaşça çıkardı. Donan ayaktan yeşil bir cerahatin aktığını görünce dudaklarındaki gülümseyiş kayboluverdi.

İki Lüksemburg'lu kendisiyle dost olduklarını, biraz sonra yine geleceklerini Ellis'e anlatmayı başardı. Gece olurken de geldiler. Ayaklarına bir sivil pantolonu, üniformasının üstüne bir palto giydirdiler. Sonra her biri bir koluna girerek onu alıp bakkal dükkânına, bodrum katındaki rahat, sıcak yemek odasına götürdüler.

Kadın gülümseyerek kendini gösterdi:

— «Meisy,» dedi.

Ellis bir parmağını göğsüne bastırarak:

— «Ralph,» diye cevap verdi.

Erkek de onlar gibi yaparak:

— «Louis,» dedi.

*
**

O gece Versailles'da Eisenhower çıkıntı muharebesinin bitmiş olmaktan çok uzak bulunduğunu biliyordu. Muharebenin yanısıra, zaten doğrudan doğruya savaşla ilgisi olmayan başka birtakım güçlükler de vardı.

Başkomutan, aziz dostu ve hiyerarşik bakımdan üst'ü olan, Amerikan Ordusu Kurmay Başkanı George Marshall'ın gönderdiği telgrafı bir kez daha okuyordu:

*
**

«Bazı Londra gazetelerinde çıkan yazıları herhalde görmüşsünüzdür: Bu yazılarda sizin, gücünüzü aşan bir işe girişmiş olduğunuz imâ edilerek, yanınıza yardımcı sıfatiyle bir İngiliz Kara Kuvvetleri Komutanı verilmesinin yerinde olacağı ileri sürülmektedir.

Benim fikrim şu: Ne türlü olursa olsun, hiçbir tâvizde bulunmayın. Bizim tam güvenimize sâhip oluşunuz bir yana, böyle bir tedbir ülkede derin bir kırgınlık uyanmasına yol açacaktır. Ben de böyle bir şey yapmaya niyetli olduğunuzu sanmıyorum. Sadece bizim buradaki tutumumuz üzerinde size güven vermek istiyorum. Çok iyi bir iş görmekle meşgulsünüz. Onlara kan kusturmaya devam edin!»

*
**

Bir gün önce Montgomery, Eisenhower'e yazdığı mektupta, Ardenne'lerdeki bütün Müttefik Kuvvetler'i tek bir komuta altına vermeyi önermişti. Düşündüğüne göre başarının anahtarı, eldeki bütün saldırgan kuvvetlerle Ruhr üzerine yapılacak tek ve çok kuvvetli bir hücuma bağlıydı.

Eisenhower'in sabrı tükenmeye başlıyordu. Hattâ her zaman yararsız bir lüks saydığı bir heyecanın içinden yükselmeye başladığını bile hissediyordu: Öfkeydi bu.

*
**

Muharebenin merkezinin yakınında, 8'inci Amerikan Kolordusu artık şu birliklerden oluşmaktaydı: 87'nci Piyade Tümeni, 11'inci Zırhlı Tümen, havadan taşınan 101'inci Tümen. Komutanı olan general Troy Middleton ileri hatlardaki bir komuta postasına gelmişti. Houffalize yönünde yapılan ilk hücumun niçin başarısızlıkla sonuçlandığını öğrenmek istiyordu. O subaylarıyla konuşurken, şoförü de biraz kestirmek için koridorda bir sandalyeye oturmuştu. Tam uykuya dalmak üzereydi ki birisi ayağına bastı. Öfkeyle uyandı:

— «Görmüyor musun be? Biraz uyuyayım dedim!»

Karşısında general Patton'un durduğunu gördü.

Patton bir kahkaha koparark geri çekildi:

— «Yaşa be!» dedi. «Bugün gördüğüm, ne yapmak istediğini bilen tek adam sensin!»

ASLAN PİYADELER

31 Aralık 1944 — 2 Ocak 1945

490 rakımlı tepenin Amerikalılar'ın elinde bulunan yamacındaki piyadeler, buz gibi siperlerinde uyumaya çalışıyordu ama boşuna. Son haftaların ardsız aralıksız çarpışmalarından bitkin düşmüşlerdi. İçleri geçer geçmez askerden arınmış bölgeden gelen bir inilti onları uyandırıyordu. Almanlar'dan ya da Amerikalılar'dan bir kimse yaralılara yardım için ilerlemeye kalkışınca ağır makineliler yaylım ateşe başlıyordu. Bu karlı tepelerdeki çarpışma amansız ve acımasızdı.

Saat 06.00'da Almanlar'ın topçu ve havan ateşi, F bölüğünün bulunduğu kesimi çökertmeye başladı. Şafak tepelerin doruklarını aydınlatmaya başlarken, Creighton birtakım hayâletlerin orman içinde ilerlediklerini gördü. Beyazlar giymiş olan Almanlar ihtiyatla ilerliyor, Amerikalılar'ı korkutacak kadar yüksek, fakat bulundukları yeri belli etmeyecek kadar alçak sesle bağırıyorlardı.

Birdenbire avaz avaz bağıran, beyazlar giymiş bir insan seli F bölüğünün «*kaltabanlarına*» doğru koşmaya başladı.

Creighton: «*Bizimkiler muhakkak siperlerinden çıkıp geriye doğru kaçacaklar*,» diye düşünüyordu. Fakat ateşli silâhlar alev püskürtmeye başladı, herkes de yerli yerinde kaldı. Bir yeni dalga daha tepeden aşağıya indi. Bölük ikinci kez de sıkı durdu. Bir üçüncü hücum daha oldu ama o da püskürtüldü.

Amerikan topçusu da ateş etmeye başladı. 81'lik havanlar öyle çabuk ateş ediyorlardı ki, patlamalar sürekli bir gürültüyle birbirlerini kovalıyordu.

Creighton birinci sipere kadar sürünerek gitti. Kir pas içinde, sakalları bir karış uzamış iki asker ayakta durmuş, birkaç metre ilerilerindeki Alman ölülerinin yığınlarına bakıyordu.

Birinci asker:

— «Ahbap,» dedi. «Eğer gelecek sefer delici fişekler kullanırsak ağaçları da delip geçeceğiz!»

Öteki inançlı bir tavırla onayladı, şarjörüne kara başlı fişekler sürmeye başladı.

Bir sonraki siperde mevziin en iyi hangi biçimde düzeltileceği tartışılıyordu.

Biraz ileride, kolundan yaralı bir asker arkadaşına:

— «Aldırma canım, burada kalıyorum,» diyordu.

Creighton aşırı soğuğun yara için tehlikeli olabileceğine onu inandırmaya çalıştı.

Yaralı cevap verdi:

— «Evet ama, teğmenim, Almanlar neredeyse yine hücuma geçecekler. Sonra bu, alt tarafı bir sıyrık. Bir de madalya mı istiyeyim yoksa?»

Creighton cevap vermedi, oradan uzaklaştı. «*Kaltabanlar*» bölüğü birdenbire olgunlaşıvermişti.

*
* *

Versailles'da Eisenhower, Montgomery'ye mektup yazıyor, sırf güvenini göstermek üzere İngiliz mareşalinin komutasına bir Amerikan ordusu vermeye hazır olduğunu biliyordu. Plânı harfi harfine uygulanmazsa başarısızlığın muhakkak olduğu yolunda boyuna kehanetlerde bulunan Montgomery'nin bu davranışına canının sıkıldığını da gizlemiyordu.

Eisenhower mektubunu şöyle bitiriyordu:

«Bu gibi görüş ayrılıklarının giderilemeyeceği meydana çıkarsa, aramızda başgösteren anlaşmazlıkları Kurmay Başkanları Komitesi'ne sunmak zorunda kalacağımı üzülerek bildiririm. Bu yüzden ortaya çıkabilecek karışıklıkla tartışmalar, Müttefik ordular arasında hüküm süren, tarihte bir eşi daha görülmemiş iyi niyeti ve ortak dâvaya bağlılığı tehlikeli tarzda zedeleyecektir.»

Montgomery mektubu alınca cevabını yazdı. Şöyle diyordu:

«Bundan önceki mektubumun yarattığı olumsuz etki dolayısiyle çok üzgünüm. Yüksek kademede benim gözümden kaçan birçok faktörün bulunduğu şüphesizdir. Fakat sizinle tam bir işbirliğinde bulunmaya azimliyim ve Başkomutanlığın alacağı her kararı itirazsız desteklemeye hazırım.»

*
* *

Aynı gün öğleden sonra Führer, Ziegenberg'deki genel karargâhında Otto Skorzeny'yi kabul ediyordu. Özel raporunu vermek için Skorzeny oraya sabahleyin de çağırılmıştı, fakat Hitler onun gözündeki sargıyı görünce, kendi özel hekimi Stumpfecker'e hemen muayene olmasını istemişti.

Skorzeny, Führer'i pek şevkli, pek heyecanlı buldu:

— «Güneydoğuda büyük bir saldırıya girişeceğiz,» diyordu.

Sonra Hitler ona Alsas'ta yapılması tasarlanan harekâtı kısaca anlatarak büyük bir heyecanla:

— «Onun peşinden de Ardenne'lerdeki saldırıya yeniden başlayacağız,» dedi.

Skorzeny içeriye girdiğinden daha iyimser bir hâlde dışarıya çıktı ama Hitler'in bu heyecanlı hâlini görünce şaşırıp kaygılandı. Führer kendini mi aldatıyordu, yoksa Prof. Morell'in yaptığı iğnelerin etkisi altında mıydı?

Daha o sabah Dr. Rudolf Brandt, Morell'in iğneleriyle haplarını mide için çok tehlikeli saydığını Skorzeny'ye söyleyerek şunları eklemişti:

— «Geçenlerde bu haplardan birini tahlil ettim. İçinde arsenik var. Bunu Führer'e söyledim ama sözlerime hiç kulak asmadı.»

*
* *

Bir başka Alman şehrinde Von der Heydte'nin komando birliğinden sağ kalan ve kurtulanlar denetleniyordu. 240 paraşütçü Amerikan hatlarını aşmayı başarmışlar, şimdi de bir generalin «*başardıkları yararlı görevden ötürü*» kendilerine sunduğu teşekkürleri dinliyordu.

Üç sıra üzerine dizili askerler uğradıkları içler acısı fiyaskoyu düşünüyorlardı ama kendilerine verilen demirhaç nişanıyla onbeş gün izini sevinçle kabullendiler.

Kıdemlilerden birkaçı törenden sonra alıkonuldu. İzinden dönüşlerinde kendilerine bütün savaş boyunca yerine getirdiklerinin en önemlisi olan yeni bir görev verileceği bildirildi.

Genç ve ateşli bir subay:

— «Şubat başında demokratların şefleri Yalta'da toplanacaklar,» dedi. «Bunu bizim bilmediğimizi sanıyorlar ama siz oraya paraşütle inerek Roosevelt'i, Churchill'i, Stalin'i öldüreceksiniz.»

*
* *

Gece olduğu sırada 490 rakımlı tepenin eteğinde durum hâlâ tehlikeliydi. Birkaç kilometre derinlik üzerinde bütün birlikler çekiliyordu.

İlk hatta, Creighton'un F bölüğü yeni bir hücuma hazırlanıyordu. Teğmen, boş bir evde bulduğu kızakla yaralıları geriye taşımak için oradan ayrılmış, gelirken de cephane getirmişti.

Lâpa lâpa yağan kar içerisinde ilerlerken Alman topçusu baraj ateşine başladı. Teğmen adımlarını daha da sıklaştırdı, çünkü yeni bir hücum yakındı.

Derme çatma sığınağına gelince muhabereci-lerin bir hat döşediklerini gördü. Kendisini telefona çağırdılar. Durum bütün alay için tehlikeliydi. Genel bir geri çekilme hâlinde, piyadelerin son askere kadar dayanıp tümenin çekilişini sağlamaları gerekiyordu: Çünkü tümenin elinde, Sauer ırmağı üzerinde topu topu iki tane Bailey köprüsü vardı. Gece için parola «*Readers*», cevabı da «*Digest*»ti.

Yılbaşı gecesi yemeği için durum, karanlık görünüyordu.

Tepenin doruğunda hayâl meyâl birtakım beyaz şeyler görünüyordu, birdenbire de bağırışmalar yükseldi. Creighton topçu ve havan ateşi istedi. Gittikçe artan bu karanlık içinde düşmanı görmek hemen hemen imkânsızdı. F bölüğünün

askerleri son dakikaya kadar bekleyip, sonra yıldırım gibi bir ateşe başladı.

Saldırganlar geriledi.

Creighton sürüne sürüne 2'nci Takım'ın mevzilerine gitti. Bir çavuş kolunu tutmuş, küfürler savuruyordu. Fantezi boyun atkıları takan, üniformasını daha fiyakalı olsun diye düzelttiren bu pisbıyık adamdan Creighton hiçbir zaman hoşlanmamıştı. Hele taburun komuta postasına gelip sırıtarak oraya buraya burnunu sokmasını hiç sevmiyordu.

— «Hah!» dedi. «Bu sefer ağız tadıyla yaralandın ya! Hatların gerisine gidebilirsin şimdi!»

Sonra yaralının tüfeğini aldı.

Çavuş bir küfür savurarak tüfeği onun elinden kaptı.

Creighton «*bana ne?*» der gibilerden omuzlarını silkip uzaklaştı.

Derken ikinci hücum başladı. Askerlerin cephanesi kalmamıştı, Almanlar da ilerlemeye devam ediyordu. Hücum 101'inci Topçu Alayı'nın attığını vuran bir barajıyla durduruldu. Fakat birkaç dakika sonra Almanlar üçüncü kez daha kalabalık bir hâlde yine hücuma geçti.

Creighton'un tüfeği boştu, çevresine bakınıp cephane aradı. Assubaylarından ikisinin siperlerinden dışarıya fırlayarak, yaralı ya da ölü Almanlar'ın silâhlarını alarak geri gelip yine siperlerine sindiklerini gördü.

Bir Amerikan askeri doğrularak hücum eden iki Alman'a nişan aldı ama, tüfeği tutukluk yaptı. Yaralı bir arkadaşı ona kendi silâhını fırlattı. Asker silâhı havada yakaladı, süngü takmış olarak sıçrayan Almanlar'ın üzerine bir yaylım

ateşi açtı. Beyazlar giymiş iki saldırgan da bir daha kalkmamacasına siperin kıyısına yıkıldı.

Creighton tümenden telefona çağırıldı.

— «İşler nasıl gidiyor?»

— «İşimiz başımızdan aşkın, generalim.»

— «Geçmeyi başarabilecekler mi dersin?»

— «Ne diyeyim, bilmem ki?»

— «Öyleyse telefon başından ayrılma. Hatlarımızı yararlarsa bunu hemen bilmemiz gerek!»

Creighton ilk hatta olup bitenleri görmek için sabırsızlanıyordu ama, telefonun başından ayrılamadı. Almanlar yeni bir dalga hâlinde tepeden aşağıya indiler. Creighton hattı tümenle geçici olarak kesip topçuyu aradı:

— «Hemen ateşe başlayın!» Dedi. Konum olarak da kendi hatlarının kıyısını verdi.

Topçu:

— «Olmaaaz! Güvenlik sınırının altında bu!» Diye itiraz etti.

Creighton öfkeyle bağırdı:

— «Vızgelir! Sen tam benim dediğim yere ateş et! Tek şansımız bu. Biz siperdeyiz ama Almanlar açıkta.»

Bir dakika sonra dost mermiler F bölüğünün birkaç metre ilerisinde patlıyordu. Amerikan piyadelerinin üzerlerine kar, çamur sıçradı ama açıkta olan Almanlar'ın hepsi şarapnel parçalarıyla ölüp, sağ kalanlar da koşa koşa kendi hatlarına doğru kaçtı.

Tepenin üzerine bir ölüm sessizliği çökmüştü.

Telefon çaldı.

Topçu kaygılı kaygılı:

— «Nasıl oldu işler?» Diye sordu.

— «Benimkilerden bir tanesi hafifçe yaralandı. Kaba etinde küçük bir şarapnel parçası var. Kıçı biraz büyükmüş de.»

Telefonun öbür ucunda birisinin rahat bir soluk aldığı duyuldu.

Creighton:

— «F bölüğü teşekkürlerini sunar,» dedikten sonra telefonu kapadı.

Sürüne sürüne ilk hata kadar gitti. Karın yarattığı aydınlık gözlerinin önüne korkunç bir kıyım manzarası serdi. Kıvrılıp bükülmüş cesetler daha şimdiden buzdan heykeller gibi hareketsiz, donmaya başlamıştı. Beş asker sıraya dizilmiş, kaçarken taş kesilmişlerdi sanki. Topçu barajı silâhlarını taşıyarak ilerleyen bir ağır makineli takımını da durdurmuştu.

Şimdi de kara gölgeler F bölüğünün hatlarından dışarıya süzülüp koyunları koltukları silâhla, cephaneyle dolu olarak geri geliyordu. İki Amerikan askeri de, daha sonra geleceklere uyarı olsun diye, bir ölüyü bir ağacın çatal dalına tepesi aşağı asıyordu. Creighton onların bunu yapmalarına engel olmadı. Bir gece önce aynı takımın askerleri yaralı bir arkadaşlarını almak için siperlerinden çıkmış, fakat daha ilk dokunuşta yaralı patlayıcı bir tuzakla paramparça olmuştu. Düşmanın ölüm saçan bir hediyesiydi bu.

Amerikan askerleri bir Alman yaralısını alıp getirdiler. Yüzü sapsarı, gözleri çılgın bakışlıydı. Kafasının tepesindeki deri yüzülmüştü. Creighton onu sorguya çekmeyi gereksiz buldu, askerlerini saymaya devam etti. Topu topu kırk askeri kalmıştı. Pisbıyık çavuşun mevziine doğru sokuldu.

Ölmüş, siperinin dibinde serili yatıyordu, donmuş bıyığının altındaki ağzı alabildiğine açıktı.

Creighton yavaş yavaş sığınağına döndü.

Onu orada bir topçu bekliyordu, kocaman bir kese kâğıdını uzattı.

— «Bu da ne?»

Creighton kâğıdı açtı. İçi börekle doluydu.

Topçu gülümseyerek:

— «B bataryası, F bölüğüne mutlu bir yeni yıl diler,» dedi.

*
* *

Geceyarısından az önce sekiz Alman tümeni Siegfried hattındaki siperlerinden çıkarak Alsas'ın kuzeyindeki 7'nci Amerikan Ordusu'nun mevzilerine doğru ileri atıldı. Müttefiklerin dikkatini Ardenne'lerden başka yöne çelmeyi amaçlayan «*Kuzey Rüzgârı*» harekâtı başlamış bulunuyordu.

*
* *

Saat tam geceyarısını çaldığı sırada korkunç bir gümbürtü Ardenne'lerin bütün güney cephesini sarstı: Patton eldeki her bir topa yeni yılın girişini selâmlamak için emir vermişti.

*
* *

Bastogne'da, sekiz aylık gebe olan Kızılhaç gönüllü hemşiresi Fran Alden, sahra hastanesi olarak kullanılan manastırda yeni yılı kutluyordu. İkinci Bastogne muharebesinin yaralıları sel gibi geliyor; Fran Alden de onları soyuyor, yıkıyor, traş ediyor, ameliyathanede de asistanlık görevi yapıyordu. En korkunç yaralar, sakatlıklar karşısında bile soğukkanlılığını bozmuyor, dudaklarından gülümseyiş eksik olmuyordu. Öm-

rünün en yüce, kutsal günlerini yaşıyordu: Hiçbir zaman böylesine yararlı olmamıştı.

İngiltere'de evlendiğini gizli tutmuştu, çünkü hemen geri gönderileceğini biliyordu. Boyu bosu, hâli tavrı ve kendisine göre dikilmiş bir ceket durumunu belli etmiyordu. Kocası binbaşı Ken Alden gece geç vakit 6'ncı Zırhlı Tümen'deki işini bitirdikten sonra gelip eşini bulacak, Paris'e gidip dinlenmesi, kendine baktırması için onu bir kez daha kandırmaya çalışacaktı. Fran Alden de her zamanki gibi: «*Hayır!*» diyecekti. Önce yaralılar için düzenlenen Noel gecesi dolayısiyle gidememişti. Şimdiyse yılbaşı gecesi kutlanmaktaydı.

Manastırın küçük kilisesinde sağlam olan şarkıcılara piyanoda eşlik etmişti. Müziğin yanısıra patlayan top'ların gümbürtüleri de açık kapılardan girerek bütün hastaneyi doldurmuştu.

İşini bitirdikten sonra hastanenin komutanı yaka ederek ona sordu:

— «Eeee, ne zaman evleniyorsunuz Ken'le?»

Genç kadın bir zincire bağlayıp boynuna astığı alyansını göstererek:

— «İngiltere'de evlendik,» dedi. «Gelecek ay bir çocuk bekliyorum!»

Komutan önce şaşırdı, sonra öfkelendi:

— «Deli misin sen! Bu hâldeki bir kadın yarı aç yarı tok günde yirmi saat didinir, en ağır yaralılarla uğraşır mı? Ne yaptığının farkında mısın?» Diye bağırdı.

— «Hoşlanıyorum bundan!»

— «Ne diye böyle bir tehlikeyi göze alıyorsun?»

— «İnsan sevdiğinin yanında kalma fırsatını

elde ederse, bu, tehlikeyi göze almaya değmez mi? Kimseyi rahatsız ettiğim yok. İşimi de görmüyor muyum?»

— «Evet!...»

— «Bu sırada gönderemezsiniz beni. Bir hafta daha alıkoyun.»

O sırada bir sıhhiye eri önü sıra bir arabayı iterek ameliyathaneye gitmek için yanlarından geçti. Yaralı yüreğinin hemen yakınına bir mermi parçası yemişti. Fran da öğleden sonra tam bir saat onun korkularını yatıştırmaya çalışmıştı. Ondokuz yaşında bile değildi, sapsarı yüzünde korkunun izleri görülüyordu.

Genç kadının önünden geçerken:

— «Fran,» dedi. «Ben ameliyat olurken elimi tutacağına söz vermiştin hani.»

— «Merak etme! Hemen geliyorum.»

Komutanın yüzüne baktı. O da öfkeyle homurdandı:

— «Peki peki!... Ama gelecek hafta yola çıkacaksın.»

Genç kadın ameliyathaneye doğru koştu.

⁂

Yeni yılın bu ilk dakikalarında Hitler mikrofonda bangır bangır bağırıyordu:

«Ulusumuz ne pahasına olursa olsun nihai zafere kadar bu savaşa devam etmeye kararlıdır... Ortak çabaya katılmayan, düşman için çalışan herkesi yokedeceğiz... Bütün dünya şunu bilmelidir: Büyük Reich hiçbir zaman teslim olmayacaktır... Almanya yıkıntılarının içinden yine dirilip doğrulacak ve tarihe yirminci yüzyılın mucizesi olarak geçecektir! Büyük Almanya adına

Tanrı'ya resmen söz veriyorum: Zafer saatinin buna en çok lâyık olan için, Büyük Alman Reich'ı için çalacağına güvenerek, bu yeni yıl boyunca görevimizi sarsılmaz bir inançla yerine getireceğiz!»

*
* *

Alsas üzerine girişilen «*Kuzey Rüzgârı*» saldırısı, Hitler'in o yılbaşında Müttefikler'e yaptığı tek sürpriz değildi.

Alman Hava Kuvvetleri'nin pilotları o gece yılbaşı yemeği yemedi. Hepsi erkenden yatmaya gönderildi.

1 Ocak sabahı saat 05.00'te uçuş direktiflerini aldılar. Göring'le Hitler'in hazırladıkları «*Hermann*» hareketinin amacı, batı cephesindeki Müttefik Hava Kuvvetleri'ni ezmeyi amaçlıyordu. Her pilota belli bir havaalanında açıkseçik bir görev verildi. Hiçbir değişikliğe izin yoktu. Özenle hazırlanan bu plân harfi harfine yerine getirilirse, Müttefik Hava Kuvvetleri tümüyle darmadağın olacaktı. Çoğu ancak birkaç saat uçuş yapmış olan pilotlar, bu haberleri coşkunlukla karşıladı. Nihayet saldırıya geçiyorlardı.

Saat 07.45'te 1.100 tane *Focke-Wulf-90* ile *Messerschmidt-190* karla kaplı alanlardan havalandı. *Junkers-88*'ler yönetimindeki dört tane güçlü teşkil hâlinde, radyolarından çıt çıkarmayarak, Ardenne'lere doğru yol aldı. Ren nehrinin üzerinde, Kılavuzluk görevi yapmış olan *Junkers*'ler onlardan ayrıldı, acemi pilotlar da yalnız renkli dumanların, projektörlerin, füzelerin kılavuzluğunda batıya doğru yollarına devam etti.

Ardenne'lere yaklaşınca, dört büyük dalga pi-

ke yapıp yere sürünürcesine uçmaya başladı. Karlı ağaçların tepelerine sürtünürcesine yol alan uçakları radarlar yakalayamazdı. Saldırı baskın hâlinde yapılacağı için tam bir zafer, düşman için de bir felâket olacaktı.

⁂

Saat 07.45'te, Belçika'daki Aschen yakınında üslenmiş olan 487'nci Avcı Grubu'nun komutanı olan yarbay Meyer, alana çıktı. Şimdiye kadar 35 tane düşman uçağı düşürmüş olduğu için, Avrupa cephesindeki birinci Amerikan «*as*»ı idi.

Saint-Vith üzerinde sabah devriyesine çıkacak olan 12 avcı uçağı, güneşin sisi dağıtmasını bekliyordu. Gökyüzü doğu yönünde aydınlanmaya başlıyordu.

Saat 08.05'te Meyer pilotlarını topladı:

— «Şimdi gidebilirsiniz. Hava şartları oldukça iyi,» dedi.

Kendisi de daima kullandığı *Mustang P.-51*'ine bindi. Her zamanki gibi işi başından aşkın olan başmakinist, son dakikadaki denetlemeleri yapıyor, fırtınalı bir günde oğlunu okula göndermeye hazırlanan bir anne gibi didinip duruyordu.

Meyer tam havalanmak için rüzgâra karşı cephe alıyordu ki, alanın bitiminde uçaksavar toplarının duman kümelerini gördü.

Hemen radar gözetleme istasyonunu aradı:

— «Görünürde bir şey var mı?»

— «Hayır, hiçbir şey yok!»

Meyer gaza bastı. Havalanmadan önce birdenbire bir *Focke-Wulf-190*'ın ağaçların tepelerine sürtünerek üzerine çullandığını gördü.

Meyer hiçbir kurtuluş şansı olmadığını anladı.

Fakat kara haçlı uçak birden yükseldi, kanadının üzerine yattı, pistin bitiminde duran boş bir *C.-47*'ye saldırdı.

Şansına şaşan Meyer tam gazla havalandı. İniş takımını içeriye alır almaz *Focke-Wulf*'un kuyruğuna saldırıp, ateş etti. Alman, yere çakıldı.

Meyer'in ardında öteki avcılar da havada homurdanıp düşmana saldırmak için çılgınca dönüyordu. Her yanda Almanlar vardı, gökyüzü hedeflerle kaynaşıyordu. Meyer başka bir *Focke-Wulf-190*'ı gözüne kestirip kovalamaya başladı. Fakat arkasına geldiği her sefer, Amerikan yaylım ateşleri kanatlarını kalbura çeviriyordu. Bu yüzden pilot yerinin bir parçası koptu. Bunun üzerine Meyer yandan hücuma karar verdi. Son cephane şeridiyle de *Focke-Wulf*'u havaya uçurmayı başardı.

*
**

Saat 10.30'da her şey bitmişti. Baskın öylesine tam olmuştu ki Brüksel'den Eindhoven'e kadar 27 Müttefik üssü harâbe hâline gelmiş, 300'e yakın Müttefik uçağı tahrip edilmişti.

«*Hermann*» harekâtı belki şaşırtıcı bir zafer olmuştu... Ama yine de bir intihar olmaktan geri kalmadı. İçlerinde 59 birlik komutanı da bulunan 300 Alman pilotu ölmüştü. Alman Hava Kuvvetleri altından kalkamayacağı bir darbe yemiş bulunuyordu.

*
**

Yine o 1 Ocak sabahı Patton'un askerleri generallerinin günlük bir emrini okudu. Heyecan dolu bu emir şöyle sona eriyordu:

«...General Scott'un Chapultepec muharebesinde söylediği şu ölümsüz sözleri size tekrarlamakla duygularımı ifade edebilirim ancak: Aslan piyâdeler, kan ve ateşin tadını tattınız ve bu işten çelik gibi sertleşmiş olarak çıktınız.»

*
* *

11'inci Tümen'in kan ve ateşi olduğu kadar kar ve buzu da tatmış olan *«acemi»* askerleri, bir gün önceki aynı hedef olan Chenogne'dan biraz uzakta, zırhlı arabaların çevresinde toplanmışlardı. Isınmak için ayaklarını yere vura vura yemeklerini yiyorlardı.

Birisinin şöyle homurdandığı duyuldu:

— «Yeni yıla başlamak da böyle olur işte!»

Yeni asker Fague elindeki tayın kutusunu bitirmeden attı. Arkadaşı Cust'la birlikte bir gece önce üç kez siper kazmak zorunda kalmıştı. İkisi de bitkin bir hâldeydi.

Cust da yemeğini yemiyordu:

— «Bugün ikimizden biri ölecek!» Dedi.

Arkadaşının sâkin tavrı karşısında korkan Fague, onun bu sözü üzerine işi şakaya vurmak istedi. Fakat Cust yine:

— «İkimizden biri ölecek diyorum!...» Diye bağırdı.

Çavuşlar Chenogne'a yine hücum etmek için askerlerini toparladı. Zırhlı arabalar, tanklar ve tank avcılarıyla sıhhiye Jeep'leri, piyadenin ardında sıraya girdi.

Fague bir gün öncesinden de daha kaygılıydı. Görmekte olduğu ambülânsların da bunda payı vardı ve ona, Cust'ın kehanetini hatırlatıyordu.

Geriden derin, boğuk patlama sesleri geliyor-

du. Hücumu hazırlamak için hedefin üzerine mermiler yağmaya başladı. Tanklar tepenin öbür yamacında mevzi almak için manevra yaptı, piyadeler de tankların ardında avcı hattına yayıldı. Bir gün önce ağır kayıplara uğramış olan Fague'in takımı yedeğe alınmıştı.

Cust, Fague'i dirseğiyle dürttü. Genç, zeki yüzü kaygıyla buruşmuştu:

— «Birbirimizden ayrılmıyalım,» dedi. «Böylece birbirimize gözkulak oluruz.»

Fague de kaygılıydı, olur anlamına bir baş işareti yaptı.

Sonra işaret verildi, çavuşların haykırışları tankların gürültüsüne karıştı. Hep birden tepenin doruğuna ulaşıp, öbür yandan aşağıya indiler.

O sırada köyden gelen öldürücü bir ateşle karşılaştılar. Bütün hat boyunca askerler sıhhiyecileri çağırıyorlar, sedye istiyorlardı.

Cust ile Fague yaralıları geriye taşıdı. Sonra, öğleye doğru, yedeğe alınan takım da bölüğün kalanıyla birlikte ileriye sürüldü, Chenogne sokaklarında koşan iki asker de kendilerini yine muharebenin tam ortasında buldu.

Sağ yanda bir yerden bir ağır makineli üzerlerine ateş ediyordu. Bir kurşun Fague'in başparmağını sıyırıp, tüfeğinin dipçiğine çarptı. Fague olduğu yerde dönerek yere düştü.

Çavuş 30 metre ötedeki bir evi ona göstererek:

— «Gel!» Diye bağırdı. «Oradan ateş ediyorlar. Sen ve Cust gidin de oraya birkaç elbombası atın.»

İki asker ileriye doğru koşup, duvarın önünde yere çömeldi. Cust birinci katın bir penceresine doğru bir elbombası attı. Bomba pencerenin per-

vazına çarpıp yere düştü. Cust karın üzerine kapaklandı. Elbombası birkaç metre ileride patladı ama parçaları havaya doğru fırladı.

Cust sağlam, fakat titrer bir hâlde kalktı, zoraki bir gülümseyişle Fague'e baktı.

Fague de elbombasını attı ama o da ıska geçti. Patlamadan korunmak için bir saçağın altına sığındılar.

Çavuş:

— «Gelin buraya!» Diye bağırdı.

Bir Sherman tankı evi bombardıman etmeye başlamıştı.

Bir hendeğe siperlenmiş olan Fague arkadaşını aradı. Cust kaybolmuştu. Çavuş ona çiti gösterdi. Çitin altında birisi yatıyordu. Fague çevresinde ıslıklar çalan ağır makineli mermilerine aldırmadan, elleri ve ayakları üzerinde sürünerek ilerledi.

Cust sırtüstü yatıyordu, gözleri uzaklarda bir yere bakıyor gibi camlaşmıştı. Yanaklarının üzerinde gerili olan teni dişlerini meydana çıkarıyor, Fague'in hep tanımış olduğu arkadaşının yüzünün biçimini acayip bir buruşmayla değiştiriyordu.

Ev şimdi alev alev yanıyordu.

Tank mürettebatından biri:

— «Bodrumdan çıkıyorlar!» Diye bağırdı.

Hendekteki askerler silâh elde bekliyorlardı. Fague ömründe ilk kez, birisini öldürmek arzusundaydı.

Hâki üniformalı askerler duman yüzünden öksüre öksüre evden dışarıya fırladı. Alman Kızılhaçı'nın bir bayrağını kaldırarak ilkönce dışarıya çıkan sıhhiyeci, aman diledi. Ona, on kadar

tüfek aynı anda patlayarak cevap verdi. Sıhhiyeci sendeledi, karın içine yuvarlandı. Bodrumdan, duman yüzünden soluk alamayan askerlerin dehşet çığlıkları yükseliyordu. Dışarıya çıktıkça kurşunu yiyip ölüyorlardı. Çok geçmeden kapının önü cesetlerle doldu.

Sonra çılgına dönmüş kadınlarla çocuklar da bodrumdan dışarıya fırladılar. Amerikan piyadeleri ateşi kesti. Belçikalılar, Amerikan tüfeklerini kendilerine doğrulmuş görünce duvarın önüne yığılarak, öldürülmelerini beklediler. İçlerinden birkaçı yaralıydı, Amerikan piyadeleri yaralarını sardırsınlar diye onları sımsıkı tutmak zorunda kaldı.

Kadınlar Amerikalı «*yabani*»lerin kendilerini öldürmeyeceklerini nihayet anlayınca, sevinçlerini gürültülü bir tarzda belli ettiler. Fakat bombardıman yeniden başladı, o zaman da kadınlar Amerikan askerlerinden çekinerek çocuklarını kaptıkları gibi ormanlarda saklanmak için karların içinde koşmaya başladılar.

Almanlar bütün köyde teslim oluyorlardı. Fague bir evin üstünde beyaz bir bayrağın dalgalandığını gördü. Sonra bir asker hiç çekinmeden dışarıya çıktı.

Fague onu önüsıra iterek:

— «Yürü!» Diye bağırdı.

Ötekiler de bacaklarını sürüyerek yol boyunca ortaya çıktılar. Böylece altmışı aşkın asker sıraya dizildi.

Bir çavuş:

— «Burada olmaz!» Diye bağırdı. «Ormanda saklananlar bizi görebilirler. Onları tepenin öbür yanına götürün.»

Fague bunların öldürüleceklerini biliyordu,

çünkü, esir almamaları için kendilerine direktif verilmişti. Gönüllülerin Almanlar'ı köy dışındaki bir tarlaya götürüşlerini seyretti. Sonra döndü, zırhlı arabanın yanına geldi. Orada donmuş bir tayın kutusu buldu, arabanın egzosu üzerine yerleştirerek buzu eritmeye çalıştı.

O sırada yeniden yola çıkıp Bastogne-Marche anayoluna doğru hücuma devam etmek için emir geldi. Fague de altmış esirin gittikleri yönde ötekilerin peşinden gitti. Bir tarladaki karlar üzerinde ölülerin kara biçimlerini görebiliyordu.

Bir Jeep yanlarından geçti. Arabayı sürmekte olan subay bağırarak bir şeyler söyledi. Fague'in önüsıra yürümekte olan asker döndü:

— «Duydun ya!» Dedi. «Birisi ters bir halt karıştırmış! Esir almak da gerekiyormuş galiba!»

Fague cevap vermedi ama dönüp arkasında, karlar içindeki altmış tane tümseğe baktı.

*
* *

Ertesi gün saat 05.00'de tabur komutanı aralarında F bölüğündekiler de bulunan subaylarına:

— «490 rakımlı tepeyi zaptetmek için emir aldım.» Dedi.

Creighton üst'ünün sesini ancak belirsiz bir vızıltı arasından işitebiliyordu. Silkindi, uyumamak için kendini çimdikledi. O da, E bölüğünün komutanı da şiddetle itiraz etti: Birliklerinin mevcudu bir takımınkine inmişti, askerler soğuk yüzünden, donan ayakları yüzünden, yorgunluk yüzünden sıkıntı içindeydiler. Üçüncü bölükte kimse itiraz etmedi. Birkaç gün önce bu bölüğün komutanı birdenbire çileden çıkıp:

— «İntihar demektir bu. askerlerimi böyle bir işe süremem!» Deyince bölük dağılmıştı.

Tabur komutanı askerlerinin hücum edecek hâlde olmadıklarını biliyordu ama emir yüksekten gelmekteydi: «*490 rakımlı tepe zaptedilecektir. Hücum saat 06.00!*» Diyordu.

Creighton askerlerinin yanına dönünce elinde kalan birkaç assubayı topladı. Uykusuz geçen geceler ve sürekli topçu ateşi yüzünden adamlar öylesine aptallaşmışlardı ki, emirleri üç kez tekrarlamak zorunda kaldı. Sonra, anladıklarından emin olmak için peşpeşe herbirine emir tekrarı yaptırdı.

Saat 05.30'da Creighton bölüğünü Café Schumann kavşağı boyunca topladı. Askerleri, başları önlerine düşerek ayakta uyuyorlar, oldukları yerde donduklarının farkında olmadan hareketsiz duruyorlardı.

Saat 05.45'te muazzam bir gürültü başladı: Tümenin bütün topçusu aynı anda ateş püskürüyordu. Gürültü öylesine büyüktü ki, Creighton'un askerleri mermilerin başları üzerinden geçtiklerini bilmekle birlikte, korkudan ölüyorlardı.

Tam saat 06.00'da cehennemî gürültü, başladığı gibi birdenbire kesildi. Bunu izleyen sessizlik içinde yaralanan Almanlar'ın çığlıklarıyla iniltileri yükseldi. Creighton hücumu başlattı, bütün ağaçların bir metre yükseklikte kesilip paramparça olduklarını görünce çok şaşırdı. İlk 150 metre boyunca hiçbir şey olmadı. Sonra bir ağır makineli ateş açtı, bunu tüfek atışları izledi. Creighton'un yanında iki asker yere düştü. Yolun öbür yanında durum daha kötüydü. C bölüğü açık arazide biçilmişti.

Birdenbire bir Alman motorlu topu bir tepeciğin eteğinde, ormanın seyreldiği noktanın girişinde namlusunu çıkardı, hücum edenlerin hatlarında kayıplara yol açtı. Sonra bir uçaksavar kamyonu da topun yanında yer aldı ve ağır mitralyozlarıyla bölüğü sıradan geçirmeye başladı.

Creighton ileriye koştu. Bir uyuşukluk hissediyordu ama yaralandığının farkında değildi. Kafasında tek bir düşünce vardı: *«Bu Allah'ın belâsı topu susturmak.»* Uçaksavar mitralyozu ateş etti. Creighton bir duman bulutu içinde dizüstü buldu kendini: Ayağa kalkmak istedi ama yine düştü. Kendi üzerinde yuvarlanıyormuş gibisine geldi, sonra üzerinde çavuşunun asık yüzünü gördü.

Creighton oturabildi. Ceketinin yarısıyla pantolonunun bir bacağı kopup gitmişti. Sağ baldırındaki kılları sanki usta bir berber traş etmişti.

Çavuş:

— «Nasılsınız teğmenim?» Diye sordu.

Creighton:

— «İyiyim çok şükür!» Diye cevap verdi.

Düşüncelerini düzene sokmak için gözlerini kırpıştırıp başını salladı:

— «Ben bölüğün yanına dönüyorum,» dedi. «Sen de git birkaç tank bul da şu topu susturalım.»

Çavuşun canı pek gitmek istemiyordu ama Creighton gibi bir adamla tartışma yapılamıyacağını biliyordu. Café Schumann'da iki tank buldu, topla uçaksavar ağır makinelisinin yerlerini onlara gösterdi. Sonra çabucak bölüğe döndü. Askerlerin herbiri kendi boy siperini kazıyordu, yalnız bir tanesi kazmıyor, sâkin sâkin birinden

öbürüne gidiyordu. Bu, Creighton'du. Kulağından kan akıyordu.

Çavuş:

— «Yere yatın teğmenim!» Diye bağırdı.

Fakat Creighton bir mermi çukuruna düşene kadar askerlerini cesaretlendirmeye devam etti. Çavuş onu bulduğunda kendinden geçmişti, teğmeni sırtına alıp Café Schumann'a döndü.

Creighton için muharebe sona ermişti ama 490 rakımlı tepe hâlâ Almanlar'ın elindeydi.

MUHAREBENİN KARARSIZLIĞI İÇİNDE

3-8 Ocak 1945

3 Ocak günü şafak sökerken Ardenne'leri yoğun bir sis kaplamıştı. Kar sağanaklarına buz gibi bir yağmur da karışıyordu. Hava durumu yüzünden Müttefik Hava Kuvvetleri iş göremiyor, fakat askerler arasında bir heyecan ve umut havası esiyordu, çünkü karşı saldırıyı yapma zamanı nihayet gelmişti. İki Amerikan ordusuyla bir İngiliz kolordusu taarruza hazırdı.

Tam saat 08.30'da 1'inci Ordu 40 kilometrelik bir cephe üzerinde, çıkıntının kuzey kanadının ortasına hücum etti. Manhay'de, Hotton'da, Marche'ta ve Celles'de düşmanı durdurmak için yaptığı çetin çarpışmalardan sonra yeniden kurulup düzenlenen general Collins komutasındaki 7'nci Kolordu, hücuma öncülük etmekteydi. Tankları üzerinde Harmon'un 335'inci Piyade Tümeni'nin erlerini taşıyan 2'nci Zırhlı Tümen, Bastogne-Liège yolunun batısında en önde gidiyor; Rose'un, 380'inci Piyade Alayı'yla desteklenen

3'üncü Zırhlı Tümen'i de doğuda paralel olarak Houffalize yönünde onu izliyordu. 75 ve 83'üncü Piyade Alayları ise arazi kazançlarını pekiştirmek için onların peşinden gelmekteydi.

Daha doğuda, Gavin'in havadan taşınan 82'nci Tümeni, Rose'un sol kanadını korumak için kar sağanakları arasında yol alıyordu.

Aynı zamanda, general Horrocks komutasındaki 30'uncu İngiliz Kolordusu, çıkıntının batı ucuna Normandiya Muharebesi'nin gazileri olan ve havadan taşınan 6'ncı Tümen'le birlikte hücum etmekteydi.

Patton güneyde, Houffalize'e doğru yol almaya devam ediyordu.

Kuzeyden, batıdan ve güneyden, üçlü saldırı korkunç bir şiddetle başladı. Almanlar bütün cephelerde inatla dövüştüler, siperlenmek için zeminin girinti çıkıntılarından büyük ölçüde yararlandılar ve her karış toprağı, karşılıklı büyük kayıplar pahasına terkettiler.

Sis hava desteğine engel olduğundan ve topçu atışlarının etkisini de azalttığından, Müttefikler ağır ağır ilerlediler. Tanklarla motorlu toplar donmuş patikalarla yollar üzerinde kayıp savruluyor, çoğu zaman birbirlerine çarpıyor, böylece yürüyüş kollarını saatlerce hareketsiz bırakıyordu.

Öğleye doğru Houffalize'e doğru ilerleyişin güç olacağını herkes anladı.

*
* *

Patton'un cephesinde durum öğleden hemen sonra daha da kötüleşti. Bastogne'daki Müttefik direnişine çok kızan Hitler, şehrin ne pahasına olursa olsun zaptını emretmişti. Bunun üzerine Almanlar kuzeyde bir baskın saldırısı yaptılar.

Saat 13.10'da Bastogne'un kuzeyini savunmakta olan bir Amerikan paraşütçü bölüğünün komuta postasında telefon çaldı.

Çavuş Silva bulunduğu ileri karakoldan:

— «Bir şeyler duyuyorum,» diye haber veriyordu.

Birkaç dakika sonra yine telefon etti:

— «Longchamps yolu üzerinde 14 tane Alman tankı görüyorum. 18 tank! Yok yok, 20 tank!»

Hitler'in Bastogne çıkıntısına karşı yapılmasını istediği saldırı başlıyordu.

Silva boğuk bir sesle:

— «Daha fazlasını söylemek istemiyorum,» dedi.

— «Niçin?

— «Tam benim siperin üzerinde bir tank var, ben de siperin dibinde yatıyorum.»

Tank, Silva'yı ezmek için olduğu yerde bütün ağırlığıyla döndü. Fakat siper çok derindi ve çok sert olan toprak, tırtıl tekerleklerin yeri kazmasına engel oluyordu. Bunun üzerine tank siperin üzerinde durup bekledi. Egzostan çıkan zehirli gazlar çukuru doldurdu. Birkaç dakika sonra Silva ölmüştü.

*
* *

Gece olurken, Patton'un Bastogne dolaylarındaki hatları ağır kayıplara rağmen yerlerinden kımıldanamamışlardı. General derin bir hayâl kırıklığı içindeydi, fena hâlde içerlemişti.

Karşısında, Manteuffel'in hatları da dökülen bunca kana rağmen ilerleyememiş, o da bozulmuştu.

Askerî tarihte hiç rastlanmayan bir hâdisenin olup bittiğini hiçbiri farketmiyordu: Aynı anda iki saldırı birden başlamıştı ve büyük bir şiddetle tam karşıdan birbirine çarpmıştı.

Patton'un Wiltz üzerine giriştiği ilerleyiş de durmuştu, 490 rakımlı tepe ise hâlâ Almanlar'ın elindeydi.

F bölüğü cepheden çekilip dinlenmeye gönderilmişti. Birkaç gün önce Creighton'un elinde bulunan 176 «*kaltaban*»dan kala kala 27 kişi kalmıştı. Teğmene gelince, hastaneye kaldırılmıştı ve kurtulabileceği umuluyordu.

Sağ kalanlar çamur içinde, yırtık pırtık kılıklarıyla taburun komuta postası önünden geçtiler. Onların zarzor geriye doğru sürüklenişlerini görmek, alkışlamak, ya da sadece: «*Aferin çocuklar!*» demek için hiç kimse dışarıya çıkmadı.

Her askeri kahramanca davranmış olan, seyrelmiş yürüyüş kolu sessizlik, aldırmazlık içinde yoluna devam etti. Kar kasırgaları içinde gözden kayboldu.

*
**

4 Ocak da, Müttefikler için kötü bir gün oldu. Montgomery'nin kuvvetleri kuzeyde ve batıda kar, buz ve Almanlar'ın çetin direnişleri yüzünden fiilen durakladı.

Güneyde Patton'un durumu daha kötüydü. Houffalize'e doğru yarma teşebbüsünü tekrarlarken, Manteuffel de Bastogne üzerine hücumuna yeniden başlıyordu.

En büyük Alman baskısı kendini şehrin güneydoğusunda hissettirdi. Sık bir ormanlık içinde siperlenmiş olan Almanlar burada, Amerikan hatlarının içindeki bir ileri mevzii ellerinde tutuyor-

lardı. Bu çıkıntının ucunda Amerikan 6'ncı Zırhlı Tümeni direnmekle meşguldü. Öylesine zorlu bir saldırıya uğradı ki, Normandiya çıkarmasından beri ilk kez arazi terketmek zorunda kaldı. Saat 13.00'de Alman saldırısı durgunlaştı. Amerikan tümeninin komutanı olan general, daha kolay savunulabilir bir hat üzerine çekilmek için bu duraklamadan yararlanmak istedi. Bu hareket saat 15.00'de yapılacaktı.

Beklenmedik bir raslantı sonucu, strateji uzmanlarının çok korktukları bu manevra tam başladığı sırada, Almanlar güçlü bir saldırıya daha girişti.

Gittikçe artan karanlık, çekilişin dehşetine tuz biber ekti. Sık ormanlıklar, ıssız patikalar, hattâ tarlalar bile korkunun kol gezdiği yerler hâline geldi. Özellikle henüz kendilerine arkadaş bulamamış olan yeni takviyeler arasında çoğu, kaçarken paniğe kapıldı. Başkaları da her karış toprağı pahalı ödeterek, yavaş yavaş geriledi.

Tankları da askerleri de beyazlarla gizlenmiş olan Almanlar, muzafferane bir şekilde ileriye atıldılar. Karınları açtı, dondan çok acı çekiyorlardı, ikmâl-iaşeden, cephaneden yoksundular ama morallerini bozmamışlardı.

Amerikalılar bütün yollara çarçabuk mayınlar yerleştirdiler. Bütün cephe boyunca teller gerildi. Birisi bunlara takılıp tökezledi mi, aydınlatıcı fişekler patlıyordu. Böylece alârm verilmiş oluyor, düşman şiddetli bir ışık altında kalıyordu.

Bu tedbirlere rağmen birçok birlik tümüyle kuşatılıp yokedildi. Kayıpların sayısını tam tamına bilmemekle birlikte, Patton 6'ncı Zırhlı Tümen'in en karanlık gününü yaşadığının farkındaydı.

Bastogne cephesinin öteki kesimlerinde de durum aynıydı: Alman saldırılarının şiddeti karşısında kimi birlikler mevcutlarının yüzde kırkını kaybetti.

Her zamanki iyimserliğiyle ün salmış olan Patton da karamsar olmuştu artık. Kendi özel günlüğüne o akşam şunları yazdı: «*Savaş hâlâ kaybedilebilir!*»

*
**

Fakat tam da felâketin topyekûn bir hâl aldığı yerlerde, o gece beklenmedik bir değişiklik olmaya başladı. Kaçan askerler birdenbire durarak, siperlerini kazmaya başladı. Korku, yerini öfkeye bırakmıştı.

6'ncı Zırhlı Tümen'in çökmüş hatlarının pek de uzağında olmayan yerlerde, cepheden geri çekilen askerler silâhlarının ve bedenlerinin buzlarını bir çiftlik binasında eritiyorlardı. Bir tank albayı bu gözleri içeriye çökmüş, yüzleri kan ve çamur içindeki askerleri seyrediyordu. Bu sessizlik içinde birisinin şöyle dediğini duyarak şaşırdı:

— «Ben ne haltediyorum orduda! Almanlar beni bu buz tutmuş siperlerde ömür sürmek zorunda bıraksalar bile, onlara hiçbir hınçım yoktu. Ama bugün bir şey öğrendim. Hepsini, teker teker gebertmek istiyorum şimdi. Neden, biliyor musunuz? *Kendi canımı kurtarmak için!*»

Ardenne'lerde yeni bir Amerikan askeri doğmuştu.

Normandiya çıkarmasından beri zaferden başka şey görmemiş olan; iyi giyinmeyi, iyi yemeyi, iyi komuta altında olmayı; düşmanı mekanik üstünlüğü ve ateş gücüyle ezmeyi normal bulan ba-

bacan, kendine güvenen Amerikan askerinden eser yoktu artık. Kendisinin hakkı bildiği o hava desteğinden, 16 Aralık'tan beri, ancak birkaç gün yararlanabilmişti. Giysileri kendisini soğuktan korumuyordu; çizmeleri ayaklarının donmasına yol açıyordu; tankları sayı ve güç bakımından üstün değildi ve çok övündüğü o birtakım makineler soğuk, kar ve arazinin durumu yüzünden hareketsiz kalmıştı.

Açtı, üşüyordu. Bir sıra aşağılatıcı tersliklerle karşılaşmıştı, hatların çok gerisinde olduğu zaman bile dehşetin pençesinde kıvranıyordu. Yenilginin acı lezzetini tatmıştı.

Fakat meyvelerini vermeye başlayan çetin dersler de almıştı. Bir Amerikan askerinin tarih boyunca tanıdığının ilki olan bu sert savaş kışı, sıfırın altındaki ısıda yaralıların çabuk öldüklerini öğretmişti ona. Yine birkaç hafta içinde, soğuğun da bir düşman olduğunu, onunla da savaşmak gerektiğini öğrenmişti.

Sıhhiyeciler morfin şırıngalarının buzunu koltuklarının altında eritmeyi; plâzmayı kamyonların, Jeep'lerin kaportaları altına koymayı öğrenmişlerdi. Piyadeler battaniyeleri kesip eldiven yaparak ellerini soğuktan koruyorlardı. Şimdi artık her akşam ıslak postallarıyla çoraplarını çıkarmayı, ayaklarına masaj yapmayı, yünlü parçalarından yapılma terlikler giymeyi biliyorlardı.

Postallarla çorapları kurutmak için en iyi çarenin, bunların içine bir tencerede ısıtılmış çakıltaşlarını doldurmak olduğunu öğrenmişlerdi.

Kısa ceketlerinin kendilerini soğuktan iyi korumadığını, bunları battaniye parçalarıyla astarlamak gerektiğini öğrenmişlerdi.

İki yün fanilânın bir tek fanilâ ve bir kaputtan daha sıcak tuttuğunu ve daha az kalabalık ettiğini öğrenmişlerdi. Fakat bu fanilâları her akşam çıkartmak; tenlerine giydikleri ve en soğuk havalarda bile terden nemlenen bir tanesini kurutmak gerekiyordu.

Serserilerle berduşların çoktandır bildikleri bir şeyi onlar da öğrenmişlerdi: Gazete kâğıdı soğuğu geçirtmemek için birebirdi. Gövdenin üzerine, iki fanilânın arasına sarılan birkaç sayfa gazete kâğıdı insanı en sert rüzgârdan bile koruyordu.

Çok bol postallar giymenin daha iyi olduğunu ve yavaşlayan kan dolaşımının hemen ayakların donmasına yol açtığını da öğrenmişlerdi. Avcıların çok iyi bildikleri bir dalavereyi uygulayarak postallarıyla kar ayakkabıları arasındaki boşluğa kâğıt dolduruyorlar, böylece hem ikisi arasındaki boy farkını gideriyorlar, hem sıcaklığın içeride kalmasını sağlıyorlardı.

Yemeklerini, eski paçavralardan yapıp benzin dolu bir şişeye batırdıkları bir fitilin alevinde ısıtmayı öğrenmişlerdi.

Amerika'nın kuzeyinden gelen askerlerin sâhip oldukları, soğuğa ilişkin bu bilgileri güneyden gelenler de öğrendi. Donan ayak parmakları, burunlar ve kulaklar, kanın yeniden dolaşmasını sağlamak için, yavaş yavaş ovuluyordu. Deriyi karla ovmaktan ibaret kocakarı ilâcının çokluk kangrene yol açtığını çabucak keşfettiler. Üşüdükleri için tüfeği tutamaz, kullanamaz hâle gelen eller, koltuk altlarında ısıtılıyordu. Geceleri, buz tutmuş siperlerinde birçoğu, soluklarının sıcaklığını muhafaza için başlarını bir battaniye ile örtmeleri sâyesinde sağ kaldı.

Midelerini üşütmemek için kar yutmamak -ya da çok az miktarlarda yutmak- gerektiğini öğ-

renmişlerdi. Tankların mürettebatı, en büyük dostları olan elma rakısının soğukta en büyük düşmanları hâline geldiğini biliyordu artık: Alkol üstünkörü bir sıcaklık veriyor, fakat öldürücü soğuk algınlıklarına yol açıyordu.

Madenin sıcakta buğu ile kaplandığını, tekrar soğuğa çıkınca donduğunu öğrenmişlerdi. Onun için bütün silâhlarla cephaneler, yalnız kardan korunarak, evlerin dışarısında bırakılıyordu.

Kar içinde görünmemek için tanklarının beyaza boyanması; kendilerinin de hayâletler gibi yatak çarşaflarına sarınmaları gerektiğini öğrenmişlerdi.

Amerikalılar'a özgü beceri sâyesinde makinistler en soğuk havalarda bile motorlarını çalıştırmayı öğrenmişlerdi. Lâstiğin işe yaramadığını görünce, tankların tırtıl tekerleklerine madenî çubuklar lehimlediler: Bunlar sâyesinde tırtıl tekerlekler karı da, buzu da kavrayıveriyorlardı.

Fakat bütün derslerin en büyüğünü düşmana borçluydular: Hınçtı bu. Malmédy'deki, Stavelot'daki, Trois-Ponts'daki ve Bande'daki toptan öldürmelerin hikâyeleri birlikten birliğe, askerden askere dolaşıyordu. O zamana kadar Amerikan askeri kibarca bir savaş yapmıştı. Şimdiyse pişmanlık duymadan, acımadan öldürmeyi biliyordu.

*
* *

6 Ocak günü, Belçika'da bir yerde, silâh gibi tehdit dolu bir puro sigarası içmekte olan kısa boylu, tıknaz bir adam, eski dostu amiral Q'ye bir telgraf yazıyordu. Altına da: «*Albay Warden*» diye bir imza attı.

Telgrafı Churchill, Roosevelt'e çekiyordu. 3

Ocak'ta girişilen saldırının başlangıcını denetlemeye gelmiş olan İngiltere Başbakanı, Eisenhower'le buluşmuştu. Amerikan ve İngiliz generalleri arasında bir anlaşmazlık çıktığı yolundaki söylentiler, zihnini kurcalıyordu. Telgrafında: «*Ike ile Monty arasında da, Bradley ile Patton arasında olduğu gibi, sıkı bir dostluk vardır,*» diyordu. «*1944'te en iyimser askeri hayalleri bile çok geride bırakan sonuçlar vermiş bir birlik ve beraberlik bozulursa, bu bir felâket olur.*»

Sonra da, Müttefikler arasında «*Joe Amca*» diye bilinen Kremlin'deki adama, yani Stalin'e de, bir başka mesaj yazmaya başladı. Eisenhower, Almanlar'ın Ardenne'ler üzerinde yaptıkları baskıyı azaltma konusunda Ruslar'ın kendisine yardımda bulunmalarının yerinde olacağını gizlememişti. Fakat Moskova'daki Amerikan irtibat subayları, Ruslar'ın gelecek saldırılarına ne zaman girişeceklerini öğrenememişlerdi.

Churchill, Eisenhower'e: «*Genelkurmaylar seviyesinde birçok sarsaklamanın yapılmasını beklemeniz gerek,*» diye cevap vermişti. «*Fakat öyle aklıma geliyor ki bunu ben sorarsam, Stalin söyleyecektir. İster misiniz bir deneyeyim?*»

Şimdi de şöyle yazıyordu:

Batı cephesindeki muharebe çok çetin. Ocak ayı içinde Vistül cephesinde veya başka bir noktada büyük bir saldırıya girişmeyi düşünüp düşünmediğinizi bana söylerseniz minnettar olacağım.

*
* *

O gün Eisenhower'in en büyük kaygısı, İngiliz kurmay başkanlarının ve Montgomery'nin, kara kuvvetlerinin başına bir komutan yardım-

cısı -meselâ mareşalin kendisini- ataması yolundaki ısrarlarından ileri gelmekteydi.

Müttefik Seferî Kuvvetleri Genel Karargâhı'yla Monty'nin ordular grubu arasındaki ilişkiler hemen tümüyle kesilmiş durumdaydı. Çok seyrek görülen öfke anlarından birinde, Başkomutan masaya yumruğuyla vurarak kurmay heyetine:

— «Montgomery karşısında ölçü ve sağduyu hiçbir işe yaramıyor,» demişti. 31 Aralık günlü uzlaştırıcı mektubuna rağmen, İngiliz mareşalinin bir bunalımın patlak vermesini istediği apaçıktı. O da görecekti bu bunalımı. Sonra Roosevelt ile Churchill ikisi arasında bir seçim yapacaklardı.

Montgomery'nin Kurmay Başkanı General de Guingand haftayı şefiyle Versailles arasında mekik dokumakla geçirmiş, mesajlar götürmüş, iki tarafı dinlemişti. Bedell-Smith onu bir kenara çekerek:

— «Eisenhower'in sabrı tükenmek üzere,» demişti.

Mareşal bunu öğrenince şaşırmıştı: Amerikalılar onu anlamamışlardı. Kara kuvvetlerine bir komutan atanması lehinde giriştiği kampanyanın altında hiçbir kişisel emel yatmamaktaydı. Bradley gibi yetkili bir adam seçilirse onun emrinde çalışmaya hazır olduğunu sık sık söylememiş miydi? Amerikalılar'ın anlamadıkları şey şuydu: O yalnız zaferi kazanmak istemiyor, bunu en az kayıpla yapmak istiyordu. Bunun içindir ki kendine iyice güvenmeden karşı saldırıya geçmek istememişti.

Montgomery; Eisenhower'e kısa, fakat dostça bir mesaj gönderdi. «*Başkomutanın kararları hemen ve tartışmasız kabul edilecektir*,» diyordu.

«Bana gelince, benim için olduğu kadar Amerikalılar içinde nâhoş olan bu meseleyi kapanmış sayıyorum.»

Fakat yine o 6 Ocak günü Londra gazeteleri Montgomery'nin şimdi Ardenne'lerin bütün kuzey cephesine komuta etmekte olduğunu ilk kez olarak haber veriyorlardı.

Daily Mail şöyle bir başlık koymuştu: *«Yarma hareketinin bütün hikâyesi: Montgomery.» «İngilizler Meuse üzerine ilerleyişi durdurdular.»*

*
* *

Gazete başyazısında şöyle diyordu: *«Von Rundsetd'in giriştiği saldırının en önemli noktasına ulaşmış bulunuyoruz. Memleket mareşal Montgomery'nin durumu ele aldığını öğrenerek ferahlık duyacaktır.»*

Mareşal, ertesi gün bir basın konferansı düzenledi. Savaş muhabirleri buz gibi büyük salonda yerlerine otururlarken, Monty çevik adımlarla içeriye girdi. Gri kazağının ve yollu kadife pantolonunun üzerine, İngiliz paraşütçülerinin kırmızı beresiyle kısa ceketini giymiş bulunuyordu. O gün pek konuşkandı ve sarsılmaz ilkelerinden birini çiğneyerek, gazetecilere sigara içme izni vermesi onları şaşırttı.

Sonra şevkten ve iyicillikten kabına sığmaz bir hâlde, Almanlar'ın Amerikan hatlarında derinliğine çökerttikleri bir noktadan sözetti:

— «Olup bitenleri görünce, Almanlar Meuse nehrine ulaşırlarsa onu geçemiyeceklerinden emin olmak için hemen birtakım tedbirler aldım,» dedi. «Tehlikeyi önlemek üzere her şeyin yerli yerinde olması için birliklere birtakım hareketler yaptırdım. O sırada bunlar basit ihtiyat tedbir-

lerinden ibaretti. Başka bir deyişle, geleceği şimdiden görüyordum. Derken durum daha da kötüleşti. Bunun üzerine bütün Müttefikler tehlikeye karşı koymak için birleşti. Ulusal düşünceler bir yana bırakıldı, general Eisenhower de beni kuzey cephesinin tümünün başına getirdi. İngiliz Ordular Grubu'nun bütün gücünü kullandım ama, Amerikan ulaşım hatlarını rahatsız etmemek için bunu yavaş yavaş yaptım. Sonra onu birdenbire çarpışmaya sürüverdim. Şimdi de İngiliz tümenleri 1'inci Amerikan Ordusu'nun sağ kanadında vargüçleriyle savaşıyorlar. Böylece, ağır kayıplara uğrayan Amerikan kuvvetlerini her iki yandan destekleyen İngiliz birliklerinin durumunu gözleriniz önüne sermiş bulunuyorum. Bu, Müttefikler arasındaki işbirliğinin güzel bir örneğidir. Muharebe çok ilginç; varılması öngörülen hedef de gözönünde tutularak, şimdiye kadar yönettiklerimin en ilginç ve en nâzik olanlarından biri.»

Sonra sözlerine, Amerikan savaşçılarını ateşli bir tarzda överek devam etti:

— «Amerikan askeri muharebede kendisine güvenilen, yürekli bir savaşçıdır, inatçılığı da onu birinci sınıf bir asker hâline sokuyor... Bu kadar iyi askerlerle yanyana savaşmaktan başka bir dileğim de olamaz.»

Mareşalin düşüncesine göre, Rundstedt'i durdurmuş olma şerefi bu askerlerindi:

— «Savaşın bu önemli ânında, Müttefikler'in dayanışma duygularına çağırıda bulunacağım!..» Diye devam etti. «Hiç kimse Müttefikler arasındaki işbirliği zihniyetini bozmak için hiçbir davranışta bulunmamalıdır... Ben Eisenhower'e tamamen bağlıyım. İkimiz de çok iyi dostuz ve İngiliz basınında onun hakkında hoş olmayan yazı-

lar okudukça üzülüyorum. Rundstedt büyük darbesini indirip Amerikan Ordusu'nu ikiye böldüğü zaman, cephenin altüst olması kaçınılmaz bir şeydi. O zaman, komutayı elime alır almaz ilk yaptığım şey, işlere biraz çekidüzen vermek oldu. Gereken yerlere yedekleri yerleştirdim ve kuvvetler arasında dengeyi kurdum, sonra neler olduğunu biliyorsunuz. Amerikan ve İngiliz Orduları'nı yeni baştan örgütledim... Collins'in kolordusu çok ağır bir darbe yemişti. *'İşler böyle giderse kolordu muharebede kaynayıp gidecek!'* dedim kendi kendime. İşleri elime aldım ve her şeyi yeniden düzenledim. Tamam mı? O sırada o aynı derecede tehlikeli yeni bir baskıyla karşılaştı. «*Yook! Olmaaaz! Buna bir son vermek gerek!*» Diye düşündüm. İşleri yine düzelttim. Böylesine büyük bir çatışmada iyice dengeli ve yerli yerinde kuvvetlere sâhip olmak gerektir. Öyle rastgele yapamazsınız bunu! Kargaşalık içinde büyük bir zafer kazanamazsınız.»

Gerçi Montgomery dayanışmanın lehinde konuşmuştu ama, düzenlediği basın konferansı tam tersi bir etki yarattı. Amerikan muhabirlerinin çoğu, onun koruyucu bir tavır takındığını düşünerek buna içerlediler. İngiliz gazetecileri bile Montgomery'nin sevinçli ve afacan davranışı karşısında yanılgıya kapıldılar.

Bunun tepkisi de hemen görüldü. Amerikalı muhabirler sözlerini sakınmadılar, gazetelerine öfkeli telgraflar çektiler.

Daily News'un muhabiri yazısını şu sözlerle bitiriyordu:

«*...Biz de general McAuliffe'in sözlerini kullanarak şöyle diyelim: HAVA ALIRSIN, Monty!*»

Fakat o gün iyi bir haber de geldi ki bu, bir gün önce «*albay Warden*»in (yâni Churchill'in)

gönderdiği mesaja «*Joe Amca*»nın verdiği cevaptı.

Stalin:

«*Kötü hava şartları yüzünden Rus saldırısı ertelendi,*» diyor ve şöyle devam ediyordu: «*Bununla birlikte, Müttefiklerimiz'in batı cephesindeki durumunu gözönüne alan Yüksek Sovyet Genel Karargâhı, son hazırlıkları çabuklaştırmaya ve hava şartları ne olursa olsun, en geç Ocak ayının ikinci yarısında Alman cephesinin bütün orta kesimi boyunca bir genel saldırıya girişmeye karar verdi.*»

Churchill bu iyi haberi hemen Eisenhower'e bildirdi, Stalin'e de şu cevabı gönderdi:

«*Çok ferahlatıcı mesajınızdan ötürü size karşı duyduğum minnet sonsuzdur. Bunu, tamamen kişisel nitelikte olarak, general Eisenhower'e ilettim. Yapacağınız soylu girişimde şansınızın açık olmasını dilerim!*»

7 Ocak sabahı Patton, o güne kadar kar, buz ve Almanlar'ın inatlı direnişi yüzünden durmuş olan, Houffalize üzerine saldırıyı yeniden başlattı. 17'nci Paraşütçü Tümeni'nin hedefi, Bastogne'un 8 kilometre kuzeybatısında bulunan ve üç gün önce alınıp yine kaybedilmiş olan Flamierge köyü idi.

Almanya'da doğan, fakat Hollywood lisesini bitirmiş olan Amerikan eri Kurt Gabel, soğuk bir sabah kahvaltısını yeni bitirmişti. Öteki birliklerin çoğundan farklı olarak, onun bölüğü o zamana kadar az kayıba uğramıştı, morali iyiydi.

Bir çavuş komut verdi:

— «Haydi bakalım, yola çıkıyoruz!»

Gabel siperlerinden çıktı ve kuzeyde göz ala-

bildiğine uzanan karla kaplı büyük tarlaya doğru ilerledi. Her yandan patlamalar fışkırdı. Ağaç dalları beyaz zemine düştü, şarapneller askerlerin üzerine yağmur gibi yağmaya başladı. Gabel çelik tanelerin, çevresinde arılar gibi uçuştuklarını işitiyordu, en yakın siperin içine daldı. Fakat bunu daha önce bir cesedin işgal etmiş olduğunu gördü.

Baraj ateşi biraz hafifledi, birisinin bir sıhhiyeci istediğini duydu. Arkadaşlarından, birlikte kahvaltı ettiği birisi bir ağaca dayanıp oturmuştu. Sağ bacağı dizinin üzerinden kesilmiş bulunuyordu. Kan, karların üzerine fışkırmaktaydı.

Gabel kemerini çıkarıp yarayı boğdu.

Yaralı:

— «Sen gitsen daha iyi edersin Kurt!» Dedi.

Gabel aldırmadı, bir sedyeci istemek için bağırdı. Arkadaşının kasaturasını alıp, çevire çevire palaskayı sıkmaya başladı.

Öteki:

— «Neye yarar canım? Nasıl olsa öleceğim!» Dedi.

İki sedyeci sigara içerek ormanın içinde dolaşıyorlardı.

Gabel kızdı:

— «Buraya gelin çabuk!» Diye bağırdı.

Hemen koştular, yaralıyı yavaşça sedyeye yerleştirdiler.

Gabel:

— «Paris'te görüşürüz,» dedi.

— «Tamam!»

Arkadaşı ona gülümsedi, *«Allahaısmarladık»* anlamına elini hafifçe salladı. Topu topu beş dakikalık ömrü kaldığını biliyordu.

Gabel de onu selâmladı, sonra ormanın içine daldı. Bölüğünün geri kalanını bulması gerekiyordu. Ormanın açıklık bir yerinde, patikaların birleştikleri bir kavşağa geldi. Hangi yöne gideceğini bilemediğinden duraklamıştı, tam o sırada bir yürüyüş kolu geldi.

Gabel, teğmene:

— «Takımımı kaybettim, sizinle gelebilir miyim?» Diye sordu.

— «Saldırıya geçiyoruz, haberin olsun bak!»

Gabel yalnız kalmak istemiyordu:

— «Olsun, ne çıkar?» Dedi.

— «Öyleyse bazukacılarla birlikte git.»

Takım ormanın içinde ilerledi, sonra kıyısına ulaştı. Dizlerine kadar karlara gömülerek bir tepenin doruğuna vardı. Karşılarında, bir kilometre kadar uzakta, doğudan batıya bir çeşit set uzanıyordu. Bu, Bastogne'dan Marche'a giden yolun yükseltilmiş bölümüydü.

Kulakları yırtan bir ıslık sesi hepsini ürpertti.

Teğmen:

— «Yere yat!» Diye bağırdı.

Askerler kendilerini karların içine attı.

Bir sis bombası Gabel'in tam yanıbaşında yere düştü, onu havaya fırlattı. Dönüp baktı. Yanındaki arkadaşı ölmüştü. Gabel, ömründe ilk kez gerçekten korktu.

Diz boyu kar içinde geniş adımlarla ilerleyen bir yüzbaşı üzerlerine geldi.

— «Kalkın be!» Diye bağırıyordu. «Uyumanın sırası mı şimdi? Kendinizi öldürtmek mi istiyorsunuz yoksa?»

Askerin birine bir tekme yapıştırdı:

— «Haydi kalk çabuk!» Diye bağırdı.

Gabel'le bazukacılar isteksiz isteksiz yine yola koyuldu. Sonra da kendilerini yolun dolgusundan 200 metre kadar ilerideki bir sulama kanalının içine attı.

Teğmen yüzü sapsarı bir hâlde yanlarına geldi:

— «Olasıya ileriye gidin, biz yola tırmanırken siz de orayı koruyun,» dedi.

Gabel'in gözüne yeni bir siper ilişti: Bu, yoldan elli metre uzakta bir mermi çukuruydu.

Teğmen:

— «Süngü tak!» Diye komut verdi.

Paraşütçüler süngü takarken sulama kanalı boyunca uğursuz bir şıkırtı duyuldu.

Gabel, peşinde namluyu taşıyan bir askerle altı tane mermi taşıyan başka bir asker olduğu hâlde siperden dışarıya fırlayıp mermi çukuruna doğru koştu. Önlerinde, yola çıkan bir motosikletin cayırtısını andıran keskin bir gürültü koptu. Alman ağır makinelisine, Amerikan ağır makinelisinin daha kalın, daha ağır sesi cevap verdi.

Karlar çevrelerinde uçuşuyordu ama mermi çukuruna sağsâlim ulaştılar. Gabel arazinin çukurluk bir yerinde, yol boyunca iyice gizlenmiş bir sıra tek kişilik Alman siperlerini görebildi. Sonra ardında birinin bağırdığını duydu:

— «İleri!»

Otuz paraşütçü uzun bir sıra hâlinde hendekten dışarıya fırladı. Süngülerin parıltısı içinde ve karlar arasında koşarak, paraşütçülerin kızılderililerden aldıkları savaş nârasını atarak:

— «Geronimo!» Diye bağırdılar.

Yola yaklaştıkları zaman yirmibeş Alman si-

perlerinden fırladı, ellerini havaya kaldırarak teslim olduklarını anlatmak için:

— «*Kamerad!* (Arkadaş!)» Diye bağırdı.

Paraşütçülerin çoğu süngülerini onların bedenlerine sapladı. İçlerinden biri süngüsünü geri çekip çıkaramayınca sustasını gevşetti, silâhını ölünün göğsünde bıraktı.

Gabel'le bazukacılar sola, küçük bir çiftlik binaları grubuna doğru ilerlediler. Yaklaştıkları sırada onbeş Alman elleri havada, dışarıya çıktı.

Takımın geri kalanı yolun dolgusunu aşmaya uğraştığı sırada, öbür yanda gizlenmiş olan bir ağır makineli ateş açtı. Dört Amerikan askeri yaralanıp yere düştü. Kalanlar sarampoldan aşağıya inip gizlendi. İki sedyeci yaralıları almak için ihtiyatla yolun üzerine tırmandı. İkisi de vurulup öldü.

Gabel umutsuzluğunu gizlemeyen teğmene koştu:

— «Teğmenim, esirleri kalkan gibi kullanalım!» Dedi.

— «Cenevre Anlaşması bunu yasaklamıştır!»

— «Ama sıhhiye erlerinin öldürülmesini de yasaklamıştır!»

— «Evet, haklısın.»

Gabel mükemmel bir Almanca ile esirlere sıraya dizilmelerini emretti:

— «Eller yukarı! Ağır ağır ilerleyin! Yolun üzerine çıkın!»

Kendisi hendeğin içinde kalmış, makineli tabancasını onlara doğrultmuştu:

— «Yoldan ayrılırsanız hepinizi gebertirim!» Dedi.

Esirler:

— Ateş etmeyin!» Diye bağırarak kendi ağır makinelilerine doğru ilerledi.

Esirler ağır makineliyle yaralılar arasında perde hâline girince Gabel onları durdurttu, sıhhiyeciler de hemen koşup yaralıları aldılar. Sonra Gabel esirleri çiftlik binasına götürdü. Bir yarbay kapının basamakları üzerine oturmuş, rahat rahat piposunu tüttürüyordu. Kır saçlı, mavi gözlü, otuzbeş yaşında kadardı.

Selâm vererek:

— «Yarbayım,» dedi. «1'inci Tabur'a dönmek için izin istiyorum sizden. Benim taburum orası.»

Yarbay Miller topu topu 1,60 metre boyundaydı. Miğferi kaşlarının üstüne kadar iniyor, parasütçü çizmeleri de hemen hemen dizlerine kadar çıkıyordu. Askerler ona «*miğfer-çizme*» diyorlardı.

Hiç istifini bozmadan:

— «Bizimle 1'inci Tabur arasında Almanlar var, burada kal,» dedi.

***

Gece olunca Miller'le Gabel birkaç evi dolaştılar. Hava açık ve ayazdı. Yıldızların ışığında, yıkılmış Flamierge köyünü gördüler.

Çiftlik evine döndüler. Askerler ısınmak için yerde birbirlerine sokulmuşlardı. Bir köşede, yarbay için bir çuval ot hazırlanmıştı. Miller, Gabel'e:

— «Yat şunun üstüne de uyu,» dedi.

— «İyi ama, bu sizin, yarbayım!»

— «Aldırma.»

O günkü çarpışmalardan bitkin hâlde olan Gabel, düşercesine yere yığıldı.

Yarbay kaputunu çıkarıp Gabel'in üstüne örttü:

— «Haydi, iyi uykular, oğlum. Yarın sabah uyandırırım seni.»

Gabel gözlerini kapamadan önce, Miller'in bir mutfak masasının başına oturduğunu, mum ışığında bir haritaya baktığını gördü. Kendini sâkin ve güvenli hissediyordu. «*Miğfer-çizme*» orada oldukça başına hiçbir şey gelmeyecekti. Uykuya daldı.

*
* *

7 Ocak sabahı New York gazeteleri Montgomery'nin basın konferansı üzerine başlıklar koyuyorlardı. Önceden de belli olduğu gibi, gazetelerin çoğu öfkeliydi. Bununla birlikte *New York Times: «Amerikan askerine böylesine saygı hiç gösterilmedi,»* diyordu. Fakat Lüksemburg'da, Bradley'in kurmay heyetinde bu sâkinlikle yargı yürütülmüyordu. Subaylar kızgındılar. B.B.C. Radyosu'nun bir yorumcusunu dinlemişlerdi: *«Montgomery, Amerikalıları felâketten kurtarmıştır,»* diyordu.

Bu yayın ve Montgomery'nin basın konferansında çifte komutanlığın sadece geçici olduğunu söylememiş olması yüzünden öfkeli bir subaylar kurulu Bradley'in çalışma odasına gitmişti.

Generalin yaveri olan binbaşı Jansen:

— «Bir şeyler yapmak gerek,» diyordu. «Olayların içyüzünü açıkça anlatmak ve Kuzey Cephesi Komutanlığı'nın, Montgomeri'ye neden şimdilik verildiğini açıklamak gerek. Siz bunu yapmadıkça memleket Monty'nin sözlerine dayanacaktır: Bunlar da Amerikan Komutanlığı'nın yetenekleri üzerine gölge düşürmektedir.»

Bradley de subaylar kadar kızgındı. Kimi İngiliz gazetelerinin olayları değiştiriş tarzları yüzünden daha önce Eisenhower'e şikâyette bulunmuştu. *Daily Mail* daha o sabah şöyle bir başlık koymuştu:

«Montgomery saldırının yapılacağını bilmişti. Zaman kazanmak için kendiliğinden harekete geçti.»

Yazıda da ayrıca şunlar vardı: *«Durum öylesine umutsuzdu ki, mareşal Montgomery otoritesinin bütün ağırlığıyla ve kendi inisiyatifiyle müdahalede bulunmuş, komutayı kendi eline almayı empoze etmiş ve bu, herkesçe kabul edilmiştir.»*

Bradley subaylarına şu cevabı verdi:

— «Ben de başka şey düşünüyorum: Bir demeç hazırlayıp Ike'a sunabilir, bunu onaylamasını isteyebilirim. Bunu yapar, ya da yapmaz. Yapar da işler sonradan bozulursa, ikimiz de güç durumda kalırız. Öte yandan, benim Ike'ı bu işe karıştırmaya ihtiyacım yok. Ben kendi demecimi, Müttefik Seferî Kuvvetler Genel Karargâhı'na başvurmaksızın, buradan verebilirim ve -eğer çıkarsa- sonuçlarına da tek başıma katlanırım.»

Subaylardan biri:

— «Zaten Montgomery gazetecilerle dün konuştu. Daha önce demecinin metnini Eisenhower'e sundu mu acaba?» Diye sordu.

— «Muhakkak ki hayır! Bunu yapmamıştır.»

Bradley çekingendi. Pencereden Lüksemburg katedralinin çan kulelerine bakıyordu. Sonra döndü:

— «Tamam!» Dedi.

*
**

Berlin'de, Hitler kamburu çıkmış bir hâlde, masasının başına oturmuştu. Ardenne'lerdeki durum hakkında Von Rundstedt'in verdiği raporu asık bir suratla okuyordu.

Telefonu açtı, boğuk bir sesle:

— «Birliklerin Dochamps-Longchamps hattı üzerinde geri çekilmelerine izin veriyorum,» dedi.

Aradan bir saat bile geçmemişti ki çıkıntının ucundaki zırhlı birlikler geri dönüyor, Bastogne-Liège yolunun doğusuna doğru acele acele ilerliyordu.

Büyük bir rüyâ sona ermişti.

Yalnız, bilinmesi gereken şuydu: Ardenne'lerdeki yüzbinlerce Alman askeriyle binlerce tank ve zırhlı araba acaba tuzağa mı düşecekti? Ve bu geri çekiliş bir başka Stalingrad bozgunu hâline mi gelecekti?

HOUFFALIZE'DE BİRLEŞME

9-16 Ocak 1945

Amerikan askerleri muharebenin bu safhasını: «*Konaklama Muharebesi*» diye adlandırmışlardı. Her sabah onları ılık bodrumlarından çıkarıyorlardı. Buz gibi havayla karşılaşır karşılaşmaz, bir sonraki köy yönünde hırsla çarpışmaya başlıyorlardı. Bunu da toprak yahut şeref kazanmak için değil, sıcak sığınaklar bulmak için yapıyorlardı.

9 Ocak sabahı, Hodges'in 1'inci Ordusu'ndaki askerler Hitler'in geri çekilme emrinin etkilerini duymaya başladılar. Güneye doğru ilerleyişleri

henüz yavaştı ama düzenliydi. Altı gün içinde, hedefleri olan Houffalize'den kendilerini ayıran mesafenin yarısını almışlardı.

Patton kuzeye doğru ilerliyordu. Houffalize'e doğru 3 kilometre ilerlemişti. Wiltz ve Saint-Vith'e doğru ileriye atılmış olan 90'ıncı Piyade Tümeni ise uğurunda bunca kan dökülen 490 rakımlı tepeyi nihayet ele geçirmişti.

⁂

Lüksemburg'da da Bradley kendi basın konferansını yapmakla meşguldü. Önce Eisenhower'le kendisinin Ardenne'lerdeki hatlarda bulunan asker mevcudunu kışın başında niçin azaltmak zorunda kaldıklarını anlattı. «*Hesaplı bir tehlike*»ydi bu.

Sonra cephenin yarısının niçin Montgomery'ye verildiğini de ateşli ateşli anlattı:

— «Alman saldırısı yüzünden bizi 1'inci Ordu'ya bağlayan bütün telefon hatlarımız ve dolaysız olarak sürekli temasta bulunduğumuz bütün yollar kesilmişti,» dedi. «Kötü hava şartları havadan bağlantı kurmayı engelliyordu. Onun için, Montgomery'nin komutasındaki 21'inci Ordular Grubu'nun, çıkıntının kuzeyindeki bütün Müttefik Kuvvetler'in komutasını, geçici olarak, ele alması kararlaştırıldı. Bu, geçici bir tedbirdir ve bağlantı kurulur kurulmaz kuzey cephesindeki bütün Amerikan birlikleri yine benim emrim altına girecektir.»

Bradley: «*Bu sefer durum açık ve belirgin olacak*,» diye düşündü.

⁂

Müttefik zaferinin yakın olmasına rağmen, Lüksemburg'un başkenti acayip bir bezginlik

duygusu içinde kıvranıyordu. Orada, savaşın daha bir yıl süreceği gibi bir izlenim vardı.

Bu karamsarlık savaşın uzun sürmesinden, işgal edilen şehirlerden gelen mültecilerin çekilen acılar hakkında anlattıkları hikâyelerden ve 31 Aralık'tan beri durmamış olan o esrarlı bombardımanlardan ileri geliyordu. Gerçi her gece sokaklarda patlayan yirmi kadar mermi çok ufak hasarlara yol açıyordu ama, bunların nereden geldiklerinin bilinmemesi halk arasında panik yaratıyordu. Bilinen hiçbir topun böyle bir menzili yoktu.

Bu, Hitler'in gizli silâhı olan *V 3*'tü ve kullananlar tarafından *«kırkayak»* diye adlandırılmıştı. Başlangıçta Belçika ve Hollanda kıyılarından Londra üzerine atış yapmak için hazırlanmıştı, namlusu 150 metre uzunluğundaydı. Bu dev topun takma adı, yanlarında bulunan 96 tane ayrı küçük namludan ileri geliyordu. Bunlar itiş gücünü arttırıyor, 75 kiloluk mermilere 130 kilometrelik bir menzil sağlıyordu.

Hitler şimdi bu fantastik silâhın daha ufak çapta olanını kullanıyordu. Namlusu 60 metrelikti ve hedefi Bradley ile Patton'un komuta postalarıydı.

***

● öğle sonunda Lüksemburglu bir gizli mukavemetçi olan Louis Steinmetz, şehrin aşağı bölgesinden Saint-Joseph hastanesine çıkan dik yokuşu tırmanıyordu. Bakkal dükkânında baldızı Meisy ile birlikte sakladığı Amerikalı asker Ralph Ellis, donan ayağı yüzünden gittikçe daha çok acı çekmekteydi. Louis bir usturayla onun topuğunun bir parçasını daha önce kesmişti ve

bir haftadır her gün hastaneye giderek ilâçları alıyordu.

Binaya arka kapıdan girdi ve herkesin Anna diye çağırdığı ufak-tefek, sarışın hemşire yine bir çanak merhem getirdi:

— «Arkadaşınız acı çekiyor mu hâlâ?» Diye sordu.

Louis de ona, tabakhanede çalışan, şehrin aşağı mahallesinde oturan arkadaşından uzun uzun sözetti.

Hemşire:

— «İnanmıyorum,» dedi. «Bu bir Amerikalı. Bana güvenebilirsin.»

Louis hiç cevap vermedi. Anna'yı tanımıyordu, o dolaylardaki bir köyden buraya sığındığını biliyordu yalnız. Almanlar'dan yana olabilirdi.

Genç kız:

— «Bende de bir Amerikalı var,» diye ekledi,

Sonra da hep Balthasar-Wagener'lerin tavanarasında saklı olan George Carroll'dan sözetti:

— «Yalnız, bana yardım et de onu oradan çıkarayım,» diye ekledi. «Evin içi Almanlar'la dolu, tavanarasına da yerleşmek istiyorlar şimdi. Daha dün bir varta atlattık. Yarasının kanı tavandan geçip aşağıya damlıyordu. Neyse ki Balthasar kanı vaktinde temizledi!»

Louis kabul etti:

— «Yarın akşam Almanlar yemek yerken onu sokağa çıkart, ben de sizi beklerim,» dedi.

Bakkal dükkânına dönünce Ellis'i sırtına Meisy'nin oğluna ait bir elbise giymiş, dükkânın arka bölümünde bir koltuğa oturmuş, son bombardımanlarda bozulan bir duvar saatini onarırken buldu.

Louis ona büyük bir heyecanla öteki Amerikalı'dan sözetti.

Meisy:

— «Getir onu da buraya,» dedi. «Ralph için de çok iyi olur bu. Kendisini anlayan biriyle konuşamamanın eksikliğini öyle çok duyuyor ki.»

Derken dükkânın kapısı sert bir şekilde açıldı. Hantal çizmeler döşeme tahtalarının üzerinde çınladı. Meisy koştu, fakat dükkânın arka bölümünü kapayan perdeye ulaşamadan önce iriyarı bir erbaş onu eliyle itti.

Meisy:

— «Ne istiyorsunuz?» Diye sordu.

— «Biz burada yatacağız.»

— «Yatamazsınız. Yerimiz yok. Görüyorsunuz, yeğenimle benim ancak tek bir odamız var!»

Ellis'i gösteriyordu. o da gözlerini yummuş, uyur gibi yapıyordu.

Alman, peşinde arkadaşıyla odaya girdi. İkisinin de yakalarında, kollarında SS işareti vardı:

— «Burada kalmak zorundayız,» dedi.

Sonra erbaş, Ellis'e doğru yürüdü:

— «Sen böyle sivil kılıkta ne yapıyorsun bakayım?» Dedi. «Bu yaşa geldin de asker olmadın mı?»

Ellis gözlerini açtı. Konuşsa, mahvolduğu gündü. Meisy onun önüne geçti:

— «Görmüyor musunuz, zavallı çocuk hasta!» Dedi.

— «Bırak da o konuşsun!»

Meisy:

— «Konuşamaz ki!» Diye bağırdı. «Amerikalılar'ın bir bombardımanında yaralandı. Şimdi de dilsiz.»

Sonra birden öfkelendi:

— «Hem burada kalacağınızı sanmayın. Her şeyden önce, size yiyecek hiçbir şey veremem. Sizin de anneniz yok mu?»

— «Var tabii.»

— «Benim de cephede bir oğlum var.»

Sonra Josi'nin Alman üniformasıyla çekilmiş resmini gösterdi.

— «O da sizin arkadaşlarınızdan biri! Anneniz duysa ne der?»

Alman erbaş azarlanmış bir çocuk gibi gerildi:

— «Peki canım, hani biz de, şey..» diye kekeledi.

Meisy iki SS'i dükkâna doğru itti:

— «Alın bakayım, size birer tane elma. Bütün verebileceğim de bundan ibaret.» Dedi.

Erbaş arkadaşıyla birlikte dışarıya çıkarken:

— «Sağol ana,» dedi.

Meisy dükkânın arka bölümüne döndü. Lüksemburg diliyle:

— «Korkma Ralph, senin annen benim artık, sana bakacağım.» Dedi.

Ellis tek bir sözü, «*Ralph*» sözünü anladı ama kadının ne demek istediğini biliyordu.

Meisy, Louis'den yana döndü:

— «İnşallah başka bir yerde başka bir ana da Josi'm için aynı şeyi yapıyordur!» Dedi.

***

Ertesi akşam Meisy'nin bakkal dükkânının kapısı açıldı. Ellis ürkek bir tavırla koltuğunda doğruldu. Louis omuzu sarılı bir delikanlının ko-

luna girmiş olduğu hâlde göründü. Sivil kılıktaki yeni gelen, bitkin görünüyordu.

Elini uzatarak:

— «Ben George Carroll,» dedi.

Ellis koltuğundan kalkarak cevap verdi:

— «Ben de Ralph Ellis.»

Bir Amerikalı sesi duymak hoş geliyordu insana.

***

11 Ocak sabahı 30'uncu İngiliz Kolordusu yeniden saldırıya geçti. 51'inci Highland Tümeni'yle havadan taşınan 6'ncı Tümen'i çıkıntının batı ucuna doğru sürdü.

Bir birlik Noel arifesindeki toptan öldürmenin yapıldığı Bande köyünü ele geçirdi. Bastogne papaz okulunun başrahibi Musty bir subaya:

— «Almanlar burada birçok delikanlıyı öldürdü,» dedi.

— «Neden?»

— «Ne bileyim?...»

Rahip Musty köy öğretmeni, belediye başkanı ve İngiliz askerleriyle birlikte anayolun üzerindeki eve gitti. Üç İngiliz askeri çökmüş bodruma atlayıp don yüzünden kaskatı olmuş 34 cesedi örten kar kaplı tahtaları kaldırdı.

İngiliz subayının yüzü sapsarı olmuştu, çavuştan yana döndü:

— «Git bütün askerleri buraya getir,» dedi. «Görsünler de, ne çeşit bir düşmanla savaştığımızı bilsinler!»

***

O 11 Ocak günü Müttefikler'in askeri durumu

iyiydi ama Bradley ile Montgomery arasındaki ilişkiler çok büyük bir gerginlik noktasına ulaşmıştı. Londra'da çıkan *Daily Mail* gazetesi, Bradley'in sözlerine içerlemişti. «*Monty'ye hakaret*» başlığını taşıyan bir başyazı, Montgomery'nin atanışının geçici niteliği üzerinde durduğu için Amerikalı generale çatıyor, bundan yararlanarak da mareşalin kara kuvvetlerinin başına getirilmesini yine isteyip şöyle diyordu:

«*Tehlikeli dönemlerde kendisine sorumluluklar vermek söz konusu oldu mu Montgomery'den iyisi yoktur; ama tehlike geçti mi, ikinci derecedeki görevler dışında ona ihtiyaç kalmaz artık,*» diyor ve ekliyordu: «*Düşmanın Ardenne'lere saldırışından önceki haftalarda olduğu gibi, kendisine önemsiz bir görev mi verilecek yine?*»

Aynı zamanda da İngiliz basın servisleri şefi muharebenin Amerikalılar'ca yönetiliş tarzını eleştiren ve Bradley'le binlerce Amerikan askeri tarafından da dinlenen radyo yayınının İngilizler'ce yapıldığını yalanlıyordu: Almanlar, B.B.C.'nin dalga uzunluğunu kullanmış olmalıydılar.

Eisenhower'e şunları söylüyordu: «*B.B.C.'nin ne Amerikan birlikleri, ne de onların başkomutanı hakkında aşağılatıcı hiçbir şey yayınlamayacağını size anlatmama dahi lüzum yok.*»

Eisenhower ise çetin anlar yaşamaktaydı. Bradley-Montgomery çıkmazı savaşın başından beri ortaya çıkan herhangi başka bir işten çok daha fazla kaygıya, üzüntüye sebep teşkil ediyordu.

Bradley Versailles'a geldi:

— «Bu olanlardan sonra ben artık Montgomery'nin emrinde çalışamam,» dedi. «Kara Kuvvetleri Başkomutanlığı'na o atanırsa, beni Ame-

rika'ya geri yollayın. Çünkü o benden yüksek olursa, askerlerimin güvenini kaybederim.»

Eisenhower:

— «Size istediğim her şeyi yaptırabileceğime güveniyordum,» diye cevap verdi.

— «Orası muhakkak. Emriniz altında görev yapmaktan çok zevk duydum daima. Ama buna imkân yok!»

Fakat Patton'un daha önce kendisine söylediklerini eklemedi:

— «Brad, sen gidersen ben de çekip giderim,» demişti.

***

12 Ocak'ta en önemli haber Rusya'dan geldi: Mareşal Koniev'in ordular grubu muazzam bir topçu hazırlığından sonra Vistül cephesinde ilerlemeye başlamıştı. 14 piyade tümeniyle 2 zırhlı kolordu, Baronov köprübaşına hücum ediyordu. Daha kuzeyde de yüz kadar başka Rus tümeni saldırıya hazırlanmaktaydı. İki cephe arasına sıkışıp kalan Almanya, çok geçmeden ezilecekti.

Fakat zafer Ardenne'lerde de Müttefikler'e gülümsemeye başlamıştı: Güneydoğudan gelen 90'ıncı Piyade Tümeni Bras'da Amerikalılar'ın 6'ncı Zırhlı ve 35'inci Piyade Tümenleri'yle birleşerek 15.000 seçkin Alman askerini, bu arada da 6'ncı Paraşütçü Tümeni'ni kuşatmıştı.

Bastogne muharebesi birdenbire sona ermişti.

Bradley ile Patton, Houffalize'e doğru yeniden saldırıya girişmek için her zamankinden daha çok sabırsızlanıyorlardı. Eisenhower'in yaptığı vaatler yüzünden aceleleri daha da artmıştı: Ku-

zeyle güney birleşince, 1'inci Ordu yine Bradley'in ordular grubunun emrine girecekti.

O gün Bradley, Montgomery'den bir mektup alarak şaşırdı. Mektubu okuyunca şaşkınlığı daha da arttı. İngiliz mareşali şöyle diyordu:

«Görünüşe göre Ardenne'ler çıkıntısındaki muharebe sonuna yaklaşmaktadır. Her şey yolunu girince 1 ve 9'uncu Amerikan Orduları'nın yine sizin komutanıza geçeceklerini sanıyorum.

Bu vesile ile iki şey söylemek istiyorum:

Birincisi : *Böyle iyi askerlere komuta etmenin benim için çok büyük bir şeref olduğudur.*

İkincisi : *Hepsinin mükemmel davrandıklarıdır.*

Hodges ve Simpson'la çalışmaktan çok zevk duydum: Doğrusu ikisi de iyi iş gördüler.

Kolordu komutanları Gerow, Collins ve Ridgway tam anlamıyla hayranlık uyandırdılar. Bir orduda böylesine kaynaşmış ve böylesine yüksek yetenekli bir ekibin bulunması, görülmüş şey değildir. Cephede bulunan bütün bizler, harekâtın güney cephesindeki yönetiliş tarzını ne denli hayranlıkla karşıladığımızı özellikle belirtmek istiyoruz. Bastogne'da böyle sağlam bir tarzda dayanmamış olsaydınız, durumun tümü çok tehlikeli bir hâl alabilirdi.

Size de, Patton'a da en içten dostluk duygularımı sunarım.

B.L. MONTGOMERY»

*
**

Bradley mektubu masanın üzerine koydu. Monty geçmişi unutturmaya çalışıyordu. Bradley de bunun üzerine sünger çekmişti; fakat,

daha acele bir sorunu çözümlemesi gerekiyordu ki bu, Alman ordularının toptan yokedilmesiydi.

*
* *

13 Ocak'ta Hodges, bütün kuzey cephesinde büyük bir saldırıya girişti. Ridgway'in kolordusu Malmédy'den ve Stavelot'dan hücum etti. Collins'in kolordusu ise Houffalize üzerine ilerlemeye devam ediyordu ve buradan ancak 4 kilometre uzaktaydı.

Güneyde Patton da Houffalize'i hedef almıştı ve kuzey cephesinin kuvvetleriyle çabucak birleşeceğini umuyordu. Aynı zamanda Wiltz yönünde de hücum etmekteydi ve burayı batıdan kuşatmıştı.

İşgal edilen ve tehdit altında olan bu şehirler halkı sabırlarının son kertesindeydiler. Bir aydan beri üzerlerinde ölümün kol gezdiği buz gibi bodrumlarda hayvanlar gibi yaşıyorlardı. Çimento ya da dövülmüş toprak üzerinde yatıyorlardı. Bir patates ya da kömür çuvalına sâhip olmak büyük mutluluktu. Yer değiştirmek veya soluk almak gibi en basit hayatî hareketler bir işkence hâlini alıyordu. El yüz yıkamak, traş olmak, hattâ diş fırçalamak için su yoktu. Helâ da yoktu, herkes tabiî ihtiyaçlarını yine herkesin gözü önünde miğferlerin ya da mukavva kutuların içine yapıyordu. Herkes utanma sıkılma değil de can kaygısındaydı.

İnsan, hâl ve şartlara en çok uyan hayvan olduğunu ispatlıyordu. Bununla birlikte her şeyin bir sınırı vardı ve bu sınır da çabucak yaklaşıyordu.

Wiltz'in aşağı mahallesinin kilisesinde bir Nazi subayı, papaz Colling'e:

— «Yarın sabah herkesi buradan 4 kilometre kuzeye götürmeniz gerek,» diyordu.

Altmışüç yaşında, ufak tefek, sıska bir adam olan Colling, Naziler'le nasıl konuşulacağını biliyordu:

— «İmkânsız,» dedi. «Dörtbin kişiyi bu kadar çabuk oradan oraya taşıyamam.»

Nazi cevabın kendisine olduğu kadar söyleniş tarzına da fena hâlde kızmıştı:

— «Emir emirdir!» Diye bağırdı.

Colling bodruma indi. Oradakiler korkuyla ona baktılar. Morallerinin yükseltilmesine ihtiyaçları vardı, bu son haber ise onları büsbütün çılgına döndürecekti. Colling boş bir fıçıyı tersine çevirip bir şeyler yazmaya başladı. Ötekiler merakla ona bakıyorlardı. Aklını mı oynatmıştı yoksa?

Colling doğruldu:

— «Portekiz'de, Fatima'daki Meryem Ana'ya bir adak adadım,» dedi. «Hepimiz sağsalim kurtulursak tepenin yamacında İsa'ya ve Fatima'daki Meryem Ana'ya bir mihrap yaptırmaya karar verdim.»

Sonra kâğıdı imzaladı. Yirmibir yaşından büyük erkekler de imzalarını attılar. Kaygı havası dağılıyordu. Papaz efendiye güvenilebilirdi. O, ekledi:

— «Şehre gidin. Giriştiğimiz taahhüdü herkese bildirin. Söyleyin onlara, her gün dua etsinler.» Sonra edilecek duaların adlarını sayıp döktü. «*Böyle yüklü bir programla korkmaya vakit bulamazlar artık,*» diye düşünüyordu.

Haber bodrumdan bodruma yayıldı. Hepsi bu dileği içtenlikle yaparlarsa, Almanlar'ın şehri, koruyucusu olan Saint-Sébastien'in adını taşı-

yan günde terkedeceklerine inanıyorlardı. 20 Ocak günü hepsi kendini özgür görüyordu.

Ertesi gün Naziler şehri boşaltma emrini geri aldı. Bunu yaparken hiçbir neden göstermediler ama halk bunun, adağın ve duaların sonucu olduğuna inandı. En şüpheciler bile: «*Bu işte bir gerçek payı yok mu acaba?*» Diye düşünüyordu.

*
* *

15 Ocak sabahı Montgomery ile Hodges ilerleyişlerinden memnundular. Houffalize'den ancak bir tüfek menzili uzaktaydılar.

Güneydeki birlikler daha az başarılı olmuşlardı: Kuvvetli düşman direnme yuvalarınca geciktirildikten sonra Houffalize'e 15 kilometre uzaktaydılar. Patton, Montgomery'nin ortak hedeflerine kendilerinden önce ulaşacağını düşündükçe üzülüyordu.

Saat 17.15'te temiz yüzlü, muntazam üniformalı, genç bir kurmay subay, Bastogne'un 10 kilometre kuzeybatısında, yerle bir olmuş bir köyün sokaklarında bekliyordu. Binbaşı Michael Greene, bir kurmay heyetine atanışından hoşlanmamıştı, dövüşmek daha çok işine geliyordu.

Bir Jeep hızla çıkageldi. Tuğgeneral Holbrook'la 11'inci Zırhlı Tümen'in Kurmay Başkanı Albay Williams arabadan indiler.

Holbrook, West Point Harp Okulu'ndan dört yıl önce çıkmış bulunan genç subayın elini sıktı. Babasının yakın arkadaşıydı:

— «Mike,» dedi. «General Patton çok önemli bir görev verdi bize. Bu kesin bir emir. Bu gece birisinin Houffalize'e gidip 1'inci Ordu ile temas kurması gerekiyor.»

Williams da söze karıştı:

— «Çok güç ve nâzik bir görev bu,» dedi. «Houffalize düşman hatlarının 15 kilometre gerisinde. Fakat kuzeydekiler belki oradalar, onlarla temas kurmak gerek.»

General, genç Greene'i süzüyordu. Güzel üniformasının içinde çok cılız bir hâli vardı. Fakat iyi ailedendi, ona güvenilebilirdi:

— «Mike, bu göreve sen komuta edeceksin. Madalya almak için iyi fırsat bu.»

— «Başüstüne, generalim.»

Greene'in nişana filân aldırdığı yoktu. O asıl masa başında kalmayacağına seviniyordu.

***

17 hafif tankla bir piyade keşif birliği, oradan 3 kilometre uzaktaki Rastadt köyünde toplanmış, zifiri karanlıkta binbaşı Greene'in gelmesini bekliyordu.

Piyadelere bir karış sakallı, iri kıyım bir teğmen komuta ediyordu. Boynunda bir kangal elbombası asılıydı. Çizmesine de siperde kullanılan cinsten bir bıçak sokmuştu. Eskiden Georgia'da rugby şampiyonu olan ve «*Şişko Geçenc*» diye anılan Ellenson, iki gün süren çetin çarpışmalardan sonra Almanlar'ın kaynaştıkları karanlık ormanlara dalmak gerektiğini gönül hoşnutluğuyla karşılamıyordu.

Bu duygularını tanklara komuta eden yüzbaşı Mullins'e anlattığı sırada askerler koşarak ormandan dışarıya fırladı.

Bir piyade:

— «Her yanda Almanlar var!» Diye bağırdı.

Sonra yüzü baruttan kapkara olmuş bir yüzbaşı onlara doğru yürüdü:

— «Bu yolda havaya uçmadan 50 metre bile gidemezsiniz,» dedi.

Ellenson'un fena hâlde keyfi kaçmıştı. Her yan ormanlıktı, karşılarında da Almanlar! Yapacak iki şey vardı: Ya ilerleyip kurşunu yiyerek gebermek, ya da geldiği yere dönmek. Mullins'e:

— «Şeytan görsün görevlerinin yüzünü!» Dedi. «Ben tüyüyorum. *'Houffalize'e ulaşmak istiyorsanız daha çoook tank lâzım.'* derim onlara, olur biter.»

Miğferini yine başına giydi:

— «Binbaşı Green'e de söyleyeyim de tatlı canını üzmesin. Dünyada gidemem bu gece oraya.»

— «Ama hepimiz gideceğiz yine de!»

Ellenson birden döndü. Ufak tefek Greene, yine hep öyle iki dirhem bir çekirdek, arkasında duruyordu. Kesin bir sesle ekledi:

— «Bize de sen yol göstereceksin!»

Hırpani kılıklı gölgesiyle Greene'in tepesinden bakan Ellenson, başını eğip üst'üne şöyle bir göz attı. Birbirine hiç benzemeyen böyle iki subay bulmak güç işti. Çetin bir adam olan Ellenson, askerleri üzerinde beden gücüne dayanarak hüküm yürütüyordu. Hiç kimse ona selâm vermiyor, «*teğmenim*» demiyordu. Onlar kadar kir pas içindeydi, herkes için de «*Şişko Geçene*»di.

Greene sâkin bir güven duygusuyla ona baktı:

— «Hemen yola çıkıyoruz. Hiçbir şey ileri hareketimizi geciktirmemeli, anlaşıldı mı? Bir araç isabet alırsa, onu yolun kıyısına iteriz. Bir er yaralanırsa, başının çâresine kendisi bakar.»

Ellenson hiç sesini çıkarmadı.

Sonra Greene taktik gurubu ormanda, diz boyu kar içinde yola çıkarak kendisini 15 kilometre

kuzeydoğudaki Houffalize'den ayıran askerden arınmış bölgenin içine daldı. Kimse orada ne bulunduğunu bilmiyordu. 17 hafif tank, 15 zırhlı keşif aracı, 6 top, 15 jeep, 6 zırhlı araba ve 450 asker esrarlı yolun karanlığı içinde kayboldu.

En önde Ellenson yürüyor, peşinden de binbaşı Greene geliyordu.

Ertesi 16 Ocak sabahı saat 06.30'da Greene ile Ellenson Ourthe ırmağı vâdisinin üzerine geldi. Haritaya göre Houffalize'in, topu topu 1.500 metre uzakta olması gerekiyordu.

Gece zahmetli olmuştu. Ötekilerin önünde yayan gitmekte olan Ellenson boyuna tüfek atışlarının sert seslerini, ya da ağır makinelilerin takırtılarını duymuştu. Hiçbir şey olmamış, saatler geçtikçe de gerilim artmıştı.

Ardında yine hep öyle aldırmaz görünüşlü olan Greene: «*Yeni bir kaybolmuş devriyeye mi komuta ediyorum yoksa,*» diye düşünüyordu. Bir tuzağın içine doğru ilerliyormuş gibisine geliyordu

Tanyerinin ilk ışıkları gökyüzünü aydınlattığı sırada uzun kol, tepeden vâdiye doğru inmeye başladı.

Ellenson elini doğu yönünde uzatarak:

— «Bakın!» Diye bağırdı.

Sabah sisi arasından, Greene bir yamacın üzerinde tünemiş bir köy gördü.

İki subay çabucak bir tarladan geçti. Yolun kıyısında, bir işaret levhasının üstünde *Houffalize* yazıyordu.

Greene durgun bir sesle:

— «Hah, işte geldik,» dedi.

Elini uzattı, Ellenson da kendine uzanan bu eli sıktı.

Yürüyüş koluna doğru geri geldikleri sırada, irikıyım piyade sağlarındaki tepenin üstünde bir şeyin kımıldadığını gördü:

— «Binbaşım,» dedi. «Yukarıda birileri var. Bir keşif devriyesi galiba.»

Beyazlar giyinerek gizlenmiş bir askerin bir ağır makinelinin ardında oturduğunu gördü. Durum nâzikti. 3'üncü Ordu'nun kendi parolaları vardı. Yalnız Amerikalılar'ın kullandıkları cinsten birkaç deyim kullanarak bağırdı, böylece bir Amerikan askeri olduğunu göstermek istedi. Fakat nöbetçi düpedüz uyuyordu.

Ellenson:

— «Gidip bakalım,» dedi. «Belki 2'nci Zırhlı Tümen'in bir keşif devriyesidir bu.»

Zırhlı aracının içinde durmakta olan çavuşunu çağırdı:

— «Tepeye çıkıyoruz,» dedi.

Sonra elinde silâh olarak yalnız bir elektrik feneri bulunduğu hâlde dik yokuşu güçlükle tırmandı.

Greene de elinde tabanca, onun peşinden geliyordu.

Ellenson nöbetçiye birkaç metre kala:

— «Heey! 2'nci Zırhlı Tümen'den misin sen?» Diye bağırdı.

Beyazlı adam ayağa kalktı, makineli tüfeğini onların üzerine doğrultarak Almanca:

— «*Haende hoch!* (Eller yukarı!)» Diye bağırdı.

Ellenson:

— «Ellerinizi havaya kaldırın demek istiyor galiba,» dedi.

Greene sâkin sâkin cevap verdi:

— «Öyleyse yapacağımız en iyi şey de bu.»

Sonra Alman'a dönerek İngilizce, fakat ağır ağır:

— «Biz Almanca bilmiyoruz,» dedi.

Peşinden çabucak çavuşa bağırdı:

— «Herif Alman'mış! Ateş et ona!»

Alman bağıra bağıra bir emir verdi. Greene ellerini havaya kaldırdı. Tam o sırada çavuş kuledeki ağır makineliyle bir yaylım ateşi açtı. Korkuya kapılan Alman birdenbire başını çevirdiği sırada, Ellenson elektrik lâmbasını yere atıp kendini arkaya fırlatarak iniş aşağı kaymaya başladı. Greene de bir ağacın ardına fırladı, tabancasını çekip ateş etti.

Alman kuzeye doğru kaçarken iki subay da ters yönde aşağıya inmeye başladı. Houffalize yönünden yoğun bir ateş patlak verdi. Greene'in komutasındaki taktik grup görülmüştü.

Bir saat süreyle iki taraf da karşılıklı ateş etti. Sonra Ellenson Greene'e yaklaşarak:

— «Bakın, binbaşım!» Dedi.

Vâdinin öbür yanındaki kuzey yamacında birtakım askerler bir kilometre kadar uzakta yürüyorlardı. Bunlar ya 1'inci Ordu'nun Amerikan askerleri, ya da geri çekilmekte olan Almanlar'dı.

Greene emir verdi:

— «Bir keşif devriyesi yolla, söyle de ihtiyatla ilerlesinler.»

Keşif devriyesi yola çıktı. Teması ilk olarak kendileri kurmak isteyen öteki askerler ise güçlükle zaptedilebiliyorlardı. Hepsi bekledikleri sırada arkadan bir Jeep geldi, içinden iki kişi indi.

Basın kartlarını göstererek:

— «Biz savaş muhabiriyiz,» dediler.

Greene:

— «Gezmeye çıkmak için amma yer seçmişsiniz haaa!» Dedi.

— «Çıkıntı kuşatılacağı sırada orada olmak istiyorduk da.»

— «Öyleyse oradasınız işte.»

— «Houffalize mi burası?»

Greene aşağıya doğru inen yolu gösterdi:

— «İşaret levhası nah şurada işte.»

— «Binbaşım, oraya kadar gidebilir miyiz acaba, ne dersiniz? Böylece röportajımızda oraya gerçekten gittiğimizi yazabiliriz.»

— «Şu anda durum epeyce sâkin. Gidelim haydi.»

Üçü birden kendilerini direkten ayıran 50 metreyi aştı. Muhabirler binbaşının adını, hangi şehirden olduğunu notettiler: Philadelphialı idi.

Derken havan mermileri düşmeye başladı.

Greene:

— «Gitsek iyi ederiz,» dedi.

Dönüp siperlendiler. Muhabirler Greene'e teşekkür ettiler:

— «Çok heyecanlıydı doğrusu!»

Greene hiç istifini bozmadan: «Bu işten iyi sıyrıldığınıza sevindim doğrusu,» dedi.

Keşif devriyesinin askerleri karların içinde koşa koşa geri geliyordu:

— «2'nci Zırhlı Tümen yukarıda! Saat 09.05'te teması kurduk!» Diye bağırdılar.

1 ve 3'üncü Ordular nihayet karşılaşmışlardı. Kerpeten çıkıntının aşağı yukarı yarısı üzerine kapanmış, 20.000 kadar Alman'ı kuşatmıştı.

Ellenson Greene'e baktı, yüzü bir gülümseyişle buruştu.

Greene:

— «Peki, dedi. «Boş boş oturmayalım burada. Gidelim de köyü gezelim.»

«HERŞEY HAPI YUTTU!»

17-23 Ocak 1945

17 Ocak sabahı saat 05.30'da Wiltz'de, anacaddedeki mobilya mağazasının üst katına bir bomba düştü. Tam bir kat aşağıda konaklamakta olan üç Alman, bodruma koştu.

Mariechen Göbel onların aşağıya indiklerini duyunca, önleri sıra koştu. Çavuş Koritz bodrumda bir koltuğa oturmuş, *Mon Oncle et Mon Curé* (Amcamla Papaz Efendi) başlıklı Fransızca romanı okuyordu.

Mariechen:

— «Saklan çabuk! Prusyalılar geliyor!» Diye bağırdı.

Koritz gidip bodrumun dip tarafına büzüldü. Lüksemburglular da onu battaniyelerin altına sakladı. O sırada da üç Alman merdivenden aşağıya iniyordu.

Bombardıman hafifleyince Almanlar'dan biri Mariechen'in kız yeğeni Maria'ya yaklaştı:

— «Amerikalılar sevimli insanlar, değil mi ha?» Diye sordu.

Maria, Koritz'in saklandığı yerin bir metre önünde oturuyordu. Başını evet anlamına salladı.

Alman diretti:

— «Ama aslı yok bunun, hepsi propaganda!» Dedi.

Maria:

— «Ne münasebet! Çok Amerikalı tanıdık biz, yakından hem.»

— «Benim kadar iyi tanıyamazsın. Çok yakından sürtündüm onlara, diyebilirim. Meselâ Normandiya'da, onlara öyle yakındım ki, elimi uzatsam değdirebilirdim.»

Mariechen gülmekten kendini alamadı. Maria'ya:

— «*We hei!*» Diye fısıldadı.

Bombardıman sona ermişti. Almanlar hantal adımlarla çıkıp gitti.

Koritz battaniye yığınının altından başını çıkardı:

— «*We hei* ne demek?» Diye sordu.

Mariechen yine güldü:

— «*Buradaki gibi,* demek!» Diye cevap verdi.

***

Oradan birkaç ev ileride, Joséphine Thein yiyecek bir şeyler arıyordu. Manastırın bodrumunda tek lokma yiyecek kalmamıştı. Patates bulabilmek için bir bahçedeki karları eşelediği sırada müzik sesi duydu. Komşu evde bir gramofon bir tango çalıyordu.

Kapıyı çaldı, müzik durdu, Joséphine içeriye girip:

— «Karnım aç!» Dedi. «Çocuklarım için yiyecek bir şeyler arıyorum.»

— «Girsene içeriye!»

İki genç SS subayı portatif karyolalara uzanmıştı.

Kadıncağız sordu:

— «Böyle bir zamanda nasıl oluyor da plâk çalabiliyorsunuz?»

— «Her şey hapı yuttu! Ölmeden önce güzel bir kızla dansetmekten başka yapacağım iş yok!»

Sonra ayağa kalkıp kollarını uzattı.

Joséphine:

— «Nasıl dansedeyim sizinle?» Dedi. «Zavallı bir kadınım ben, iki çocuğum bodrumda beni bekliyor; kocam da cephede, belki öldü. Çocuklarım için yiyecek bir şey verin bana, daha iyi.»

— «Amerikalılar gelince sen özgürlüğüne kavuşacaksın. Ama biz...»

Kederli kederli kolundaki SS işaretini gösterdi.

— «Almanya'ya dönemeyiz. Dövüşmek zorundayız. Kendimizi öldürmekten başka yapacağımız şey yok!»

Eliyle tabancasının kılıfına birkaç kez vurdu.

— «Onun için sizinle dansetmek istiyorum.»

— «Bana vereceğiniz yiyecek bir şeyiniz yok mu?»

— «Varım yoğum sizin!»

Böyle diyerek küçük bir kavanoz tereyağı uzattı:

— «İşte aldığım son tayın.»

Bir konyak şişesini boşaltmakla meşgul olan arkadaşına döndü:

— «Kalan neyimiz varsa hepsini ona ver.»

Öteki bitkin bir tavırla kalkıp odadan çıktı. Bir kutu *Quaker Oats* (*) ve küçük bir kese kâğıt şekerle geri geldi.

(*) Yulafın şerit yahut şehriye hâline getirilmişi. Avrupa ve Amerika'da üzerine süt eklenip kahvaltıda yenilir -Çeviren-.

Genç SS:

— «Başka hiçbir şeyimiz yok,» dedi. «Sizin bodrumda saklanabilir miyiz acaba?»

Kadın üzüntüyle hayır anlamında başını salladı:

— «Çocuklar sizden korkar,» dedi.

Öteki, kederli kederli ona hak verdi.

— «Evet, öyle! Haklısınız.»

Omuzlarını silkerek:

— «Her şey hapı yuttu, her şey hapı yuttu!» Dedi.

⁂

Aynı gün Patton, Wiltz ve Saint-Vith yönündeki hücumlarına devam eden birliklerini yüreklendirmeye gitmişti. Savaş düzeninin merkezinde 6'ncı Zırhlı Tümenle 90 ve 26'ncı Piyade Tümenleri vardı, hepsi de aralıksız çarpışmalar yüzünden çok yorgun düşmüştü.

Sağında, Echternach-Dietrich kesiminde bir yıpratma savaşı cereyan ediyordu. 4, 5 ve 80'inci Piyade Tümenleri'nden oluşan 20'nci Kolordu'nun tümünü muharebeye sokmaya karar verdi. Hedef, dosdoğru kuzey olacaktı.

Gün batarken, 3'üncü Ordu zaferin yakın olduğunu hissetti.

⁂

19 Ocak günü zorlu bir kar fırtınası Ardenne'leri kasıp kavurdu. Geçilebilir hâle sokmak için elde ne varsa yollara serildi ama bu, bir işe yaramadı.

Saint-Vith üzerine iki koldan ilerleyişi artık Almanlar değil de kış geciktiriyordu. Bora hâ-

linde esen buz gibi rüzgâr iki düşman ordunun askerlerine, sivillere ve hayvanlara çok eziyet çektiriyordu. Kış bütün çetinliğiyle hüküm sürüyordu. Muharebe alanı beyaz tepeciklerle taş kesilmiş bir hâldeydi. Kar, savaşın ara sıra duyulan gürültülerini, buzlu sessizliğin dünyası içinde boğuyordu.

*
**

20 Ocak, takvimde Saint-Sébastien'in günü olarak görünüyordu. Sabahın saat 10.00'unda yaşlı papaz Colling, Wiltz'in yarı yıkık kilisesinde âyin dualarını okuyordu.

Dinleyiciler arasında mırıltılar duydu. Canı sıkıldı: Yine bir palavra ağızdan ağıza dolaşıyor olmalıydı. Tam kilisedeki cemaati azarlamaya hazırlanıyordu ki, kaldırım taşları üzerinde hantal çizme takırdıları duydu. Avrupa'da herkesin çok iyi bildiği bir gürültüydü bu: Almanlar yürüyüş hâlindeydi.

Birisi koşa koşa kiliseye girdi:

— «Almanlar gidiyor!» Diye bağırdı.

Herkes gülüşmeye, bağırışmaya, kucaklaşmaya başladı. «*Wiltz mûcizesi*» tam gününde olup bitmiş, kasabanın koruyucusu olan Saint-Sébastien orayı kurtarmıştı. Papaz gözlerini yumarak dua etmeye başladı.

*
**

Çavuş Koritz de saklandığı evden Alman çizmelerinin seslerini duymuştu. Pencerelerden birinin perdesini kaldırdı, doğu yönünde çekilmekte olan piyade dizileri gördü. Bazısı, içleri ganimet dolu çocuk arabalarını önleri sıra itiyordu.

Akşam olmasını bekledi. Saldırıda olduğu ka-

dar çekilişte de tehlikeli olan Almanlar, sokaklarda gruplar hâlinde dolaşmaya devam ediyordu. Sonra Meisy'nin bakkal dükkânına koştu, orada öbür iki Amerikalı'yla daha önce de buluşmuştu.

İçeriye girdiğinde, Meisy sevincinden ağlıyordu:

— «Dün en güzel tabağımı kırdım. Ama hayra alâmet bu, demiştim sana, değil mi?»

Anna da içeriye girdi. Carroll'un omuzundaki sargıyı büyük bir ustalıkla yeniden sardı. Genç asker minnetle ona baktı. Sonra Koritz'e:

— «Lester, söyle ona: Avrupa'nın en iyi hemşiresi, diyor de benim tarafımdan.»

Koritz bu sözleri Fransızca'ya çevirdi. Anna bir kahkaha attı:

— «Yok canım! Wiltz'dekilerin en iyisi, demek bu sadece,» dedi.

Sonra Carroll'un yaralı omuzuna arkadaşça, şöyle bir iki vurdu.

Kapıda bir çizme sesi duyuldu.

Meisy:

— «Almanlar!» Diye bağırdı.

Yerdeki kapağı açtı, üç Amerikalı koşa koşa bodruma indi.

Meisy kapağı yine kapattı, yemek odasının masasını da üstüne çekti. Sıska, yüzü sapsarı bir Alman askeri içeriye girdi:

— «Yiyecek bir şeyiniz var mı?» Diye sordu.

Umutsuz umutsuz çevresine bakınıp aranıyordu. Meisy başına bir atkı örtmüş, ikibüklüm olmuştu.

Titrek bir sesle:

— «Yaşlı, yoksul bir kadınım ben; yiyecek tek lokmam da yok,» dedi.

— «Bütün Lüksemburglular bodrumlarında yiyecek saklıyorlar.»

— «Aptal herif, ben öyle yoksulum ki bodrumum da yok, görmüyor musun?»

Sonra onu bakkal dükkânına doğru iterek eline küçük bir parça salam tutuşturdu:

— «Haydi, şimdi de çek git bakalım, benim gibi zavallı bir dulu rahatsız etme!» Dedi.

Sadaka isteyen serseri bir dilenci gibi. Alman bir sonraki eve doğru ilerledi.

*
* *

Büyük çekilişin saati gelip çatmıştı. Birkaç gün boyunca bu işin öncülüğünü yapan, Dietrich olmuştu. Daha yakınlarda kendine güvenen ve zafer de kazanmış olan Manteuffel de doğu yönünde onun peşinden gidiyordu.

Almanlar peşlerinde ancak birkaç piyade bırakıyordu. Bunlar yıkık binalarda yahut çarçabuk kazılmış siperlerde Amerikalılar'ın durmak bilmeyen yürüyüşlerini yavaşlatmaya çalışıyordu. Çok gençler, çok yaşlılar ya da işe yaramazlar arasından seçilen bu ardçı birliği, umutsuz bir yalnızlık içinde yiğitçe dövüşüyordu. İyi askerler Siegfried hattının gerisine kaçabilsinler diye terkedildiklerini biliyordu hepsi de. Alman mantığına göre en iyilerin kurtarılması gerekmekteydi. Fransa'da da böyle olmuştu bu iş.

Ondört, onbeş yaşındaki çocuklar ellerinde donmuş tüfeklerle, ayakları çürüyüp kararmış olarak bulundu. Bodrumlarda da yüzleri morarmış, yaralarının kanları donmuş, elli yaşında askerler meydana çıkarıldı.

Çekilmekte olan kollar rastgele dolaşan uçaklar ve peşlerini bırakmayan toplar tarafından yıldırımla vurulmuşçasına hırpalanıyordu. Ardenne'lerde savaşanlardan hiçbiri, Amerikan topçusunun zâlimce üstünlüğünü unutamayacaktı.

Askerler de, makineler de sel hâlinde, ağır ağır anavatana doğru akıyordu. Bitmez tükenmez kamyon, tank ve top kolları buz kaplı yollar, kardan kapanmış patikalar üzerinde hoplaya zıplaya ilerliyor, bezgin piyadelerden meydana gelme uzun yürüyüş kolları peşlerinde kendilerini ölümle tehdit eden Amerikalılar ve çetin kış olduğu hâlde, sendeleye sendeleye yol alıyordu.

*
* *

21 Ocak günü kar fırtınası dindi ve öldürücü kıskacın kanatları Ardenne'ler üzerine kapandı. Kuzeyde 1'inci Ordu ve güneyde 3'üncü Ordu olmak üzere iki kol da şimdi tek bir adamın, Omar Bradley'in elindeydi.

General Hasbrouck'un bir ay önce Saint-Vith'ten sökülüp atılmış olan 7'nci Zırhlı Tümeni de bu kasabaya yapılan saldırıya katılmaktaydı.

Batıda, güneybatıda ve güneyde, 8, 3 ve 20'nci Kolordulara Patton komuta etmekteydi. Saint-Vith'e ulaşmak için önlerinde kırk kilometre kadar bir yol kalmıştı.

*
* *

O sabah, Flamierge'deki korkunç çarpışmalara katılmış olan ve aralarında usta asker Kurt Gabel'in de bulunduğu dört er, kalın bir kar tabakasının altında yatan ölüleri bulmak için mezarlıklar servisinin emrine verildi.

Bunlar öğle üzeri, 17'nci Paraşütçü Tümeni'nin

paraşütçülerinin 7 Ocak'ta saldırıya geçtikleri ormanın kıyısına ulaştı.

Kendilerine şöyle denildi:

— «O gün nasıl yayıldınızsa yine öylece sağa sola yayılın; cesetleri buldukça bir yere toplayın. Almanlar'ı ayrı yere koyun.»

Dört asker beyaz ve ıssız düzlükte, ağır ve gamlı yürüyüşlerine başladı. Gabel daha önce gittiği yolda yeniden ilerleyip, Amerikan ölüleri hemen buldu. Beş tanesini yanyana sıraladı. Altıncısını da kaldırmaya çalıştı ama donmuştu; üstelik, ana rahmindeki «*dölüt*» gibi dertop olmuştu.

Öğleyin tayın kutusunu açtı. Yemeğini yemek için ölülerin yanıbaşına oturdu.

Ötekiler parlak güneşe buz tutmuş gözlerle bakarken rahat rahat yemeğini yemek ona adâletsiz bir iş gibi görünüyordu. Normal şartlar altında onun da ötekilerin yanında yatması gerekirdi.

Böyle yaparsa sanki onları diriltebilecekmiş gibi, gözlerini üzerlerine dikmiş bakıyor, bakıyordu. En yakındakine bir lokma peynir uzattı. Neredeyse:

— «Sen de yer misin biraz?» Diyecekti.

O zaman ötekinin yanaklarından aşağıya yaşlar aktığını gördü. Yüzünü kaplayan buz, erimeye başlıyordu.

Sonra, doğarken ne hâldeyse yine o hâlde ölmüş olan askere baktı. Tanıyordu onu. Hattâ bir gün neredeyse dövüşeceklerdi.

Tarlada çepeçevre, arkadaşları da yemeklerini yemek için durmuşlardı, ölüleri dirilerden ayırmak imkânsızdı.

Bir düdük sesi yemek molasının sona erdiğini

haber verdi. Askerler korkunç angaryalarına devam etmek için ağır ağır yerlerinden kalktı. Derken kamyonlar geldi, asker «*mortocu*»lar ölüleri yükleme işine başladı. Birisi cesedi ayaklarından tuttu, öbürü omuzlarından...

— «Biiir, kiii, üç kaldır!»

Tahta gibi sert ceset havaya fırladı ve gidip «*küt*» diye kamyon kasasının kenarlarına çarptı.

Gönüllü paraşütçülerden biri «*mortocu*»lara doğru ilerledi. Yüzü öfkeden sapsarı olduğu hâlde:

— «Bir daha böyle yaparsanız kurşunu beyninize yersiniz!» Dedi.

Ötekiler cevap vermedi. Fakat bir sonraki cesedi dikkatle kaldırıp sanki hâlâ canlıymış gibi, yavaşça kamyona koydular.

*
* *

Wiltz'de, öğleden sonra saat 04.30'da üç Amerikalı, Koritz, Ellis ve Carroll, bakkal dükkânının arka bölümünde oturuyorlardı. Meisy fırtına gibi içeriye girdi:

— «Amerikalılar geliyor!» Diye bağırdı.

Koritz kuşkulu kuşkulu dışarıya çıktı. Aynı söylenti daha önce de iki kez dolaşmıştı. Bir asker grubu elde silâh, ateşe hazır, tepeden aşağıya doğru iniyordu.

Koritz arkadaşlarına:

— «Amerikan askerleri!» Diye bağırdı.

Onlar yaklaşırken de kendinden geçmiş bir hâlde sevinç çığlıkları atmaya başladı.

Ötekiler ona soğuk bir aldırmazlıkla baktılar.

Koritz künye levhasını, sonra askeri kimlik

belgesini gösterdi. Çavuş nihayet gülümseyebildi.

Louis Steinmetz elindeki şişeyi havaya kaldırarak bakkal dükkânından dışarıya fırladı:

— «Konyak!» Diye bağırdı. «Kurtuluşu kutlamak için saklamıştım.»

Öteki siviller de meydana çıktı, Amerikalılar'ın etrafını aldı. Yeni yıldaki dokuz günlük ibadet döneminin sonuncusuydu o gün. Papaz Colling'in bütün söyledikleri doğru çıkmıştı.

Fakat Amerikan askerleri onlara sert sert bakıyorlardı. Hiç kimse: «*Lüksemburg'dasınız, müttefik bir ülkedir burası,*» demek zahmetine katlanmamıştı. Sokakların levhaları, dükkânların tabelâları Almanca idi. Herkes Almanca konuşuyordu, o hâlde hepsi Alman'dı.

Bir Amerikan eri hızlı hızlı yürüyen nârin bir genç kıza çarptı. Kızcağız özür dilerken, asker onu itip karların içine yuvarladı. Üzerine tükürerek:

— «Alman orospusu, ne olacak!» Dedi.

Anna hiçbir şey söylemeden ayağa kalktı.

*
* *

22 Ocak günü, Amerikan kuvvetleri birkaç koldan Saint-Vith üzerine yürürlerken, uçaklar da her çeşit araçla tıkanmış çekilme yollarına hücum etti. Roket atışlarının tahribatı büyük oldu: 1.177 araç tahrip edildi, 536'sı da hasara uğradı.

Patton, Bradley'e telefon etti. Zaferin yaklaştığını hissettikçe sabırsızlanıyordu:

— «Brad, herkesin vargücüyle hücuma geçmesi gerek şimdi,» dedi. «Ne yorgunluğa aldır-

malı, ne kayıplara. Son yumruğu indirmenin tam sırası!»

***

Wiltz'te kurtuluşun sevinciyle yola çıkışın kederi birbirine karışıyordu. Ellis, gözyaşlarını tutamayan Meisy'yi öptü. Ellis kurtulmuştu artık, oğlu da kurtulurdu inşallah.

Carroll, Anna'ya Allahaısmarladık diyordu.

Birisi biraz üzüntüyle, ötekiyse sabırsızlıkla bir ambülânsa bindiler. Ellis karısına sağ sâlim olduğunu telgrafla bildirmek için acele ediyordu.

Üçüncü adam olan Koritz ise eşi dostu, özellikle Göbel kızkardeşlerle iki tane kız yeğenlerini ziyaret ediyordu. Onlara:

— «Bugünden sonra Lüksemburg'un Amerika'da iki tane büyükelçisi olacak; biri resmîsi, öteki de ben,» dedi.

Kendisine yaptıkları bütün iyilikler için teşekkür etmek istedi ama Mariechen onun sözünü kesti:

— «Adam sen de! Biz alışığız buna!» dedi. «Tam dört yıl bizim Lüksemburg'lu delikanlıları sakladık boyuna.»(*)

***

23 Ocak sabahı, 7'nci Zırhlı Tümen'in A Taktik Grubu Saint-Vith üzerine yapılacak son hücuma hazırlanıyordu.

(*) **Bu kitapta sözü edilen Wiltz'lilerin çoğu bugün de hayattadır. Yalnız Anna kurtuluştan birkaç hafta sonra veremden ölmüştür -Yazarın notu-.**

Fakat general Hasbrouck fikir değiştirdi. Hâlâ B Taktik Grubu'na komuta etmekte olan Bruce Clarke'a telefon ederek sordu:

— «Bruce, hani Almanlar seni Saint-Vith'ten kovmuşlardı ya, orayı kendin geri almak ister misin?»

— «İstemek de söz mü?»

Clarke hemen hücuma hazırlandı, saatini de 14.15 olarak tespit etti.

Bir tepeye çıkarak şehrin aşağıdaki kalıntılarına baktı. Derken korkunç bir gümbürtü havayı dolduruverdi. Topçunun hazırlık atışı, yıkıntıların üzerine yağmaya başlıyordu. Bruce Jeep'ine dönerken, bir tarlada, karların altında hemen hemen kaybolmuş bir araba gördü. Bu, otuzyedi gün önce kendisini buraya getiren külüstür Mercedes'ti... Otuzyedi gün süren bozgun, acı ve ölüm.

Almanlar'ın ellerinde kala kala tüfeklerle ağır makineliler kalmıştı. Yine de çetin bir direnme gösterdiler, kasabanın tümü Amerikalılar'ın eline ancak geceyarısı geçti.

Bruce Clarke vaktiyle komuta postası olarak kullandığı yere doğru ağır ağır yürüdü. Saint-Vith'in geri alınışı gibi tarihî bir olayı kutlamaya hiç istekli değildi. Şimdi yarı yıkılmış olan eski mutfağından içeriye girdi. Şimdi buraya ilk çarpışmalar sırasında yanında olmayan askerler sığınmışlardı. Kendileri için yabancı olan bu kasabaya aldırmadan, peynirli tostlar pişiriyorlardı. Ya ötekiler, ne olmuşlardı onlar? Çoğu şimdi kendilerine mezar taşı olan yıkıntılar altında, yahut batı yönünde, daha uzakta, Ay ışığında parıldayan karın kalın örtüsü altında kalmışlardı.

⁂

Ardenne'ler çıkıntısındaki muharebe artık sona ermişti. Şimdi çarpışma doğu yönünde devam edecek, Almanya üzerine yayılacaktı. Arkasında da yanıp yıkılmış iki küçük ülke, yerle bir olmuş evlerle çiftlik binaları, ölmüş hayvanlar, ölmüş insanlar, ölmüş ruhlar bırakacaktı. Ardenne'ler 75.000 ölü ile muazzam bir mezarlık hâline girmişti.

Ama, ne kadar aykırı görünürse görünsün, yine de binlerce İngiliz ve Amerikan askerinin canını Hitler'in umutsuzca attığı son zar kurtarmıştı. Hitler bu kuvvet denemesini yapmak için diretmeseydi, birliklerini Siegfried hattının gerisine çekip siperleseydi, Müttefikler, Ardenne'ne'lerde parçalanan seçkin orduların işgal ettikleri istihkâmlar önünde kendilerini öldürtecekti.

Zaferleri kurtarılan canlarla ölçmek gerekirse, Ardenne'ler muharebesi büyük bir zafer olmuştur.

***

Rahip ölüler âyinin dualarını okurken, havadan taşınan 17'nci Tümen'in bir bölüğü de Lüksemburg'da bir kilisenin önünde sıraya dizilmiş, duruyordu.

Yüzbaşı bir iki öksürdükten sonra:

— «Bölüüük! Hazroool! Selaaam dur!» Diye komut verdi.

Silâhlar şıkırdadı. Bir borazan selâm havası çaldı. Gabel'in yanaklarından aşağıya yaşlar süzülüyordu. Gözucuyla çevresinde bakındı. Herkes ağlıyordu. Önünde, yüzbaşısının sırtı hıçkırıklarla sarsılmaktaydı.

Yüzbaşı titrek bir sesle:

— «Tüfeeek omuza!» Dedi.

***

«*Ren Nöbetçisi*» yaralı bir canavar gibi anavatana doğru sürünüyordu. Askerler ayaklarına çuval, başlarına kadın atkıları sarmışlar, karlar içinde düşe kalka ilerliyordu. Donmuş ayaklarla yürüyorlar; peşlerinden de buz gibi rüzgârlar, mermiler, obüsler onları kovalıyordu. Arkalarında yakıtsızlık ya da ufak onarımlar yüzünden birsürü tank, top, kamyon bırakmışlardı.

Yaralılarla hastalar bit içinde, etleri çürüyüp dökülerek, hepsi dizanteriden kırılarak, burunlarında buzlar tomurcuklanarak, yaralarından kanlar sızarak, kopmuş kulaklarının bulunduğu yerden cerahatler akarak doğu yönünde güçlükle yürüyordu.

Yürüyüş kolları ölüler ve ölmek üzere olanlarla dolu tarlaların, ormanların içinde ilerlemekteydi. Bir yolun dönemecinde, donup kalmış bir Amerikan askeri dikili duruyordu, kolları açıktı. Kaskatı parmaklarının arasında telefon telleri vardı. Direk gibi ayakta duran bu ölü, yenilere Ardenne'lerde oluşup keskinleşen yeni ve korkunç silâhı, Amerikan askerini hatırlatıyordu.

Fakat hiç kimsenin gözü yoldan başka şeyi görmüyor, hiç kimse kaçmaktan başka şeyi düşünmüyordu. İç karartan bu dizi, doğu yönünde uzayıp gidiyordu. İrâdeleri kırılmış askerlerin soluğu, buz tutup ceketlerinin yakalarını sertleştiriyordu. Peşleri sıra kar üzerinde uzun bir kan izi bırakıyorlardı.

Üçbuçuk ay sonra da, 7 Mayıs'ta, Almanya teslim oluyordu.

SON

1944 Haziran'ında Müttefiklerin Normandiya kıyılarına yaptıkları çıkarma ve saldırı; Hitler'i çok kızdırmıştı. Bu nedenle hedefi, Belçika'nın Anvers limanı olmak üzere bir karşı taarruz hazırlandı. Bu çarpışma aslında Alman silâhlariyle, Müttefik silâhlarının en geniş alanda karşı karşıya gelmesiydi.

Almanlar; Belçika, Lüksemburg ve Ardenne sıradağları boyunca açılan topçu ateşinden sonra tanklarla hücuma kalktı. Bu savaşta tarihe yeni stratejiler yazılıyordu. TANKLARIN HÜCUMU'nda 'Ren Nöbetçisi' plânında, aslında iyi bir savunmanın bir taarruz kadar değerli olduğu isbatlanıyor ve gereğinde geri çekilmenin, meydan savaşı vermek kadar zor ve büyük komutanlık istediği gerçeğini ortaya koyuyordu.

Bu eserde, büyük kahramanlıklar görülür, savaşçıların günlük yaşantılarına kadar inilir, onlarla gülünür, birlikte zafer kazanılır ya da ölünür.

Çünkü ölümsüz savaş ve zafer olmaz...

Belgesel savaş romanları üzerine Dünya'nın en ünlü adı olan JOHN TOLAND bu eserle aynı zamanda insanlığın korkunç dramını da gözler önüne seriyor.

Baskı: Kusak Matbaası Tel: 27 41 05

300 TL.